

Ιδρυμα Οικονομικών & Βιομηχανικών Ερευνών

Η Ελληνική Οικονομία

2/11

Τριμηνιαία Έκθεση

Αρ. Τεύχους 64, Ιούλιος 2011

Οι Συγγραφείς

Η ανάλυση της πορείας της Ελληνικής Οικονομίας αποτελεί προϊόν συλλογικής εργασίας των ερευνητών του ΙΟΒΕ. Τα κείμενα αυτά είναι ανυπόγραφα και οι απόψεις που εκφράζονται αποτελούν τη συσταμένη των διαφόρων αντιλήψεων και απόψεων. Επίσης, οι απόψεις που εκφράζονται εδώ δεν ανταποκρίνονται κατ' ανάγκη προς αυτές των οργανισμών που υποστηρίζουν, χρηματοδοτούν ή συνεργάζονται με το Ίδρυμα.

Το ΙΟΒΕ

Το **Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών** είναι ιδιωτικός, μη κερδοσκοπικός, κοινωνικός ερευνητικός οργανισμός. Ιδρύθηκε με σκοπό να προωθεί την επιστημονική έρευνα για τα τρέχοντα και αναδυόμενα προβλήματα της ελληνικής οικονομίας και να παρέχει αντικειμενική πληροφόρηση και να διατυπώνει προτάσεις οι οποίες είναι χρήσιμες στη διαμόρφωση πολιτικής

Copyright © 2011 Ίδρυμα Οικονομικών & Βιομηχανικών Ερευνών

ISSN 1106 – 4315

Απαγορεύεται η με οιοδήποτε τρόπο ανατύπωση ή μετάφραση οποιουδήποτε μέρους της μελέτης, χωρίς την άδεια του εκδότη.

<p>Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών (ΙΟΒΕ) Τσάμη Καρατάση 11, 117 42 Αθήνα, Τηλ. (+30210 9211200-10), Fax:(+30210 9233977) http://www.iobe.gr</p>
--

Περιεχόμενα

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	5
«Προτάσεις Εξόδου από την Κρίση του Χρέους με Μέτρα Πολιτικής και Κοινωνικής Συναίνεσης»	7
Α. Το ελληνικό πρόβλημα: Γιατί φτάσαμε εδώ;.....	7
Β. Το πρόβλημα της Ευρωζώνης: Νόμισμα χωρίς Κράτος.....	9
Γ. Δύο προτάσεις εξόδου από την κρίση.....	9
1. ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ-ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	15
Εντείνεται η αβεβαιότητα για τις εξελίξεις στα δημόσια οικονομικά των ανεπτυγμένων χωρών.....	15
Σε υψηλό επίπεδο η ύφεση στην ελληνική οικονομία στις αρχές του 2011.....	15
Το Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής συντηρεί την προσπάθεια δημοσιονομικής προσαρμογής.....	16
Κομβικός παράγοντας η Μεσοπρόθεσμη Δημοσιονομική Στρατηγική για την πορεία του ΑΕΠ το 2011..	17
Η συνέχιση της ύφεσης αποτρέπει θετικές εξελίξεις στο πεδίο της απασχόλησης.....	17
Αποκλιμάκωση του πληθωρισμού λόγω φθίνουσας ζήτησης.....	18
Ειδική μελέτη για τη διείσδυση των ΑΠΕ στην ηλεκτροπαραγωγή.....	18
2. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ.....	19
2.1 Τάσεις και Προοπτικές της Διεθνούς Οικονομίας.....	20
Το Παγκόσμιο Περιβάλλον.....	20
Οικονομίες της ΕΕ και της Ευρωζώνης.....	27
2.2 Το οικονομικό περιβάλλον στην Ελλάδα.....	33
Α) Οικονομικό κλίμα.....	33
Β) Δημοσιονομικές εξελίξεις.....	40
3. ΕΠΙΔΟΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ.....	47
3.1 Μακροοικονομικές Εξελίξεις	47
Εξελίξεις το α' τρίμηνο του 2011.....	47
Μεσοπρόθεσμες προοπτικές.....	50
3.2 Εξελίξεις και προοπτικές σε βασικούς τομείς της Οικονομίας.....	59
3.3 Οι Εξαγωγικές Επιδόσεις της Ελληνικής Οικονομίας	70
3.4 Απασχόληση - Ανεργία	74
3.5 Τιμές Καταναλωτή.....	81
Πρόσφατες εξελίξεις.....	81
Μεσοπρόθεσμες εκτιμήσεις.....	83
3.6 Ισοζύγιο Εξωτερικών Συναλλαγών	86
Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών.....	86
Ισοζύγιο Κεφαλαιακών Μεταβιβάσεων.....	87
Ισοζύγιο Χρηματοοικονομικών Συναλλαγών.....	89
4. ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΝΑΓΚΑΙΕΣ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΓΑΛΗΣ ΚΛΙΜΑΚΑΣ ΔΙΕΙΣΔΥΣΗ ΤΩΝ ΑΠΕ ΣΤΗΝ ΗΛΕΚΤΡΟΠΑΡΑΓΩΓΗ.....	93
Το πλαίσιο πολιτικής για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας στην Ευρωπαϊκή Ένωση.....	93
Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας στην Ελλάδα : Αναγκαιότητα, στόχοι και εμπόδια.....	93
Αναγκαίες προσαρμογές για τη μετάβαση σε μια νέα δομή ηλεκτροπαραγωγής.....	94
Τα σενάρια της ανάλυσης.....	95
Απαιτούμενη Εγκατεστημένη Ισχύς ΑΠΕ.....	96
Εκτίμηση του βέλτιστου μίγματος ηλεκτροπαραγωγής.....	96

Απαιτήσεις εφεδρείας.....	98
Χρηματοοικονομικές επιδόσεις.....	98
Οι προκλήσεις για τα δίκτυα ηλεκτρισμού	99
Οι επιδράσεις στην οικονομία	100
Επίλογος.....	102
5. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ: ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ.....	103

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Το IOBE εκδίδει τη δεύτερη έκθεσή του για το 2011 στο πλαίσιο των περιοδικών επισκοπήσεων της ελληνικής οικονομίας. Η δημοσίευσή της πραγματοποιείται στην κρισιμότερη ίσως καμπή της προσπάθειας δημοσιονομικής εξυγίανσης της Ελλάδας, αμέσως μετά την πολυκύμαντη έγκριση του Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής από την Βουλή και στην εκκίνηση της προσπάθειας υλοποίησής του, ενώ συνεχίζονται παράλληλα οι διαπραγματεύσεις για το νέο χρηματοδοτικό πακέτο προς την Ελλάδα. Όπως όλες οι εκθέσεις του IOBE, έτσι και αυτή αναπτύσσεται σε **τέσσερις ενότητες** ενώ συνοδεύεται - όπως κάθε φορά - από το **Παράρτημα** των διαρθρωτικών δεικτών, στο πλαίσιο της ποσοτικής παρακολούθησης της στρατηγικής της Λισαβόνας. Ωστόσο προηγείται **ένα κείμενο θέσης για τις δυνατότητες εξόδου του ελληνικού κράτους από την Κρίση Χρέους** με την οποία βρίσκεται αντιμέτωπο. Οι υπόλοιπες ενότητες περιλαμβάνουν τα εξής:

Η **πρώτη ενότητα** αποτελεί τη **συνοπτική επισκόπηση** της έκθεσης, όπου παρουσιάζονται τα βασικά σημεία της όπως αυτά αναλύονται με λεπτομέρεια στο κείμενο. Η **δεύτερη ενότητα** εστιάζει στο γενικότερο οικονομικό περιβάλλον και περιλαμβάνει: α) την ανάλυση του **διεθνούς περιβάλλοντος**, με βάση τις πιο πρόσφατες εκθέσεις της Ευρ. Επιτροπής και του ΔΝΤ, β) την αποτύπωση του **οικονομικού κλίματος** στην Ελλάδα όπως αυτό σκιαγραφείται από τις έρευνες οικονομικής συγκυρίας του IOBE, γ) την παρουσίαση του Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής για την περίοδο 2012-2015, με έμφαση στο πρόσθετο πακέτο μέτρων για το 2011.

Η **τρίτη ενότητα** εστιάζει στις τρέχουσες επιδόσεις της ελληνικής οικονομίας. Χαρτογραφείται καταρχήν το διαμορφωμένο αυτή την περίοδο **μακροοικονομικό περιβάλλον** και οι μεσοπρόθεσμες προοπτικές του. Καταγράφονται οι **εξελίξεις** σε **βασικούς παραγωγικούς τομείς** κατά το πρώτο τρίμηνο φέτος, παρουσιάζονται οι **εξαγωγικές επιδόσεις** της ελληνικής οικονομίας στο ίδιο διάστημα και αποδελτιώνονται οι εξελίξεις σε όρους **απασχόλησης** και **ανεργίας** από τις αρχές της χρονιάς. Επίσης, αναλύεται η πορεία του **πληθωρισμού** στο πρώτο τετράμηνο του 2011, ενώ η ενότητα ολοκληρώνεται με την παρουσίαση της πορείας του **ισοζυγίου εξωτερικών συναλλαγών**.

Τέλος, στην **τέταρτη ενότητα** της έκθεσης παρουσιάζεται μελέτη του IOBE, για την επιδράσεις στα συστήματα παραγωγής-μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας, καθώς και σε οικονομικά μεγέθη, από τις απαιτούμενες προσαρμογές για την επίτευξη του εθνικού στόχου διείσδυσης των ΑΠΕ ως το 2020.

Σε μεθοδολογικό επίπεδο η έκθεση αναφέρεται και στηρίζεται σε στοιχεία που ήταν διαθέσιμα μέχρι τις 01/07/2011.

Η επόμενη τριμηνιαία έκθεση του IOBE για την ελληνική οικονομία θα εκδοθεί στα τέλη Σεπτεμβρίου του 2011.

«ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΕΞΟΔΟΥ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΡΙΣΗ ΤΟΥ ΧΡΕΟΥΣ ΜΕ ΜΕΤΡΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΣΥΝΑΙΝΕΣΗΣ»

A. Το ελληνικό πρόβλημα: Γιατί φτάσαμε εδώ;

Η ρίζα του προβλήματος της ελληνικής οικονομίας βρίσκεται στο ότι δαπανά περισσότερο απ' ό,τι παράγει για περισσότερο από τρεις δεκαετίες, ενώ και το κράτος δαπανά συνεχώς περισσότερα απ' ό,τι εισπράττει.

Τα κύρια χαρακτηριστικά αυτής της περιόδου είναι η συνεχής επέκταση του κράτους (με διπλασιασμό της απασχόλησης της γενικής κυβέρνησης από το 1980 έως σήμερα), η συνεχώς ελλειμματική δημόσια διαχείριση, η παροχή προνομίων σε κοινωνικές ομάδες, η προστασία των λεγόμενων «κεκτημένων», οι τάσεις συνδιοίκησης με τα συνδικάτα, η ουσιαστική απώλεια του διευθυντικού δικαιώματος στις δημόσιες επιχειρήσεις, η έλλειψη πολιτικής συναίνεσης σχεδόν για οτιδήποτε (με τα πολιτικά κόμματα να αντιπαράτιθενται πολλές φορές με απόλυτο και δογματικό τρόπο) και η ταύτιση της έννοιας του κοινωνικού κράτος με τον κρατισμό. Αυτά συνιστούν, σε γενικές γραμμές, τα βασικά χαρακτηριστικά της πολιτικής οικονομίας της μεταπολίτευσης.

Η επέκταση του δημόσιου τομέα πραγματοποιήθηκε παράλληλα με φαινόμενα ισοπεδωτισμού, έλλειψης σχεδιασμού, προγραμματισμού, διαφάνειας, κινήτρων και μέτρησης αποτελεσμάτων στο εσωτερικό του. Επιπλέον, ο δημόσιος τομέας επέβαλε (και συνεχίζει να επιβάλλει) πλήθος περιορισμών στη λειτουργία του ιδιωτικού τομέα, με αποτέλεσμα αφ' ενός η Ελλάδα να κατατάσσεται εξαιρετικά χαμηλά στις διεθνείς κλίμακες της ανταγωνιστικότητας, του επιχειρείν και της προσέλκυσης ξένων επενδυτικών κεφαλαίων, και αφετέρου να στραγγαλίζεται ο υγιής ιδιωτικός τομέας από τον αθέμιτο ανταγωνισμό του κρατικοδίαιτου ιδιωτικού τομέα.

Η δημοσιονομική χαλάρωση της τελευταίας δεκαετίας ξεκίνησε σχεδόν αμέσως μετά την απόφαση ένταξής μας στην Ευρωζώνη (ελαφρώς στην αρχή, με πραγματικό εκτροχιασμό αργότερα), η οποία ελήφθη το έτος 2000 στηριζόμενη στα οικονομικά στοιχεία του έτους 1999: Το 1999 το πρωτογενές πλεόνασμα της γενικής κυβέρνησης ήταν 4% του ΑΕΠ ενώ το έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης ήταν 3,1% του ΑΕΠ. Δέκα χρόνια αργότερα, το 2009 το πρωτογενές πλεόνασμα του 1999 είχε μετατραπεί σε μεγάλο πρωτογενές έλλειμμα της τάξης του 10% του ΑΕΠ, ενώ το έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης πενταπλασιάστηκε φθάνοντας στο 15% του ΑΕΠ. Στο πλαίσιο αυτό, ο μέσος μισθός στη γενική κυβέρνηση τη δεκαετία 1999-2009 διπλασιάστηκε ενώ η απασχόληση αυξήθηκε περισσότερο από 10%. Η δημοσιονομική κατάσταση χειροτέρευσε ραγδαία μετά το 2007, ιδιαίτερα από την πλευρά των δαπανών. Η κατάρρευση της Lehman Brothers και η συνακόλουθη αποτίμηση των χρηματοπιστωτικών κινδύνων διεθνώς βρήκε την Ελλάδα σε δημοσιονομικό εκτροχιασμό, οπότε η με-

τατροπή της σε «αδύναμο κρίκο» της Ευρωζώνης δεν πρέπει να προκαλεί έκπληξη. Η νέα κυβέρνηση που προήλθε από τις εκλογές του 2009 άργησε να αντιληφθεί την κρισιμότητα της κατάστασης και δεν έλαβε εγκαίρως τα κατάλληλα μέτρα.

Σήμερα, μετά την ένταξη στο μηχανισμό διάσωσης του Μαΐου 2010, η κατάσταση παραμένει κρίσιμη. Ενώ το 2010 η εφαρμογή της Συμφωνίας υπήρξε, σε γενικές γραμμές, επιτυχής, με σημαντική μείωση του ελλείμματος της γενικής κυβέρνησης κατά 5% του ΑΕΠ και λήψη μέτρων για τη βιωσιμότητα του ασφαλιστικού συστήματος, οι εξελίξεις το 2011 δημιουργούν έντονο προβληματισμό. Στο δημοσιονομικό τομέα, οι εξελίξεις του πρώτου πενταμήνου υποδηλώνουν σημαντική απόκλιση από τον ετήσιο στόχο των φορολογικών εσόδων, κυρίως ως αποτέλεσμα της χαμηλής αποτελεσματικότητας των μηχανισμών συλλογής εσόδων και δευτερευόντως ως αποτέλεσμα της ελαφρώς μεγαλύτερης ύφεσης σε σχέση με τις αρχικές προβλέψεις. Απόκλιση όμως υπάρχει και από το στόχο των πρωτογενών δαπανών του Τακτικού Προϋπολογισμού. Η απόκλιση που εμφανίζεται στο κρατικό έλλειμμα ως προς τον ετήσιο στόχο περιορίζεται λόγω της δραστικής περικοπής, για δεύτερη συνεχή χρονιά, του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ) κατά 40% περίπου κατά τη διάρκεια του πρώτου πενταμήνου του 2011. Όμως, με δεδομένο το μέγεθος του δημοσιονομικού πολλαπλασιαστή των Δημοσίων Επενδύσεων (υπενθυμίζεται ότι το IOBE έχει υπολογίσει το μέγεθος αυτό σε πέντε) ενδεχόμενη συνέχιση αυτής της πρακτικής πρόκειται να έχει δυσμενείς συνέπειες στην οικονομική δραστηριότητα. Στο πλαίσιο αυτό, οι πρόσφατες δηλώσεις αξιωματούχων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με τη δυνατότητα εμπροσθοβαρούς εκτέλεσης του ΕΣΠΑ με αυξημένη κοινοτική συμμετοχή δημιουργούν θετικές προσδοκίες ότι οι δημόσιες επενδύσεις δεν θα περικοπούν σημαντικά, χωρίς να αυξηθεί το έλλειμμα του ΠΔΕ.

Στον τομέα των μεταρρυθμίσεων εντύπωση προκαλεί το γεγονός ότι ενάμιση χρόνο μετά τις εκλογές του 2009, ουδεμία ιδιωτικοποίηση έχει πραγματοποιηθεί.

Η ψήφιση από τη Βουλή των Ελλήνων του Μεσοπρόθεσμου Προγράμματος Δημοσιονομικής Προσαρμογής 2011-2015, το οποίο προβλέπει έκτακτα μέτρα 6,7 δις. ευρώ περίπου για το δεύτερο εξάμηνο του 2011 προκειμένου να προσεγγιστεί ο αρχικός στόχος του ελλείμματος του τρέχοντος έτους και ο στόχος ελλείμματος της γενικής κυβέρνησης 1,7% του ΑΕΠ για το 2015, αναμένεται να σηματοδοτήσει την επανεκκίνηση της διαδικασίας προσαρμογής της ελληνικής οικονομίας, η οποία διακόπηκε τους τελευταίους μήνες. Βέβαια, η ψήφιση του Μεσοπρόθεσμου Προγράμματος δεν προδικάζει και την επιτυχία του, αφού η εφαρμογή του εξαρτάται από μια σειρά εσωτερικών πολιτικών και οργανωτικών παραμέτρων. Σε αυτές περιλαμβάνεται η υλοποίηση ενός φιλόδοξου αλλά εφικτού προγράμματος αποκρατικοποιήσεων και αξιοποίησης της δημόσιας γης, συνολικής αξίας 50 δις. ευρώ έως το 2015, που αποτελεί τον καταλύτη για τη σημαντική μείωση του δημοσίου χρέους ως ποσοστό του ΑΕΠ κάτω από 130% το 2015. Εξαρτάται επίσης και από τη στάση των εταιρών μας στην Ευρωζώνη, της ΕΚΤ, του ΔΝΤ, και, σε τελική ανάλυση, των διεθνών αγορών.

B. Το πρόβλημα της Ευρωζώνης: Νόμισμα χωρίς Κράτος

Η ρίζα του προβλήματος της Ευρωζώνης είναι ότι αυτή αποτελεί πλήρη μεν νομισματική ένωση, ατελή δε οικονομική και δημοσιονομική ένωση, όχι απλώς ένα «νόμισμα χωρίς κράτος», αλλά ένα νόμισμα χωρίς καν μηχανισμούς επίλυσης κρίσεων, με ανεπαρκή παρακολούθηση των οικονομικών και χρηματοπιστωτικών εξελίξεων στα κράτη-μέλη. Επιπλέον, δεν αξιολογήθηκαν οι εξελίξεις στα ισοζύγια τρεχουσών συναλλαγών μετά τη δημιουργία της Ευρωζώνης, οι δημοσιονομικές εξελίξεις στην Ελλάδα και την Πορτογαλία, οι τραπεζικές εξελίξεις στην Ιρλανδία, η κερδοσκοπία στη γη σε Ιρλανδία και Ισπανία. Οι τράπεζες αφέθηκαν να λειτουργούν με λίγα ίδια κεφάλαια (υψηλή μόχλευση), ενώ υπήρχαν, τουλάχιστον μέχρι πρόσφατα, συνεχείς τριβές μεταξύ Βερολίνου και ΕΚΤ για τον τρόπο αντιμετώπισης της ελληνικής οικονομικής κρίσης (και, συνακολούθως, της Πορτογαλικής και Ιρλανδικής).

Οι τελευταίες εξελίξεις δείχνουν αλλαγή φιλοσοφίας: Πέραν του γεγονότος ότι δημιουργήθηκαν ήδη «μηχανισμοί διάσωσης» (EFSF / ESM), το Βερολίνο αποδέχεται τώρα την ήπια προσέγγιση της ΕΚΤ σχετικά με τον τρόπο συμμετοχής του ιδιωτικού τομέα στην αναχρηματοδότηση των ελληνικών κρατικών ομολόγων που λήγουν (αποφυγή πιστωτικού γεγονότος), ενώ το Συμβούλιο Υπουργών Οικονομικών (ECOFIN) ανείρεσε προσφάτως παλαιότερη απόφασή του σχετικά με την υπεροχή (seniority) των δανείων του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας (ESM) έναντι των δανείων του ιδιωτικού τομέα. Επιπλέον, φαίνεται να διαμορφώνεται συμφωνία για την παροχή νέου δανείου στην Ελλάδα, υπό την προϋπόθεση λήψης μέτρων στο πλαίσιο του Μεσοπρόθεσμου Προγράμματος Δημοσιονομικής Προσαρμογής, συμπεριλαμβανομένων αποκρατικοποιήσεων –αξιοποίησης κρατικής γης ύψους 50 δις. ευρώ έως το 2015.

Όμως, ένα οξύμωρο σχήμα φαίνεται να αναπτύσσεται. Από τη μια πλευρά, η Ευρωζώνη αρχίζει να αντιλαμβάνεται το πρόβλημα αρχιτεκτονικής της και προχωρά, έστω και με δειλά βήματα, στην σταδιακή επίλυση του προβλήματος του χρέους. Χωρίς αμφιβολία, η έκδοση ευρωομολόγου, η επαναγορά του χρέους στη δευτερογενή αγορά από τους μηχανισμούς διάσωσης EFSF/ESM, η έκδοση ομολόγων τύπου Brady θα ήταν οι πλέον κατάλληλες λύσεις του προβλήματος αυτού και είναι αρκετά πιθανό ότι εκεί θα οδηγηθεί η κατάσταση. Στην άλλη πλευρά όμως, στην Ελλάδα, πέραν των γνωστών οργανωτικών και διοικητικών προβλημάτων που εμποδίζουν την υλοποίηση των αποφάσεων, προστίθενται και προβλήματα που έχουν να κάνουν τόσο με την έλλειψη πολιτικής συναίνεσης ως προς την ενδεδειγμένη λύση (σε αντίθεση με την συναίνεση που έχει επιτευχθεί στην Πορτογαλία), όσο και με τη διαφαινόμενη έλλειψη αντίληψης από ευρύτερα κοινωνικά στρώματα των βλαβερών συνεπειών μιας ενδεχόμενης εγκατάλειψης της προσπάθειας προσαρμογής.

Γ. Δύο προτάσεις εξόδου από την κρίση

Στην ουσία, η Ευρωζώνη, η ΕΚΤ και το ΔΝΤ προτείνουν στην Ελλάδα την εξής ανταλλακτική σχέση («κοινωνικό συμβόλαιο»): «Αναλαμβάνουμε να σας αναχρηματοδοτούμε το παλαιό

δημόσιο χρέος σας, αρκεί το 2015 να έχετε μειώσει το έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης κάτω από το 2% του ΑΕΠ και να προβείτε σε ιδιωτικοποιήσεις και αξιοποίηση ακίνητης κρατικής περιουσίας ύψους 50 δις.ευρώ».

Το παλιό δημόσιο χρέος θα μπορεί να αρχίσει να αποπληρώνεται με τα έσοδα από τις αποκρατικοποιήσεις, την παραγωγή πρωτογενών πλεονασμάτων, και την επιστροφή σε θετικούς ρυθμούς οικονομικής ανάπτυξης. Σημαντικές παράμετροι βιωσιμότητας αυτής της διαδικασίας είναι:

- α) Το επιτόκιο με το οποίο θα δανείζει την Ελλάδα (και τις άλλες χώρες-μέλη που προσφεύγουν) ο μηχανισμός διάσωσης (EFSF/ESM).
- β) Ο ρυθμός οικονομικής ανάπτυξης κατά τη διάρκεια της περιόδου δανεισμού
- γ) Το ύψος των πρωτογενών πλεονασμάτων
- δ) Η αξία των περιουσιακών στοιχείων που μπορούν να αξιοποιηθούν προκειμένου να αποπληρωθούν παλαιά ομόλογα.

Σε αντίθεση με την παραπάνω πρόταση, η οποία αποκλείει κάθε είδους «πιστωτικό γεγονός» (δηλαδή χρεοκοπία μερική ή ολική) και παρεμπιπτόντως προβλέπει ότι περισσότερο από τα 2/3 του ελληνικού δημοσίου χρέους θα καταλήξει σε κρατικά χαρτοφυλάκια, στην ΕΚΤ και στο ESM (Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας), το περιοδικό «The Economist» στο τεύχος του της 25^{ης} Ιουνίου 2011 προτείνει, αντανακλώντας τις απόψεις πολλών αναλυτών και ακαδημαϊκών, την διαγραφή του μισού, περίπου ελληνικού δημοσίου χρέους, αναγνωρίζοντας βεβαίως ότι η λύση αυτή ενέχει σοβαρούς κινδύνους.

Σε λύσεις του τύπου που προτείνει ο Economist καταφεύγουν χώρες που έχουν εξαντλήσει όλες τις άλλες διαθέσιμες. Είναι στην ουσία λύσεις απελπισίας διότι χώρες που έχουν χρεοκοπήσει αποκλείονται από τις αγορές για πολύ μεγάλα χρονικά διαστήματα, με αποτέλεσμα να ανταλλάσσουν ένα βραχυπρόθεσμο όφελος (την παροδική μείωση του βάρους των τόκων και των χρεολυσίων) με ένα μακροπρόθεσμο, μόνιμο κόστος: Τα περιθώρια δανεισμού τους (spreads) δεν θα μειωθούν σχεδόν ποτέ, ενώ το τραπεζικό τους σύστημα θα υποστεί ανήκεστο βλάβη. Αυτή ακριβώς είναι η εμπειρία της Αργεντινής. Επιπροσθέτως, η Ελλάδα έχει ακόμη μεγάλο πρωτογενές έλλειμμα τόσο στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών όσο και στη γενική κυβέρνηση, με αποτέλεσμα να αναγκαστεί να τα μηδενίσει αμέσως μετά τη χρεοκοπία, αφού δεν θα μπορεί να δανειστεί για να τα καλύψει, μειώνοντας δραστικά μισθούς, συντάξεις δημόσιες επενδύσεις, δαπάνες εισαγομένων ειδών πρώτης ανάγκης όπως φάρμακα, καύσιμα, πρώτες ύλες κλπ. Επίσης το «κούρεμα» των κρατικών ομολόγων κατά 50% θα οδηγήσει σε χρεοκοπία το ελληνικό τραπεζικό σύστημα, το οποίο κατέχει ελληνικά κρατικά ομόλογα αξίας 55 δις. ευρώ, και σε σημαντικές ζημιές την ΕΚΤ, ξένες τράπεζες, κυρίως γαλλικές και γερμανικές, τα ασφαλιστικά ταμεία στην Ελλάδα, ελληνικές και ξένες ιδιωτικές ασφαλιστικές εταιρείες, κ.ά. Τέλος, οι αρνητικές επιπτώσεις στο ΑΕΠ και την απασχόληση θα είναι πολύ σημαντι-

κές, ενώ η έλλειψη ειδών πρώτης ανάγκης και η δραστική περικοπή μισθών και συντάξεων θα οδηγήσουν ενδεχομένως σε κοινωνική αποσταθεροποίηση.

Έχει φθάσει η Ελλάδα σε τέτοιο σημείο απελπισίας, έχει εξαντλήσει το οπλοστάσιο της ώστε να σηκώσει λευκή σημαία και να παραδοθεί στη χρεοκοπία και τις συνέπειές της; Ουδείς καλόπιστος παρατηρητής που γνωρίζει τα προβλήματα αλλά μαζί και τις ευκαιρίες που παρουσιάζει η ελληνική οικονομία μπορεί να ισχυριστεί κάτι ανάλογο.

Πρώτον, διότι ο δημόσιος τομέας της διαθέτει αναξιοποίητα στοιχεία ενεργητικού πολύ μεγαλύτερης αξίας σε σύγκριση με οποιαδήποτε άλλη χώρα της Ευρωζώνης.

Δεύτερον, διότι το άνοιγμα της πλέον κλειστής οικονομίας του ΟΟΣΑ στις δυνάμεις του ανταγωνισμού και η κατάργηση των πολυάριθμων εμποδίων-αντικινήτρων στην επιχειρηματικότητα και τις επενδύσεις, θα δημιουργήσει, σε μεσοπρόθεσμο ορίζοντα, αναπτυξιακή δυναμική και θέσεις εργασίας. Αυτή ακριβώς είναι η εμπειρία σε Δύση και Ανατολή.

Τρίτον, διότι πρωτογενή πλεονάσματα της τάξης του 3%-4% του ΑΕΠ δεν είναι πρωτόγνωρα για την Ελλάδα: Καταγράφηκαν και κατά την περίοδο σύγκλισης στο τέλος της δεκαετίας του 1990. Εάν επιτευχθούν αυτά τα πρωτογενή πλεονάσματα θα είναι υπερεπαρκή για την δραστική αποκλιμάκωση του λόγου του χρέους ως προς το ΑΕΠ, αρκεί να συνδυαστούν με αποκρατικοποιήσεις, άνοιγμα αγορών στον ανταγωνισμό και κατάργηση των εμποδίων στην επιχειρηματικότητα και τις επενδύσεις.

Τέταρτον, διότι η Ελλάδα παρουσιάζει μεγάλες επενδυτικές ευκαιρίες: οδικοί άξονες, λιμάνια, μαρίνες, αεροδρόμια, τουριστική κατοικία, ενεργειακά δίκτυα και ανανεώσιμες πηγές ενέργειας.

Πέμπτον, διότι διαθέτει αναπορρόφητα κονδύλια του ΕΣΠΑ, για υποδομές της τάξης των 15 δις. ευρώ τα οποία μπορούν να «μοχλευθούν» με κονδύλια από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα.

Έκτον, διότι διαθέτει βοήθεια πρωτοφανούς, ιστορικά, μεγέθους από τους μηχανισμούς διάσωσης της Ευρωζώνης, και από ένα ΔΝΤ, το οποίο έχει διαφορετική συμπεριφορά σήμερα σε σχέση με την κρίση της Αργεντινής.

Με βάση τα παραπάνω θεμελιώδη στοιχεία, αυτό που θα έπρεπε να είχε ήδη ξεκινήσει είναι η λεπτομερής ενημέρωση όλων των πολιτών αυτής της χώρας, συμπεριλαμβανομένων των πολιτικών, για τις δύο προαναφερόμενες εναλλακτικές λύσεις και, κυρίως, για το κόστος και το όφελος της κάθε μιας. Κατά την άποψη του IOBE, το «κοινωνικό συμβόλαιο» που στην ουσία μάς προτείνουν οι εταίροι μας στην Ευρωζώνη αποτελεί την πλέον εθνικά συμφέρουσα λύση, που εξασφαλίζει μακροχρόνια ευημερία μετά από μια τριετή περίοδο προσαρμογής. Η λύση αυτή μπορεί να διευκολυνθεί αν υπάρξει πολιτική συναίνεση σε έναν ελάχιστο αριθμό κρίσιμων σημείων, όπως τα ακόλουθα:

1. 10ετές αναπτυξιακό πρόγραμμα: Πρέπει να εξηγηθεί με απλά λόγια ποιο είναι το όραμα και οι προοπτικές σε ορίζοντα δεκαετίας, γιατί λαμβάνονται όλα αυτά τα μέτρα, ποιο είναι το κόστος και το όφελος από τις εναλλακτικές λύσεις για το δημόσιο χρέος που προαναφέρθηκαν. Στο αναπτυξιακό αυτό πρόγραμμα πρέπει να δοθεί έμφαση στους τομείς με δυναμικό συγκριτικό πλεονέκτημα, ενώ πρέπει να περιέχονται προβλέψεις για τα βασικά μεγέθη της οικονομίας και την εξέλιξη του δημόσιου χρέους σε 10-ετή ορίζοντα, λαμβάνοντας υπόψη τις μακροοικονομικές επιπτώσεις από τις διαρθρωτικές αλλαγές και την αξιοποίηση της κρατικής περιουσίας.
2. Σταδιακή μείωση του δημοσιονομικού ελλείμματος κάτω από το 2% του ΑΕΠ το 2015 κυρίως μέσω (α) περιορισμού των δαπανών, με περαιτέρω μείωση και της μισθολογικής δαπάνης της γενικής κυβέρνησης και εκείνων των κοινωνικών δαπανών οι οποίες δεν έχουν κοινωνικό αντίκρισμα, (β) περιορισμό της φοροδιαφυγής.
3. Μεταρρυθμίσεις-αποκρατικοποιήσεις ευρέως φάσματος και αξιοποίηση της κρατικής ακίνητης περιουσίας (και στον αγροτικό τομέα). Υπ' αριθμόν ένα πρόβλημα σήμερα είναι το δημόσιο χρέος. Οτιδήποτε συμβάλλει στη μείωσή του μεγιστοποιεί την κοινωνική ευημερία. Μπορεί να χρειαστεί να πωληθούν εισηγμένες εταιρείες σε χαμηλές (χρηματιστηριακά) τιμές, αλλά με τα έσοδα αυτά μπορεί να επαναγοραστούν κρατικά ομόλογα από τη δευτερογενή αγορά σε τιμές πολύ χαμηλότερες από τις ονομαστικές. Παρεμπιπτόντως, στο πλαίσιο των αποκρατικοποιήσεων μπορεί να μελετηθεί ο διαχωρισμός της ΔΕΗ (κατά το πρότυπο της ιταλικής ENEL) σε θυγατρικές. Με τον τρόπο αυτό, η απελευθέρωση της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας και η ιδιωτικοποίηση της ΔΕΗ μπορεί να συνδυαστούν.
4. Μέτρα για την ενίσχυση της ρευστότητας στην οικονομία: α) ΠΔΕ με κοινοτική χρηματοδότηση: Εμπροσθοβαρής εκτέλεση των αναπορρόφητων κοινοτικών κονδυλίων του ΕΣΠΑ. Παρουσίαση μικρού αριθμού μεγάλων έργων που μπορούν να χρηματοδοτηθούν ανέτως (π.χ. αυτοκινητόδρομοι) β) Μόχλευση των πόρων του ΕΣΠΑ με δάνεια από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων γ) Υιοθέτηση διαδικασιών «fast track» για όλες τις ιδιωτικές επενδύσεις δ) Τραπεζικό σύστημα: Αυξήσεις μετοχικού κεφαλαίου όπου χρειάζεται, λαμβάνοντας υπόψη τις δοκιμασίες αντοχής (stress tests), εν ανάγκη και με χρήση του Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας. Αντιθέτως, συγχωνεύσεις μεταξύ εγχώριων πιστωτικών ιδρυμάτων ενδεχομένως να είναι βλαπτικές για τη συνολική ρευστότητα της οικονομίας αυτήν την περίοδο ε) Αποπληρωμή χρεών Δημοσίου προς τον ιδιωτικό τομέα.
5. Άρση των πολυάριθμων αντικινήτρων στην επιχειρηματικότητα και τις επενδύσεις. Λόγω αυτών των αντικινήτρων, η κατάταξη της Ελλάδας στο «Doing Business Report» είναι πολύ χαμηλή. Το υπολογιζόμενο όφελος σε όρους προστιθέμενης αξίας (προϊόντος), απασχόλησης και ανταγωνιστικότητας από τις απελευθερώσεις αγορών και την άρση των αντικινήτρων σύμφωνα με εκτιμήσεις του IOBE είναι σημαντικό, και

συμποσούνται σε 17% αύξηση του ΑΕΠ. Για την προσέλκυση ιδιωτικών επενδύσεων μπορεί να γίνει ευρύτατη χρήση ευέλικτων συμβάσεων παραχώρησης για οδικούς άξονες, αεροδρόμια, λιμάνια, μαρίνες κ.λ.π. Το σημαντικότερο από τα εμπόδια στις επενδύσεις είναι η έλλειψη εθνικού χωροταξικού σχεδίου, χρήσεων γης, ο μεγάλος αριθμός αδειών για πολλές δραστηριότητες από διαφορετικές κρατικές υπηρεσίες και ο μεγάλος χρόνος αναμονής για εγκρίσεις. Θα πρέπει, υιοθετώντας πρότυπα που ισχύουν σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες, να απλοποιηθεί και κωδικοποιηθεί αντιστοίχως η σχετική ελληνική νομοθεσία, να υπάρξει μια και μόνη άδεια και να υιοθετηθεί η αρχή της άπρακτης προθεσμίας.

6. Ευελιξία στην αγορά εργασίας. Η εστίαση το νέου αναπτυξιακού προτύπου της Ελλάδας σε δυναμικούς, εξωστρεφείς κλάδους και δραστηριότητες αναμένεται να οδηγήσει σε μετακίνηση το 10-15% του εργατικού δυναμικού από κλάδους που παράγουν μη εμπορεύσιμα αγαθά και υπηρεσίες σε κλάδους που παράγουν εξαγωγίμα προϊόντα και υποκατάστατα εισαγωγών. Ο ρόλος του κράτους και των κοινωνικών εταίρων στη διαδικασία αυτή είναι σημαντικός προκειμένου η μετακίνηση αυτή να γίνει ομαλά, χωρίς μεγάλη αύξηση της ανεργίας, συνδυάζοντας την απαραίτητη ευελιξία (χωρίς την οποία η μείωση της οικονομικής δραστηριότητας και της απασχόλησης στις τρέχουσες συνθήκες οικονομικής κρίσης θα ήταν πολύ μεγάλη) με την κοινωνική προστασία των ανέργων και ιδιαιτέρως με τη δια βίου μάθηση. Τόσο το γερμανικό υπόδειγμα προσαρμογής της αγοράς εργασίας σε συνθήκες ύφεσης (kurzarbeit) όσο και το σκανδιναβικό υπόδειγμα συνδυασμού ευελιξίας και προστασίας (flexicurity) παρέχουν χρήσιμα παραδείγματα για την άντληση εμπειριών.
7. Θέσπιση θέσεων μόνιμων γενικών γραμματέων ή υφυπουργών (permanent undersecretaries) στη Δημόσια Διοίκηση: Το μέτρο αυτό είναι αναγκαίο για τη βελτίωση της ποιότητας της δημόσιας διοίκησης, την αύξηση της αποτελεσματικότητάς της αυτή την κρίσιμη περίοδο και τον απεγκλωβισμό της από τα πολιτικά κόμματα.
8. Μέτρα για επιτάχυνση της απονομής δικαιοσύνης, ιδιαίτερα για υποθέσεις μεγάλης φοροδιαφυγής.

1. ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ-ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Εντείνεται η αβεβαιότητα για τις εξελίξεις στα δημόσια οικονομικά των ανεπτυγμένων χωρών

Οι πρωτόγνωρες διεργασίες σε πολιτικό επίπεδο στην Ελλάδα για την έγκριση του Μεσοπρόθεσμου Προγράμματος Δημοσιονομικής Στρατηγικής (ΜΠΔΣ), αλλά κυρίως οι συναρτώμενες εξελίξεις στην Ευρωζώνη, σε οικονομικό και σε πολιτικό επίπεδο, έχουν αναδειχθεί το τελευταίο δίμηνο σε μείζον ζήτημα των διαβουλεύσεων διεθνώς, αλλά και σε σημαντικό παράγοντα διαμόρφωσης των εξελίξεων στις διεθνείς χρηματαγορές. Τα κοινωνικοπολιτικά γεγονότα στην Ελλάδα, δεν επέτρεψαν την άμβλυση των κλυδωνισμών στην Ευρωζώνη, που προκλήθηκαν μετά και την προσφυγή της Πορτογαλίας στον μηχανισμό EFSF. Οι πρόσφατες πάντως αποφάσεις (έγκριση ΜΠΔΣ, έγκριση πέμπτης δόσης δανείου), αντιμετωπίζουν για ορισμένο χρονικό διάστημα, αλλά δεν επιλύουν οριστικά το πρόβλημα άντλησης κεφαλαίων του ελληνικού κράτους, μην επιτρέποντας έτσι την εξασθένιση της ανησυχίας περί τα δημόσια οικονομικά στην ΕΕ.

Οι προβλέψεις για ανοδική πορεία των ανεπτυγμένων οικονομιών έχουν ανακοπεί λόγω και των φυσικών καταστροφών στην Ιαπωνία, που ήδη στο πρώτο τρίμηνο του τρέχοντος έτους επιβράδυναν απότομα την αύξηση του ΑΕΠ της. Έτσι, ο ρυθμός μεγέθυνσης των πλέον ανεπτυγμένων κρατών το 2011 θα διαμορφωθεί στο 2,5% σύμφωνα με τις πρόσφατες προβλέψεις, από 3,0% πέρυσι. Μέρος της έντονης αναπτυξιακής τους δυ-

ναμικής έχουν απολέσει και οι αναπτυσσόμενες οικονομίες, λόγω κυρίως οικονομικών φαινομένων που συνήθως λαμβάνουν χώρα όταν μια οικονομία αναπτύσσεται επί σειρά ετών με πολύ υψηλούς ρυθμούς (πληθωρισμός, αύξηση επιτοκίων, επιδείνωση ανταγωνιστικότητας, στενότερη εξάρτηση από ανεπτυγμένες οικονομίες). Πάραυτα, θα παρουσιάσουν φέτος άνοδο του ΑΕΠ τους, κατά μέσο όρο, 6,5%, έναντι 7,3% το 2010. Ακολούθως, η ανάκαμψη της παγκόσμιας οικονομίας θα επιβραδυνθεί το 2011 στο 4,0%, σχεδόν μια εκατοστιαία μονάδα λιγότερο από ότι πέρυσι (4,9%).

Σε υψηλό επίπεδο η ύφεση στην ελληνική οικονομία στις αρχές του 2011

Μετά την απότομη κλιμάκωση της πτώσης του ΑΕΠ στα τέλη του προηγούμενου έτους, η ελληνική οικονομία διήλθε στο πρώτο τρίμηνο του 2011 μια περίοδο διεργασιών σε πολλά επίπεδα για την υλοποίηση-προώθηση δομικών μεταρρυθμίσεων (νομικό πλαίσιο ανοίγματος «κλειστών» επαγγελμάτων, εκκίνηση αναδιάρθρωσης δημόσιων οργανισμών, εφαρμογή νέας εργασιακής νομοθεσίας). Οι διεργασίες αυτές δημιουργούν έντονη αβεβαιότητα στις επαγγελματικές και κοινωνικές ομάδες που τις αφορούν, αλλά εντείνουν και την αβεβαιότητα γενικότερα, λόγω του κλίματος εκτεταμένων αλλαγών που δημιουργούν. Αυτές οι εξελίξεις, σε συνδυασμό με τη νέα έντονη άνοδο της ανεργίας, άσκησαν σημαντικές πιέσεις στην κατανάλωση των

νοικοκυριών, που υποχώρησε κατά 7,8% σε σχέση με το ίδιο διάστημα πέρυσι. Η αναιμική εγχώρια ζήτηση στο β' εξάμηνο του 2010 λειτούργησε ιδιαίτερα αποτρεπτικά στην υλοποίηση επενδυτικών σχεδίων, με αποτέλεσμα ο επενδύσεις να συρρικνωθούν στο πρώτο τρίμηνο της χρονιάς για τρίτο συνεχόμενο έτος, και μάλιστα σε μεγάλη έκταση, κατά σχεδόν 20%. Η ύφεση της ελληνικής οικονομίας στις αρχές του τρέχοντος έτους συγκρατήθηκε από τα –συνεχώς– βελτιούμενα αποτελέσματα του εξωτερικού τομέα, που προήλθαν από τη συρρίκνωση των εισαγωγών, καθώς υποχώρησαν σε αυτό το διάστημα και οι συνολικές εξαγωγές (αγαθών και υπηρεσιών). Παρά αυτή την επίδραση, το ΑΕΠ υποχώρησε κατά 5,5% στο τρίμηνο Ιανουαρίου-Μαρτίου φέτος.

Το Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής συντηρεί την προσπάθεια δημοσιονομικής προσαρμογής

Οι διαχρονικές διαρθρωτικές καχεξίες της ελληνικής οικονομίας αντανακλώνται όχι μόνο στους κλυδωνισμούς που προκαλούνται κατά τη διαδικασία άρσης τους, αλλά και στα συμπτώματα των αγκυλώσεων που αυτές έχουν δημιουργήσει. Έτσι, η πτώση της δημόσιας κατανάλωσης επιβραδύνθηκε σημαντικά στο α' τρίμηνο φέτος, στο 3,4%, έναντι 8,3% το 2010, παρότι κατά την αντίστοιχη περυσινή περίοδο, που αποτελεί τη βάση σύγκρισης, δεν είχε ακόμα ξεκινήσει η προσπάθεια δημοσιονομικής εξυγίανσης. Οι αγκυλώσεις στη διαχείριση των πόρων από το κράτος και στην είσπραξη των εσόδων του, και επομένως στη διαδικασία δημοσιονομικής προσαρμογής, αντανακλώνται στο σύνολό τους στη σημαντική απόκλιση της εκτέλεσης του κρατικού προϋπολογισμού

στο πρώτο πεντάμηνο του 2011 από τους στόχους του.

Η πορεία υλοποίησης του προϋπολογισμού σε αυτό το διάστημα καταδεικνύει ότι οι στόχοι του για φέτος δεν θα ήταν επιτεύξιμοι, χωρίς τη λήψη πρόσθετων μέτρων. Η έκταση των αποκλίσεων στο διάστημα Ιανουαρίου-Μαΐου, οδηγούσε το έλλειμμα φέτος στα επίπεδα του 2010, σύμφωνα και με τις εκτιμήσεις του Υπουργείου Οικονομικών. Σε αυτές τις έκτακτες συνθήκες, εκπονήθηκε ένα πρόσθετο πακέτο μέτρων για το 2011, που ενσωματώθηκε στο κυλιόμενο Μεσοπρόθεσμο Πρόγραμμα Δημοσιονομικής Στρατηγικής (ΜΠΔΣ), το οποίο προβλεπόταν στο ν. 3871/2010. Με τα νέα μέτρα για φέτος, η δημοσιονομική διόρθωση επιχειρείται κατά 60% από την πλευρά των δαπανών και 40% από την πλευρά των εσόδων.

Στην πλευρά των δαπανών, οι παρεμβάσεις εστιάζουν κατά κύριο λόγο στην περικοπή του ΠΔΕ, με τις ανάλογες επιπτώσεις στην οικονομική δραστηριότητα που αναλύονται παρακάτω, στη συγκράτηση των δαπανών για συντάξεις, εφ' άπαξ, μισθούς και επιχορηγήσεις, ενώ ακολουθούν οι περικοπές σε λειτουργικές δαπάνες και προμήθειες. Όσον αφορά στα έσοδα, υπό την πίεση της ανάγκης άμεσης είσπραξης επιλέχθηκαν και πάλι έκτακτες παρεμβάσεις, όπως η εισφορά αλληλεγγύης σε φυσικά πρόσωπα. Ωστόσο, το μεγαλύτερο μέρος των πρόσθετων εσόδων προέρχεται από αλλαγές μόνιμου χαρακτήρα, όπως ο περιορισμός του αφορολόγητου ορίου, οι τακτικές εισφορές σε τεκμαρτά εισοδήματα και στους συνταξιούχους, η αύξηση στο

φόρο ακίνητης περιουσίας και σε έμμεσους φόρους.

Κομβικός παράγοντας η Μεσοπρόθεσμη Δημοσιονομική Στρατηγική για την πορεία του ΑΕΠ το 2011

Εκτός από τις αποδόσεις που εκτιμάται ότι θα έχει το ΜΠΔΣ άμεσα και τα προσεχή χρόνια σε δημοσιονομικό επίπεδο, ο ρόλος του θα είναι σημαντικός και στην εξέλιξη του ΑΕΠ φέτος. Πρώτα από όλα, ο μεγαλύτερος εξορθολογισμός των δημοσίων δαπανών, συνεπάγεται περαιτέρω περικοπή τους και επομένως χαμηλότερα έξοδα του κράτους για καταναλωτικούς σκοπούς. Τα νέα μέτρα άμεσης φορολογίας, σε συνδυασμό με τις μισθολογικές αναπροσαρμογές στον ιδιωτικό τομέα και το ενιαίο μισθολόγιο προσεχώς για τους δημόσιους υπαλλήλους, περιορίζουν το διαθέσιμο εισόδημα. Ασκούν έτσι πρόσθετες πιέσεις στην καταναλωτική ζήτηση, πέραν αυτών που προέρχονται από την έντονη άνοδο της ανεργίας. Περιορισμός κατά το τρέχον έτος προβλέπεται στο ΜΠΔΣ και για το ΠΔΕ, ανεξάρτητα από το εάν και σε ποιο βαθμό η ΕΕ θα έχει από εδώ και πέρα μεγαλύτερη συμβολή στη χρηματοδότησή του. Πάντως, ο μικρός ρυθμός υλοποίησης του ΠΔΕ στο πρώτο πεντάμηνο του 2011, που δεν έχει ξεπεράσει το 23% με βάση το αναθεωρημένο συνολικό επίπεδό του, συνεπάγεται μεγάλη επιτάχυνσή του στη συνέχεια του έτους. Σε ότι αφορά τις ιδιωτικές επενδύσεις, η φθίνουσα εγχώρια ζήτηση και οι έντονες κοινωνικοπολιτικές εξελίξεις του διμήνου Μαΐου-Ιουνίου, έχουν δημιουργήσει συνθήκες υψηλής αβεβαιότητας στην ελληνική κοινωνία και οικονομία, λειτουργώντας ανασταλτικά ή και αποτρεπτικά σε ορισμένες περιπτώσεις στην υλοποίηση επενδυτικών

σχεδίων, από εγχώριους και αλλοδαπούς δυνητικούς επενδυτές.

Από την άλλη πλευρά, η χαμηλότερη εγχώρια ζήτηση θα συνεχίσει να λειτουργεί διορθωτικά στην υπερβολική κατανάλωση κατά το παρελθόν εισαγόμενων προϊόντων και υπηρεσιών. Στο έτερο σκέλος του εξωτερικού τομέα, στις διευρυνόμενες εξαγωγές προϊόντων θα προστεθεί το όφελος του τουρισμού, καθώς η τουριστική κίνηση κινείται σε υψηλότερα επίπεδα από πέρυσι. Συνισταμένη όλων των παραπάνω μεταβολών θα είναι η **διαμόρφωση της ύφεσης στην περιοχή του 4,0% το τρέχον έτος.**

Η συνέχιση της ύφεσης αποτρέπει θετικές εξελίξεις στο πεδίο της απασχόλησης

Όπως είχε υποστηριχθεί στην προηγούμενη τριμηνιαία έκθεση του IOBE, παρά την ενίσχυση της ανεργίας στο τελευταίο τρίμηνο του 2010, η ενσωμάτωση στην αγορά εργασίας του συνόλου των δυσμενών εξελίξεων στην παραγωγική δραστηριότητα κατά αυτή την περίοδο, δεν θα μπορούσε να είναι άμεση. Συνεπώς, μια νέα, σημαντική αύξηση της ανεργίας στις αρχές του 2011, που όντως έλαβε χώρα, ήταν αναμενόμενη. Πιθανότατα όμως μεγαλύτερη διεύρυνση της ανεργίας, που ανήλθε στο 15,9% το α' τρίμηνο φέτος, να αναχαιτίστηκε από την εφαρμογή των νέων εργασιακών σχέσεων στον ιδιωτικό τομέα. Σε κάθε περίπτωση, η ισχυρή ύφεση στην ελληνική οικονομία για άλλη μια χρονιά, δεν επιτρέπει θετικές εξελίξεις στην απασχόληση, η συρρίκνωση της οποίας τροφοδοτεί κατά κύριο λόγο την άνοδο της ανεργίας. Ωστόσο, ανασχετικό παράγοντα

σημαντικής ενίσχυσής της στο υπόλοιπο του 2011, μπορεί να αποτελέσει η εποχική επίδραση από τον κλάδο του τουρισμού, κατά τους θερινούς μήνες. Δεν αποκλείεται μάλιστα φέτος, για πρώτη φορά μετά από δύο χρόνια, η ανεργία να περιοριστεί στη συγκεκριμένη περίοδο του έτους, σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο. Εντούτοις, δεν θα αποτραπεί περαιτέρω άνοδός της στο υπόλοιπο της χρονιάς, με αποτέλεσμα να κινηθεί στην **περιοχή του 16,5%** στο σύνολο του έτους.

Αποκλιμάκωση του πληθωρισμού λόγω φθίνουσας ζήτησης

Η απότομη διεύρυνση της ανεργίας, σε συνδυασμό με τον περιορισμό του διαθέσιμου εισοδήματος από τις μισθολογικές εξελίξεις στον ιδιωτικό τομέα, επέδρασαν περιοριστικά στον πληθωρισμό στις αρχές του τρέχοντος έτους, καθώς αυτός υποχώρησε από το 5,2% που βρισκόταν τον περασμένο Ιανουάριο στο 3,3% τον Απρίλιο, εξέλιξη που τον διαμόρφωσε στο 4,3% το πρώτο τετράμηνο φέτος. Η συνέχιση αυτών των επιδράσεων, οι πρόσθετοι άμεσοι φόροι-έκτακτες εισφορές, αλλά και το ενιαίο μισθολόγιο στο δημόσιο τομέα, θα εξασθενίσουν περαιτέρω την καταναλωτική ζήτηση και ακολουθώντας τον πληθωρισμό. Ωστόσο, αντίρροπα σε αυτές τις δυνάμεις θα επενεργήσουν από το φθινόπωρο η εξίσωση του Ε.Φ.Κ. στο πετρέλαιο κίνησης και θέρμανσης για τις επι-

χειρήσεις και η μετάταξη της εστίασης στον υψηλό συντελεστή ΦΠΑ. Οι συγκεκριμένοι φόροι ενδεχομένως να οδηγήσουν και σε ανάκαμψη του πληθωρισμού, προς το τέλος της χρονιάς. Δεδομένης αυτής της αναμενόμενης ανασχετικής επίδρασης στην αποκλιμάκωσή του, **ο πληθωρισμός θα διαμορφωθεί κατά μέσο όρο το 2011 στο 3,3%.**

Ειδική μελέτη για τη διείσδυση των ΑΠΕ στην ηλεκτροπαραγωγή

Η Μονάδα Παρακολούθησης και Ανάλυσης του Τομέα Ηλεκτρισμού του IOBE ολοκλήρωσε μελέτη, στην οποία αποτιμώνται οι επιδράσεις στα συστήματα παραγωγής και μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας, καθώς και σε οικονομικά μεγέθη, από τις απαιτούμενες προσαρμογές για την επίτευξη του εθνικού στόχου διείσδυσης των ΑΠΕ, με ορίζοντα το 2020. Βασικό συμπέρασμα της μελέτης αποτελεί το ότι η μετάβαση της Ελλάδας προς μια οικονομία με χαμηλές εκπομπές αερίων θερμοκηπίου, της οποίας κεντρικό χαρακτηριστικό αποτελεί η μεγάλης κλίμακας διείσδυση των ΑΠΕ, δεν είναι εφικτό να πραγματοποιηθεί χωρίς τη ριζική αναδιάρθρωση του εγχώριου τομέα ηλεκτροπαραγωγής, η οποία θα συνοδεύεται από σημαντικές επενδύσεις στα δίκτυα μεταφοράς και διανομής.

2. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

2.1 Τάσεις και Προοπτικές της Διεθνούς Οικονομίας

Το Παγκόσμιο Περιβάλλον

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, στις εαρινές προβλέψεις της, βελτίωσε οριακά τις εκτιμήσεις της για την ανάπτυξη της παγκόσμιας οικονομίας το 2011, προβλέποντας ρυθμό αύξησης του παγκόσμιου ΑΕΠ 4% (από προηγούμενη εκτίμηση 3,9%), έναντι αύξησης 4,9% το 2010¹. Η μικρή αυτή βελτίωση αποδίδεται στην εξομάλυνση της χρηματοοικονομικής κρίσης, την αποκατάσταση της λειτουργίας της διατραπεζικής αγοράς και την υιοθέτηση αποτελεσματικών νομισματικών και δημοσιονομικών μέτρων. Από την άλλη μεριά, η αύξηση των τιμών της ενέργειας και ως εκ τούτου η ένταση των πληθωριστικών ανησυχιών αναμένεται να οδηγήσει σε επιβράδυνση της παγκόσμιας ζήτησης και να συγκρατήσει την αύξηση του παγκόσμιου ΑΕΠ, αν και υπάρχουν σημαντικές αποκλίσεις στους ρυθμούς ανάπτυξης μεταξύ των οικονομιών.

Επίσης, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, στις τελευταίες προβλέψεις του για την παγκόσμια οικονομία², προβλέπει ότι ο ρυθμός ανάπτυξης θα διαμορφωθεί στο 4,4% το 2011, εκτιμώντας ότι η ανάκαμψη της οικονομίας βασίζεται πλέον σε πιο στέρεα θεμέλια, που μειώνουν τον κίνδυνο για ενδεχόμενο «διπλής ύφεσης» (double-dip) στις αναπτυσσόμενες οικονομίες.

Παρόλα αυτά, η ανάκαμψη της οικονομικής δραστηριότητας παρουσιάζει γεωγραφικές ανισότητες, με τις εκτιμήσεις για αύξηση του ΑΕΠ στις αναπτυσσόμενες οικονομίες για το 2011 να κινούνται στην περιοχή στο 6,5% (από 7,3% το 2010), ενώ στις αναπτυγμένες οικονομίες η οικονομική ανάπτυξη προβλέπεται στο 2,4% (από 3% το 2010). Επιπλέον, σημαντική υστέρηση παρουσιάζεται στο πεδίο της απασχόλησης, καθώς το ποσοστό ανεργίας στις αναπτυσσόμενες οικονομίες παραμένει ιδιαίτερα υψηλό, ενώ η ανεργία των νέων στις αναδυόμενες αγορές αποτελεί εξίσου σημαντικό πρόβλημα.

Οι πρόδρομοι δείκτες καταδεικνύουν μια σταδιακή επιτάχυνση της ανάκαμψης της παγκόσμιας οικονομίας, ύστερα από την επιβράδυνση που σημειώθηκε το 2^ο εξάμηνο του 2010 λόγω της μείωσης των αποθεμάτων. Η βιομηχανική παραγωγή και οι επενδύσεις ανέκτησαν την ανοδική τους πορεία, ενώ οι λιανικές πωλήσεις εμφανίζουν αξιοσημείωτη δυναμική στις αναδυόμενες οικονομίες. Η μεταβολή τους επέστρεψε σε θετικό έδαφος και στις αναπτυσσόμενες αγορές (κυρίως ΗΠΑ). Από την άλλη μεριά, οι απολύσεις και ο αργός ρυθμός αποκατάστασης των επιπέδων απασχόλησης περιορίζουν τη δυναμική της κατανάλωσης.

Μεικτά είναι τα μηνύματα που έρχονται από το παγκόσμιο εμπόριο. Ο ρυθμός αύξησης του όγκου του στο τετράμηνο Ια-

¹ European Economic Forecast, Spring 2011, European Commission, May 2011

² World Economic Outlook (WEO), IMF, April 2011.

νουαρίου-Απριλίου φέτος έναντι του ίδιου διαστήματος πέρυσι έφτασε το 9,0%, παρά την εκτεταμένη διεύρυνσή του καθ' όλο το 2010, που ξεπέρασε το 15%³. Ωστόσο, σημειώνεται επιβράδυνση στην άνοδο της παγκόσμιας εμπορικής κίνησης, αφού στη συγκεκριμένη περίοδο πέρυσι αυτή ξεπερνούσε το 15,4%. Μεταξύ των ανεπτυγμένων γεωγραφικών ζωνών, οι ΗΠΑ καταγράφουν τη μεγαλύτερη άνοδο, της τάξης του 9,0% και ακολουθεί η Ευρωζώνη, με 6,1%. Ηπιότερη είναι η εξαγωγική επέκταση της Ιαπωνίας (+4,8%). Στο σημείο αυτό επισημαίνεται η αρνητική επίπτωση που είχαν στις εξαγωγές οι φυσικές καταστροφές που έπληξαν την χώρα το προηγούμενο διάστημα, καθώς μεταξύ 1^{ου} τριμήνου 2011/δ' τριμήνου 2010, σημειώθηκε υποχώρησή τους, κατά 1,1%. Πρωταγωνιστικό ρόλο στο διεθνές εμπόριο εξακολουθούν να κατέχουν οι αναδυόμενες οικονομίες (+ 8,9% το πρώτο τετράμηνο) με τις περιοχές της Κεντρικής-Ανατολικής Ευρώπης και της Λατινικής Αμερικής να παίρνουν τη σκυτάλη της ανόδου από την Ασία (αύξηση κατά 13,5% και 12,5% αντίστοιχα, έναντι 8,9%).

Όσον αφορά στην κρίση χρέους στην Ευρώπη και τις ανησυχίες για τη βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομικών, η μεταβλητότητα στις αγορές ήταν έντονη μετά και την ένταξη και της Πορτογαλίας στον μηχανισμό στήριξης, οδηγώντας σε διεύρυνση των επιτοκιακών περιθωρίων. Το συνολικό πακέτο στήριξης της Πορτογαλικής οικονομίας από ΕΕ και ΔΝΤ ανέρχεται σε € 78δισ.. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η Πορτογαλία ανα-

μένεται να καταγράψει αρνητικό ρυθμό ανάπτυξης το 2011 (-2,2% από 1,3% το 2010), ενώ το πρόγραμμα δημοσιονομικής προσαρμογής που καλείται να εφαρμόσει η νεοεκλεγείσα κυβέρνηση προβλέπει τη μείωση του δημοσιονομικού ελλείμματος από 9,2% του ΑΕΠ το 2010 στο 5,4% του ΑΕΠ το 2011 (και κάτω από το όριο του 3% το 2014), παράλληλα με την προώθηση διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων και τη στήριξη του τραπεζικού συστήματος. Το χρέος αναμένεται να ακολουθήσει ανοδική πορεία στο 101,7% του ΑΕΠ το 2011 (από 93% το 2010). Σε αυτό το πλαίσιο εξελίξεων, συνεχίστηκαν οι υποβαθμίσεις και οι αναθεωρήσεις της πιστοληπτικής φερεγγυότητας των χωρών της Ευρωπαϊκής περιφέρειας και του Βελγίου από τους οίκους αξιολόγησης, συμβάλλοντας στη γενικότερη μεταβλητότητα του επενδυτικού κλίματος, εν μέσω συζητήσεων μεταξύ των κυβερνήσεων και των αρμόδιων θεσμικών οργάνων της Ευρωζώνης σχετικά με την εξεύρεση αποτελεσματικής λύσης στην κρίση χρέους, και τη συμμετοχή ή όχι των ιδιωτών σε ενδεχόμενα νέα πακέτα στήριξης των οικονομιών. Οι επενδυτές ανησυχούν ακόμη για τον κίνδυνο χρεοκοπίας και την κατάσταση των τραπεζών, την πολιτική αστάθεια λόγω των μέτρων λιτότητας, καθώς και για τα κόστη δανεισμού, τα οποία αναμένεται να διατηρηθούν σε υψηλά επίπεδα, τουλάχιστον για το 1^ο εξάμηνο του τρέχοντος έτους.

Με δεδομένα τα παραπάνω, η αύξηση του επιτοκίου αναφοράς από την ΕΚΤ κατά 25μ.β. στο 1,25% και το ενδεχόμενο περαιτέρω αύξησης στο 1,75% μέχρι το τέλος του 2011, προκειμένου να κατευνάσει τις πληθωριστικές πιέσεις, δυσκολεύει τις συνθήκες ρευστότητας σε χώρες που υλο-

³ CPB World Trade Monitor, April 2011, CPB Netherlands Bureau for Economic Policy Analysis, 22/06/11

ποιούν αυστηρά προγράμματα λιτότητας (Ελλάδα, Ιρλανδία, Πορτογαλία). Σε κάθε περίπτωση, η κρίση χρέους της περιφέρειας της Ευρωζώνης αποτελεί έναν συστημικό κίνδυνο που, αν δεν αντιμετωπιστεί αποτελεσματικά, ενδέχεται να απειλήσει την ανάκαμψη τόσο του πυρήνα της Ευρωζώνης όσο και της παγκόσμιας οικονομίας.

Οι πληθωριστικές πιέσεις αναμένεται να συνεχιστούν κυρίως στις αναδυόμενες και αναπτυσσόμενες οικονομίες, λόγω της ανόδου των τιμών της ενέργειας, των εμπορευμάτων και των τροφίμων (συνιστώσες που έχουν μεγάλο βάρος στις αναπτυσσόμενες χώρες). Οι τιμές στις αναπτυσσόμενες οικονομίες αναμένεται να αυξηθούν κατά 7%, σύμφωνα με τις τελευταίες εκτιμήσεις του ΔΝΤ, το οποίο αναθεώρησε ανοδικά τις προηγούμενες προβλέψεις του κατά μια ποσοστιαία μονάδα. Στις αναπτυγμένες οικονομίες, η εικόνα είναι διαφορετική, καθώς η υποτονική οικονομική ανάκαμψη διατηρεί χαμηλά τις προσδοκίες για την πορεία του πληθωρισμού, στο 2% για φέτος, ελαφρά υψηλότερα από τις προγενέστερες προβλέψεις για πληθωρισμό 1,5% το 2011⁴.

Σε ότι αφορά τις σημαντικότερες οικονομίες παγκοσμίως, αυτή των **ΗΠΑ** αναπτύχθηκε με ετήσιο ρυθμό 2,3% το 1^ο τρίμηνο του 2011 (από 2,8% το 4^ο τρίμηνο του 2010). Η αιτία αυτής της επιβράδυνσης εστιάζεται κυρίως στην αρνητική συμβολή των καθαρών εξαγωγών το εν λόγω διάστημα, καθώς οι εισαγωγές αυξήθηκαν με μεγαλύτερο ρυθμό (10%) απ' ό τι οι εξαγωγές (8,4%). Σημαντική επιβράδυνση κατέγραψε επίσης και η κατανάλωση (ε-

τήσια αύξηση 2,7% από 4%), αλλά εξακολούθησε να ενισχύεται με ικανοποιητικό ρυθμό, διότι ο ρυθμός αύξησης της ζήτησης για υπηρεσίες (που αποτελεί το 65% της καταναλωτικής δαπάνης) επιταχύνθηκε (στο 1,7% από 1,5%), αντισταθμίζοντας εν μέρει τη σημαντική υποχώρηση του ρυθμού αύξησης της ζήτησης για αγαθά (στο 4,8% από 9,2%). Σε μικρότερο βαθμό έναντι του προηγούμενου τριμήνου συνέβαλαν και οι επενδύσεις, καθώς ανήλθαν κατά 5,7% το τρίμηνο Ιαν.-Μαρ. φέτος, από 6,5% το 4^ο τρίμηνο του 2010. Για το σύνολο του τρέχοντος έτους, οι εκτιμήσεις της ΕΕ προβλέπουν ότι η αμερικάνικη οικονομία θα μεγεθυνθεί κατά 2,6% (από 2,9% το 2010). Η εκτιμώμενη μικρή επιβράδυνση της ανάπτυξης θα επέλθει, όπως και στο πρώτο τρίμηνο, κυρίως στον περιορισμό της εγχώριας ζήτησης και την αρνητική συμβολή του εξωτερικού τομέα, σε συνδυασμό με την αύξηση στις τιμές των εμπορευμάτων, παρά την επέκταση των μέτρων ενίσχυσης της ρευστότητας μέχρι τον Ιούνιο 2011.

Στην αγορά εργασίας των ΗΠΑ, η δημιουργία νέων θέσεων εργασίας παραμένει ιδιαίτερα χαμηλή, λαμβάνοντας υπόψη τις μεγάλες απώλειες που καταγράφηκαν στη διετία 2008-2009 (1,5 εκ. νέες θέσεις εργασίας από το 2008, έναντι απωλειών που αγγίζουν τα 8,5 εκ.). Επιπλέον, εκτιμάται ότι η κρίση ενδέχεται να έχει αυξήσει τη διαρθρωτική ανεργία στην Αμερικάνικη οικονομία, καθώς τα ισχυρά πλήγματα που δέχτηκαν διάφοροι τομείς οικονομικής δραστηριότητας και γεωγραφικές περιοχές προκάλεσαν μεγάλη ανισορροπία μεταξύ της ζήτησης και της προσφοράς εργασίας. Τον Μάιο του τρέχοντος έτους το ποσοστό ανεργίας αυξήθηκε στο 9,1% (από

⁴ World Economic Outlook (WEO), IMF, April 2011

9% τον Απρίλιο και 8,8% τον Μάρτιο), ενώ σύμφωνα με τις προβλέψεις του ΔΝΤ, το ποσοστό ανεργίας στις ΗΠΑ αναμένεται να διατηρηθεί σε υψηλά επίπεδα το 2011 (8,5% έναντι 9,6% το 2010).

Ένας επιπλέον κίνδυνος που θα μπορούσε να απειλήσει την ανάκαμψη της Αμερικανικής οικονομίας είναι η συνεχιζόμενη κρίση χρέους στην Ευρωζώνη, δημιουργώντας περαιτέρω αναταραχή στις χρηματοπιστωτικές αγορές και αποδυναμώνοντας την παγκόσμια ζήτηση. Επίσης, η άνοδος της τιμής του πετρελαίου και των εμπορευμάτων, λόγω της έντασης στις χώρες της Μέσης Ανατολής και της Βόρειας Αφρικής, ενδέχεται να αποδυναμώσει περαιτέρω την καταναλωτική δαπάνη στις ΗΠΑ. Στην εγχώρια αγορά, η μείωση των τιμών των κατοικιών ενδέχεται να είναι μεγαλύτερη απ' ό,τι αρχικά αναμενόταν λόγω του μεγάλου «σκιώδους» αποθέματος κατοικιών, που έχει κατασχεθεί και πωλείται σε τιμή πολύ χαμηλότερη της αγοράς. Από την άλλη μεριά, οι ισχυροί ισολογισμοί των εταιριών θα μπορούσαν να υποστηρίξουν περισσότερες προσλήψεις και επενδύσεις κεφαλαίου, στην περίπτωση που βελτιωθεί το επιχειρηματικό περιβάλλον. Επιπρόσθετα, η πορεία της ιδιωτικής κατανάλωσης, ιδιαίτερα των διαρκών καταναλωτικών αγαθών, θα μπορούσε εκπλήξει να θετικά, σε περίπτωση ανάκαμψης της ζήτησης των τελευταίων. Ο πληθωρισμός αναμένεται να διατηρηθεί σε υψηλά σχετικά επίπεδα το 2011, στο 2,3%, γεγονός που ενισχύει την πιθανότητα διατήρησης του τρέχοντος χαμηλού επιπέδου του παρεμβατικού επιτοκίου (0,25%) έως το τέλος του έτους.

Σε δημοσιονομικό επίπεδο, το έλλειμμα εκτιμάται ότι φτάσει το 10,7% του ΑΕΠ το 2011 (από 9% το προηγούμενο έτος) – το υψηλότερο μεταξύ των αναπτυγμένων οικονομιών – ενώ το χρέος εκτιμάται ότι θα υπερβεί το 116% του ΑΕΠ μέχρι το 2016, σύμφωνα με το ΔΝΤ. Τα τελευταία στοιχεία εκτέλεσης του προϋπολογισμού δείχνουν ότι το συνολικό έλλειμμα της περιόδου Οκτωβρίου 2010 - Μαρτίου 2011 διευρύνθηκε κατά 15% σε σχέση με αντίστοιχη περίοδο ένα χρόνο πριν, καθώς οι δαπάνες αυξήθηκαν κατά 11% ενώ τα έσοδα κατά 7%. Με αυτά τα δεδομένα, η Κυβέρνηση σχεδιάζει ένα φιλόδοξο πρόγραμμα δημοσιονομικής προσαρμογής τα επόμενα χρόνια που προβλέπει τη μείωση του ελλείματος κατά 5 ποσοστιαίες μονάδες μέχρι το 2013. Ο στόχος μπορεί να θεωρηθεί φιλόδοξος, δεδομένης της αδύναμης ανάκαμψης της οικονομίας και της υψηλής ανεργίας.

Για την οικονομία της **Ιαπωνίας**, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εκτιμά ότι αύξηση του ΑΕΠ το 2011 θα κυμανθεί στο 0,5%, έναντι προηγούμενης εκτίμησης για άνοδο 1,3%, από 3,9% το 2010. Το 1^ο τρίμηνο του 2011, η ιαπωνική οικονομία συρρικνώθηκε κατά 0,7%, όταν το 4^ο τρίμηνο του 2010 η ανάπτυξη της έφθανε το 2,4%. Αυτή η εξέλιξη ενσωματώνει και τις πρώτες επιδράσεις του καταστροφικού σεισμού τον Μάρτιο. Αν και ακόμα δεν έχει προσδιορισθεί επακριβώς η επίπτωση από τις φυσικές καταστροφές που έπληξαν την χώρα το προηγούμενο διάστημα, εντούτοις αναμένεται σημαντική επιβράδυνση της παραγωγικής διαδικασίας και του εξαγωγικού τομέα, ενώ η στροφή των επενδύσεων σε ασφαλείς επενδύσεις θα επηρεάσει αρνητικά τις χρηματοπιστωτικές

αγορές. Οι πρώτες εκτιμήσεις υπολογίζουν τις ζημιές από τον καταστροφικό σεισμό και το τσουνάμι να ανέρχονται σε επίπεδα έως και 5% του ΑΕΠ⁵. Η πιο άμεση επίδραση παρατηρήθηκε στην εφοδιαστική αλυσίδα και στη μείωση της παραγωγής, λόγω των ζημιών στην προσφορά ενέργειας και της μείωσης στην παραγωγή της, καθώς επίσης και στη φθίνουσα καταναλωτική και επενδυτική εμπιστοσύνη. Ακολούθως, η κατανάλωση και οι εξαγωγές αναμένεται να συνεχίσουν να επιβραδύνονται καθ' όλο το 2011, περισσότερο σε σχέση με τις αρχικές προβλέψεις, ενώ δεν αποκλείεται και μείωσή τους. Πιο συγκεκριμένα, η ιδιωτική κατανάλωση αναμένεται να μειωθεί κατά 0,3% το 2011, μετά την αύξησή της κατά 1,8% το 2010, ενώ σημαντική επιδείνωση αναμένεται στις εξαγωγές, με τον ρυθμό αύξησης να περιορίζεται μόλις στο 1% το 2011 (από 24,2% το 2010).

Από την άλλη μεριά, η διαδικασία ανοικοδόμησης και αποκατάστασης των ζημιών αναμένεται ότι θα δώσει ώθηση στις επενδύσεις, κυρίως τις δημόσιες, που ενδεχομένως να ξεπεράσει το 2% του ΑΕΠ. Το αρχικό πακέτο ανασυγκρότησης που ανακοινώθηκε τον Μάιο ανέρχεται στα 4 τρισ. γιεν (ή 0,8% του ΑΕΠ). Επίσης, δεδομένων των έκτακτων αναγκών και των αποπληθωριστικών πιέσεων, η Τράπεζα της Ιαπωνίας αναμένεται να διατηρήσει την επεκτατική νομισματική πολιτική που ήδη εφάρμοζε, προκειμένου να αποφευχθεί περαιτέρω καθίζηση της οικονομικής δραστηριότητας. Εξαιτίας της δύσκολης δημοσιονομικής κατάστασης της χώρας, το πακέτο ανασυγκρότησης της οικονομίας

θα χρηματοδοτηθεί κυρίως με μεταφορά κονδυλίων της κεντρικής κυβέρνησης από το βασικό συνταξιοδοτικό σύστημα και τα αποθεματικά του προϋπολογισμού. Παρόλα αυτά, η ΕΕ εκτιμά οριακή διεύρυνση του ελλείμματος στο 9,7% του ΑΕΠ (από 9,3% του ΑΕΠ το 2010), με το χρέος να αυξάνεται στο 236% του ΑΕΠ (από 223% του ΑΕΠ το 2010). Κοντά στο επίπεδο του 2010 εκτιμάται ότι θα κινηθεί η ανεργία και θα διαμορφωθεί στο 4,9%, από 5,1% ένα χρόνο πριν.

Στην οικονομία της **Κίνας**, ο ρυθμός ανάπτυξης θα διαμορφωθεί στο 9,3% το 2011 σύμφωνα με τις τελευταίες εκτιμήσεις, από 10,3% το 2010. Ήδη το 1^ο τρίμηνο του έτους η κινέζικη οικονομία αναπτύχθηκε με ρυθμό 9,7%, οριακά χαμηλότερο του 9,8% στο 4^ο τρίμηνο του 2010. Η πολιτική αύξησης των επιτοκίων από την Κεντρική Τράπεζα για τον περιορισμό των πληθωριστικών πιέσεων αναμένεται να είναι ο κύριος λόγος για την παρατηρούμενη επιβράδυνση το 2011, παρόλο που ο ρυθμός ανάπτυξης παραμένει σε υψηλά επίπεδα. Το 1^ο τρίμηνο του 2011, ο πληθωρισμός διαμορφώθηκε στο 5%, θέτοντας με αυτόν τον τρόπο τον στόχο για πληθωρισμό της τάξης του 4% στο τέλος του έτους εν αμφιβόλω. Από την άλλη μεριά, οι επενδύσεις συνεχίζουν να αποτελούν τον μοχλό ανάπτυξης, ιδίως στον κατασκευαστικό τομέα (αύξηση 34,1% στο πρώτο τρίμηνο φέτος), εντείνοντας όμως τις ανησυχίες για ενδεχόμενο δημιουργίας αγοράς «φούσκας». Στο ίδιο διάστημα, οι εξαγωγές αυξήθηκαν κατά 26,5%, κυρίως λόγω της σταδιακής ανάκαμψης των αναπτυγμένων οικονομιών. Εντούτοις, οι προβλέψεις για τον ρυθμό αύξησης των εξαγωγών για το σύνολο του

⁵ Economic Outlook, No 89, OECD, May 2011

έτους επιβραδύνονται στο 12,4% (από 18% το 2010). Κατ' επέκταση, και σε συνδυασμό με τις υψηλότερες τιμές των εμπορευμάτων διεθνώς, που επηρεάζουν ανοδικά τις εισαγωγές, το πλεόνασμα στο Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών αναμένεται να συρρικνωθεί στο 4,4% του ΑΕΠ το 2011 (από 5,1% του ΑΕΠ το 2010). Η ζήτηση και η καταναλωτική δαπάνη προβλέπεται να καταγράψουν επιβράδυνση λόγω της εξασθένησης της επίπτωσης των δημοσιονομικών μέτρων στήριξης της οικονομίας και των σφιχτών πιστωτικών συνθηκών. Όσον αφορά τα αποθέματα ξένου συναλλάγματος, το 1^ο τρίμηνο του έτους αυτά ανήλθαν στα \$3,04 τρισ. (από \$2,45 τρισ. την αντίστοιχη περίοδο του 2010) σημειώνοντας αύξηση 24%. Η επερχόμενη επιβράδυνση των ρυθμών ανάπτυξης ενδέχεται να οδηγήσει τις αρχές σε αναστολή της αύξησης των επιτοκίων από τη μια μεριά, και περαιτέρω κρατικού ελέγχου της οικονομίας και των τιμών (εις βάρος του ανταγωνισμού) από την άλλη, γεγονός που μπορεί να υπονομεύσει τις μακροχρόνιες προοπτικές ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας μέσω της προώθησης διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων στην οικονομία.

Οι οικονομική ανάκαμψη στη **Ρωσία** συνεχίζεται, με τον ρυθμό αύξησης του ΑΕΠ να εκτιμάται ότι θα επιταχυνθεί το 2011 στο 4,5%, ελαφρά υψηλότερα από εκείνον του περασμένου έτους (4,0%), ενισχύοντας πάντως την αισιοδοξία για σταθεροποίηση της ανάκαμψης. Παρόλα αυτά, η δυναμική της προηγούμενης περιόδου θα υποχωρήσει σημαντικά, λόγω και της αναιμικής ανάκαμψης των αναπτυσσόμενων οικονομιών, γεγονός που αναμένεται να επιβραδύνει τον ρυθμό αύξησης των

εξαγωγών στο 7,6% (από 11,8% το 2010). Ήδη, τους τρεις πρώτους μήνες του έτους, παρατηρείται μια σημαντική υποχώρηση του ρυθμού ανάπτυξης σε ετησιοποιημένη βάση στο 2,5%, ενώ στο 4^ο τρίμηνο του 2010 βρισκόταν 8,5 εκατοστιαίες μονάδες ψηλότερα. Ο ρυθμός της οικονομικής ανάπτυξης της ρωσικής οικονομίας θα επηρεαστεί σημαντικά και από τις εξελίξεις στις τιμές των εμπορευμάτων, καθώς η χώρα είναι μια από τις μεγαλύτερες εξαγωγικές δυνάμεις πετρελαίου και φυσικού αερίου παγκοσμίως. Η άνοδος της τιμής του πετρελαίου αναμένεται να οδηγήσει σε αύξηση του πλεονάσματος του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών στο 7,4% του ΑΕΠ το 2011 (από 5,8% το 2010). Επιπλέον, οι πληθωριστικές πιέσεις θα ενταθούν την επόμενη περίοδο με τον εναρμονισμένο Δείκτη Τιμών Καταναλωτή να αυξάνεται στο 9,4% το 2011 (από 6,9% το 2010), οδηγώντας την Κεντρική Τράπεζα σε περαιτέρω αύξηση του κεντρικού επιτοκίου από το 8,25% που βρισκόταν τον περασμένο Μάιο. Παρά την αδύναμη ζήτηση και την ανατίμηση του εγχώριου νομίσματος έναντι των ξένων νομισμάτων, η ενίσχυση του πληθωρισμού στην Ρωσία επηρεάζεται καθοριστικά από τις τιμές των τροφίμων, οι οποίες κατέγραψαν ετήσια αύξηση 14% φέτος τον Μάρτιο (λόγω των πυρκαγιών και της ξηρασίας κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού του 2010).

Όσον αφορά την αγορά εργασίας, οι μεταρρυθμίσεις σχετικά με τις ώρες απασχόλησης και τους πραγματικούς μισθούς φαίνεται ότι περιόρισαν τις απώλειες στην απασχόληση, ενώ οι εκτιμήσεις κάνουν λόγο για μικρή μείωση του ποσοστού ανεργίας στο 7,7% το 2011 (από 8% το

2010). Σχετικά με την κατάσταση των δημόσιων οικονομικών, το έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης εκτιμάται ότι θα μειωθεί στο 3,2% του ΑΕΠ το τρέχον έτος (από 4,6% πέρυσι) και κάτω από το 3% του ΑΕΠ μέχρι το 2013, ύστερα και από την ανακοίνωση των αναθεωρημένων δημοσιονομικών μέτρων για την εν λόγω περίοδο

και την αύξηση των εσόδων από την άνοδο των διεθνών τιμών του πετρελαίου. Σημαντικό ρόλο αναμένεται να διαδραματίσει και το πρόγραμμα ιδιωτικοποιήσεων της κυβέρνησης, ως μέτρο περιορισμού της συμμετοχής του κράτους στην οικονομική δραστηριότητα.

Πίνακας 2.1

Διεθνές Περιβάλλον – Ευρωπαϊκή Επιτροπή (ετήσια % μεταβολή, σε πραγματικές τιμές)

	2010	2011	2012
ΑΕΠ			
ΗΠΑ	2,9	2,6	2,7
Ιαπωνία	3,9	0,5	1,6
Ασία (εκτός Ιαπωνίας)	9,2	7,7	7,7
- Κίνα	10,3	9,3	9,0
- Ινδία	10,4	8,0	8,2
Ευρωζώνη	1,8	1,6	1,8
ΕΕ-27	1,8	1,8	1,9
Υποψήφιες χώρες (στην ΕΕ)	7,6	5,6	5,1
Κοινοπολιτεία Ανεξάρτητων Κρατών (CIS)	4,5	4,7	4,5
- Ρωσία	4,0	4,5	4,2
MENA	3,8	3,1	3,7
Λατινική Αμερική	5,9	4,2	3,9
- Βραζιλία	7,5	4,4	4,3
Υποσαχάρια Αφρική	5,0	5,5	6,0
Παγκόσμια οικονομία	4,9	4,0	4,1
Παγκόσμιο Εμπόριο			
Παγκόσμιες εισαγωγές	14,0	7,8	7,9
Αγορά Εξαγωγών εκτός ΕΕ-27	13,7	8,2	8,2

MENA: (Middle East & North Africa): Αλγερία, Μπαχρέιν, Αίγυπτος, Ιράν, Ιράκ, Ισραήλ, Ιορδανία, Κουβέιτ, Λίβανος, Λιβύη, Μαρόκο, Ομάν, Κατάρ, Σαουδική Αραβία, Συρία, Τυνησία, Ην. Αραβικά Εμιράτα, Υεμένη.

Υποσαχάρια Αφρική: Όλες οι χώρες εκτός αφρικανικών MENA χωρών.

Πηγή: European Economic Forecast, Spring 2011, European Commission, May 2011

Πίνακας 2.2

IFO - Εκτιμήσεις για την παγκόσμια οικονομία (Δείκτες, 2005=100)

Τρίμηνο / Έτος	II/'09	III/'09	IV/'09	I/'10	II/'10	III/'10	IV/'10	I/'11	II/'11
Οικονομικό Κλίμα	65,2	79,6	91,4	99,5	104,1	103,2	98,6	106,8	107,7
Παρούσα Κατάσταση	39,3	43,0	54,2	67,3	80,4	93,5	95,3	102,8	108,4
Προσδοκίες	89,5	114,0	126,3	129,8	126,3	112,3	101,8	110,5	107,0

Πηγή: IFO, World Economic Survey, WES 02/2011

Πίνακας 2.3

IFO - Δείκτης οικονομικού κλίματος στις οικονομικές ζώνες (2005=100)

Τρίμηνο / Έτος	II/'09	III/'09	IV/'09	I/'10	II/'10	III/'10	IV/'10	I/'11	II/'11
Βόρεια Αμερική	66,9	78,7	85,4	90,4	95,4	88,7	82,8	104,6	98,7
Δυτική Ευρώπη	64,5	76,4	89,3	98,3	99,3	102,2	105,2	113,2	115,1
Ασία	69,3	89,5	101,8	108,8	113,2	107,9	95,6	105,3	101,8

Πηγή: IFO, World Economic Survey, WES 02/2011

Η επιφυλακτικότητα που επικρατεί για το εύρος της ανάκαμψης της παγκόσμιας οικονομίας αντανακλάται στην εξέλιξη των δεικτών οικονομικού κλίματος, όπου ενώ παρατηρείται μια ελαφρά βελτίωσή του, οι προσδοκίες για το προσεχές διάστημα φαίνεται ότι υποχωρούν. Οι σχετικοί δείκτες οικονομικού κλίματος, που περιέχονται στο "World Economic Survey", το οποίο διεξάγεται από το Ινστιτούτο IFO της Γερμανίας, ενισχύονται για 2^ο συνεχόμενο τρίμηνο, ενώ ο δείκτης προσδοκιών καταγράφει μείωση το 2^ο τρίμηνο του 2011. Τα αποτελέσματα της έρευνας καταδεικνύουν ότι η ανάκαμψη της παγκόσμιας οικονομίας θα συνεχιστεί τους επόμενους μήνες, αλλά με ελαφρώς χαμηλότερους ρυθμούς.

Αναλυτικότερα, ο δείκτης οικονομικού κλίματος στην παγκόσμια οικονομία το 2^ο τρίμηνο του έτους σημείωσε μικρή αύξηση σε σύγκριση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο (Πίνακας 2.2). Ο δείκτης εξακολουθεί να παραμένει υψηλότερα από τον μακροχρόνιο μέσο όρο του (96,9 μονάδες), καταγράφοντας την υψηλότερη επίδοση από το τέλος του 2007, επίπεδο που υποδηλώνει ευνοϊκότερες εκτιμήσεις τόσο για την παρούσα κατάσταση της παγκόσμιας οικονομίας, όσο και για την κατάσταση της οικονομίας τους επόμενους 6 μήνες. Σε συνέχεια των ανοδικών τάσεων των προηγούμενων τριμήνων, η αξιολόγηση της τρέχουσας κατάστασης βελτιώ-

θηκε, με το ρυθμό αύξησης του σχετικού δείκτη ωστόσο να μειώνεται σε σχέση με την προηγούμενη περίοδο. Όσον αφορά στις προσδοκίες για την πορεία της παγκόσμιας οικονομίας, κατέγραψαν επιδείνωση το 2^ο τρίμηνο του έτους, ύστερα από την βελτίωση του προηγούμενου τριμήνου, κυρίως λόγω την ανησυχίας για πληθωριστικές πιέσεις και της επερχόμενης ανόδου των επιτοκίων, καθώς και λόγω των προβλημάτων από τα δημοσιονομικά ελλείμματα και της αύξησης της ανεργίας, που θεωρούνται ως τα πιο σημαντικά οικονομικά προβλήματα σε παγκόσμιο επίπεδο.

Σε επίπεδο οικονομικών ζωνών (Πίνακας 2.3), το οικονομικό κλίμα επιδεινώθηκε σε **Βόρεια Αμερική** και **Ασία**, αντιστρέφοντας την ανοδική πορεία που καταγράφονταν τα δυο προηγούμενα τρίμηνα. Στην **Ασία**, και κυρίως στην Ιαπωνία, ύστερα από τη μεγάλη φυσική καταστροφή που έπληξε την χώρα το προηγούμενο τρίμηνο, η πτώση του δείκτη οφείλεται στην λιγότερο ευνοϊκή αξιολόγηση της παρούσας κατάστασης. Αντίθετα στη **Δυτική Ευρώπη** ο δείκτης οικονομικού κλίματος βελτιώθηκε εξαιτίας της θετικότερης αξιολόγησης της παρούσας οικονομικής κατάστασης. Παρά ταύτα, αξίζει να σημειωθεί ότι σε όλες τις οικονομικές ζώνες υπήρξε επιδείνωση των μελλοντικών προοπτικών.

Οικονομίες της ΕΕ και της Ευρωζώνης

Οι ρυθμοί οικονομικής ανάπτυξης στην ΕΕ-27 και στις χώρες της Ευρωζώνης επιταχύνθηκαν το πρώτο τρίμηνο του 2011, κυρίως λόγω της θετικής συμβολής των εξαγωγών. Σε ετήσια βάση, ο ρυθμός αύξησης του **ΑΕΠ** της Ευρωζώνης το τρίμηνο Ιανουαρίου-Μαρτίου φέτος διαμορφώθηκε στο 2,5% (από 1,9% το προηγούμενο τρίμηνο), με την Γερμανία να καταγράφει σχεδόν διπλάσια επίδοση έναντι του μέσου όρου (4,8%)⁶. Για το σύνολο του 2011, σύμφωνα με τις εαρινές προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ο ρυθμός ανάπτυξης αναμένεται να διαμορφωθεί στο 1,6% στην Ευρωζώνη και στο 1,8% στην ΕΕ-27, οριακά χαμηλότερα από ότι το 2010. Σημειώνεται ότι οι προοπτικές για το 2011 έχουν αναθεωρηθεί ελαφρώς ανοδικά, σε σχέση με προγενέστερες προβλέψεις της Επιτροπής, εξαιτίας των βελτιωμένων προοπτικών για την αμερικάνικη οικονομία και τις αναδυόμενες αγορές, καθώς και από τη θετική επίδραση της βελτίωσης του επιχειρηματικού κλίματος στην Ευρώπη, παρά την πίεση και την αβεβαιότητα που απορρέει από τη συνεχιζόμενη κρίση χρέους στην Ευρωζώνη. Επιπλέον, δεν έχουν, προς το παρόν, ιδιαίτερη αρνητική επίδραση στα μακροοικονομικά μεγέθη, ο σεισμός και το τσουνάμι στην Ιαπωνία. Αξίζει επίσης να σημειωθεί ότι τα στοιχεία για την βιομηχανική παραγωγή και τις νέες παραγγελίες στην βιομηχανία εξακολουθούν να βρίσκονται σε ανοδική τροχιά, συνηγορώντας στις εκτιμήσεις για σταδιακή επιτάχυνση της οικονομικής δραστηριότητας. Άλλωστε, και ΟΟΣΑ, στην εξαμηνιαία έκθεσή του για την πα-

γκόσμια οικονομία, αναθεώρησε προς τα πάνω τις προβλέψεις του για τον ρυθμό ανάπτυξης στην Ευρωζώνη το 2011, στο 2%, από 1,7% που αναμενόταν αρχικά)⁷.

Η Γερμανία εκτιμάται ότι θα καταγράψει ισχυρό ρυθμό ανάπτυξης το 2011, 2,6% (υψηλότερο από προηγούμενες εκτιμήσεις,) ενώ η οικονομία της Αυστρίας εκτιμάται ότι θα αναπτυχθεί με ρυθμό 2,4%. Από την άλλη μεριά, οι προοπτικές για Ελλάδα (-3,5%), Πορτογαλία (-2,2%), Ισπανία (0,8%) και Ιρλανδία (0,6%)⁸ παραμένουν απαισιόδοξες, υποστηρίζοντας την άποψη ότι η πορεία των οικονομιών στην Ευρωζώνη θα είναι «πολλαπλών ταχυτήτων». Οι σημαντικές διαφοροποιήσεις και αποκλίσεις στους ρυθμούς ανάπτυξης των διαφόρων χωρών-μελών της ΕΕ οφείλονται σε διαρθρωτικές αδυναμίες της οικονομικής ζώνης, όπως η αδύναμη εγχώρια ζήτηση (στις πλεονασματικές χώρες) και η χαμηλή ανταγωνιστικότητα (στις ελλειμματικές χώρες), σε συνδυασμό με υψηλά επίπεδα δημόσιου χρέους στις τελευταίες.

Θα πρέπει ωστόσο να σημειωθεί ότι σε κάθε περίπτωση, η οικονομική ανάκαμψη στην Ευρώπη είναι σημαντικά μικρότερη σε σχέση με άλλες αναπτυσσόμενες οικονομίες, γεγονός που δείχνει ότι η έξοδος της ευρωπαϊκής οικονομίας από την κρίση θα είναι συγκριτικά βραδύτερη. Παρά τη σχετική ομαλοποίηση στις χρηματοπιστωτικές αγορές, η μεταβλητότητα συνεχίζεται και οι αναταραχές που προκαλούνται στις αγορές ομολόγων δεν επιτρέπουν τη μεταστροφή του κλίματος. Η κρίση χρέους αποτελεί το ουσιαστικότερο πρόβλημα στην

⁶ News Release Euro Indicators, EUROSTAT, 79/2011, 08/06/11

⁷ Economic Outlook, No 89, OECD, May 2011

⁸ European Economic Forecast, Spring 2011, European Commission, May 2011

Ευρωζώνη, παράλληλα με την περαιτέρω χρηματοδοτική ενίσχυση της Ελλάδας. Οι επενδυτές εμφανίζονται ιδιαίτερα ανήσυχοι όσον αφορά την εθελούσια εμπλοκή ιδιωτών ομολογιούχων στο 2^ο πακέτο χρηματοδότησης της χώρας, ένα πεδίο που συναντά την σθεναρή αντίδραση της ΕΚΤ. Η συνεχιζόμενη κρίση χρέους, οι σημαντικές ανισότητες στο εσωτερικό της ζώνης του ευρώ, η πιθανότητα περαιτέρω διάχυσης της αναταραχής στην πραγματική οικονομία, καθώς και οι ανησυχίες για τη κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών και τη βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομικών σε ορισμένα κράτη-μέλη, οδηγούν σε υψηλές μακροχρόνιες αποδόσεις ορισμένων κρατικών ομολόγων της ευρωπαϊκής περιφέρειας, και αποτελούν κινδύνους για την ανάκαμψη της οικονομικής δραστηριότητας. Επίσης, τα μέτρα δημοσιονομικής προσαρμογής σε αρκετές χώρες-μέλη ενδέχεται να επηρεάσουν αρνητικά την εγχώρια ζήτηση, περισσότερο απ' ό,τι είχε αρχικά εκτιμηθεί. Παρά ταύτα, τα μέτρα που υιοθετήθηκαν από τις περισσότερες κυβερνήσεις οδήγησαν σε μείωση του δημοσιονομικού ελλείμματος στην Ευρωζώνη στο 6% του ΑΕΠ το 2010, ενώ αναμένεται περαιτέρω συρρίκνωσή του στο 4,3% του ΑΕΠ το 2011.

Μοχλός ανάπτυξης της Ευρωπαϊκής οικονομίας αναδεικνύονται για άλλη μια φορά οι **καθαρές εξαγωγές**. Το 1^ο τρίμηνο του 2011 οι **εξαγωγές**, τόσο στην ΕΕ-27 όσο και στην Ευρωζώνη κατέγραψαν υψηλότερο ρυθμό αύξησης σε σχέση με άλλες συνιστώσες του ΑΕΠ (9,9% στην ΕΕ-27 και 9,7% στην ΕΖ-17 σε ετήσια βάση), παρουσιάζοντας ωστόσο επιβράδυνση σε

σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο⁹. Για το σύνολο του 2011, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναθεώρησε ανοδικά τις εκτιμήσεις τις για την αύξηση των εξαγωγών (στο 7,3% για την ΕΕ-27 και 6,9% για την ΕΖ-17), εξαιτίας της δυναμικής που αναπτύσσεται στις αναδυόμενες και αναπτυσσόμενες οικονομίες, σε σχέση με τις αναπτυγμένες χώρες. Σε κάθε περίπτωση, ο ρυθμός αύξησης των εξαγωγών εκτιμάται ότι θα είναι χαμηλότερος του 2010, καθώς πέρυσι σημειώθηκε μεγάλη άνοδος λόγω του χαμηλού επιπέδου-βάσης σύγκρισης των εξαγωγών το 2009. Ένας εξίσου σημαντικός παράγοντας που συμβάλλει στην ενίσχυση των εξαγωγών είναι και ο αναπροσανατολισμός της αναπτυξιακού μοντέλου σε πολλές οικονομίες της Ευρωζώνης προς διεθνώς εμπορεύσιμα αγαθά. Από την άλλη πλευρά, η ανερχόμενη ζήτηση και η άνοδος των διεθνών τιμών του πετρελαίου αναμένεται να οδηγήσουν σε αύξηση των **εισαγωγών**, με τις προβλέψεις για το 2011 να κυμαίνονται στο 5,6% για την ΕΕ-27 και 5,4% για την ΕΖ-17.

Ο ρυθμός αύξησης των **επενδύσεων** σε κεφαλαιουχικό εξοπλισμό επιταχύνθηκε σημαντικά το 1^ο τρίμηνο του έτους, (στο 3,4% στην ΕΖ-27 και 4,2% στην ΕΖ-17), ύστερα από την μείωση που κατέγραψαν το 2010 λόγω της ύφεσης. Η ανοδική πορεία αναμένεται να συνεχιστεί, εξαιτίας της μεγαλύτερης παραγωγικής δυναμικότητας και των ευνοϊκών συνθηκών χρηματοδότησης, καθώς τα επιτόκια παραμένουν σε ιστορικά χαμηλά επίπεδα. Η δυνατή κερδοφορία και οι υγιείς ισολογισμοί των επιχειρήσεων μπορούν να συμβάλουν στην τόνωση της επενδυτικής δρα-

⁹ News Release Euro Indicators, EUROSTAT, 79/2011, 08/06/11

στηριότητας, κυρίως σε εξοπλισμό και λιγότερο σε κατασκευές. Από την άλλη μεριά, οι δημόσιες επενδύσεις που διαδραμάτισαν έναν σημαντικό ρόλο κατά τη διάρκεια της κρίσης, αναμένεται να περιοριστούν, στα πλαίσια της ευρύτερης δημοσιονομικής προσαρμογής που επιχειρείται την Ευρωζώνη.

Η **ιδιωτική κατανάλωση** παρέμεινε σε χαμηλά επίπεδα το τρίμηνο Ιαν.-Μαρ. φέτος, καταγράφοντας αναιμικούς ρυθμούς ανάπτυξης (0,9% στην ΕΕ-27 και 1,1% στην ΕΖ-17), όπως και το προηγούμενο τρίμηνο. Οι προοπτικές για ολόκληρο το 2011 παραμένουν ρευστές, καθώς σε αμφότερες την ΕΕ-27 και την ΕΖ-17 εκτιμάται περιορισμένη άνοδος, της τάξης του 0,8-0,9%. Επιπλέον, τόσο ο δείκτης καταναλωτικής εμπιστοσύνης όσο και οι δείκτες που αφορούν την κατανάλωση στο λιανικό εμπόριο δεν παρέχουν ενδείξεις για δυναμική αύξηση της κατανάλωσης. Πιο συγκεκριμένα, οι λιανικές πωλήσεις μειώ-

θηκαν κατά 1% τον Μάρτιο. Εξαιρέση ενδέχεται να αποτελέσει η αγορά αυτοκινήτου που φαίνεται να ευνοείται από τα σχέδια απόσυρσης που εφαρμόστηκαν σε πολλά κράτη-μέλη, καθώς τα τελευταία στοιχεία δείχνουν ότι οι πωλήσεις ενισχύθηκαν κατά 2% σε τριμηνιαία βάση το 1^ο τρίμηνο του έτους. Στο σκέλος της **δημόσιας κατανάλωσης**, η αύξηση δεν ξεπέρασε το 1,1% στους αρχικούς μήνες του 2011, σε ΕΕ-27 και ΕΖ-17. Αν και η επίδοση αυτή είναι υψηλότερη από εκείνη του τελευταίου τριμήνου του 2010, εντούτοις οι προοπτικές για το 2011 παραμένουν συγκρατημένες, καθώς η δημοσιονομική προσαρμογή που λαμβάνει χώρα σε αρκετές χώρες της Ευρωζώνης, μέσω της μείωσης του μισθολογικού κόστους και της ενδιάμεσης κατανάλωσης, αναμένεται να οδηγήσει σε μικρή θετική μεταβολή της δημόσιας κατανάλωσης φέτος, κατά 0,3% στην ΕΕ-27 (από 0,7% το 2010) και 0,2% στην ΕΖ-17 (0,7% το 2010).

Πίνακας 2.4

Βασικά Μακροοικονομικά Μεγέθη, ΕΕ27, Ευρωζώνη (ετήσιες % μεταβολές)

	ΕΕ-27			Ευρωζώνη		
	2010	2011	2012	2010	2011	2012
ΑΕΠ	1,8	1,8	1,9	1,8	1,6	1,8
Ιδιωτική Κατανάλωση	0,8	0,9	1,3	0,8	0,8	1,2
Δημόσια Κατανάλωση	0,7	0,3	0,2	0,7	0,2	0,3
Επενδύσεις	-0,7	2,5	3,9	-0,8	2,2	3,7
Απασχόληση	-0,5	0,4	0,7	-0,5	0,4	0,7
Ανεργία (%)	9,6	9,5	9,1	10,1	10,0	9,7
Πληθωρισμός	2,1	3,0	2,0	1,6	2,6	1,8
Εξαγωγές αγαθών – υπηρεσιών	10,6	7,3	6,5	11,2	6,9	6,2
Εισαγωγές αγαθών – υπηρεσιών	9,5	5,6	5,7	9,3	5,4	5,9
Ισοζύγιο Γεν. Κυβέρνησης (% του ΑΕΠ)	-6,4	-4,7	-3,8	-6,0	-4,3	-3,5
Χρέος Γεν. Κυβέρνησης (% του ΑΕΠ)	80,2	82,3	83,3	85,4	87,7	88,5
Ισοζύγιο Τρεχουσών. Συναλλαγών (% του ΑΕΠ)	-0,9	-0,6	-0,3	-0,1	0,1	0,2

Πηγή: European Economic Forecast, Spring 2011, European Commission, May 2011

Η **ανεργία** εξακολουθεί να παραμένει ένα από τα σημαντικά προβλήματα της ευρωπαϊκής οικονομίας. Για το 2011 το ποσοστό της σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση και στην Ευρωζώνη μάλλον θα καταγράψει οριακή υποχώρηση, στο 9,5% και 10% αντίστοιχα, ακολουθώντας τη συνηθισμένη υστέρηση σε σχέση με την πορεία του ΑΕΠ¹⁰. Τον Απρίλιο του 2011 η ανεργία στην Ευρωζώνη διαμορφώθηκε στο 9,9%. Αξίζει να σημειωθεί ότι για τα δεδομένα της κρίσης, η αγορά εργασίας στην Ευρώπη αποδείχτηκε αρκετά ανθεκτική, καθώς η μείωση της ζήτησης αντιμετωπίστηκε από τις εταιρίες κυρίως με τη μείωση των ωρών εργασίας των εργαζομένων, παρά με τις μειώσεις των θέσεων εργασίας. Καθοριστικό ρόλο σε αυτόν τον τομέα έπαιξε η επέκταση των πολιτικών ενίσχυσης της ευελιξίας της αγοράς εργασίας σε αρκετές χώρες-μέλη. Ωστόσο, τα αναμενόμενα οφέλη στην αγορά εργασίας αναμένεται να είναι ανισομερώς καταμεμημένα μεταξύ των χωρών με ισχυρή οικονομική ανάπτυξη και σχετικά ευέλικτη αγορά εργασίας, και χωρών που αντιμετωπίζουν διαρθρωτικά προβλήματα ανταγωνιστικότητας. Για παράδειγμα, το α' τρίμηνο του 2011, η Ισπανία, η Ιρλανδία, η Εσθονία και η Ελλάδα είχαν τα υψηλότερα ποσοστά ανεργίας (20,6%, 14,8%, 14,3% και 14,1% αντίστοιχα), όταν στην Ιταλία, το Βέλγιο και τη Γερμανία η ανεργία

για διαμορφώθηκε στο 8,3%, 7,3% και 6,4% αντίστοιχα¹¹.

Στο πεδίο του **πληθωρισμού**, οι εκτιμήσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής αναθεωρήθηκαν ανοδικά για την ΕΕ-27 και την Ευρωζώνη σε σχέση με αυτές που είχε κάνει το φθινόπωρο, στα 3% και 2,6% αντίστοιχα, κυρίως λόγω της ανόδου των τιμών των εμπορευμάτων και της ενέργειας που σημειώνονται τους τελευταίους μήνες, αλλά και της αύξησης της έμμεσης φορολογίας σε αρκετές χώρες. Σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία από την Eurostat, ο πληθωρισμός στην Ευρωζώνη έφθανε το 2,7% φέτος τον Μάιο. Επομένως, εντείνονται οι ανησυχίες για το ενδεχόμενο περαιτέρω πληθωριστικών πιέσεων, φέρνοντας την ΕΚΤ πιο κοντά σε μια δεύτερη αύξηση των επιτοκίων από την αρχή του έτους. Σημειώνεται ότι η άνοδος των επιτοκίων από την ΕΚΤ κατά 25 μονάδες βάσης από το ιστορικό χαμηλό 1%, που έλαβε χώρα τον Απρίλιο, έγινε πιο γρήγορα απ' ό,τι αρχικά αναμενόταν. Σύμφωνα με εκτιμήσεις, τον Ιούλιο η ΕΚΤ αναμένεται να αυξήσει το βασικό **επιτόκιο** στο 1,5%, ενώ θεωρείται πολύ πιθανό μέχρι το τέλος του 2011 να ακολουθήσει περαιτέρω αύξηση του επιτοκίου αναφοράς στο 1,75%. Παρόλα αυτά, αντίβαρο στις πιέσεις ανόδου των τιμών αποτελούν οι αναιμικές αυξήσεις στους μισθούς στην Ευρωζώνη και η συγκράτηση του μοναδιαίου κόστους εργασίας, καθώς και τα σχετικά υψηλά επίπεδα ανεργίας και η σημα-

¹⁰ Συνήθως παρατηρείται χρονική υστέρηση 2-3 τριμήνων μεταξύ των κυκλικών εξελίξεων στην παραγωγή και στην αγορά εργασίας. Εξάλλου, τα μέτρα που ελήφθησαν για την αντιμετώπιση της κρίσης δεν έχουν ακόμα αποδώσει πλήρως, ενώ παράλληλα διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις λαμβάνουν χώρα σε διάφορους κλάδους. Σημειώνεται επίσης ότι τα μέτρα δημοσιονομικής προσαρμογής σε διάφορες χώρες-μέλη αναμένεται να οδηγήσουν σε απολύσεις στο δημόσιο τομέα την επόμενη περίοδο.

¹¹ Οι διαφοροποιήσεις και αποκλίσεις στην πορεία της ανεργίας σε διάφορες Ευρωπαϊκές χώρες οφείλονται στη διαφορετική διάρθρωση της παραγωγής των διαφόρων οικονομιών, στο διαφορετικό επίπεδο χρησιμοποίησης της παραγωγικής δυναμικότητας και κερδοφορίας των εταιριών, καθώς και στα διαρθρωτικά χαρακτηριστικά της αγοράς εργασίας αλλά και στα μέτρα πολιτικής που έχουν ληφθεί.

ντική πλεονάζουσα παραγωγική δυναμικότητα. Συγκεκριμένα, ο πληθωρισμός αναμένεται να διαμορφωθεί στο 3% στην ΕΕ-27 (και 2,7% στην Ευρωζώνη) το 2^ο τρίμηνο του 2011, και να ακολουθήσει μια πτωτική πορεία και στις δυο γεωγραφικές περιοχές μέχρι το τέλος του χρόνου.

Η μικτή εικόνα και η αβεβαιότητα που επικρατούν για τη πορεία της ευρωπαϊκής οικονομίας αποτυπώνονται και στην εξέλιξη των πρόδρομων δεικτών, όπως ο **δείκτης οικονομικής δραστηριότητας**¹² και οι δείκτες οικονομικού κλίματος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (DG EGFIN), οι οποίοι κινήθηκαν προς αντίθετες κατευθύνσεις στις τελευταίες εκτιμήσεις τους. Αναλυτικότερα, ο δείκτης οικονομικής δραστηριότητας του CEPR για την Ευρωζώνη συνέχισε την ανοδική πορεία που καταγράφει από την αρχή του έτους, κυρίως λόγω της θετικής συμβολής του εξωτερικού εμπορίου, που φαίνεται να ανακάμπτει δυναμικά, γεγονός που αντιστάθμισε την αρνητική επίδραση που ασκεί η πτωτική πορεία των χρηματαγορών. Το γεγονός ότι η τιμή του εν λόγω δείκτη κινείται σε θετικό έδαφος σημαίνει ότι στο β' τρίμηνο του 2011 προοιωνίζεται αύξηση του ΑΕΠ στην Ευρωζώνη, σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο.

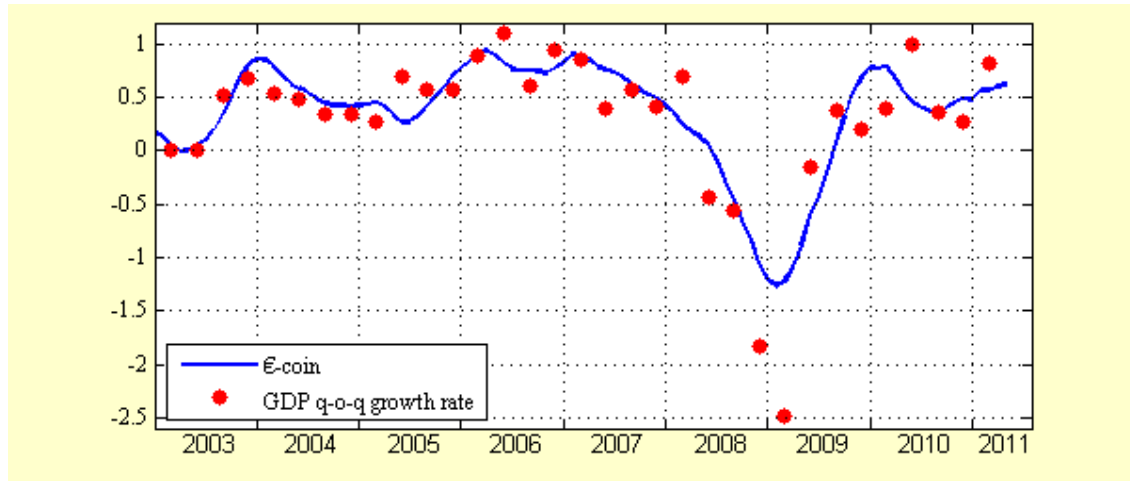
Από την άλλη μεριά, οι δείκτες **οικονομικού κλίματος** της Ευρωπαϊκής Επιτροπής

σε Ευρωζώνη και ΕΕ-27, οι οποίοι στην Ελλάδα εκτιμώνται από το IOBE, καταγράφουν επιδείνωση το τελευταίο διάστημα (έστω και οριακή). Τον Μάιο παρατηρήθηκε υποχώρηση του εν λόγω δείκτη στην Ευρωζώνη, για τρίτο συνεχόμενο μήνα. Αξίζει ωστόσο να σημειωθεί ότι σε επίπεδο ΕΕ-27, το οικονομικό κλίμα παραμένει αμετάβλητο, ενώ οι τιμές των σχετικών δεικτών παραμένουν πάνω από τον μακροχρόνιο μέσο όρο και στις δυο ζώνες. Η επιδείνωση του κλίματος στην Ευρωζώνη οφείλεται στην εξασθένηση των προσδοκιών σε όλους τους τομείς. Πιο συγκεκριμένα, η μείωση του δείκτη προσδοκιών στην Βιομηχανία και στις δυο ζώνες συνέβαλε καθοριστικά στην εξασθένηση του κλίματος, ενώ υποχώρηση κατέγραψε και ο σχετικός δείκτης στον κλάδο Υπηρεσιών στην Ευρωζώνη. Στον αντίποδα, οι δείκτες προσδοκιών στο Λιανικό Εμπόριο και στις Κατασκευές παρουσίασαν μικρή αύξηση στην ΕΕ-27, ενώ μειώθηκαν στην Ευρωζώνη. Η υποχώρηση των δεικτών επιχειρηματικών προσδοκιών ουσιαστικά αντανακλά την επανάκαμψη των ανησυχιών σχετικά με το ενδεχόμενο επιβράδυνσης της ανάπτυξης της παγκόσμιας οικονομίας. Αντίθετα, η ανοδική κίνηση της **καταναλωτικής εμπιστοσύνης** τον Μάιο, μετά την επιδείνωση του Απριλίου, προέρχεται από τη βελτίωση των προσδοκιών των καταναλωτών ως προς τη γενική οικονομική κατάσταση και την εξέλιξη της ανεργίας.

¹² Το ερευνητικό κέντρο Center of Economic Policy Research σε συνεργασία με την Τράπεζα της Ιταλίας εκτιμά κάθε μήνα τον πρόδρομο δείκτη οικονομικής δραστηριότητας €-COIN για την Ευρωζώνη. Ο δείκτης συνιστά πρόβλεψη της μεταβολής του ΑΕΠ και προκύπτει από τη σύνθεση ποικίλων διαφορετικών δεδομένων, όπως η πορεία της βιομηχανικής παραγωγής, των τιμών, στοιχείων από την αγορά εργασίας, καθώς και χρηματοοικονομικών στοιχείων.

Διάγραμμα 2.1

Μηνιαίος Δείκτης €-COIN του CEPR

Πηγή: CEPR (www.cepr.org)

Πίνακας 2.5

Ευρωπαϊκή Επιτροπή – Δείκτης Οικονομικού Κλίματος ΕΕ-27 & Ευρωζώνης (1990-2010=100)

Μήνας	Ιαν-10	Φεβ-10	Μαρ-10	Απρ-10	Μάι-10*	Ιουν-10	Ιουλ-10	Αυγ-10	Σεπτ-10	Οκτ-10	Νοε-10	Δεκ-10
ΕΕ-27	96,3	97,9	99,8	101,1	100,0	100,2	102,1	103,2	103,6	104,1	105,3	106,4
Ευρωζώνη	95,4	95,8	98,0	100,1	98,3	99,1	101,2	102,2	103,5	104,4	105,7	107,0

Μήνας	Ιαν-11	Φεβ-11	Μαρ-11	Απρ-11	Μάι-11	Ιουν-11	Ιουλ-11	Αυγ-11	Σεπτ-11	Οκτ-11	Νοε-11	Δεκ-11
ΕΕ-27	105,9	107,3	107,4	105,1	105,4	-	-	-	-	-	-	-
Ευρωζώνη	106,8	108,0	107,3	106,1	105,5	-	-	-	-	-	-	-

*Από τον Μάιο του 2010, τα στοιχεία των ερευνών των επιχειρήσεων για το οικονομικό κλίμα, ταξινομούνται πλέον σύμφωνα με την νέα NACE Rev. 2 της Ευρωπαϊκής Ένωσης που αντιστοιχεί στην εθνική ΣΤΑΚΟΔ 08

Πηγή: European Commission (DG ECFIN), May 2011

2.2 Το οικονομικό περιβάλλον στην Ελλάδα

Α) Οικονομικό κλίμα

Ο Δείκτης Οικονομικού Κλίματος στην Ελλάδα το τρίμηνο Μαρτίου – Μαΐου 2011 περιορίζεται ελαφρά σε σχέση με το πρώτο διμήνιο του έτους και διαμορφώνεται στις 76 μονάδες (από 78 μονάδες), καταγράφοντας ήπια άνοδο 2 μονάδων σε σχέση με την αντίστοιχη περσινή περίοδο. Ο δείκτης παραμένει σε σημαντικά χαμηλότερα επίπεδα του μακροχρόνιου μέσου όρου της περιόδου 2001-2010 (99,3 μονάδες). Τόσο στην Ευρωζώνη, όσο και στην ΕΕ το

υπό εξέταση τρίμηνο, το οικονομικό κλίμα υποχωρεί οριακά, φθάνοντας τις 106 μονάδες και σε αμφότερες ζώνες, ενώ σε σχέση με το ίδιο διάστημα πέρυσι, έχει σημειωθεί ανάκαμψη 5-6 μονάδων τόσο στην ΕΕ, όσο και στην Ευρωζώνη.

Οι επιχειρηματικές προσδοκίες σε όλους τους τομείς εμφανίζουν σχετική σταθερότητα το τρίμηνο Μαρτίου – Μαΐου σε σχέση με το μέσο όρο του πρώτου διμήνου του έτους, παραμένοντας ωστόσο σε χαμηλά επίπεδα. Έτσι, τόσο στη Βιομηχανία, όσο και στο

Λιανικό Εμπόριο, αλλά και τις Κατασκευές, δεν σημειώνονται σημαντικές μεταβολές στους μέσους δείκτες των επιχειρηματικών προσδοκιών σε σχέση με το πρώτο δίμηνο του 2011, ενώ οι Υπηρεσίες εμφανίζουν ήπια ανάκαμψη. **Οι εξελίξεις σε σχέση με την αντίστοιχη περσινή περίοδο υποδηλώνουν μικρή βελτίωση του κλίματος στη Βιομηχανία, σταθερότητα στις Υπηρεσίες και το Λιανικό Εμπόριο και αισθητή πτώση στις Κατασκευές.** Από την πλευρά της ζήτησης, η καταναλωτική εμπιστοσύνη κερδίζει δειλά έδαφος το υπό εξέταση τρίμηνο, παραμένοντας όμως σε εξαιρετικά χαμηλά επίπεδα. Αναλυτικότερα:

Ο Δείκτης Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης στην Ελλάδα, μετά το νέο ιστορικά χαμηλό ρεκόρ του Δεκεμβρίου, βελτιωνόταν οριακά μέχρι και τον Μάρτιο, για να δώσει τη θέση του σε νέα επιδείνωση το δίμηνο Απριλίου – Μαΐου. **Τα επιπρόσθετα προβλεπόμενα φορολογικά μέτρα και ο εκτιμώμενος μηδενικός /αρνητικός ρυθμός αύξησης των ονομαστικών εισοδημάτων σε πολλές κατηγορίες εργαζομένων, συνηγορούν υπέρ της περαιτέρω εξασθένησης της αγοραστικής δύναμης των καταναλωτών. Επιπροσθέτως, η αυξανόμενη ανεργία, οι έντονες πολιτικές διεργασίες και οι κοινωνικές αντιδράσεις, ενισχύουν το δυσμενές κλίμα, υποδαυλίζοντας την αρνητική ψυχολογία των νοικοκυριών.** Το υπό εξέταση τρίμηνο, ο δείκτης καταναλωτικής εμπιστοσύνης διαμορφώνεται στις -68 μονάδες (από -70 μονάδες το προηγούμενο δίμηνο), 6 μονάδες χαμηλότερα σε σχέση με την αντίστοιχη περσινή μέση τιμή του. Οι Έλληνες καταναλωτές παραμένουν

σταθερά για πάνω από ένα έτος οι πιο απαισιόδοξοι Ευρωπαίοι. Οι μέσοι ευρωπαϊκοί δείκτες για το εξεταζόμενο τρίμηνο διαμορφώνονται σημαντικά υψηλότερα έναντι του αντίστοιχου ελληνικού, στις -12 και -11 μονάδες αντίστοιχα σε ΕΕ και Ευρωζώνη, σχεδόν στα ίδια επίπεδα δηλαδή με το πρώτο δίμηνο του έτους και στις δύο ζώνες και σε καλύτερο επίπεδο σε σύγκριση με την ίδια περίοδο πέρυσι, ιδιαίτερα στην Ευρωζώνη.

Στα ίδια επίπεδα κινούνται κατά μέσο όρο οι προβλέψεις των Ελλήνων καταναλωτών για την οικονομική κατάσταση των νοικοκυριών τους το επόμενο 12μηνο, ενώ σε σχέση με την οικονομική κατάσταση της χώρας και την πρόθεση για αποταμίευση σημειώνεται ήπια επιδείνωση το υπό εξέταση τρίμηνο έναντι των αρχών του έτους. Σχεδόν επτά στα δέκα νοικοκυριά θεωρούν ότι η οικονομική τους κατάσταση θα επιδεινωθεί λιγότερο ή περισσότερο στο επόμενο 12-μηνο, ενώ τέσσερα στα πέντε προβλέπουν αντιστοίχως ελαφρά ή αισθητή επιδείνωση στην οικονομική κατάσταση της χώρας. Ο δείκτης που βελτιώνεται κατά 3 μονάδες και δίνει εν τέλει οριακή ώθηση στην καταναλωτική εμπιστοσύνη το εξεταζόμενο τρίμηνο είναι οι προβλέψεις για την εξέλιξη της ανεργίας το επόμενο 12-μηνο, οι οποίες όμως παραμένουν εξαιρετικά δυσμενείς. Συγκεκριμένα, η συντριπτική πλειονότητα των καταναλωτών (92%) αναμένει ελαφρά ή αισθητή επιδείνωση της ανεργίας εντός 12μήνου. Το ποσοστό των καταναλωτών που δηλώνει «χρεωμένο» αυξάνεται στο 14% το τρίμηνο Μαρτίου – Μαΐου, ενώ το ποσοστό εκείνων που δηλώνουν ότι αποταμιεύουν λίγο ή πολύ περιορίζεται στο 17% (από 21% το πρώτο δίμηνο του έ-

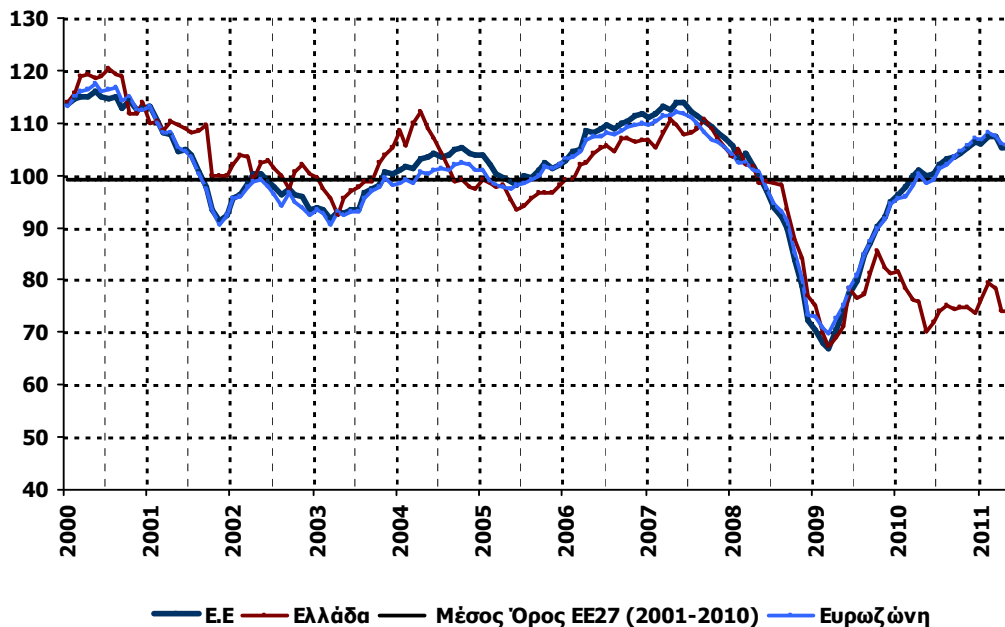
τους). Τέλος, διευρύνεται στο 58% (από 55% το περασμένο δίμηνο), το ποσοστό των καταναλωτών που δηλώνουν ότι «μόλις τα βγάζουν πέρα».

Στη **Βιομηχανία**, ο Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών το υπό εξέταση τρίμηνο κινείται κατά μέσο όρο στις 79 μονάδες, στα ίδια δηλαδή επίπεδα με το μέσο όρο του πρώτου διμήνου του έτους και ελαφρά υψηλότερα έναντι της ίδιας περιόδου το 2010 (77 μονάδες). **Η Βιομηχανία παραμένει ο τομέας ο οποίος παρουσιάζει σταθερή πορεία χωρίς σημα-**

ντικές διακυμάνσεις, με τάση ήπιας ανόδου, και αντιστέκεται περισσότερο στην τρέχουσα ύφεση, στηριζόμενος εν πολλοίς στην ανοδική πορεία των εξαγωγών του. Παρόλα αυτά, από τους επιμέρους δείκτες για την τρέχουσα δραστηριότητα του τομέα, πολλοί παραμένουν αρνητικοί και αυτό το τρίμηνο, υπάρχουν όμως και οι -θετικές- εξαιρέσεις. Συγκεκριμένα, οι προβλέψεις για την εξέλιξη της παραγωγής τους προσεχείς 3-4 μήνες διαμορφώνονται κατά μέσο όρο στις +3 μονάδες, ανώτερα σε σχέση με το πρώτο δίμηνο του έτους (-6 μονάδες).

Διάγραμμα 2.2

Δείκτες Οικονομικού Κλίματος: Ε.Ε-27, Ευρωζώνη και Ελλάδα
(1990-2010=100, εποχικά εξομαλυμένα στοιχεία)

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, DG ECFIN

Η εξέλιξη αυτή όμως αντισταθμίζεται από την υποχώρηση του ήδη αρκετά αρνητικού δείκτη στις εκτιμήσεις για το επίπεδο παραγγελιών και ζήτησης στις -46 μονάδες (από -39 το πρώτο δίμηνο του έτους), σε ελαφρώς καλύτερη επίδοση έναντι της αντίστοιχης περσινής. Οι εκτιμήσεις για τα αποθέματα παραμένουν πλησίον των 15 μονάδων από τις αρχές του έτους, παρουσιάζοντας όμως ελαφρά άνοδο τον Μάιο. Σχετικά με τις προβλέψεις απασχόλησης στον τομέα, το αρνητικό ισοζύγιο μεταβάλλεται θετικά, στις -13 μονάδες το υπό

εξέταση τρίμηνο (από -21 μονάδες το δίμηνο Ιανουαρίου – Φεβρουαρίου), επίδοση που είναι καλύτερη σε σύγκριση με τον αντίστοιχο μέσο όρο της περσινής χρονιάς. Σε ότι αφορά το ποσοστό χρησιμοποίησης του εργοστασιακού δυναμικού, αυτό παραμένει στο μέσο όρο του πρώτου διμήνου, στο 68,3%, στα ίδια περίπου επίπεδα με την αντίστοιχη περσινή επίδοση. Τέλος, σταθεροί διατηρούνται και οι μήνες εξασφαλισμένης παραγωγής (4,2 μήνες), ελαφρώς υψηλότερα έναντι του ίδιου τριμήνου το 2010.

Πίνακας 2.6

Βραχυχρόνιοι Δείκτες Οικονομικής Συγκυρίας

Μήνας/ Έτος	Δείκτες Οικονομικού Κλίματος ¹		Δείκτες Επιχειρηματικών Προσδοκιών ² (Ελλάδα)				Δείκτης Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης ¹ (Ελλάδα)
	Ε.Ε-27	Ελλάδα	Βιομηχανία	Κατασκευές	Λιαν. Εμπόριο	Υπηρεσίες	
2001	101,0	107,6	101,9	114,0	92,2	105,8	-26
2002	94,9	98,9	101,2	114,0	93,3	82,8	-28
2003	93,2	93,2	97,9	115,0	102,0	85,5	-39
2004	102,5	102,9	99,1	81,5	104,8	94,6	-26
2005	99,4	89,3	92,6	63,0	96,8	93,6	-34
2006	108,4	103,1	101,5	91,1	110,8	103,7	-33
2007	110,8	108,0	102,8	92,5	120,8	106,6	-29
2008	90,7	89,0	91,9	95,2	102,5	97,8	-46
2009	79,9	70,6	72,1	65,5	80,4	70,1	-46
2010	101,6	75,1	76,2	45,2	59,5	62,9	-63
Ιαν-10	96,3	81,7	75,8	64,1	75,3	67,2	-47
Φεβ-10	97,9	78,5	72,6	48,5	71,6	63,1	-51
Μαρτ-10	99,8	76,3	75,3	39,6	54,5	61,7	-58
Απρίλ-10	101,1	75,8	80,6	44,6	64,0	64,1	-61
Μάιος-10	100,0	70,2	74,9	44,0	64,3	56,8	-67
Ιούν-10	100,2	71,8	75,3	51,1	53,3	63,1	-67
Ιούλ-10	102,1	73,9	75,8	46,1	50,8	64,1	-67
Αυγ-10	103,2	75,1	76,9	48,0	53,2	67,0	-61
Σεπτ-10	103,6	74,3	78,4	35,5	53,4	66,7	-67
Οκτ-10	104,1	74,9	78,5	59,7	58,2	67,4	-72
Νοεμ-10	105,3	74,8	74,6	56,1	55,3	60,3	-69
Δεκ-10	106,4	73,7	71,3	32,2	56,6	61,5	-75
Ιαν-11	105,9	76,1	76,6	29,1	57,5	60,1	-72
Φεβ-11	107,3	79,4	80,6	34,6	64,8	57,5	-67
Μαρτ-11	107,4	78,4	80,5	26,3	66,7	59,2	-66
Απρίλ-11	105,1	74,2	78,3	29,4	62,0	62,9	-70
Μάιος-11	105,4	74,0	78,1	36,4	52,9	61,9	-69

Πηγές: ¹ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, DG ECFIN, ² IOBE

Διάγραμμα 2.3

Στοιχεία έρευνας καταναλωτών για την οικονομική κατάσταση του νοικοκυριού τους (μέσος όρος Μαρτίου – Μαΐου 2011)

Πηγή: ΙΟΒΕ

Ο Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στο **Λιανικό Εμπόριο** διαμορφώνεται εκ νέου στις 61 μονάδες το τρίμηνο Μαρτίου – Μαΐου, στο ίδιο δηλαδή επίπεδο με το μέσο όρο του πρώτου διμήνου του έτους, αλλά και με την αντίστοιχη περυσινή περίοδο. **Παρόλο που η πορεία του δείκτη είχε σταθεροποιηθεί πέριξ των 65 μονάδων από τον Φεβρουάριο μέχρι τον Απρίλιο, οι προσδοκίες των επιχειρήσεων του τομέα «έπεσαν» σημαντικά τον Μάιο, ωθώντας το δείκτη προς τα κάτω.** Οι εκτιμήσεις των επιχειρήσεων για τις πωλήσεις τους παραμένουν δυσμενείς, αφού στο τρίμηνο Μαρτίου – Μαΐου, το 65% αυτών τις κρίνουν ως χαμηλότερες σε σχέση με το προηγούμενο διάστημα. Απαισιόδοξες όμως είναι και οι προβλέψεις για τις πωλήσεις του επόμενου τριμήνου, με το σχετικό ισοζύγιο να διαμορφώνεται κατά μέσο όρο στις -33 μονάδες, στα ίδια επίπεδα με το προηγούμενο δίμηνο, αν και υψηλότερα έναντι της ίδιας περιόδου πέρυσι (-41 μονάδες).

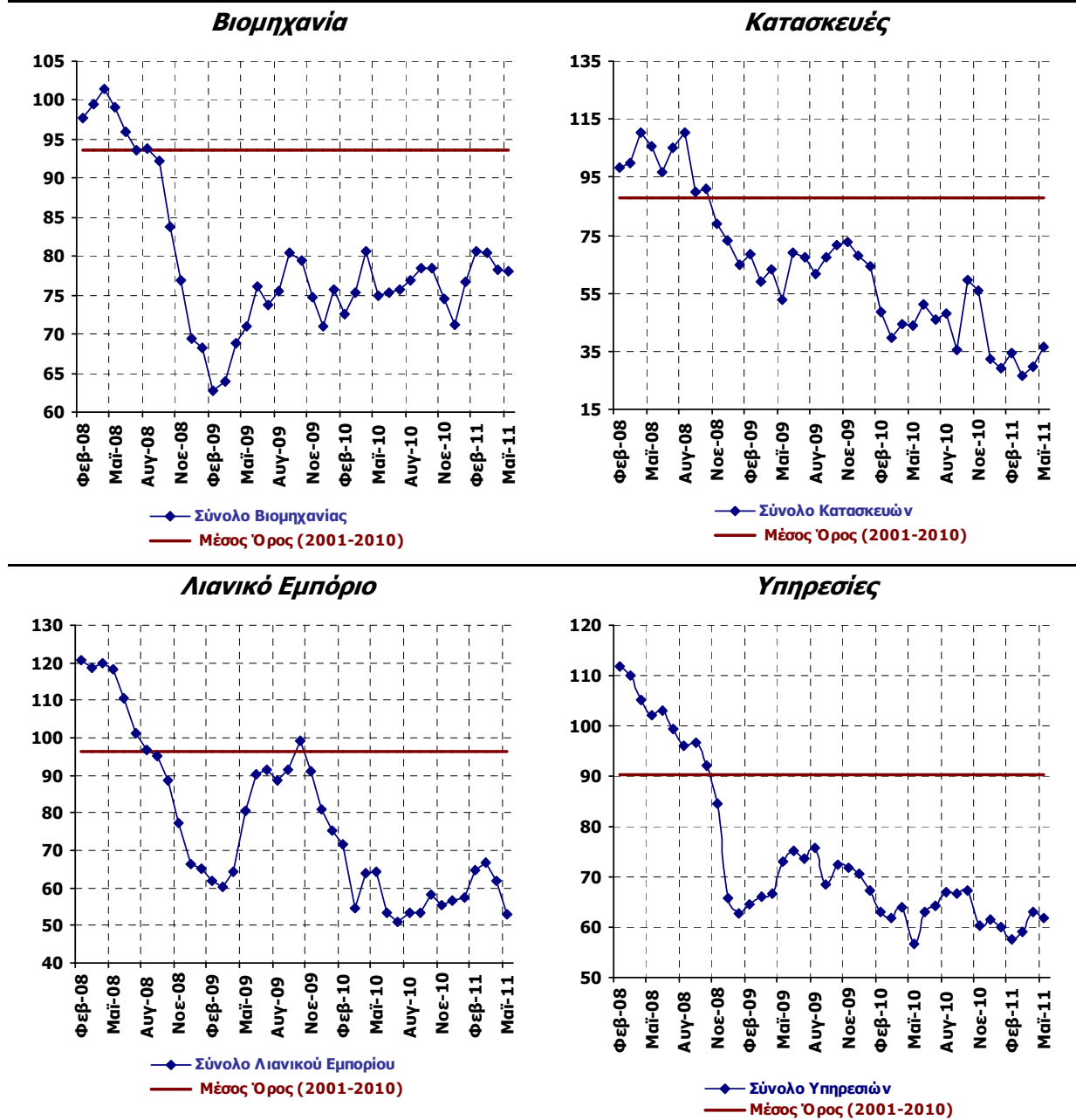
Σε χαμηλά επίπεδα βρίσκονται και οι προβλέψεις για τις παραγγελίες προς προμηθευτές, ενώ και στα αποθέματα, οι σχετικές εκτιμήσεις υποδηλώνουν μικρή ρευστοποίηση για την εποχή. Ως προς την απασχόληση του κλάδου, οι προσδοκίες επιδεινώνονται αισθητά σε σύγκριση με το πρώτο δίμηνο του έτους, γεγονός που υπογραμμίζει με emphaticό τρόπο τη μειωμένη πλέον δημιουργία νέων θέσεων εργασίας σε έναν κλάδο που παραδοσιακά προσέφερε απασχόληση. Τέλος, σε όρους τιμών, οι αποπληθωριστικές εκτιμήσεις έχουν πληθύνει σε σχέση με τις αρχές του έτους, αλλά και σε σύγκριση με το ίδιο διάστημα πέρυσι.

Οι επιχειρηματικές προσδοκίες και στις **Κατασκευές**, διαμορφώνονται κατά μέσο όρο στα ίδια επίπεδα με εκείνα του πρώτου διμήνου του έτους, με το σχετικό δείκτη να ανακάμπτει τον Απρίλιο και τον Μάιο. **Οι βραχυπρόθεσμες προοπτικές του τομέα παραμένουν έντονα δυ-**

σμενείς, ενώ έχουν επιδεινωθεί σημαντικά και ως προς την αντίστοιχη περσινή περίοδο, όταν η ύφεση στον κλάδο ήταν ήδη εκτεταμένη. Οι Ιδιωτικές Κατασκευές πάντως σημειώ-

νουν άνοδο το υπό εξέταση τρίμηνο σε σχέση με τις Κατασκευές Δημοσίων Έργων, οι οποίες παρουσιάζουν έντονα εξασθενημένες προσδοκίες.

Διάγραμμα 2.4
Δείκτες Επιχειρηματικών Προσδοκιών¹

1. Στον υπολογισμό των δεικτών χρησιμοποιείται περίοδος βάσης, αντί για έτος βάσης. Έτσι οι τομείς της Βιομηχανίας, των Κατασκευών και του Λιανικού εμπορίου αποκτούν κοινή περίοδο βάσης (1996-2006=100) και στις Υπηρεσίες χρησιμοποιείται η περίοδος (1998-2006=100) αφού δεν υπάρχουν μετρήσεις του τομέα πριν το 1998. Η αλλαγή αυτή επιτρέπει την ακριβέστερη αποτύπωση των διακυμάνσεων της επιχειρηματικών προσδοκιών σε μία μακρά περίοδο, ενώ παράλληλα δίνει τη δυνατότητα κατασκευής συγκρίσιμων επιμέρους κλαδικών δεικτών. **Πηγή:** ΙΟΒΕ

Έτσι ο Δείκτης Επιχειρηματικών προσδοκιών διαμορφώνεται κατά μέσο όρο την περίοδο Μαρτίου – Μαΐου στις 31 μονάδες (43 μονάδες η αντίστοιχη περσινή επίδοση). Οι πολύ αρνητικές προβλέψεις των επιχειρήσεων για το επίπεδο προγράμματος εργασιών τους και την απασχόληση διατηρούνται και αυτό το τρίμηνο, με τα αντίστοιχα ισοζύγια να διαμορφώνονται στις -77 και -64 μονάδες αντίστοιχα.

Το τρίμηνο Μαρτίου – Μαΐου διευρύνεται το αρνητικό ισοζύγιο στις εκτιμήσεις των επιχειρήσεων για το επίπεδο προγράμματος των εργασιών τους στις -67 μονάδες (από -60 στο δίμηνο Ιαν.-Φεβρ.), επίδοση χαμηλότερη κατά 20 μονάδες σε σχέση με το αντίστοιχο περσινό διάστημα. Οι μήνες εξασφαλισμένης δραστηριότητας παραμένουν κατά μέσο όρο στους 14 από την αρχή του έτους, ενώ ο τομέας φαίνεται να στηρίζεται περισσότερο σε ήδη ανειλημμένα έργα τα οποία έχουν καθυστερήσει και όχι σε νέα έργα. Οι προβλέψεις για τις τιμές είναι πτωτικές και στα ίδια επίπεδα με τα περσινά, με τις προσδοκίες μείωσής τους να έχουν κλιμακωθεί το υπό εξέταση τρίμηνο σε σχέση με τις αρχές του έτους. Τέλος, ένα σταθερό 3-4% από τον Ιανουάριο μέχρι και τον Μάιο κρίνει ότι δεν αντιμετωπίζει προσκόμματα στη λειτουργία του, με τις μισές επιχειρήσεις να κρίνουν ως σημαντικότερο εμπόδιο την ανεπαρκή χρηματοδότηση, μία στις τρεις τη χαμηλή ζήτηση και ένα ποσοστό 12% παράγοντες που συνδέονται ως επί το πλείστον με τη γενική οικονομική κατάσταση της χώρας και την ύφεση, τις μεγάλες εκπτώσεις, τη γραφειοκρατία, το μειωμένο αριθμό δημοπρατημένων έργων, την ασάφεια των αρμοδιοτήτων λόγω Καλλικράτη, την ανα-

στολή εργασιών και τη στάση πληρωμών κ.α.

Στον τομέα των **Υπηρεσιών**, ο Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών το τρίμηνο Μαρτίου – Μαΐου 2011 διαμορφώνεται κατά μέσο όρο στις 61 μονάδες, ελαφρώς ανώτερα έναντι του πρώτου διμήνου του έτους και στα ίδια επίπεδα σε σχέση με το αντίστοιχο διάστημα το 2010. **Ο τομέας έχει επηρεαστεί και αυτός σημαντικά από την τρέχουσα ύφεση, με τις προσδοκίες πάντως να παραμένουν σχετικά σταθερές για μεγάλο χρονικό διάστημα και να μην εμφανίζουν σημαντικές διακυμάνσεις, παρόλο που στο σύνολό τους οι επιμέρους δείκτες παραμένουν αρνητικοί.** Συγκεκριμένα, το αρνητικό ισοζύγιο των εκτιμήσεων των επιχειρήσεων για την τρέχουσα δραστηριότητά τους βρίσκεται το υπό εξέταση τρίμηνο κατά μέσο όρο στις -33 μονάδες, πολύ κοντά τόσο στην επίδοση του πρώτου διμήνου όσο και στην αντίστοιχη περσινή. Οι απαισιόδοξες προβλέψεις για τη μελλοντική πορεία της ζήτησης εξασθενούν το τρίμηνο Μαρτίου – Μαΐου και διαμορφώνονται στις -13 μονάδες (από -22), ενώ ήπια άνοδο σε σχέση με τις αρχές του έτους εμφανίζουν και οι εκτιμήσεις για την τρέχουσα ζήτηση. Οι προβλέψεις για την απασχόληση του κλάδου επίσης βελτιώνονται ελαφρά, παραμένοντας όμως στο σύνολό τους δυσμενείς, ενώ ως προς τις τιμές, οι σχετικές προσδοκίες υποδηλώνουν αποκλιμάκωση. Μία στις τέσσερις επιχειρήσεις δηλώνουν απρόσκοπτη λειτουργία, με το 37% να κρίνει την ανεπάρκεια ζήτησης ως βασικότερο πρόσκομμα στη δραστηριότητά του. Τέλος αναφέρονται επίσης εμπόδια όπως η ανεπάρκεια κεφαλαίων κίνησης και παράγοντες που συνδέο-

νται με την οικονομική ύφεση, την ανεπάρκεια του κράτους και τη γραφειοκρατία, τις ανεπαρκείς δημόσιες υπηρεσίες, την καθυστέρηση εισπράξεων του δημοσίου, την υψηλή φορολογία, τις καθυστερήσεις στην υλοποίηση του επενδυτικού νόμου, το υποβαθμισμένο κέντρο της πρωτεύουσας, τις απεργιακές κινητοποιήσεις κ.α.

B) Δημοσιονομικές εξελίξεις

Το δεύτερο τρίμηνο του έτους έγινε πλέον σαφές ότι οι στόχοι του Προγράμματος Οικονομικής Προσαρμογής δεν επρόκειτο να επιτευχθούν, παραβιάζοντας τους όρους του Μνημονίου και θέτοντας σε κίνδυνο τη συνέχιση του δανεισμού της χώρας από την Ευρωζώνη και το ΔΝΤ. Η απόκλιση από τους στόχους εκτιμήθηκε στα € 6,5 δισ. (2,9% του ΑΕΠ), το οποίο σημαίνει ότι πρακτικά το έλλειμμα θα παρέμενε στο επίπεδο του 2010. Η αντίδραση της Κυβέρνησης ήταν η εκπόνηση ενός «έκτακτου» διορθωτικού πακέτου μέτρων για υλοποίηση κατά το δεύτερο εξάμηνο του έτους, το οποίο ενσωματώθηκε στο κυλιόμενο Μεσοπρόθεσμο Πρόγραμμα Δημοσιονομικής Στρατηγικής (ΜΠΔΣ), που προβλεπόταν από το ν. 3871/2010. Μετά από αρκετές πολιτικές αναταράξεις, τόσο το ΜΠΔΣ, όσο και ο νόμος για την εφαρμογή των διορθωτικών μέτρων του 2011, ψηφίστηκαν από τη Βουλή την τελευταία εβδομάδα του Ιουνίου.

Όπως φαίνεται στον Πίνακα 2.7, η εκτιμώμενη επιβάρυνση του ελλείμματος του 2011 κατά € 6,5 δισ., οφείλεται κατά περίπου € 5 δισ. στον Κρατικό Προϋπολογισμό (€ 4 δισ. υστέρηση εσόδων και € 1 δισ. υπέρβαση δαπανών), € 1,1 δισ. στους ΟΤΑ, και € 2,4 δισ. από εθνικολογιστικές

προσαρμογές (σύνολο επιβαρύνσεων € 8,5 δισ.), ενώ εκτιμήθηκε ότι τα δημόσια νομικά πρόσωπα και οι ΔΕΚΟ θα έχουν καλύτερα αποτελέσματα κατά € 1,7 δισ. και οι ΟΚΑ κατά € 0,3 δισ. (σύνολο ελαφρύνσεων € 2 δισ.). Εκτιμάται ότι η απόκλιση από τους στόχους οφείλεται κατά € 1,5 δισ. στο χαμηλότερο σε σχέση με τις αρχικές εκτιμήσεις ΑΕΠ, αλλά κυρίως στην αδυναμία να εκτιμηθεί σωστά στον Προϋπολογισμό η απόδοση των διαφόρων μέτρων και η επίπτωση των εθνικολογιστικών διαφορών.

Η επαπειλούμενη απόκλιση από τους στόχους κατά € 6.486 εκατ. προκάλεσε μέτρα ύψους € 6.744 εκατ., τα οποία είναι κατά περίπου € 200 εκατ. περισσότερα από το σχέδιο που είχε εκπονηθεί πριν τον τελευταίο ανασχηματισμό της κυβέρνησης. Η διόρθωση επιχειρείται κατά 60% από την πλευρά των δαπανών και 40% από την πλευρά των εσόδων. Από την πλευρά των δαπανών οι παρεμβάσεις αφορούν κατά κύριο λόγο στην εκ νέου περικοπή του ΠΔΕ, με τις ανάλογες επιπτώσεις στην οικονομική δραστηριότητα, στη συγκράτηση δαπανών για συντάξεις και εφ' άπαξ, μισθούς και επιχορηγήσεις και ακολουθούν περικοπές σε λειτουργικές δαπάνες και προμήθειες. Τα μέτρα που ελήφθησαν διατηρούν πιθανότητες μη πλήρους απόδοσης, όπως για παράδειγμα, η μείωση των επιχορηγήσεων και η κατάργηση φορέων, η εθελούσια μερική απασχόληση στο δημόσιο ή οι έλεγχοι για δικαιούχους συντάξεων και επιδομάτων. Σε μία τέτοια περίπτωση το περιθώριο απόκλισης είναι το «μαξιλάρι» των € 580 εκατ. του αποθεματικού.

Πίνακας 2.7
Αποκλίσεις 2011 και ΜΠΔΣ

		(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	
		2011 Π/Υ	2011 εκτίμηση	2011 ΜΠΔΣ	=(2)-(1)	=(3)-(2)	=(3)-(1)	
Τακτικός Προϋπολογισμός	Έσοδα	55.560	51.579	54.042	-3.981	2.463	-1.518	
	Τακτικά	53.720	49.480	51.792	-4.240	2.312	-1.928	
		Άμεσοι φόροι	20.880	19.144	20.554	-1.736	1.410	-326
		Έμμεσοι φόροι	31.980	29.657	30.219	-2.323	562	-1.761
		Μη φορολογικά από ΕΕ	4.320	4.294	4.634	-26	340	314
		Επιστροφές φόρων	340	185	185	-155	0	-155
		Μη τακτικά	-3.800	-3.800	-3.800	0	0	0
		Μη τακτικά	1.840	2.099	2.250	259	151	410
		Δαπάνες	71.838	72.888	71.470	1.050	-1.418	-368
		Πρωτογενείς	55.918	56.886	55.468	968	-1.418	-450
		Μισθοί-συντάξεις	21.592	22.018	21.632	426	-386	40
		Ασφάλιση-περίθαλψη	16.652	17.784	17.414	1.132	-370	762
		Λειτουργικές δαπάνες προς τρίτους	7.727	7.773	7.261	46	-512	-466
		Εγγυήσεις προς Γ.Κ.	5.978	5.312	5.162	-666	-150	-816
		Εγγυήσεις εκτός Γ.Κ.	1.051	1.245	1.245	194	0	194
		Για οφειλές νοσ.	145	224	224	79	0	79
		Μη κατανεμημένες	450	450	450	0	0	0
		Αποθεματικό	143	0	0	-143	0	-143
		Εξοπλιστικές	580	580	580	0	0	0
		Τόκοι	1.600	1.500	1.500	-100	0	-100
		Τόκοι	15.920	16.002	16.002	82	0	82
		Καθαρό Αποτέλεσμα	-16.278	-21.309	-17.428	-5.031	3.881	-1.150
	ΠΔΕ	Έσοδα	3.922	3.922	3.925	0	3	3
Δαπάνες		8.500	8.500	7.550	0	-950	-950	
Καθαρό Αποτέλεσμα		-4.578	-4.578	-3.625	0	953	953	
Κρατικός Προϋπολογισμός	Έσοδα	59.482	55.501	57.967	-3.981	2.466	-1.515	
	Πρωτογενείς δαπάνες	64.418	65.386	63.018	968	-2.368	-1.400	
	Τόκοι	15.920	16.002	16.002	82	0	82	
	Καθαρό Αποτέλεσμα	-20.856	-25.887	-21.053	-5.031	4.834	-197	
Κεντρική Διοίκηση (ΕΣΑ95)	Προσαρμογές ΕΣΑ95	2.533	458	708	-2.075	250	-1.825	
	Νομικά πρόσωπα	230	997	1.235	767	238	1.005	
	ΔΕΚΟ	300	1.211	1.248	911	37	948	
	Καθαρό Ισοζύγιο	-17.793	-23.221	-17.862	-5.428	5.359	-69	
ΟΤΑ (ΕΣΑ95)	Καθαρό Αποτέλεσμα	500	-564	-372	-1.064	192	-872	
	Προσαρμογές ΕΣΑ95	225	225	225	0	0	0	
	Καθαρό Ισοζύγιο	725	-339	-147	-1.064	192	-872	
ΟΚΑ (ΕΣΑ95)	Καθαρό Αποτέλεσμα	461	787	2.428	326	1.641	1.967	
	Προσαρμογές ΕΣΑ95	-458	-778	-778	-320	0	-320	
	Καθαρό Ισοζύγιο	3	9	1.650	6	1.641	1.647	
Γενική Κυβέρνηση	Κεντρική Διοίκηση	-20.326	-23.679	-18.570	-3.353	5.109	1.756	
	ΟΤΑ	500	-564	-372	-1.064	192	-872	
	ΟΚΑ	461	787	2.428	326	1.641	1.967	
	Προσαρμογές ΕΣΑ95	2.300	-95	155	-2.395	250	-2.145	
	Καθαρό Ισοζύγιο	-17.065	-23.551	-16.359	-6.486	7.192	706	

Πηγή: Απολογιστική Έκθεση Σχεδίου Νόμου για το «Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2012-2015», Υπουργείο Οικονομικών, Ιούνιος 2011

Όσον αφορά στα έσοδα, υπό την πίεση της ανάγκης άμεσης εισπραξης προβλέφθηκαν και πάλι έκτακτα μέτρα, όπως η εισφορά αλληλεγγύης σε φυσικά πρόσωπα. Εδώ, η προσπάθεια για δικαιότερη κατανομή των βαρών οδήγησε στην επιβολή προοδευτικού συντελεστή (από 1% έως

4%) για εισοδήματα πάνω από € 12.000. Συγχρόνως, η ύπαρξη αδήλωτων εισοδημάτων από πηγές εκτός μισθών και συντάξεων οδήγησε στην επιβολή τέλους επιτηδεύματος. Επίσης, μεταξύ άλλων, επιβάλλονται έκτακτες και τακτικές εισφορές σε τεκμαρτά εισοδήματα και στους συνταξι-

ούχους. Στα παραπάνω μέτρα συναντάμε ρυθμίσεις που μερικά τα καθιστούν πιο άδικα, όπως η εξαίρεση των πρόωρα συνταξιοδοτηθέντων στρατιωτικών με πρωτοβουλία της υπηρεσίας τους κ.ά. από την εισφορά για νέους σε ηλικία συνταξιούχους.

Πιο μόνιμης φύσης είναι η αλλαγή που επέρχεται στη φορολογία εισοδήματος των φυσικών προσώπων, όπου κύριο χαρακτηριστικό είναι η μείωση του ατομικού αφορολόγητου ορίου από τις € 12.000 στις € 8.000, με ειδικές ρυθμίσεις για τον αριθμό των παιδιών κ.λπ. Οι νέες ρυθμίσεις παραμένουν σχετικά πιο γενναιόδωρες για άτομα εργαζόμενα με οικογενειακές υποχρεώσεις, αν λάβουμε υπ' όψη τα όρια φτώχειας που κυμαίνονται από περίπου € 7.000 για ένα άτομο έως € 15.000 για οικογένεια με δύο ανήλικα παιδιά.

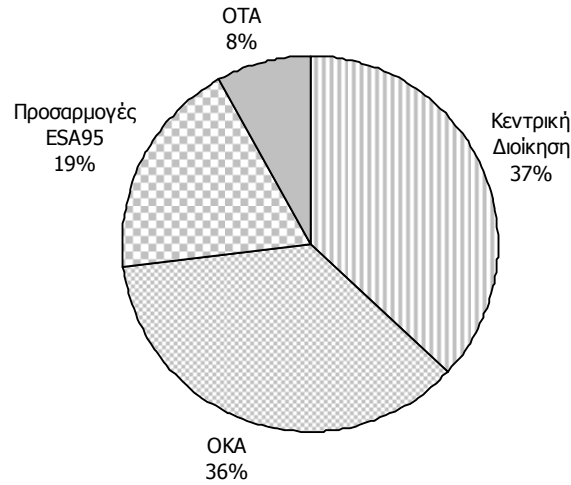
Μόνιμης φύσης είναι και η αύξηση του συντελεστή ΦΠΑ στην εστίαση, το τέλος καπνίσματος για τις εξαιρούμενες επιχειρήσεις και η αύξηση του ελάχιστου φόρου στον καπνό. Το μεν πρώτο μέτρο αναμέ-

νεται να συμπίεσει τη ζήτηση και να αυξήσει το κίνητρο για φοροδιαφυγή. το δεύτερο είναι προς τη σωστή κατεύθυνση, αν και θα μπορούσε να επεκταθεί σε όλες τις παρόμοιες με τις εξαιρούμενες επιχειρήσεις, δεδομένου ότι ο αντικαπινοστικός νόμος έτσι κι αλλιώς καταστρατηγείται, ενώ το τρίτο μέτρο κρίνεται ανεπαρκές, δεδομένου ότι θα έπρεπε να συνοδεύεται από σημαντική αύξηση του πάγιου στοιχείου του φόρου και αντίστοιχη μείωση του αναλογικού στοιχείου, καθώς και αύξηση της φορολογίας στα στριφτά τσιγάρα, ώστε να περιορίσει τη διαφυγή εσόδων από υποκατάσταση και πόλεμο τιμών.

Όσον αφορά στο ΜΠΔΣ, προβλέπεται η σταδιακή μείωση του ελλείμματος σε 0,6% του ΑΕΠ μέχρι το 2015 (βλέπε Πίνακα 2.8). Η προσαρμογή σε σχέση με το βασικό σενάριο είναι της τάξης των 14 ε.μ. του ΑΕΠ (ή € 34,7 δισ.), δεδομένου ότι μεταξύ 2010 και 2015 η μείωση του ελλείμματος τοποθετείται σε 9,9% του ΑΕΠ (€ 22,7 δισ.), ενώ στο βασικό σενάριο (χωρίς παρεμβάσεις) έχουμε αύξηση του ελλείμματος κατά 4% του ΑΕΠ (€ 12 δισ.).

Διάγραμμα 2.5

Η Κατανομή της Βελτίωσης του Πρωτογενούς Ισοζυγίου

Πηγή: ΜΠΔΣ 2012-2015 Επεξεργασία: ΙΟΒΕ

Πίνακας 2.9

Παρεμβάσεις ΜΠΔΣ (ποσά σε εκ. €)

	2011	2012	2013	2014	2015	Σύνολο
Αποδοχές	770	600	448	306	71	2.195
Λειτουργικές Δαπάνες	190	92	161	323	370	1.136
Καταργήσεις Φορέων	540	150	200	200	150	1.240
Αναδιοργάνωση ΔΕΚΟ	0	414	329	298	274	1.315
Αμυντικές Δαπάνες	0	0	133	133	133	399
Φαρμακευτικές Δαπάνες	250	493	200	100	100	1.143
Κοινωνικές Δαπάνες	1.188	1.230	1.025	1.010	700	5.153
Δαπάνες Υγείας	0	184	139	188	288	799
Έσοδα Υγείας	60	20	10	15	75	180
Έσοδα ΟΚΑ	629	259	714	1.139	504	3.245
Φορολογική Συμμόρ-	0	0	878	975	1.147	3.000
Φορολογικές Δαπάνες	2.017	3.678	156	685	0	6.536
ΟΤΑ	150	355	345	350	305	1.505
ΠΔΕ	950	-446	0	0	0	504
Σύνολο	6.744	7.029	4.738	5.722	4.118	28.351
Δαπάνες	4.058	2.962	2.675	2.583	2.222	14.274
Έσοδα	2.686	4.067	2.063	3.139	1.896	14.077

Πηγή: Αιτιολογική Έκθεση Σχεδίου Νόμου για το «ΜΠΔΣ 2012-2015», ΥΠΟΙΚ 6/2011

Η δημοσιονομική προσπάθεια που προβλέπει το ΜΠΔΣ, όπως αυτή εκφράζεται από το πρωτογενές ισοζύγιο, προέρχεται κατά τα ¾ περίπου από την Κεντρική Διοίκηση και τους Οργανισμούς Κοινωνικής Ασφάλισης (ΟΚΑ), μεταξύ των οποίων είναι ισομερώς κατανομημένη, ενώ συμμετέχουν και οι εθνικολογιστικές προσαρμογές¹³ με 19% και οι ΟΤΑ με 8%, όπως φαίνεται και στο Διάγραμμα 2.5. Πάντως είναι εντυπωσιακή η αναμενόμενη βελτίωση των επιδόσεων των ΟΚΑ, από έλλειμμα περί τα € 2 δισ. το 2010 σε πλεόνασμα € 12 δισ., περίπου ίδιας έκτασης όσο και της Κεντρικής Διοίκησης.

Για την επίτευξη των στόχων αυτών, το ΜΠΔΣ προβλέπει μια σειρά παρεμβάσεων που σε γενικές γραμμές περιγράφονται στον Πίνακα 2.9, όπου φαίνεται ότι είναι σχετικά ισομερώς κατανομημένες μεταξύ εσόδων και δαπανών, ενώ ως προς τη χρονική του διάσταση το ΜΠΔΣ είναι ελαφρώς εμπροσθοβαρές. Συνολικά, οι παρεμβάσεις του ΜΠΔΣ, σε συνδυασμό με τις προηγούμενες παρεμβάσεις, αναμένεται να οδηγήσουν στη βελτίωση του πρωτογενούς αποτελέσματος κατά € 32,8 δισ. και την αντίστοιχη βελτίωση του καθαρού ελλείμματος κατά € 22,7 δισ.

Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις μας, η παραπάνω μείωση του ελλείμματος, εφ' όσον τηρηθεί στο έπακρο, θα οδηγήσει το χρέος στο επίπεδο λίγο πάνω από 160% του ΑΕΠ το 2012 για να αποκλιμακωθεί στη συνέχεια κοντά στο 154% το 2015, ενώ το 2020 επιστρέφει στο επίπεδο του 2009, δηλαδή 127% (υποθέτοντας ότι τα επίπε-

δα του ρυθμού μεγέθυνσης, του επιτοκίου και του πρωτογενούς πλεονάσματος παραμείνουν σε αυτά του 2015). Δεδομένου ότι το ΜΠΔΣ στοχεύει στη δημιουργία πρωτογενούς πλεονάσματος ύψους 8,7% του ΑΕΠ το 2015, που είναι ένας πολύ φιλόδοξος στόχος, γίνεται αντιληπτό ότι η διατήρηση τόσο υψηλών πλεονασμάτων και τα υπόλοιπα έτη, πόσο δε μάλλον η αύξησή τους, είναι πολύ δύσκολη υπόθεση. Σε κάθε περίπτωση, μία ανάλυση ευαισθησίας δείχνει ότι μία επί πλέον μονάδα αύξησης του πρωτογενούς πλεονάσματος κατά την περίοδο 2016-2020 σε σχέση με το 2015 θα συμβάλλει στη μείωση του χρέους κατά περίπου πέντε πρόσθετες μονάδες. Αν όμως για τους λόγους που προαναφέραμε, το πρωτογενές πλεόνασμα παραμείνει στο επίπεδο του 2015, τότε κάθε μία πρόσθετη ποσοστιαία μονάδα αύξησης του ΑΕΠ (2016-2020) μειώνει το χρέος 7π.μ. (το οποίο φτάνει στο 120%). Αν το πρωτογενές πλεόνασμα και ο ρυθμός μεγέθυνσης παραμείνουν στα επίπεδα του 2015, αλλά συνδυαστούν με την πραγματοποίηση εσόδων € 50 δισ. από αποκρατικοποιήσεις και αξιοποίηση της δημόσιας περιουσίας, τότε αυτό θα συμβάλλει στη μείωση του χρέους κατά περίπου 9 π.μ. σε σχέση με το αρχικό σενάριο, οδηγώντας το χρέος σε επίπεδα κοντά στο 104% του ΑΕΠ. Η άσκηση αυτή δείχνει ότι εφ' όσον επιτευχθούν υψηλά πρωτογενή πλεονάσματα τα οποία δεν θα έχουν περιθώριο βελτίωσης, τότε το βάρος η ενίσχυση των ρυθμών μεγέθυνσης και των εσόδων από αποκρατικοποιήσεις μπορούν συνδυασμένα να οδηγήσουν το χρέος σε επίπεδο κάτω από 100%.

Έχοντας υπ' όψη τα παραπάνω, καθώς και το γεγονός ότι πολλές από τις παρεμβά-

¹³ Θα πρέπει να ληφθεί υπ' όψη ότι οι εθνικολογιστικές διαφορές περιλαμβάνουν και διαφορές στις πληρωμές για τόκους, που κανονικά δεν πρέπει να λαμβάνονται υπ' όψη στα πρωτογενή μεγέθη.

σεις του ΜΠΔΣ έχουν διατυπωθεί περισσότερο ως στόχοι, παρά ως εκτιμήσεις συγκεκριμένων πολιτικών και δρομολογημένων μέτρων, γίνεται αντιληπτό ότι η απάρεκκλιτη εφαρμογή των παρεμβάσεων του 2011 έχει θεμελιώδη σημασία. Μετά τον κίνδυνο που διέτρεξε η συνέχεια της ροής των δανειακών κεφαλαίων από την Ευρωζώνη και το ΔΝΤ, οι αξιολογήσεις για την 6^η και 7^η δόση δεν θα αφήνουν χρονικά περιθώρια διόρθωσης. Συγχρόνως, η επέκταση του δανεισμού της χώρας από την

τρόικα με νέα κεφάλαια μετά το 2013, θα απαιτήσει τον άμεσο περιορισμό ατολιμών, δισταγμών ή αστοχιών που θα πρέπει να αποδειχτούν έμπρακτα ώστε να αυξηθεί ο βαθμός βεβαιότητας υλοποίησης του Μνημονίου (υπάρχοντος και επερχομένου) και η χώρα να βελτιώσει την αξιοπιστία της, την αποδοχή των προσπαθειών της από τους εταίρους μας και τις αγορές και τις πιθανότητες της οριστικής δημοσιονομικής εξυγίανσης και απομάκρυνσης του κινδύνου της χρεοκοπίας.

3. ΕΠΙΔΟΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

3.1 Μακροοικονομικές Εξελίξεις

Εξελίξεις το α' τρίμηνο του 2011

Η υλοποίηση του Μνημονίου, ιδίως των πτωχών του που αφορούν την απελευθέρωση αγορών προϊόντων και υπηρεσιών (πχ. αγορά εργασίας, «κλειστά επαγγέλματα») και την αναδιάρθρωση του δημόσιου τομέα (αστικές συγκοινωνίες, προγραμματισμός αποκρατικοποιήσεων), βρέθηκε στο επίκεντρο των κοινωνικοοικονομικών εξελίξεων στην Ελλάδα κατά το πρώτο τρίμηνο του 2011. Κρίσιμο σημείο προς το τέλος αυτής της χρονικής περιόδου αποτέλεσε η διαπραγμάτευση στους κόλπους της Ευρωζώνης και η επακόλουθη απόφασή της για μονομερή χαλάρωση των όρων δανεισμού της Ελλάδας από τα κράτη-μέλη της, στο πλαίσιο της δανειακής σύμβασης που έχει συνάψει η χώρα μας με την τρόικα ΕΕ-ΕΚΤ-ΔΝΤ. Οι προωθούμενες μεταρρυθμίσεις και η αναμονή για την στάση της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο ελληνικό ζήτημα, αύξησαν την επιφυλακτικότητα στο εσωτερικό της χώρας. Θετικές οικονομικές εξελίξεις σημειώθηκαν μόνο στην εμπορική δραστηριότητα, που αποτυπώθηκαν στη σημαντική βελτίωση των σχετικών ισοζυγίων. Ως αποτέλεσμα των παραπάνω, **η ύφεση της ελληνικής οικονομίας το τρίμηνο Ιανουαρίου-Μαρτίου φέτος, αν και εξασθένησε σε σχέση με το τελευταίο τρίμηνο του 2010 οπότε και έφτασε στο 7,4%, διαμορφώθηκε στο 5,5%** και ήταν σαφώς εντονότερη σε σύγκριση με το πρώτο τρίμηνο πέρυσι (-2,8%), σύμφωνα με τα πρόσφατα, εκ νέου αναθεωρημένα στοιχεία Εθνικών Λογαριασμών από την ΕΛ.ΣΤΑΤ.. Παρότι το ΑΕΠ ενισχύθηκε οριακά μεταξύ διαδοχικών τριμήνων στις αρ-

χές του 2011, για πρώτη φορά μετά από ένα χρόνο (+0,2% έναντι του τελευταίου τριμήνου του 2010), διαμορφώθηκε σε επίπεδο χαμηλότερο του πρώτου τριμήνου του 2006.

Χαρακτηριστικό της συνεχιζόμενης για τρίτο έτος ύφεσης της ελληνικής οικονομίας αποτελεί η **σταθερότητα των δυνάμεων που την τροφοδοτούν: Η συνέχιση της κάθης πτώσης της επενδυτικής δραστηριότητας και της υποχώρησης των καταναλωτικών δαπανών του ιδιωτικού τομέα**, αντανακλούν τις διαρθρωτικές καχεξίες της, τις στρεβλώσεις και τις υπερβολές που σημειώθηκαν στην περίοδο οικονομικής ανάπτυξης. Απόδειξη των παραπάνω αποτελεί και η **έντονη επιβράδυνση του περιορισμού της δημόσιας κατανάλωσης** στο πρώτο τρίμηνο φέτος, παρότι το τρέχον έτος είναι κομβικό για την επίτευξη της δημοσιονομικής εξυγίανσης της χώρας. Ωστόσο η ύφεση συγκρατείται κυρίως από την περαιτέρω βελτίωση του ισοζυγίου του εξωτερικού τομέα, που μετριάζει την αρνητική επίδρασή του στο ΑΕΠ.

Αναλυτικότερα σε ότι αφορά τις βασικές συνιστώσες του ΑΕΠ, η ένταση της συρρίκνωσης **της συνολικής καταναλωτικής δαπάνης υποχωρεί το α' τρίμηνο του 2011 στο 6,9%, από 9,7% το τέταρτο τρίμηνο του 2010**, με βάση σύγκρισης το αντίστοιχο τρίμηνο του προηγούμενου έτους. Όμως αυτή η εξασθένηση προέρχεται εξ' ολοκλήρου από την ηπιότερη μείωση της δημόσιας κατανάλωσης, που δεν ξεπέρασε την περίοδο Ιαν.-Μαρ. το 3,4%, ενώ στα τέλη του 2010 είχε φτάσει το 15% και στο σύνολο της περασμένης χρονιάς

ήταν της τάξης του 8,3%. Επισημαίνεται χαρακτηριστικά ότι σε τρέχουσες τιμές, η ζήτηση του δημόσιου τομέα για καταναλωτικά προϊόντα το πρώτο τρίμηνο φέτος παρέμεινε σχεδόν αμετάβλητη σε σχέση με την ίδια περίοδο του 2010, όταν ακόμα δεν είχε ξεκινήσει η διαδικασία δημοσιονομικής προσαρμογής στο σκέλος των εξόδων του κράτους. Στην πλευρά της ιδιωτικής κατανάλωσης, η πτώση συνεχίζεται με τους υψηλούς ρυθμούς που σημειώθηκαν το τελευταίο τρίμηνο πέρυσι, κατά περίπου 8%. Πλέον, οι καταναλωτικές δαπάνες των νοικοκυριών βρίσκονται κοντά στο επίπεδο του πρώτου τριμήνου του 2005.

Η επενδυτική δραστηριότητα δέχεται το μεγαλύτερο πλήγμα από την παρατεταμένη ύφεση. Αν και οι τελευταίες εκτιμήσεις για το 2010 δείχνουν ηπιότερη μείωση του ακαθ. σχηματισμού κεφαλαίου από τις αρχικές, 8,5% αντί 12,3%, **σημειώνεται νέα κλιμάκωση της πτώσης των επενδυτικών δαπανών** στο α' τρίμηνο του 2011, που έφτασε το **21,8%**. Το ύψος του ακαθ. σχηματισμού κεφαλαίου ήταν σε αυτή την περίοδο το μισό του πρώτου τριμήνου του 2007, οπότε και διαμορφώθηκε σε ιστορικά μέγιστο επίπεδο για το συγκεκριμένο διάστημα του έτους, ενώ ακόμα και σε σχέση με τη δεύτερη χειρότερη επίδοση από το 2000 και μετά, οι φετινές επενδύσεις ήταν κατά 31% λιγότερες. **Τη νέα καθίζηση των επενδύσεων προκάλεσαν κατά κύριο λόγο η συρρίκνωση του σχηματισμού πάγιου κεφαλαίου στις μεταφορές (-48,6%) και σε κατοικίες (-21,7%), με το επίπεδο των δευτέρων να μην ξεπερνά το 36% της διαχρονικά υψηλότερης αξίας τους, πριν τέσσερα χρόνια. Ακολούθησαν σε υποχώρηση οι λοιπές κατασκευές και τα μεταλλικά προϊόντα-μηχανήματα, με 10,9% και 7,7% αντίστοιχα.** Στον αντίποδα, οι επενδύσεις

στα αγροτικά μηχανήματα διευρύνθηκαν κατά 4,4%. Έτσι, η συγκεκριμένη κατηγορία κεφαλαίου είναι η μοναδική που κινήθηκε ανοδικά.

Σε πορεία βελτίωσης διατηρούνται οι επιδόσεις του εξωτερικού τομέα της ελληνικής οικονομίας. Οι εισαγωγές συρρικνώνονται ταχύτερα από ότι πέρυσι, όμως, σε αντίθεση με το 2010, μειώνονται πλέον, έστω και σε μικρή έκταση, οι εξαγωγές. Πιο συγκεκριμένα, **το τρίμηνο Ιαν.-Μαρ. φέτος, οι εισαγωγές συρρικνώθηκαν κατά 15,5%**, παρά την αύξηση των διεθνών τιμών των βασικών εμπορευμάτων σε αυτό το διάστημα. Η έντονη αποδυνάμωση της ζήτησης για εισαγωγές εκδηλώθηκε με σχεδόν παραπλήσια ένταση στο σκέλος των αγαθών (-16,4%) και των υπηρεσιών (-12,0%), διαμορφώνοντας τις στο χαμηλότερο επίπεδο τους τουλάχιστον από το 2000, ανεξαρτήτως τριμήνου.

Πτωτικά κινήθηκαν και οι εξαγωγές, που περιορίστηκαν κατά 2,0%, εξέλιξη που οφείλεται αποκλειστικά στη χαμηλότερη ζήτηση υπηρεσιών από το εξωτερικό, κατά 8,3%. Αντιθέτως, οι εξαγωγές αγαθών διευρύνθηκαν, κατά 6,5%. Ως αποτέλεσμα των δυναμικών που εκδηλώθηκαν στις δύο πλευρές του εξωτερικού τομέα, **ο βαθμός κάλυψης των εισαγωγών από τις εξαγωγές ξεπέρασε για πρώτη φορά το 75%, τουλάχιστον κατά την τελευταία ενδεκαετία (75,6%).** Ακολούθως, το έλλειμμα του εξωτερικού τομέα της οικονομίας δεν ξεπέρασε το 7,1% του ΑΕΠ στο πρώτο τρίμηνο του 2011, επίπεδο που είναι 4,2 εκατοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ χαμηλότερο εκείνου στο ίδιο τρίμηνο του 2010.

Προσεγγίζοντας το ΑΕΠ σε παραγωγικούς όρους, **η εγχώρια ακαθάριστη προστιθέμενη αξία παραγωγής υποχώρησε κατά**

4,6% στο αρχικό τρίμηνο του τρέχοντος έτους, ταχύτερα από ότι κατά την αντίστοιχη περίοδο του 2010 (-3,5%). Αλλαγές παρουσιάζονται στην κατάταξη των κλάδων ως προς την εξέλιξη της αξίας του προϊόντος τους. Πλέον, **οι τομείς εμπορίου-ξενοδοχείων-εστιατορίων-μεταφορών και οι κατασκευές εμφανίζουν τη μεγαλύτερη μείωση, της τάξης του 12,4% και 11,9% αντίστοιχα, έναντι πτώσης 6,4% και 3,2% στο α' τρίμηνο του 2010.** Ο βιομηχανικός κλάδος, που πέρυσι σε αυτή την περίοδο του έτους συρρικνωνόταν κατά 11,7%, περισσότερο από ότι οι υπόλοιποι, έχει μετριάσει τις απώλειές του, στο 5,0%. Οι συγκεκριμένες ανακατατάξεις αντανακλούν τη διαδρομή και διάχυση της ύφεσης στην ελληνική οικονομία, η οποία ξεκινώντας από το δευτερογενή τομέα και τις κατασκευές, εκδηλώνεται τώρα με μεγαλύτερη ένταση στις υπηρεσίες, που πέρυσι επέδειξαν σχετική ανθεκτικότητα. Σταθεροποιητικές τάσεις επικρατούν στις χρηματοπιστωτικές δραστηριότητες- δραστηριότητες συναφείς με την ακίνητη περιουσία (-0,1%). **Ανοδικά κινείται η ακαθ. αξία παραγωγής μονό στις λοιπές υπηρεσίες (+2,7%) και στη γεωργία-δασοκομία-αλιεία,** όπου η άνοδος συνεχίζεται για τρίτη χρονιά, με χαμηλότερη ωστόσο ένταση από ότι τα προηγούμενα χρόνια (+3,7%, έναντι 12,3% το α' τρίμηνο του 2010 και 13,1% την ίδια περίοδο του 2009).

Η απότομη βάρυνση της ύφεσης στο τελευταίο τρίμηνο του 2010 άσκησε πιέσεις στην απασχόληση το 2011, επίδραση που ενισχύθηκε από την εξέλιξη της οικονομικής δραστηριότητας τους πρώτους μήνες του τρέχοντος έτους. Έτσι, **παρά τις εκτεταμένες διαδοχικές αυξήσεις της ανεργίας** σε τριμηνιαία βάση **καθ' όλο το 2010,** το ποσοστό της επί του εργατικού δυναμικού **κινήθηκε**

εκ νέου έντονα ανοδικά στο πρώτο τρίμηνο φέτος, **πλησιάζοντας το 16,0%.** Πρωτοφανής ήταν και η διαφορά της ανεργίας έναντι της αντίστοιχης περυσινής περιόδου, 4,7 εκατοστιαίες μονάδες. Η αρκετά αποδυναμωμένη ζήτηση, σε συνδυασμό με την ανατροφοδοτική σχέση που τη συνδέει με την ανεργία, επιβράδυναν τον πληθωρισμό. Παρά την αύξηση του χαμηλού συντελεστή ΦΠΑ από το 11% στο 13% στις αρχές του 2011, τη σημαντική άνοδο των τιμών των εισαγωγών (+7,6% στα βιομηχανικά προϊόντα το τετράμηνο Ιαν.-Απρ.), ο πληθωρισμός διαμορφώθηκε στο 4,3% κατά το πρώτο πεντάμηνο του τρέχοντος έτους, καταγράφοντας όμως στη διάρκεια αυτού του διαστήματος υποχώρηση από το 5,2% στο 3,3%.

Ανακεφαλαιώνοντας, η αρνητική δυναμική που διαμορφώθηκε στην εγχώρια οικονομία στα τέλη του 2010, σε συνδυασμό με την αυξημένη επιφυλακτικότητα της κοινωνίας έναντι στις διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις που προωθήθηκαν στο ξεκίνημα του 2011, καθώς και την ανασφάλειά της για την πρόθεση παρέμβασης της ΕΕ προκειμένου να χαλαρώσει η κρίση δημοσιονομικού χρέους που αντιμετωπίζει η Ελλάδα, δεν επέτρεψαν τη σημαντική αποκλιμάκωση της ύφεσης στο α' τρίμηνο του 2011. Η αναβλητικότητα στην παρέμβαση της Ευρωζώνης για μια αποτελεσματική διευθέτηση της κατάστασης πιστωτικής ασφυξίας στην οποία μπορεί να βρεθεί το ελληνικό κράτος στις αρχές του 2012, αναμφίβολα επιτείνει και αυξάνει τη δυσπιστία των Ελλήνων για τη δυνατότητα της χώρας τους να εξέλθει από αυτή τη δυσμενή θέση. Όταν αυτή η στάση συμπίπτει με αναταράξεις στην πολιτική ζωή εντός συνόρων, η ταυτόχρονη επίδρασή τους στην λειτουργία της ελληνικής οικονομίας είναι πολλαπλάσια των μεμονωμένων αποτελεσμάτων τους. Ευνότητα, η αμφίδρομη σχέση

μεταξύ οικονομικού περιβάλλοντος και πολιτικών διεργασιών οξύνει περαιτέρω το αρνητικό κλίμα.

Μεσοπρόθεσμες προοπτικές

Ο σχεδιασμός-οριστικοποίηση του Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής και η προετοιμασία αντιμετώπισης από την τρόικα ΕΕ-ΕΚΤ-ΔΝΤ της διαφαινόμενης αδυναμίας του ελληνικού κράτους να επανέλθει στις χρηματοπιστωτικές αγορές από τις αρχές του 2012, πρωτοστατούν στο πεδίο των κοινωνικοοικονομικών εξελίξεων στην Ελλάδα από τα τέλη Μαρτίου. Για πρώτη φορά από την είσοδο στο μηχανισμό στήριξης με τη σύναψη του ΜΟΧΠ, η διαμόρφωση-υλοποίηση της οικονομικής πολιτικής προκαλεί ισχυρούς κλυδωνισμούς στην πολιτική ζωή της χώρας, στο πλαίσιο της προσπάθειας της ελληνικής κυβέρνησης να συγκεντρώσει όσο το δυνατόν ευρύτερη πολιτική συναίνεση στην οικονομική πολιτική που προτίθεται να ακολουθήσει.

Οι χρονοβόρες πολιτικές διεργασίες προς αυτή την κατεύθυνση, η ανεπιτυχής τους έκβαση, η ένταση που προκάλεσαν σε πολιτικό επίπεδο εντός και εκτός συνόρων γύρω από τα δημοσιονομικά προβλήματα της Ελλάδας, καθώς και οι επακόλουθες πολιτικές εξελίξεις που πυροδότησαν, δεν επιτρέπουν την εξασθένιση της αβεβαιότητας στην ελληνική κοινωνία. Αντιθέτως, έχουν αυξήσει τη δυσπιστία για τη βιωσιμότητα των προτεινόμενων πολιτικών άρσης του δημοσιονομικού εξόδου που αντιμετωπίζει η Ελλάδα, κλιμακώνοντας έτσι την απαισιοδοξία για την πορεία της χώρας στο προσεχές χρονικό διάστημα. Η σαφώς κλονισμένη εμπιστοσύνη απέναντι στη δυνατότητα διαμόρφωσης ενός υλοποιήσιμου σχεδίου εξυγίανσης των

δημόσιων οικονομικών με ταυτόχρονη εκκίνηση της αναπτυξιακής διαδικασίας στην ελληνική οικονομία, και περαιτέρω, στη συστηματική εφαρμογή του, αντικατοπτρίζεται ανάγλυφα στην εξέλιξη των δεικτών οικονομικού κλίματος. Πριν την κλιμάκωση των πολιτικών διεργασιών τον Ιούνιο, σχεδόν όλοι οι επιμέρους δείκτες που συγκροτούν το οικονομικό κλίμα είχαν επανέλθει σε πτωτική τροχιά, περιορίζοντας την απόστασή τους από τις ιστορικά ελάχιστες τιμές τους.

Ανεξάρτητα από τα αποτελέσματα των πρόσφατων πολιτικών εξελίξεων στη διευθέτηση των δημοσιονομικών προβλημάτων που αντιμετωπίζει η Ελλάδα και τις επιδράσεις τους στην εγχώρια παραγωγική δραστηριότητα, που θα αποτυπωθούν στους σχετικούς δείκτες τους προσεχείς μήνες, η ελληνική οικονομία βρισκόταν σε τροχιά επανάκαμψης πτωτικών τάσεων από τα τέλη του πρώτου τριμήνου, όπως προκύπτει από την πορεία βασικών μεγεθών της. Η πτώση της βιομηχανικής παραγωγής επιταχύνθηκε τον Μάρτιο και τον Απρίλιο ανήλθε σε διψήφιο ποσοστό, 11,0%, σύμφωνα με τα πλέον πρόσφατα στοιχεία, παρά την ενίσχυση των παραγγελιών, κυρίως από το εξωτερικό, τους αμέσως προηγούμενους μήνες. Με υψηλότερο ρυθμό, της τάξης του 17%, συνεχίζεται η συρρίκνωση του κύκλου εργασιών στις κατασκευές στο α' τρίμηνο του τρέχοντος έτους. Παρότι είναι χαμηλότερη από ότι πέρυσι, καθώς συνεχίζεται για τρίτη χρονιά, διαμόρφωσε τον δείκτη σε ιστορικά ελάχιστο επίπεδο, τουλάχιστον από το 2005. Η καθίζηση της κατασκευαστικής δραστηριότητας προέρχεται κατά κύριο λόγο από το σκέλος της που αφορά τα οικοδομικά έργα (-27,3%), γεγονός που επαληθεύεται από την κάθετη υποχώρηση του αριθμού έκδο-

σης οικοδομικών αδειών στο ίδιο χρονικό διάστημα (-51,1%) και της επιφάνειας που αυτές αφορούν (-61,6%). Σημαντική εξασθένιση στις αρχές του 2011 σημειώνεται και σε έναν άλλο βασικό τομέα της ελληνικής οικονομίας, τον τουρισμό. Όπως στις

κατασκευές, ο κύκλος εργασιών έπεσε το τρίμηνο Ιαν.-Μαρ. φέτος στο χαμηλότερο επίπεδο από το 2005, κατόπιν υποχώρησής του κατά 20,6%.

Πίνακας 3.1

Εξέλιξη βασικών μακροοικονομικών μεγεθών –Τριμηνιαίοι Εθνικοί Λογαριασμοί (σταθερές τιμές 2000)

Έτος	ΑΕΠ		Τελική Κατανάλωση		Επενδύσεις		Εξαγωγές		Εισαγωγές	
	εκατ. €	Ετήσια ΠΜ(%)	εκατ. €	Ετήσια ΠΜ(%)	εκατ. €	Ετήσια ΠΜ(%)	εκατ. €	Ετήσια ΠΜ(%)	εκατ. €	Ετήσια ΠΜ(%)
2001	142.001	4,2%	127.980	4,1%	33.025	3,9%	33.878	0,0%	52.882	1,2%
2002	146.884	3,4%	134.663	5,2%	33.441	1,3%	31.034	-8,4%	52.219	-1,3%
2003	155.614	5,9%	137.952	2,4%	39.627	18,5%	31.940	2,9%	53.768	3,0%
2004	162.411	4,4%	143.158	3,8%	38.686	-2,4%	37.470	17,3%	56.814	5,7%
2005	166.114	2,3%	148.625	3,8%	35.073	-9,3%	38.408	2,5%	55.974	-1,5%
α' 2006	42.814	4,8%	38.761	6,0%	8.859	1,8%	9.862	5,5%	14.693	6,7%
β' 2006	43.601	5,9%	39.195	6,2%	9.683	8,4%	10.103	11,8%	15.390	12,4%
γ' 2006	44.053	5,5%	39.558	6,0%	9.329	13,2%	10.593	2,1%	15.448	8,9%
δ' 2006	44.228	4,4%	39.873	5,4%	10.306	12,1%	9.899	2,6%	15.854	10,7%
2006*	174.696	5,2%	157.387	5,9%	38.176	8,8%	40.457	5,3%	61.384	9,7%
α' 2007	45.146	5,4%	40.404	4,2%	10.845	22,4%	10.329	4,7%	16.419	11,7%
β' 2007	45.432	4,2%	40.709	3,9%	10.859	12,1%	10.432	3,3%	16.559	7,6%
γ' 2007	45.777	3,9%	40.962	3,5%	10.908	16,9%	11.040	4,2%	17.139	10,9%
δ' 2007	45.817	3,6%	41.374	3,8%	10.770	4,5%	10.985	11,0%	17.339	9,4%
2007*	182.172	4,3%	163.449	3,9%	43.382	13,6%	42.786	5,8%	67.455	9,9%
α' 2008	45.865	1,6%	41.746	3,3%	9.720	-10,4%	11.619	12,5%	17.315	5,5%
β' 2008	46.104	1,5%	42.100	3,4%	10.093	-7,1%	11.449	9,8%	17.631	6,5%
γ' 2008	46.221	1,0%	42.214	3,1%	10.687	-2,0%	10.810	-2,1%	17.553	2,4%
δ' 2008	45.845	0,1%	42.063	1,7%	10.734	-0,3%	10.625	-3,3%	17.649	1,8%
2008*	184.035	1,0%	168.124	2,9%	41.234	-5,0%	44.503	4,0%	70.146	4,0%
α' 2009	45.344	-1,1%	42.013	0,6%	8.559	-11,9%	9.197	-20,8%	14.570	-15,9%
β' 2009	44.879	-2,7%	41.955	-0,3%	8.283	-17,9%	9.183	-19,8%	14.716	-16,5%
γ' 2009	44.606	-3,5%	42.048	-0,4%	8.431	-21,1%	8.659	-19,9%	14.710	-16,2%
δ' 2009	44.901	-2,1%	43.256	2,8%	5.880	-45,2%	8.532	-19,7%	13.099	-25,8%
2009*	179.730	-2,3%	169.272	0,7%	31.152	-24,5%	35.571	-20,1%	57.095	-18,6%
α' 2010	44.053	-2,8%	41.813	-0,5%	6.983	-18,4%	9.340	1,5%	14.329	-1,7%
β' 2010	43.488	-3,1%	39.697	-5,4%	7.974	-3,7%	9.416	2,5%	13.719	-6,8%
γ' 2010	42.781	-4,1%	39.487	-6,1%	7.928	-6,0%	8.608	-0,6%	13.377	-9,1%
δ' 2010	41.583	-7,4%	39.077	-9,7%	5.606	-4,6%	9.574	12,2%	12.901	-1,5%
2010*	171.905	-4,4%	160.074	-5,4%	28.492	-8,5%	36.937	3,8%	54.326	-4,8%
α' 2011	41.651	-5,5%	38.917	-6,9%	5.460	-21,8%	9.154	-2,0%	12.111	-15,5%

* προσωρινά στοιχεία

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Τριμηνιαίοι Εθνικοί Λογαριασμοί, Ιούνιος 2011

Περνώντας στην πλευρά μεγεθών που αντανακλούν περισσότερο την κατάσταση της εγχώριας ζήτησης, ο δείκτης όγκου στο λιανικό εμπόριο κινήθηκε στο αρχικό τρίμηνο του 2011 14,7% χαμηλότερα από ότι την ίδια περίοδο πέρυσι, όταν η πτώση του δεν ξεπερνούσε το 5,9%. Η αναιμική ζήτηση για καταναλωτικά αγαθά γίνεται αισθητή σε όλη της την έκταση από την αποκλιμάκωση του πληθωρισμού, που στο τετράμηνο Ιανουαρίου-Απριλίου υποχώρησε από το 5,2% στο 3,3%, παρά την αύξηση του χαμηλού συντελεστή του ΦΠΑ και τις αυξημένες τιμές των εισαγωγών, ιδίως του πετρελαίου. Σημαντική επιβράδυνση εμφανίζουν οι νέες παραγγελίες στη βιομηχανία, με το ρυθμό μεταβολής τους να εξελίσσεται από έντονα ανοδικός τον Φεβρουάριο (16,8%) σε αρνητικό τον επόμενο μήνα (-9,8%), για να ισορροπήσει περίπου στη μέση αυτών των δύο επιπέδων τον Απρίλιο (2,2%). Οι μεγάλες διακυμάνσεις που παρουσιάζουν οι παραγγελίες οφείλονται σε αντίστοιχες μεταβολές στο σκέλος της εγχώριας ζήτησης, καθώς η ζήτηση από το εξωτερικό είναι διαρκώς αυξημένη σε σύγκριση με πέρυσι. Θετικά μηνύματα εξακολουθούν να έρχονται από το πεδίο των εξαγωγών, καθώς η μεταβολή στο σύνολο των εξαγόμενων αγαθών και υπηρεσιών ήταν θετική και τον Απρίλιο έναντι του ίδιου μήνα πέρυσι (+7,4%) και σε συνδυασμό με τον περιορισμό των εισαγωγών (-2,9%), διαμόρφωσαν το έλλειμμα του σχετικού ισοζυγίου 18,5% χαμηλότερα, υποχώρηση μεγαλύτερη αυτής κατά το 4^ο τρίμηνο του έτους.

Η εκ νέου ισχυροποίηση της πτώσης σε μέγεθη καθοριστικά για το επίπεδο της οικονομικής δραστηριότητας στην Ελλάδα, και ακολούθως για την απασχόληση, τα δημοσιονομικά έσοδα κ.λπ., αντανακλά την προϋπάρχουσα της οξείας αντιπαράθεσης για το

περιεχόμενο και την ψήφιση του Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής, δυσπιστία, αν όχι απαισιοδοξία, σχετικά με τη δυνατότητα της χώρας να επιτύχει τους δημοσιονομικούς της στόχους και να ανακτήσει την πρόσβασή της στις αγορές κεφαλαίου. Πιθανότατα και οι εξελίξεις σε διεθνές επίπεδο που έλαβαν χώρα στη συγκεκριμένη περίοδο, όπως α) οι αλυσιδωτές εμφύλιες συρράξεις σε κράτη της Βορείου Αφρικής, κοντά στην Ελλάδα, και η διεθνής παρέμβαση σε αυτές β) η είσοδος και της Πορτογαλίας στον μηχανισμό στήριξης EFSF των ΕΕ-EKT-ΔΝΤ και ο σκεπτικισμός που προξένησε για την περαιτέρω εξάπλωση της δημοσιονομικής κρίσης στην Ευρώπη, να άσκησαν πρόσθετες πιέσεις στο βεβαρημένο εγχώριο οικονομικό περιβάλλον. Οι φετινές διεθνείς οικονομικές-πολιτικές εξελίξεις διαφέρουν αρκετά σε σύγκριση με την περυσινή άνοιξη, όταν η παγκόσμια οικονομία βρισκόταν σε τροχιά έντονης ανάκαμψης και οι επιπτώσεις της χρηματοπιστωτικής κρίσης φαινόταν να έχουν ξεπεραστεί, τουλάχιστον ως προς το σκέλος της κινητικότητας στις χρηματοπιστωτικές αγορές και της ρευστότητάς τους.

Η όξυνση της πολιτικής αντιπαράθεσης γύρω από το Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής (ΜΠΔΣ), σε συνδυασμό με α) την αυστηρή προτεραιότητα της ΕΕ στην επιδίωξη ευρείας πολιτικής συναινεσης στην εφαρμογή του ΜΠΔΣ, ως προϋπόθεση για την αποδοχή του από την πλευρά της και β), τις ανεπίσημες διεργασίες σχετικά με τη χορήγηση πρόσθετης χρηματοδότησης από την «τρίκα» στην Ελλάδα, γύρω από τις οποίες κυκλοφορούν επί μακρόν αντικρουόμενες φήμες, έχουν εντείνει περισσότερο την αβεβαιότητα γύρω από τη δυνατότητα επίτευξης της δημοσιονομικής εξυγίανσης της χώρας στο πλαίσιο του Μνη-

μονίου και της επιστροφής της στις αγορές κεφαλαίων. Επιπλέον, η ανακοίνωση των βασικών κατευθύνσεων του ΜΠΔΣ συνάντησε την εκτεταμένη κοινωνική αντίθεση, η οποία χαρακτηρίζεται από διάρκεια. Οι επακόλουθες διαδοχικές πολιτικές διαβουλεύσεις, προκειμένου να επιτευχθεί διακομματική συνεργασία για την εφαρμογή του ΜΠΔΣ, δεν κατέληξαν σε αυτό το αποτέλεσμα, διατάραξαν την διαδικασία δημοσιονομικής προσαρμογής και, το κυριότερο, επέτρεψαν αμφισβητήσεις της εμπιστοσύνης της κυβέρνησης στην οικονομική στρατηγική που ακολουθεί.

Πάραυτα, το ΜΠΔΣ εγκρίθηκε από το ελληνικό κοινοβούλιο, μαζί με τον εκτελεστικό νόμο που το συνοδεύει. Αυτή η εξέλιξη λειτούργησε καταλυτικά για την έγκριση στις 3 Ιουλίου της 5^{ης} δόσης του δανείου, από τη Σύνοδο Κορυφής των Υπουργών Οικονομικών. Έτσι, σε πρώτη φάση, πέρα από την ομαλή συνέχιση της εξυπηρέτησης των υποχρεώσεων του ελληνικού κράτους προς τους πιστωτές του, αναμένεται να ανακτηθεί σταδιακά η ταχύτητα εφαρμογής του συνόλου των πολιτικών που περιλαμβάνονται στο Μνημόνιο, κυρίως η επιστροφή της ροής υλοποίησης των μεταρρυθμίσεων. Άμεσα αναμένεται και η εκκίνηση των διαδικασιών για την ίδρυση-λειτουργία του Ταμείου Αξιοποίησης Ιδιωτικής Περιουσίας του Δημοσίου.

Ακολούθως, η πορεία της ελληνικής οικονομίας στη συνέχεια του 2011 θα καθοριστεί σε μεγάλο βαθμό από τα νέα μέτρα οικονομικής πολιτικής, που περιλαμβάνονται στο ΜΠΔΣ, όχι μόνο μέσω των αποτελεσμάτων που θα έχουν στην οικονομική λειτουργία του κράτους, αλλά και με τις επιδράσεις που θα ασκήσουν σε κάθε πτυχή της παραγωγικής δραστηριότητας στη χώρα, ανάλογα με

τη φύση και την έκταση των προβλεπόμενων σχετικών παρεμβάσεων. Τούτων δοθέντων, θα πραγματοποιηθεί περαιτέρω περιορισμός των κρατικών δαπανών, προκειμένου να καλυφθούν οι σημαντικές αποκλίσεις στην εκτέλεση του προϋπολογισμού, που έχουν αποτυπωθεί στα σχετικά στοιχεία για τους πρώτους μήνες του έτους. Σε αυτό το πλαίσιο, θα περικοπεί περαιτέρω και η **δημόσια κατανάλωση**. Άλλωστε, η συνέχιση της μικρής μείωσής της στο τρίμηνο Ιανουαρίου-Μαρτίου, που δεν ξεπέρασε το 3,4%, δεν εξυπηρετεί την επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων που έχουν τεθεί για φέτος.

Σε ότι αφορά τις **καταναλωτικές δαπάνες των νοικοκυριών**, η επί δύο τρίμηνα έντονη συρρίκνωσή τους, θεωρείται πιθανότερο να μην διευρυνθεί ιδιαίτερα στη συνέχεια του έτους και ενδεχομένως προοδευτικά να εξασθενήσει. Η ισχυρή πτώση της τάξης του 8,0% σε αμφότερα το δ' τρίμηνο του 2010 και το α' τρίμηνο του 2011, οφείλεται και στη σχετικά υψηλή βάση σύγκρισης στα αντίστοιχα τρίμηνα ένα χρόνο πριν, όταν η καταναλωτική ζήτηση δεν είχε ακόμα επηρεαστεί από τα μέτρα δημοσιονομικής εξυγίανσης. Από την άλλη πλευρά, η απότομη διεύρυνση της ανεργίας από πέρυσι, η σταδιακή προς τα κάτω αναπροσαρμογή των μισθών στον ιδιωτικό τομέα από τις αρχές του τρέχοντος έτους μέσω της εφαρμογής των νέων εργασιακών σχέσεων, η εφαρμογή προσεχώς του ενιαίου μισθολογίου στο δημόσιο τομέα, καθώς και τα πρόσθετα φορολογικά μέτρα του ΜΠΔΣ που αφορούν το εισόδημα, περιορίζουν τα καταναλωτικά έξοδα των νοικοκυριών σε σύγκριση με το περασμένο έτος. Η μείωση των πιστώσεων στα νοικοκυριά για καταναλωτικούς σκοπούς, που συνεχώς διευρύνεται και έφτασε τον Απρίλιο το 4,9%, θα αποτελέσει πρόσθετο ανασχετικό παράγοντα καταναλωτι-

κών αγορών. Ωστόσο, η φθίνουσα ζήτηση θα οδηγήσει, όπως ήδη παρατηρείται, σε ταχεία αποκλιμάκωση του πληθωρισμού, εξέλιξη που θα συγκρατήσει την πτώση της αγοραστικής δύναμης.

Η κλιμάκωση της προσπάθειας μέσω της νέας δημοσιονομικής στρατηγικής για τον περιορισμό του ελλείμματος στο επίπεδο που προβλέπεται από το Μνημόνιο για το 2011, περιλαμβάνει την περικοπή του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων. Σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση του σχεδίου νόμου για το ΜΠΔΣ, οι δαπάνες του ΠΔΕ δεν θα ξεπεράσουν τα € 7,8 δισεκ. φέτος, περίπου € 800 εκ. λιγότερα από ότι αρχικά προβλεπόταν. Καθώς, στο σύνολο του πενταμήνου Ιανουαρίου-Μαΐου έχουν εκταμιευθεί ενισχύσεις από το ΠΔΕ ύψους μόλις € 1,7 δισεκ., αναμένεται επιτάχυνση της υλοποίησής του στη συνέχεια της χρονιάς, ακόμα και αν χρειαστεί πρόσθετη περικοπή του στο τέλος του έτους, όπως έγινε πέρυσι προκειμένου να επιτευχθεί η περιορισμός του ελλείμματος στην έκταση που είχε τεθεί ως στόχος. Η αύξηση των **δημόσιων επενδύσεων** στο δεύτερο εξάμηνο του 2011 ευνοείται από την πλήρη ενεργοποίηση του νέου Αναπτυξιακού Νόμου, η πρακτική ισχύς του οποίου ξεκίνησε στο β' τρίμηνο του έτους. Άλλωστε, όπως επανειλημμένα έχει επισημανθεί στις τριμηνιαίες εκθέσεις του IOBE, η επί μακρόν κυοφορία του νέου νομικού πλαισίου για τις επενδύσεις, λειτουργούσε ανασταλτικά στην υλοποίηση επενδυτικών σχεδίων.

Από την άλλη πλευρά, η υποχωρούσα εγχώρια ζήτηση, οι οξείες πολιτικές αντιπαραθέσεις επί της μεσοπρόθεσμης δημοσιονομικής στρατηγικής, με τις παλινωδίες για διάφορους λόγους που σημειώνονται στη διαδικασία έγκρισής της και τέλος, η απροθυμία

των κρατών-μέλων της Ευρωζώνης για τη χορήγηση νέας χρηματοδότησης στο ελληνικό κράτος, αλλά και από το ΔΝΤ ως προς τη συνέχιση καταβολής των δόσεων για την ήδη συναφθείσα δανειακή σύμβαση, εφόσον η Ευρωζώνη δεν αποφασίσει περαιτέρω στήριξη της Ελλάδας, δεν επιτρέπουν τη σταθεροποίηση του οικονομικού περιβάλλοντος που απαιτείται για την πραγματοποίηση **ιδιωτικών επενδύσεων**. Πέραν αυτών, οι πρωτοφανείς κοινωνικές αντιδράσεις στην σχεδιαζόμενη οικονομική πολιτική, έχουν αυξήσει τη ρευστότητα και σε κοινωνικό επίπεδο. Η εγχώρια κοινωνικοπολιτική κατάσταση, που δεν είναι πλήρως προβλέψιμη ως προς την τροπή της, αποτελεί ένα από τα πρώτα θέματα της διεθνούς ειδησεογραφίας, γεγονός που λειτουργεί ιδιαίτερα αποτρεπτικά για τους ξένους επενδυτές. Καθώς έχουν τη δυνατότητα εναλλακτικών επιλογών για την πραγματοποίηση των επενδύσεών τους, προκρίνουν γεωγραφικές ζώνες με χαμηλότερο βαθμό ρίσκου ως προς τις παραπάνω συνισταμένες του επενδυτικού περιβάλλοντος από ότι η Ελλάδα.

Η έντονη αβεβαιότητα ως προς τις εξελίξεις προσεχώς αδρανοποιεί και τους εγχώριους επενδυτές. Πλέον, εύλογα θα περιμένουν την έκβαση των πολιτικών διαπραγματεύσεων για τα δημοσιονομικά θέματα, εντός και εκτός συνόρων, μεταθέτοντας χρονικά προς τα πίσω τις τελικές τους αποφάσεις. Η αναμονή ολοκλήρωσης των καινούργιων ρυθμίσεων για εργασιακά ζητήματα για τους νέους που εισέρχονται στην αγορά εργασίας, καθώς και για την εφαρμογή του Ν. 3899/2010, αφήνει ένα ακόμα χρονικό περιθώριο στην οριστικοποίηση επενδυτικών αποφάσεων. Άλλωστε, η άντληση χρηματοδοτήσεων από το εγχώριο τραπεζικό σύστημα δεν είναι εύκολη. Παρότι ύστερα από δύο χρόνια συνεχούς επιβράδυνσης της πι-

στωτικής επέκτασης από τα πιστωτικά ιδρύματα προς τις επιχειρήσεις, ο ρυθμός της έχει σταθεροποιηθεί από τις αρχές του 2011 στην περιοχή του 1% και λίγο υψηλότερα, εντούτοις παραμένει πολύ χαμηλός και ακολούθως περιορισμένοι οι διαθέσιμοι επενδυτικοί πόροι. Σε ότι αφορά την αυξημένη ζήτηση για ελληνικά προϊόντα από το εξωτερικό, μπορεί να καλυφθεί σε μεγάλο βαθμό από την υπάρχουσα παραγωγική δυναμικότητα, καθώς ο βαθμός χρησιμοποίησής της παραμένει πολύ χαμηλός στη βιομηχανία (67,9% τον Μάιο). Συνεπώς, δεν αποκλείεται η συνέχιση της πτώσης των επενδύσεων στην ίδια, μεγάλη έκταση που έλαβε χώρα το α' τρίμηνο του τρέχοντος έτους.

Προχωρώντας στις προοπτικές στο σύνολο του **εξωτερικού τομέα**, η παραμονή του ελλείμματος του σε πτωτική τροχιά και τους πρώτους μήνες του 2011, μάλλον θα συνεχιστεί στο υπόλοιπο του έτους, ενδεχομένως με μεγαλύτερη ταχύτητα. Βασικός παράγοντας αυτής της εξέλιξης ήταν και θα εξακολουθήσει να είναι η ταχύρρυθμη συρρίκνωση των **εισαγωγών**. Ωστόσο η έντονη μείωσή τους στο τρίμηνο Ιαν.-Μαρ., που ξεπέρασε το 15,0%, δεν οφείλεται μόνο στην εξασθένηση της σχετικής ζήτησης, αλλά και στο απόλυτο επίπεδό τους κατά τους ίδιους μήνες του 2010, που ήταν σαφώς υψηλότερο από ότι στα τρίμηνα που ακολούθησαν, όταν άρχισαν οι επιδράσεις της συσταλτικής δημοσιονομικής πολιτικής. Από την άλλη πλευρά, πρόσθετο παράγοντα μείωσης των εισαγωγών στο δεύτερο μισό του 2011, θα αποτελέσουν τα μέτρα που, όπως ήδη αναφέρθηκε, θα περιορίσουν το διαθέσιμο εισόδημα των ατόμων-νοικοκυριών (καινούργιες φορολογικές εισφορές, ενιαίο μισθολόγιο στο δημόσιο τομέα), καθώς και η αύξηση της φορολογίας στο πετρέλαιο θέρμανσης. Οι εισαγωγές κεφαλαιουχικού εξοπλι-

σμού συσχετίζονται στενά με την επενδυτική δραστηριότητα, επομένως θα επηρεαστούν ανάλογα από μεγαλύτερη καθίζησή της.

Στο σκέλος **των εξαγωγών**, παρότι η προτίμηση στα ελληνικά προϊόντα συνέχισε να διευρύνεται και φέτος, βάσει των στοιχείων για το αρχικό τρίμηνο του έτους, εντούτοις υπεραντισταθμίστηκε από τις χαμηλότερες εξαγωγές υπηρεσιών, με αποτέλεσμα τη μείωση του συνόλου τους. Αναμφίβολα, οι εξαγωγές των ελληνικών προϊόντων-υπηρεσιών επωφελήθηκαν πέρυσι από την άνθηση του παγκόσμιου εμπορίου μετά τη διεθνή οικονομική ύφεση. Όμως η αύξηση των εμπορικών συναλλαγών παγκοσμίως επιβραδύνεται συνεχώς στο πρώτο τετράμηνο του έτους, σύμφωνα με τα πλέον πρόσφατα σχετικά στοιχεία¹⁴. Η ζήτησή τους υποστηρίχτηκε επίσης και από την υποχώρηση του κόστους παραγωγής τους, εξαιτίας της σταδιακής μείωσης από πέρυσι του κόστους εργασίας, η οποία συνεχίζεται μέσω των νέων εργασιακών σχέσεων στον ιδιωτικό τομέα. Καθώς όμως η εξίσωση της τιμής πετρελαίου θέρμανσης και κίνησης για τις επιχειρήσεις θα διογκώσει το κόστος παραγωγής και το λειτουργικό κόστος, επακόλουθα θα περιορίσει ή ενδεχομένως και θα εξανεμίσει σε ορισμένες περιπτώσεις τα οφέλη από το χαμηλότερο εργασιακό κόστος. Ενδεχόμενη εξασθένηση της ανόδου των εξαγωγών αγαθών μπορεί όμως να αντισταθμίσει η αύξηση της παροχής υπηρεσιών σε αλλοδαπούς, μέσω της ενισχυμένης φέτος τουριστικής κίνησης.

Ανακεφαλαιώνοντας τις προβλεπόμενες μεταβολές στις βασικές συνιστώσες του ΑΕΠ για το υπόλοιπο του 2011, η ιδιωτική κατα-

¹⁴ World Trade Monitor, April 2011, CPB Netherlands, June 2011

νάλωση θα συνεχίσει να υποχωρεί, με τον ίδιο ή ελαφρά μικρότερο ρυθμό από ότι στο πρώτο τρίμηνο, ενώ αντιθέτως, η δημόσια κατανάλωση θα περισταλεί σε μεγαλύτερο βαθμό. Στο πεδίο των επενδύσεων, η εκτεταμένη υποχώρηση των αρχών του έτους θα συνεχιστεί. Τη συρρίκνωση κατανάλωσης και επενδύσεων θα μετριάσουν οι καλύτερες των περυσινών επιδόσεις του εξωτερικού τομέα, με το έλλειμά του να υποχωρεί σημαντικά για ακόμα μια χρονιά. Συνισταμένη αυτών των μεταβολών θα είναι η **διαμόρ-**

φωση της ύφεσης στην ελληνική οικονομία στην περιοχή του 4,0% το τρέχον έτος. Η συγκεκριμένη εκτίμηση δεν διαφέρει σημαντικά από την πρόσφατη, κοινή πρόβλεψη των ΕΕ-ΔΝΤ (3,8%), ενώ βρίσκεται σε μεγαλύτερη απόσταση από τους σχετικούς υπολογισμούς του Υπουργείου Οικονομικών στο ΜΠΔΣ (3,5%) και την εκτίμηση της Τράπεζας της Ελλάδος στην Έκθεση του Διοικητή για το 2010, που κατέληγε σε πτώση του ΑΕΠ κατά 3,0%, ενδεχομένως και μεγαλύτερη (Πίνακας 3.2).

Πίνακας 3.2

Εγχώρια Δαπάνη και Ακαθάριστο Εγχώριο –Προϊόν – Εκτιμήσεις Ευρωπαϊκής Επιτροπής/ΔΝΤ
(σε σταθερές αγοραίες τιμές έτους 2000)

	2009	2010	2011	2012
Ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές (%)				
Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν	-2,0	-4,5	-3,8	0,6
Ιδιωτική Κατανάλωση	-2,2	-4,5	-4,8	-1,2
Δημόσια Κατανάλωση	10,3	-6,5	-8,4	-5,0
Ακαθάριστες Επενδύσεις Παγίου Κεφαλαίου	-11,2	-16,5	-8,9	-1,5
Εξαγωγές Αγαθών και Υπηρεσιών	-20,1	3,8	6,4	6,7
Εισαγωγές Αγαθών και Υπηρεσιών	-18,6	-4,8	-4,2	-3,2
Απασχόληση	-0,7	-2,1	-3,2	-0,3
Αποδοχές Εργαζομένων κατά Κεφαλή	3,6	-3,5	-1,8	0,1
Πραγματικό Μοναδιαίο Κόστος Εργασίας	3,7	-3,5	-1,8	-0,2
Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή	1,3	4,7	2,9	1,0
Συμβολή στη μεταβολή του πραγματικού ΑΕΠ (%)				
Τελική Εγχώρια Ζήτηση	-1,8	-7,7	-6,6	-2,0
Καθαρές Εξαγωγές	2,0	2,3	2,7	2,6
Αποθέματα	-2,3	0,9	0,2	0,0
Ως % του ΑΕΠ				
Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης	-15,4	-10,5	-7,6	-6,5
Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών	-14,0	-11,8	-9,9	-7,7
Ακαθάριστο Χρέος Γενικής Κυβέρνησης	127,1	142,7	156,7	161,3
Σε ποσοστό				
Ανεργία (% του εργατικού δυναμικού)	9,5	11,5	14,5	15,0

Πηγή: European Economy, Occasional Papers no. 82, European Commission, July 2011

Πίνακας 3.3

Σύγκριση προβλέψεων για επιλεγμένους Οικονομικούς Δείκτες για τα έτη 2010- 2012
(σε σταθερές αγοραίες τιμές 2000, ετήσιες % μεταβολές)

	ΥΠΟΙΚ			ΕΕ			ΟΟΣΑ			ΔΝΤ		
	2010	2011	2012	2010	2011	2012	2010	2011	2012	2010	2011	2012
ΑΕΠ	-4,5	-3,5	0,8	-4,5	-3,8	0,6	-3,9	-2,9	0,6	-4,5*	-3,8*	0,6*
Τελική Ζήτηση	:	:	:	-6,8	-6,0	-1,9	-6,9	-6,5	-0,9	:	:	:
Ιδιωτ. Κατανάλωση	-4,5	-4,8	-1,2	-4,5	-4,8	-1,2	-4,5	-5,4	-0,2	-4,1	-4,6	0,5
Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή (%)	4,7	2,9	1,0	4,7	2,9	1,0	4,7	2,9	0,7	4,7*	2,9*	1,0*
Ακαθ. Επενδ. Παγίου Κεφαλαίου	-16,5	-7,1	-2,2	-16,5	-8,9	-1,5	-16,5	-10,4	0,3	-17,4	-7,5	-2,6
Ανεργία (%)	11,5	14,5	15,0	11,5	14,5	15,0	12,5	16,0	16,4	11,5*	14,5*	15,0*
Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης (% ΑΕΠ)	-10,5 ¹	-7,4 ¹	-5,9 ¹	-10,5	-7,6	-6,5	-10,4	-7,5	-6,5	-10,5*	-7,6*	-6,5*
Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (% ΑΕΠ)	-10,6	-8,0	-6,6	-11,8	-9,9	-7,7	-10,4	-8,6	-7,2	-11,8*	-9,9*	-7,7*
Ακαθ. Δημόσιο Χρέος (% ΑΕΠ)	142,8 ¹	155,5 ¹	159,8 ¹	142,7	156,7	161,3	:	:	:	142,7*	153,4*	153,3*

¹ Σενάριο με παρεμβάσεις και αποκρατικοποιήσεις

*Main findings of the joint Commission/ECB/IMF mission to Greece (3 May – 2 June, 2011), June 2011

Πηγές: Απολογική Έκθεση Σχεδίου Νόμου για το «Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2012-2015», Υπουργείο Οικονομικών, Ιούνιος 2011 – European Economy, Occasional Papers no. 82, European Commission, July 2011 - OECD Economic Outlook No. 89, May 2010 - Greece, Third Review Under the Stand-By Arrangement, IMF, March 2011

Η πτώση του ΑΕΠ για τρίτο έτος, σε παραπλήσια έκταση με πέρυσι, θα εντείνει τις πιέσεις στην **αγορά εργασίας**. Ήδη, στο πρώτο τρίμηνο φέτος, ενσωματώνοντας τις επιπτώσεις κυρίως της απότομης βάθυνσης της ύφεσης στα τέλη του 2010, το ποσοστό ανεργίας ανήλθε στο 15,9%, από 14,2% το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο και 11,7% ένα χρόνο νωρίτερα. Εντούτοις, ανασχετικά σε μεγαλύτερη αύξηση της ανεργίας εκτιμάται ότι λειτούργησε η εκκίνηση εφαρμογής των περισσότερο ευέλικτων εργασιακών σχέσεων στον ιδιωτικό τομέα. Η ευρύτερη υιοθέτησή τους, σε συνδυασμό με την ελαστικοποίηση των ρυθμίσεων για τους εργαζόμενους μέχρι 25 ετών που περιλαμβάνει το ΜΠΔΣ, μπορούν να μετριάσουν τη συρρίκνωση της απασχόλησης, που ξεπέρασε για πρώτη φορά το τρίμηνο Ιαν.-Μαρ. το 4,0%. Εκτεταμένη πτώση της απασχόλησης εξαιτίας της ταχύτερα φθίνουσας παραγωγικής δραστηριότητας ενδεχομένως να ανα-

χαιτιστεί και από την αναμενόμενη αύξηση της τουριστικής κίνησης φέτος το καλοκαίρι. Δεν αποκλείεται το τρίτο τρίμηνο η ανεργία να επηρεαστεί από το συγκεκριμένο εποχικό παράγοντα, ακόμα και να διαμορφωθεί σε χαμηλότερα επίπεδα από ότι τα δύο προηγούμενα τρίμηνα, για πρώτη φορά μετά από δύο χρόνια, στα οποία η επίδρασή του έχει εκλείψει. Σε αυτό το πλαίσιο, **η άνοδος της ανεργίας** στη συνέχεια του έτους **θα είναι μάλλον ηπιότερη, διαμορφώνοντάς τη στην περιοχή του 16,5% στο σύνολο του τρέχοντος χρόνου.**

Η διατήρηση της ανεργίας σε ανοδική τροχιά και κυρίως, ο περαιτέρω περιορισμός του διαθέσιμου εισοδήματος, για τους λόγους που αναφέρθηκαν προηγουμένως, θα συνεχίσουν να επιδρούν περιοριστικά στον πληθωρισμό στο υπόλοιπο του 2011. Η εξασθένισή του από το 5,2% τον περασμένο Ιανουάριο στο 3,3% μετά από τρεις μήνες, προέρχεται από

τον Μάρτιο και από την τεχνική επίδραση του υψηλού επιπέδου-βάση σύγκρισής του ένα χρόνο πριν, αποτέλεσμα που θα συνεχιστεί τουλάχιστον μέχρι και τον Ιούλιο. Από την άλλη πλευρά, η υποχώρηση του αποτελέσματος βάσης μετά τη μέση του καλοκαιριού, σε συνδυασμό με την εξίσωση του Ε.Φ.Κ. στο πετρέλαιο κίνησης και στο πετρέλαιο θέρμανσης για τις επιχειρήσεις το φθινόπωρο, καθώς και με την μετάταξη της εστίασης στον υψηλό συντελεστή Φ.Π.Α., θα επιταχύνουν την άνοδο του επιπέδου τιμών στο δεύτερο εξάμηνο του 2011. Δεν αποκλείεται να επιφέρουν ανάκαμψη του πληθωρισμού, προς το τέλος πάντως της χρονιάς. Ακολουθώντας, **κατά μέσο όρο το 2011, ο πληθωρισμός θα διαμορφωθεί** σε χαμηλότερο επίπεδο από ότι πέρυσι, **στην περιοχή του 3,3%**, από 4,7% το 2010.

Το σύνολο των τρεχουσών και πιθανών εξελίξεων που παρουσιάστηκαν και αναλύθηκαν, κυρίως αυτές σε δημοσιονομικό επίπεδο και η συσχέτισή τους με το ΑΕΠ και τις συνιστώσες του, την απασχόληση και άλλα βασικά οικονομικά μεγέθη και δείκτες, αντανακλούν το σημείο καμψής στο οποίο βρίσκεται η προσπάθεια δημοσιονομικής εξυγίανσης της χώρας από πολλές σκοπιές (οικονομική, πολιτική, κοινωνική, διεθνούς θέσης της χώρας). Αμέσως ή εμμέσως υποδεικνύουν ορισμένα από τα διακυβεύματα στην παρούσα, ιδιαίτερα κρίσιμη συγκυρία για την ελληνική οικονομία, πολιτική και κοινωνία. Αλλά, σε ευρύτερο επίπεδο, και για το διεθνές περιβάλλον στο οποίο κινείται η χώρα, πρωτίστως την Ευρωπαϊκή Ένωση. Η έγκριση του Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής από την Βουλή και η παροχή νέου δανείου στο ελληνικό κράτος προσεχώς από την Ευρωζώνη, διασφαλίζουν στην Ελλάδα την αποφυγή στάσης πληρωμών στην οικονομία της και τη δυνατότητα

συνέχισης της προσπάθειας δημοσιονομικής εξυγίανσής της. Σε διεθνές επίπεδο, πρωτίστως διατηρούν τη συνέπεια της χώρας απέναντι στους εταίρους και πιστωτές της, βελτιώνοντας παράλληλα τη φήμη της.

Ωστόσο, όπως αναδείχτηκε και από την παραπάνω ανάλυση, η δημοσιονομική προσπάθεια περιορίζει σημαντικά τη ρευστότητα, όχι μόνο για καταναλωτικούς σκοπούς, αλλά κυρίως για την πραγματοποίηση επενδύσεων που θα εκκινήσουν μια διαδικασία σταθερής, σχετικά ανάκαμψης. Η ήδη υφιστάμενη χρηματοδοτική στενότητα, που θα κλιμακωθεί προσεχώς, καθιστά αναγκαία την πραγματοποίηση άμεσων παρεμβάσεων για την άρση της. Δεδομένης της ανυπαρξίας κεφαλαίων στο εσωτερικό της χώρας, ουσιαστική πρωτοβουλία προς αυτή την κατεύθυνση, θα μπορούσε να αποτελέσει η αναπλήρωση της εθνικής συμμετοχής στο ΕΣΠΑ από κοινοτικούς πόρους. Θα μπορούσε επίσης να βοηθήσει η μεγαλύτερη ενεργοποίηση της Ε.Τ.Επ. γύρω από τις ελληνικές επενδύσεις, κυρίως αυτές που είναι μεγάλου μεγέθους ή συνδέονται με κάποιες από τις αποκρατικοποιήσεις για παράδειγμα. Σε αυτές και σε κάθε άλλη περίπτωση, ο σχεδιασμός και η υλοποίηση των σχετικών δράσεων πρέπει να είναι άμεσα, αποτρέποντας τις συνέπειες όξυνσης της έλλειψης ρευστότητας και προσφέροντας πολύτιμη συμβολή στην κατανόηση και την υλοποίηση της δημοσιονομικής στρατηγικής.

3.2 Εξελίξεις και προοπτικές σε βασικούς τομείς της Οικονομίας

Στην ενότητα αυτή παρουσιάζονται οι τριμηνιαίοι δείκτες δραστηριότητας που καταρτίζει η ΕΛΣΤΑΤ και οι οποίοι αποτυπώνουν την πορεία της παραγωγής στη Βιομηχανία, καθώς και του κύκλου εργασιών των επιχει-

ρήσεων στους τομείς των Κατασκευών, του Εμπορίου και των Υπηρεσιών. Ταυτόχρονα παρουσιάζονται αντίστοιχοι κλαδικοί δείκτες που κατασκευάζει το IOBE με βάση τις έρευνες οικονομικής συγκυρίας τις οποίες διεξάγει στην Ελλάδα από το 1981 και έπειτα. Ο συνδυασμός των δεικτών αυτών και η συνεκτίμηση των τάσεων που προκύπτουν, συνεισφέρουν σε μια ευρύτερη απεικόνιση της πλευράς της προσφοράς της οικονομίας, αποτυπώνοντας την ένταση της εγχώριας ζήτησης.

Βιομηχανία

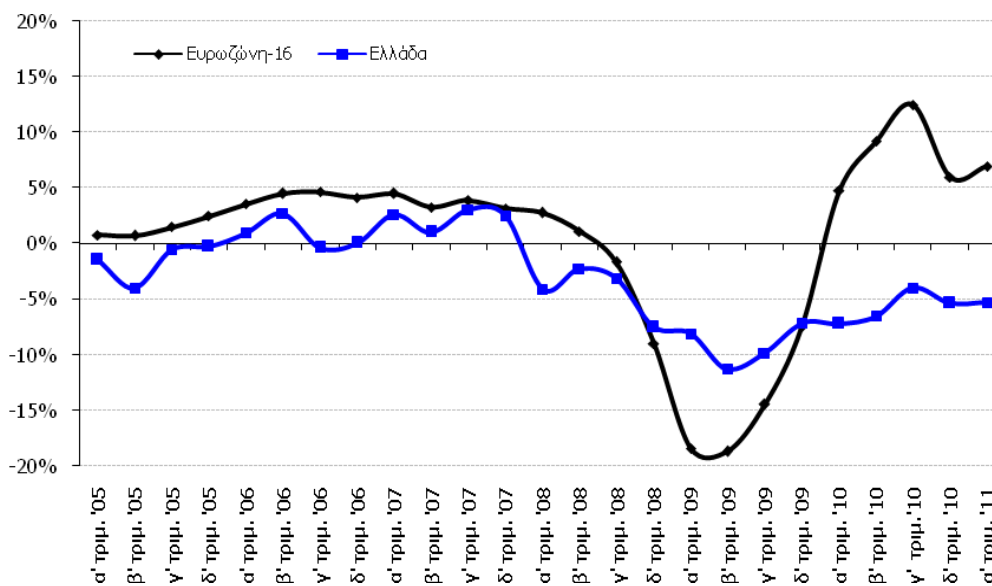
Κατά το πρώτο τρίμηνο του 2011 η βιομηχανική παραγωγή εξακολουθεί να περιορίζεται με ρυθμό -5,2%, σε επιβράδυνση πάντως σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του προηγούμενου έτους (-7,2%). Ο γενικός δείκτης βιομηχανικής παραγωγής έχει έτσι διαμορφωθεί στα επίπεδα του πρώτου εξαμήνου του 2008.

Αντίθετα, η βιομηχανική παραγωγή στην Ευρωζώνη εξακολουθεί να ενισχύεται σημειώνοντας άνοδο 6,9% σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο πέρυσι και οριακή άνοδο κατά 1,2% σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο. Οι περισσότερες χώρες κινούνται ανοδικά, ενώ μείωση παρουσιάζεται μόνο στη Νορβηγία, την Κύπρο και την Ελλάδα. Η ευρωπαϊκή βιομηχανία δείχνει έτσι να ανακάμπτει και να κινείται πιο σταθερά σε αναπτυξιακούς ρυθμούς.

Σε κλαδικό επίπεδο στην ελληνική βιομηχανία, το α' τρίμηνο του 2011 η Μεταποίηση καταγράφει εκ νέου απώλειες κατά 7,0% σε συνέχεια αντίστοιχης μείωσης κατά 4,1% πέρυσι. Ακολουθεί ο κλάδος του Ηλεκτρισμού ο οποίος αν και περιορίζει σημαντικά τις απώλειές του σε σχέση με πέρυσι (κατά περίπου 5 ποσοστιαίες μονάδες), εξακολουθεί να καταγράφει απώλειες της τάξης του -5,5% έναντι όμως -10,3% την προηγούμενη χρονιά.

Διάγραμμα 3.1

Δείκτης Βιομηχανικής Παραγωγής στην Ελλάδα και την Ευρωζώνη-16 Π.Μ. (%) ως προς το αντίστοιχο τρίμηνο του προηγούμενου έτους.

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Ο κλάδος Παροχής Νερού υποχωρεί -3,7% έναντι οριακής ανάπτυξης την προηγούμενη χρονιά. Αντίθετα, ο κλάδος των Ορυχείων – Λατομείων είναι ο μοναδικός που σημειώνει σημαντική αύξηση φέτος κατά 6,8% σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του προηγούμενου έτους.

Αναλυτικότερα, στη **Μεταποίηση** το πρώτο τρίμηνο του έτους, 17 από τους 24 κλάδους κινήθηκαν πτωτικά. Παρόμοια είναι και η εικόνα στους κλάδους με υψηλό συντελεστή στάθμισης για την ελληνική οικονομία. Έτσι τα παράγωγα πετρελαίου και άνθρακα κινούνται με απώλειες της τάξης του -15,6% σε σχέση με -1,6% πέρυσι ενώ ο δείκτης βιομηχανικής παραγωγής στα ποτά συνεχίζει να καταγράφει απώλειες με εντονότερο μάλιστα ρυθμό (-12,1% έναντι -8,5% πέρυσι). Από την άλλη πλευρά πάντως η βιομηχανία τροφίμων φαίνεται να ανακάμπτει σημαντικά καθώς οριακή είναι πλέον η μείωση της παραγωγής κατά -0,2% (σε σχέση με -3,1% πέρυσι).

Στους υπόλοιπους κλάδους, η μεγαλύτερη υποχώρηση κατά -30,4% καταγράφεται στον κλάδο των ειδών ένδυσης σε συνέχεια της μείωσης της παραγωγής κατά 20,4% πέρυσι, ενώ και τα μη μεταλλικά ορυκτά, εμφανίζουν απώλειες της τάξης του 27,7% έναντι 4,8% το 2010. Ακολουθούν οι κλάδοι των λοιπών μεταποιητικών δραστηριοτήτων (μείωση -26,8% έναντι αύξησης 25,2% πέρυσι), της επισκευής και εγκατάστασης μηχανημάτων και εξοπλισμού (-21,4%) και των λοιπών εξοπλισμών και μεταφορών (-19,9%). Παράλληλα, εντείνεται ελαφρώς η πτωτική πορεία στην παραγωγή κλωστοϋφαντουργικών υλών (-18,7% σε σχέση με -16,6% πέρυσι).

Από την άλλη μεριά, σημαντικά ενισχυμένος κατά 16% παρουσιάζεται ο κλάδος των μηχανημάτων και των ειδών εξοπλισμού έχοντας ωστόσο σαν βάση τα ιδιαίτερος χαμηλά επίπεδα του προηγούμενου έτους (-24,0%). Επιπρόσθετα και η παραγωγή μετάλλων ενισχύεται αρκετά (13,3%) συνεχίζοντας την ανοδική πορεία που παρουσίασε την αντίστοιχη περίοδο πέρυσι (+8,5%). Θετική, αλλά σαφώς περιορισμένης έκτασης σε σχέση με πέρυσι είναι η παραγωγή βασικών φαρμακευτικών προϊόντων (+1,0% σε σχέση με +15,7% την αντίστοιχη περίοδο του 2010). Τέλος, οριακή αύξηση της παραγωγής κατά 0,4% σημειώνεται στον κλάδο των Η/Υ, ηλεκτρονικών και οπτικών προϊόντων μετά από σημαντική πτώση της παραγωγής της τάξης του 30% την ίδια περίοδο του 2010.

Στον κλάδο **Ορυχείων-Λατομείων** η επέκταση της παραγωγής οφείλεται κατά κύριο λόγο στη σημαντική ενίσχυση της εξόρυξης μεταλλούχων μεταλλευμάτων κατά 23,8% (σε συνέχεια της περσινής ανάπτυξης κατά 15,9%) και της εξόρυξης άνθρακα και λιγνίτη (+12,6% αντί -18,8% την ίδια περίοδο πέρυσι). Αντίθετα, συρρικνώνεται εκ νέου η παραγωγή στον κλάδο της άντλησης αργού πετρελαίου και φυσικού αερίου κατά -14,1% (ύστερα από την αλματώδη αύξηση της παραγωγής κατά +111,1% πέρυσι) και οι λοιπές εξορυκτικές και λατομικές δραστηριότητες (-9,0% αντί οριακών απωλειών κατά -0,2% πέρυσι).

Ανακεφαλαιώνοντας, όλες οι κύριες ομάδες των βιομηχανικών κλάδων σημειώνουν σημαντική υποχώρηση κατά το πρώτο τρίμηνο του 2011. Τα διαρκή καταναλωτικά αγαθά καταγράφουν σημαντικές απώλειες της τάξης του -19,0% (σε σχέση με -2,2% πέρυσι), η παραγωγή ενδιάμεσων αγαθών υπο-

χωρεί κατά -4,0% (+2,6% πέρυσι) ενώ και τα μη διαρκή καταναλωτικά αγαθά περιορίζονται εκ νέου κατά -5,7% (αντί -4,0% πέρυσι). Αντίθετα, σημαντική επιβράδυνση της συρρίκνωσης της παραγωγής εμφανίζεται στα κεφαλαιουχικά αγαθά (-4,6% από -29,8%) ενώ ελαφρώς ηπιότερη επιβράδυνση εμφανίζεται στους τομείς που σχετίζονται με την ενέργεια (-6,5% αντί για -7,7%).

Γενικότερα μπορεί να παρατηρηθεί ότι οι εξωστρεφείς κλάδοι είναι και αυτοί ανθίστανται στο δυσοίωνα οικονομικά κλίμα, ενώ εκείνοι που συνδέονται αποκλειστικά με την εγχώρια αγορά πλήττονται χαρακτηριστικά.

Κατασκευές

Ελαφρώς ηπιότερη **αλλά σαφώς υψηλή είναι η μείωση που καταγράφεται το πρώτο τρίμηνο του 2011 στο γενικό δείκτη παραγωγής στις κατασκευές με πτώση κατά -16,6% σε σχέση με -23,3% την αντίστοιχη περίοδο πέρυσι.**

Ωστόσο, ο γενικός δείκτης βρίσκεται σε ιστορικά χαμηλά επίπεδα τουλάχιστον των τελευταίων έξι ετών (57 μονάδες). Η δυσμενής κατάσταση στην οποία έχει περιέλθει ο κλάδος τα τελευταία δύο έτη, αποτυπώνεται εύγλωττα στο δείκτη παραγωγής οικοδομικών έργων ο οποίος συνεχίζει την αρνητική του πορεία σημειώνοντας απώλειες κατά -27,3% σε σχέση με το 2010. Τέλος, αρνητική -αν και επιβραδυνόμενη- μείωση κατά -10,0% εμφανίζεται και στο δείκτη παραγωγής έργων πολιτικού μηχανικού σε σχέση με απώλειες -23,5% την αντίστοιχη περίοδο πέρυσι.

Αντίθετα, σε επίπεδο Ευρωζώνης ο κλάδος δείχνει να εισέρχεται δυναμικά σε τροχιά ανάπτυξης ύστερα από τη σημαντική ύφεση που είχε ξεκινήσει ήδη από το β' τρίμηνο

του 2007. Ο δείκτης παραγωγής σημειώνει μεταβολή της τάξης του +5,5% σε σχέση με την περυσινή ύφεση κατά -9,5%.

Στους επιμέρους δείκτες κατασκευαστικής δραστηριότητα για την Ελλάδα, το πρώτο δίμηνο του 2011 ο συνολικός αριθμός αδειών υποδιπλασιάζεται (μεταβολή -51,2%, αριθμός αδειών: 3.803), με την κάμψη να αποτυπώνεται τόσο στη συνολική επιφάνεια (-61,9%) όσο και στον όγκο (-60,3%) οικοδομικής ιδιωτικής και δημόσιας δραστηριότητας.

Η έντονη ύφεση στο πεδίο της οικοδομής εμφανίζεται σε όλες ανεξαιρέτως τις περιφέρειες της χώρας, με σημαντικές απώλειες που ξεπερνούν το 40%. Στο πρώτο δίμηνο του 2011, εντονότερη πτώση στις νέες οικοδομικές άδειες παρουσιάζεται στις περιφέρειες Νοτίου Αιγαίου (-59,4%), Ηπείρου (-59,2%) και Κεντρικής Μακεδονίας (-57,7%).

Το α' τρίμηνο του 2011 οι συναλλαγές /εκτιμήσεις οικιστικών ακινήτων με τη διαμεσολάβηση πιστωτικών ιδρυμάτων ήταν μειωμένες κατά -47,8% σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του περασμένου έτους, ενώ η μείωση με βάση το προηγούμενο τρίμηνο (δ' τρίμηνο 2010) ξεπέρασε το 21%. Στο ίδιο διάστημα, ο δείκτης αξίας συναλλαγών κινείται σε εξαιρετικά χαμηλά επίπεδα, σημειώνοντας απώλειες κατά 44,2% σε σχέση με το πρώτο τρίμηνο του 2010, όταν οι συναλλαγές διευρύνονταν κατά 38,8% έναντι του έτους 2009. Η αύξηση του επιτοκίου στεγαστικών δανείων (με σταθερό επιτόκιο άνω του ενός έτους) κατά 1,3% (μέσος όρος μηνιαίων μεταβολών πρώτου τετραμήνου του 2011) δεν αναμένεται να ευνοήσει τον κλάδο, οδηγώντας τον σε περαιτέρω ένταση της ύφεσης μέσα στο έτος,

κάτι που έχει αποτυπωθεί και από τις πρόσφατες **έρευνες οικονομικής συγκυρίας του ΙΟΒΕ**.

Λιανικό Εμπόριο

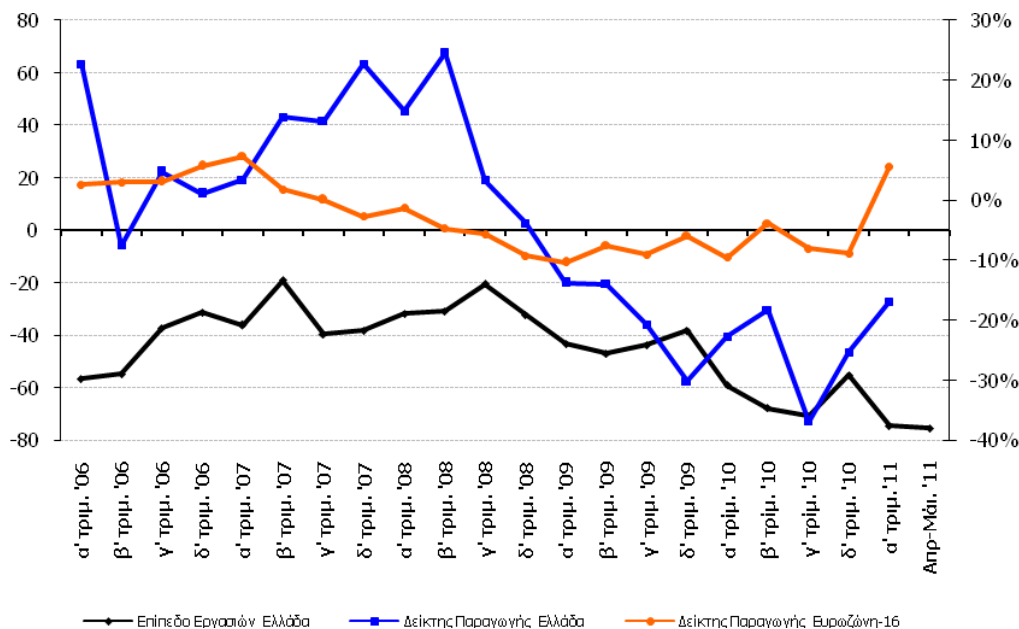
Η υποχώρηση της εγχώριας ζήτησης αντανακλάται σχεδόν σε όλους τους τομείς που σχετίζονται με το λιανικό εμπόριο. Έτσι ο γενικός δείκτης στο Λιανικό Εμπόριο το α' τρίμηνο του 2011 παραμένει σε πτωτική τροχιά, καταγράφοντας απώλειες της τάξης του 14,7% σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2010.

Απογοητευτική είναι η εικόνα στην πλειονότητα των επιμέρους κλάδων του λιανικού

εμπορίου, ο δείκτης όγκου των οποίων εμφανίζεται σημαντικά μειωμένος σε σχέση με τις αντίστοιχες περιόδους του πρόσφατου παρελθόντος (α' τρίμηνο 2009 και 2010). Στους κλάδους με τις μεγαλύτερες απώλειες (σε σχέση με το περυσινό πρώτο τρίμηνο) συγκαταλέγονται η ένδυση-υπόδηση (-25,5% έναντι +6,0% πέρυσι), τα έπιπλα (-24,9% από +4,3%), τα καύσιμα-λιπαντικά (-20,2% σε σύγκριση με -4,9% πέρυσι) και τα φαρμακευτικά-καλλυντικά (-19,4% από +14,9%). Αντίθετα ο μοναδικός κλάδος του λιανικού εμπορίου που κινείται σε θετικούς ρυθμούς είναι αυτός των Πολυκαταστημάτων με αύξηση κατά +4,8% (έναντι απωλειών -12,4% πέρυσι).

Διάγραμμα 3.2

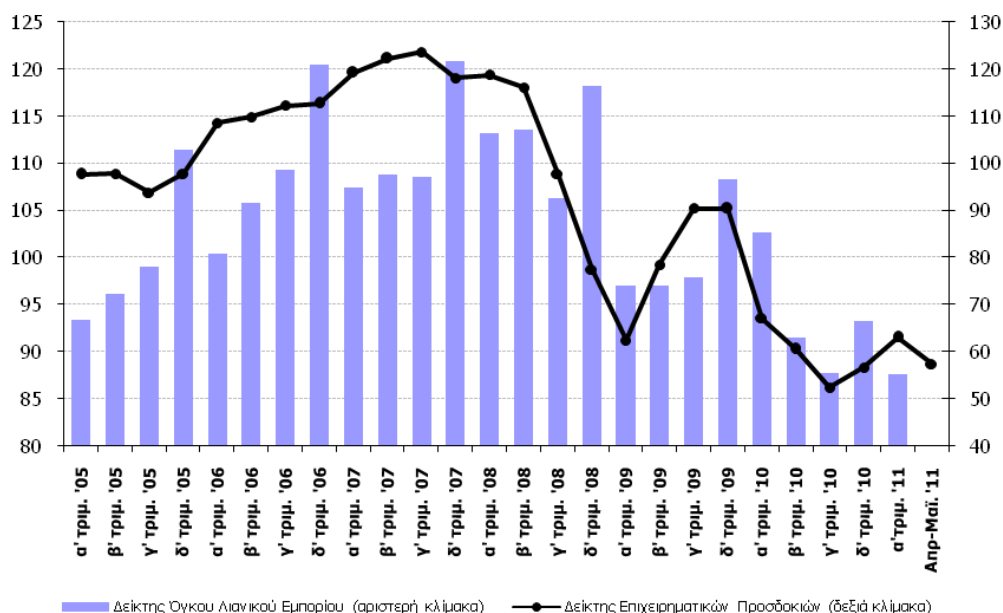
Δείκτης Παραγωγής στις Κατασκευές -ετήσια ΠΜ(%)- στην Ελλάδα και στην Ευρωζώνη-16 και Δείκτης Επιπέδου Εργασιών στην Ελλάδα (1996-2006=100).

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Διάγραμμα 3.3

Δείκτης Όγκου Λιανικού Εμπορίου (2005=100) και Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στο Λιανικό Εμπόριο (1996-2006=100)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Σε γενικές γραμμές, η ιδιωτική κατανάλωση εξακολουθεί να περιορίζεται ως αποτέλεσμα των εκτεταμένων αλλαγών που αναδιαμορφώνουν την κοινωνικοοικονομική κατάσταση της χώρας (χαμηλότεροι μισθοί, ανεργία, φορολογία).

Η αποδυναμωμένη εικόνα στο λιανικό εμπόριο έχει αποτυπωθεί αρκετά νωρίς στους πρόδρομους δείκτες των **Ερευνών Οικονομικής Συγκυρίας του IOBE**. Σύμφωνα με αυτούς κατά το πρώτο πεντάμηνο του 2011, η απαισιοδοξία κυριαρχεί αν και έχει εξασθενήσει σε σχέση με πέρυσι: ο γενικός δείκτης του Λιανικού Εμπορίου καταγράφει πτώση της τάξης του -14,8% (έναντι -26,4% την αντίστοιχη περίοδο πέρυσι), μαρτυρώντας την απόγνωση των λιανεμπόρων για το άμεσο μέλλον. Στους επιμέρους δείκτες, το κλίμα απαισιοδοξίας δείχνει να

διογκώνεται στα Πολυκαταστήματα (-31,6% σε σχέση με -18,1% πέρυσι), ενώ απογοήτευση καταγράφεται και στα είδη Οικιακού Εξοπλισμού (-20,3% φέτος από -18,6% το 2010). Το δυσσώανο κλίμα στις επιχειρηματικές προσδοκίες περιορίζεται ελαφρά στα είδη Ένδυσης (-17,3% αντί -24,5% το 2010) ενώ συγκρατημένη αισιοδοξία διαφαίνεται πλέον στον κλάδο Τρόφιμα – Ποτά – Καπνός (+2,9% αντί -13,2% την ίδια περίοδο πέρυσι). Στον κλάδο Οχημάτων-Ανταλλακτικών, το πρόγραμμα της απόσυρσης (του οποίου η εφαρμογή ξεκίνησε στα τέλη Φεβρουαρίου) συνέβαλε στην αύξηση των επιχειρηματικών προσδοκιών το πρώτο πεντάμηνο του 2011 κατά +13,0% έναντι -43,9% το 2010, κάτι όμως το οποίο δεν φαίνεται να μεταφράζεται σε πραγματικές πωλήσεις λόγω της γενικότερης επικρατούσας αβεβαιότητας.

Πίνακας 3.4

Ετήσιες Μεταβολές Δείκτη Όγκου στο Λιανικό Εμπόριο

Κατηγορίες καταστημάτων λιανικού εμπορίου	Δείκτης Όγκου (2005=100)				
	α' τριμ. 2009	α' τριμ. 2010	α' τριμ. 2011	Μεταβολή α' τριμήνου '10/'09	Μεταβολή α' τριμήνου '11/'10
Γενικός Δείκτης	97,0	102,7	87,6	5,88%	-14,70%
Γενικός Δείκτης (εκτός καυσίμων και λιπαντικών αυτοκινήτων)	94,5	100,0	86,1	5,82%	-13,90%
Επιμέρους κατηγορίες καταστημάτων					
Μεγάλα καταστήματα τροφίμων	102,0	105,6	97,6	3,53%	-7,58%
Πολυκαταστήματα	100,0	93,5	98,0	-6,50%	4,81%
Καύσιμα και Λιπαντικά Αυτοκινήτων	100,0	95,6	76,3	-4,40%	-20,19%
Τρόφιμα - Ποτά - Καπνός	87,0	92,8	78,2	6,67%	-15,73%
Φαρμακευτικά-Καλλυντικά	107,4	124,1	100,1	15,55%	-19,34%
Ένδυση-Υπόδηση	100,1	106,3	79,1	6,19%	-25,59%
Έπιπλα-Ηλεκτρικά Είδη-Οικιακός Εξοπλισμός	90,5	94,7	71,1	4,64%	-24,92%
Βιβλία-Χαρτικά-Λοιπά είδη δώρων	78,1	84,0	76,6	7,55%	-8,81%

Πηγή: ΙΟΒΕ

Πίνακας 3.5

Κλαδικό Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στο Λιανικό Εμπόριο (1996-2006=100)

	2009	2010	% ('10/'09)	Ιαν. '10-Μαι. '10	Ιαν. '11-Μαι. '11	% ('11/'10)
Τρόφιμα - Ποτά - Καπνός	87,9	76,3	-13,2%	76,3	78,5	2,9%
Υφάσματα - Ένδυση - Υπόδηση	90,6	68,4	-24,5%	80,7	66,7	-17,3%
Είδη Οικιακού Εξοπλισμού	67,8	55,2	-18,6%	58,6	46,7	-20,3%
Οχήματα - Ανταλλακτικά	76,4	42,9	-43,9%	52,4	59,2	13,0%
Πολυκαταστήματα	106,4	87,1	-18,1%	101,8	69,6	-31,6%
Σύνολο Λιανικού Εμπορίου	80,4	59,2	-26,4%	64,1	54,6	-14,8%

Πηγή: ΙΟΒΕ

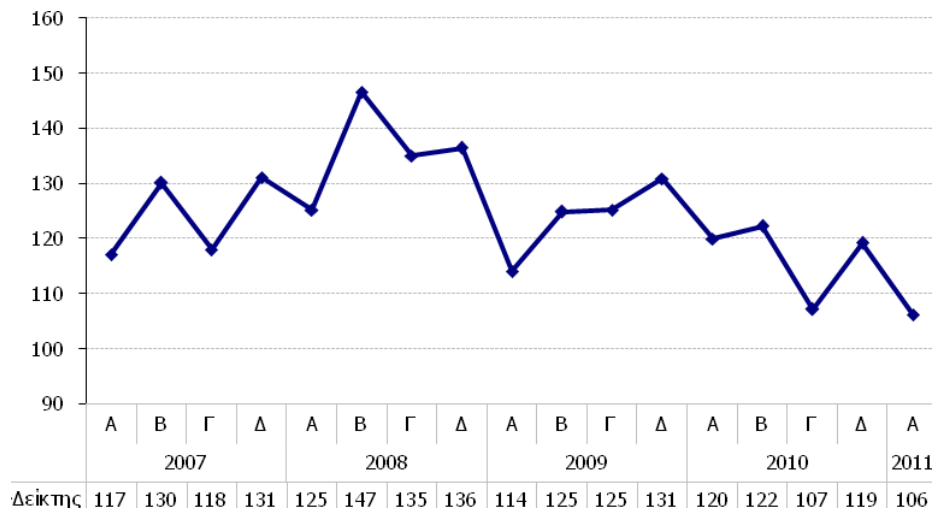
Χονδρικό Εμπόριο

Η πτωτική τάση του δείκτη κύκλου εργασιών στο χονδρικό εμπόριο συνεχίζεται και κατά το α' τρίμηνο του 2011. Πιο συγκεκριμένα, σημειώνεται περαιτέρω ύφεση κατά

11,4% σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο πέρυσι. Σημαντικές είναι οι απώλειες και σε σχέση με το δ' τρίμηνο του 2010 (κατά -10,4%) ενώ σε απόλυτες τιμές ο δείκτης κινείται σε ιστορικά χαμηλό επίπεδο τετραετίας.

Διάγραμμα 3.4

Εξέλιξη του Δείκτη Κύκλου Εργασιών στο Χονδρικό Εμπόριο (2005=100)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

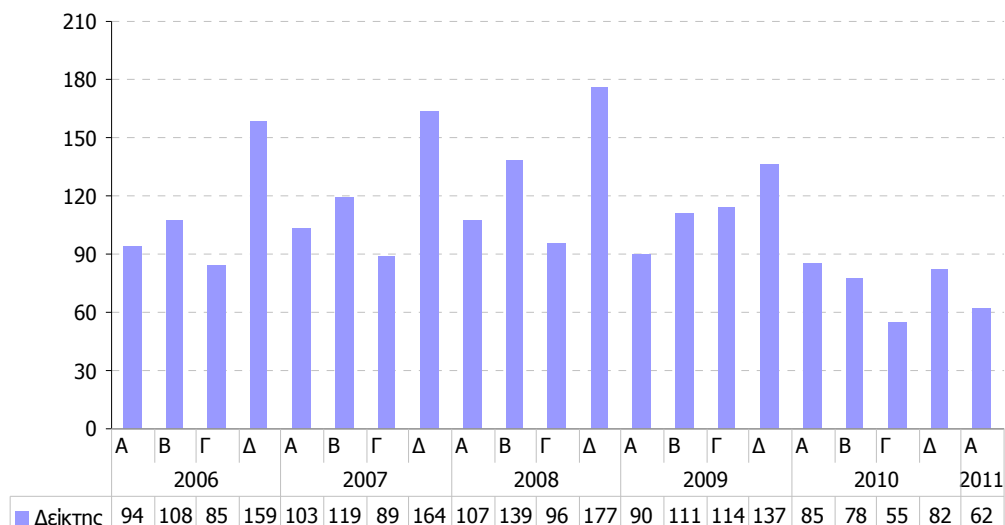
Υπηρεσίες

Με διψήφιους ρυθμούς εντείνεται η πτώση στη δραστηριότητα στην πλειονότητα των 14 κλάδων στον τομέα των Υπηρεσιών. Κατά το πρώτο τρίμηνο του 2011, σε 13 (έναντι 11 πέρυσι) κλάδους επιταχύνονται οι απώλειες με αποτέλεσμα οι δείκτες κύκλου εργασιών να βρίσκονται σε ιστορικά χαμηλά επίπεδα.

Αναλυτικότερα, η μεγαλύτερη κλαδική ύφεση εμφανίζεται στις **υπηρεσίες πληροφορικής** (κλάδος 62) όπου ο σχετικός δείκτης κύκλου εργασιών υποχωρεί εκ νέου κατά 26,8% (-6,0% πέρυσι), ενώ έπεται ο δείκτης στις **υπηρεσίες διοικητικών δραστηριοτήτων γραφείου** (κλάδος 71) με σημαντική μείωση κατά -20,6% σε σχέση με το πρώτο τρίμηνο του 2010.

Διάγραμμα 3.5

Εξέλιξη του δείκτη κύκλου εργασιών στον τομέα των Υπηρεσιών Πληροφορικής. Κλάδος 62 (2005=100)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

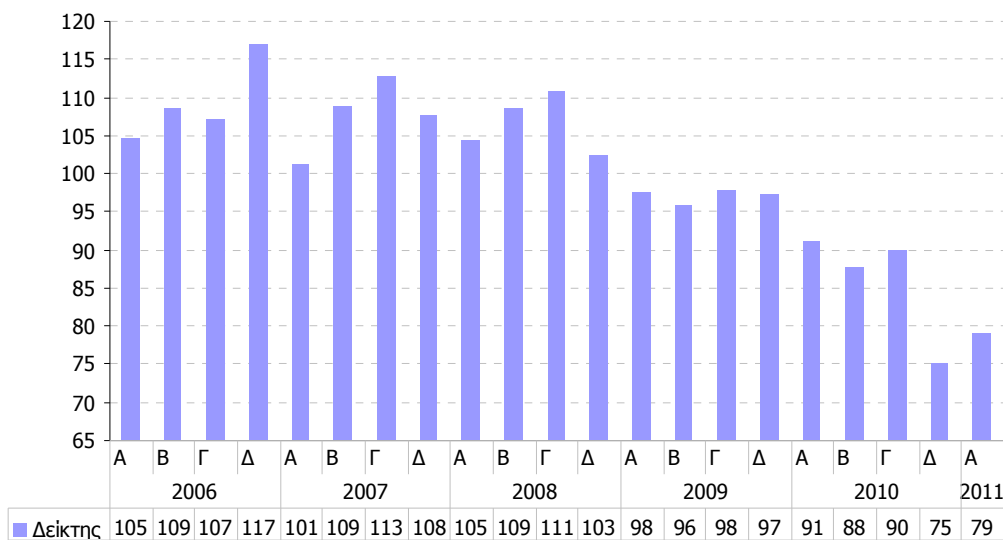
Οι **υπηρεσίες αρχιτεκτόνων, μηχανικών και συναφών δραστηριοτήτων** (κλάδος 71) παρασύρονται σημαντικά από την ευρύτερη συνεχή ύφεση που παρατηρείται στον κλάδο της οικοδομής, με αποτέλεσμα ήδη από το πρώτο τρίμηνο του 2011 ο κύκλος εργασιών τους να κινείται πτωτικά κατά 20,2% (έχοντας ήδη συρρικνωθεί κατά -21,4% το πρώτο τρίμηνο του 2010). Με διπλάσιους ρυθμούς σε σχέση με πέρυσι, εντείνεται η συρρίκνωση του κύκλου εργασιών στον τομέα των **εκδοτικών δραστηριοτήτων** (κλάδος 58), ο ρυθμός της οποίας ξεπερνά το -15,6% (με αντίστοιχη ύφεση -8,9% πέρυσι). Παρόμοια εξέλιξη σημειώνεται και στις **υπηρεσίες διαφήμισης, έρευνας αγοράς και δημοσκοπήσεων κοινής γνώμης** (κλάδος 73) με την συρρίκνωση να διαμορφώνεται πλέον στο 15,1% από -7,6% το προηγούμενο έτος. Παράλληλα, υποχωρεί σημαντικά ο κύκλος εργασιών τόσο στις **υπηρεσίες τηλεπικοινωνιών**

(κλάδος 61), όπου πλέον η μείωση ξεπερνά το 13,4% (σε σχέση με -6,5% το 2010) όσο και στις **υπηρεσίες παροχών συμβουλών διαχείρισης** (κλάδος 70.2) κατά -13,0% (έναντι -5,0% το 2010). Μείωση καταγράφεται και στον κύκλο εργασιών **υπηρεσιών νομικών και λογιστικών δραστηριοτήτων** (κλάδος 69) κατά 7,9% (+7,3% πέρυσι).

Ο τομέας του τουρισμού τουλάχιστον κατά το α' τρίμηνο του έτους – καθώς η θερινή περίοδος με βάση άλλους πρόδρομους δείκτες φαίνεται να κινείται καλύτερα- πλήττεται επίσης με βάση το δείκτη κύκλου εργασιών στον τομέα υπηρεσιών παροχής καταλύματος και εστίασης (κλάδοι 55 & 56). Το επίπεδο του βρίσκεται σε ιστορικά χαμηλά επίπεδα εξαιτίας, καταγράφοντας εκ νέου πτώση της τάξης του 20,6%, σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο πέρυσι (-23,1% σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο).

Διάγραμμα 3.6

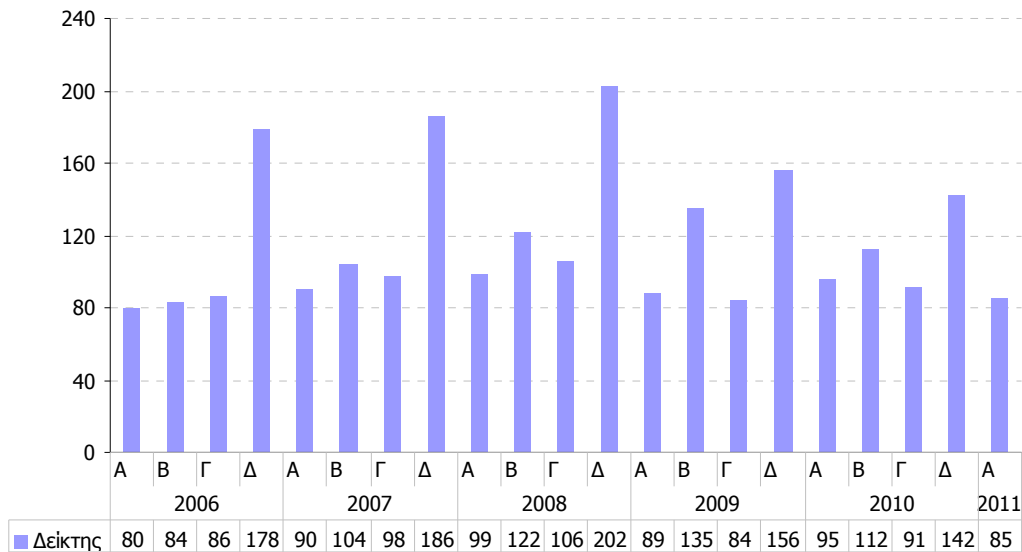
Εξέλιξη του δείκτη κύκλου εργασιών στον τομέα των Τηλεπικοινωνιών, Κλάδος 61 (2005=100)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

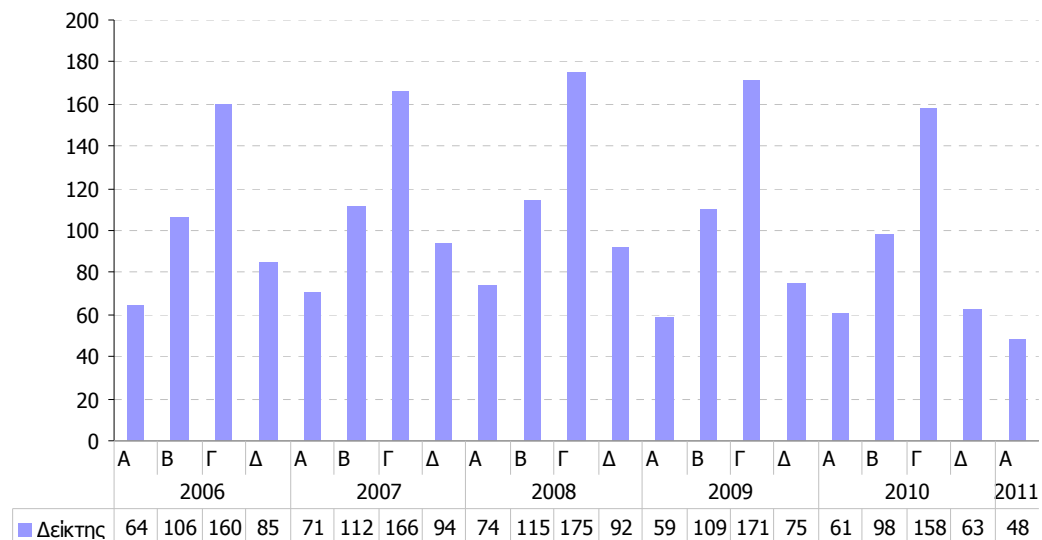
Διάγραμμα 3.7

Εξέλιξη δείκτη κύκλου εργασιών στον τομέα Νομικών, Λογιστικών & Παροχής Συμβουλών Διαχείρισης Δραστηριοτήτων. Κλάδοι 69& 70.2 (2005=100)

Διάγραμμα 3.8

Εξέλιξη του δείκτη κύκλου εργασιών στον τομέα Υπηρεσιών Παροχής Καταλύματος και Εστίασης Κλάδοι 55 & 56 (2005=100)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Σε εξαιρετικά χαμηλά επίπεδα κινείται και ο κύκλος εργασιών στο Εμπόριο, Συντήρηση και Επισκευή Αυτοκίνητων Οχημάτων και Μοτοσυκλετών. Ειδικά ως προς τα Αυτοκίνητα – Οχήματα, ο Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών υποχωρεί στο τελευταίο τρίμηνο (Μάρτιος-Μάιος), έπειτα από την άνοδο που τροφοδότησαν οι θετικές προσδοκίες

του προγράμματος της απόσυρσης, και διαμορφώθηκε τον Μάιο στις 54,1 μονάδες, υψηλότερα από τα επίπεδα του 2010 (47,3), αλλά αρκετά χαμηλότερα από τα προηγούμενα έτη, εν μέσω μάλιστα και του προγράμματος. Έτσι, παρόλο που υφίσταται η έκπτωση στο Τέλος Ταξινόμησης, σε συνδυασμό με τις προσφορές των εταιρειών,

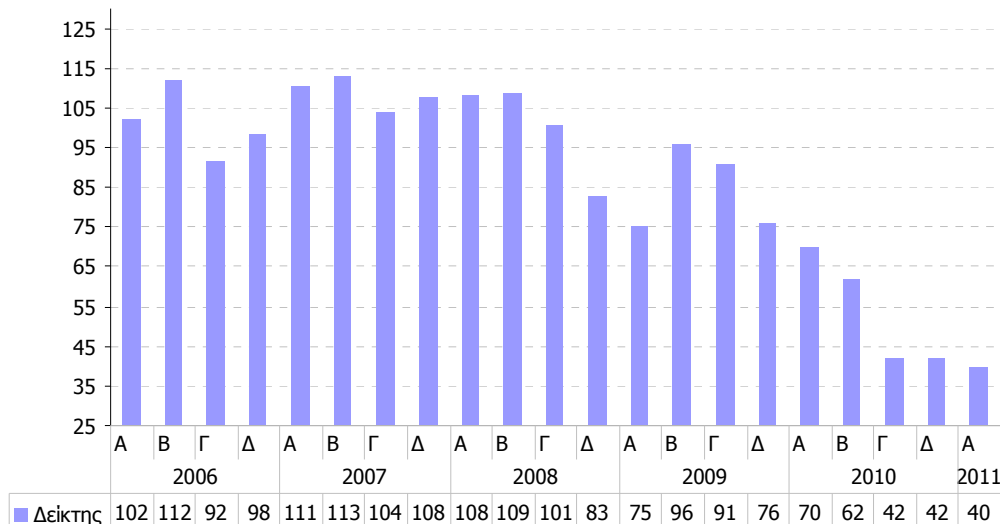
δεν φαίνεται να είναι ικανά να αναχαιτίσουν το δυσμενές μακροοικονομικό περιβάλλον και τη μείωση του διαθέσιμου εισοδήματος, μέσω αύξησης των φόρων και μείωσης των ονομαστικών αμοιβών. Οι προσδοκίες για την εξέλιξη των πωλήσεων έχουν καταβαρυνθεί, καθώς πάνω από τις μισές επιχειρήσεις εκτιμούν ότι οι πωλήσεις θα μειωθούν το επόμενο διάστημα, ενώ το ίδιο ποσοστό υφίσταται για τις επιχειρήσεις που δηλώνουν ότι οι παραγγελίες προς τους προμηθευτές θα μειωθούν. Η πτώση αυτή αποτυπώνεται και στα επίσημα στοιχεία, όπου οι ταξινομήσεις επιβατικών βρίσκονται, στο πρώτο πεντάμηνο του έτους, κατά 45% χαμηλότερα σε σχέση το 2010.

Από την πλευρά της ζήτησης, η πρόθεση αγοράς αυτοκινήτου, σύμφωνα με την τελευταία διαθέσιμη μέτρηση (Απρίλιος 2011) σημείωσε ελαφρά πτώση, και επανήλθε στα επίπεδα Οκτωβρίου 2010, καθώς το ποσοστό όσων δήλωσαν ότι είναι πολύ πιθανό να προβούν στην αγορά νέου αυτοκινήτου το επόμενο 12μηνο, περιορίστηκε στο 4,1% από 6,3% στην μέτρηση Ιανουαρίου 2011.

Αντίθετα, κατά το πρώτο τρίμηνο του 2011 ανοδικά κινείται μόνο ο σχετικός δείκτης κύκλου εργασιών **στις υπηρεσίες άλλων επαγγελματικών και τεχνικών δραστηριοτήτων** (κλάδος 74) κατά +12,2% σε σχέση ωστόσο με μια πολύ χαμηλή περυσινή περίοδο βάσης (μείωση κατά -41,9% το α' τρίμηνο του 2010).

Διάγραμμα 3.9

Εξέλιξη δείκτη κύκλου εργασιών στο Εμπόριο, Συντήρηση και Επισκευή Αυτοκινήτων Οχημάτων και Μοτοσυκλετών, Εμπόριο Ανταλλακτικών και Εξαρτημάτων Αυτοκινήτων, Κλάδος 45, (2005=100)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Πίνακας 3.6

Κλαδικόι Δείκτες Επιχειρηματικών Προσδοκιών στις Υπηρεσίες (1998-2006=100)

	2009	2010	% '10/'09	Ιαν. '10-Μαι. '10	Ιαν.'11-Μαι.'11	% ('11/'10)
Ξενοδοχεία - Εστιατόρια	79,4	73,9	-6,9%	70,2	67,1	-4,4%
Τουριστικά Γραφεία - Πρακτορεία	71,1	60,4	-15,0%	70,5	68,6	-2,7%
Διάφορες Υπηρεσίες προς Επιχειρήσεις	61,1	60,8	-0,5%	65,1	56,4	-13,4%
Χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί	72,4	47	-35,1%	72,9	70,2	-3,7%
Υπηρεσίες Πληροφορικής	65,0	74,1	14,0%	45,2	47,0	4,0%
Σύνολο Υπηρεσιών	70,1	63,6	-9,3%	62,6	60,3	-3,7%

Πηγή: IOBE

Άλλωστε όπως προκύπτει από τις **έρευνες οικονομικής συγκυρίας του IOBE στις υπηρεσίες**, οι προσδοκίες συνεχίζουν να επιδεινώνονται το πρώτο πεντάμηνο του 2010. Το ότι οι απώλειες στο σχετικό δείκτη είναι ηπιότερες συνδέεται απλώς με τα πολύ χαμηλά επίπεδα που έτσι και αλλιώς κινούνται οι δείκτες. Ο γενικός δείκτης των Υπηρεσιών βρίσκεται κατά μέσο στις 60 μονάδες, δηλαδή σε αδρές γραμμές περίπου 40% χαμηλότερα της μακροχρόνιας επίδοσης (1998-2006).

Ανακεφαλαιώνοντας, **με εξαίρεση τη Βιομηχανία**, σημειώνεται **κλιμάκωση των πτωτικών τάσεων** στους κυριότερους κλάδους της ελληνικής οικονομίας, στο πρώτο τρίμηνο του τρέχοντος έτους. Η σταθερότητα που επιδεικνύει ο βιομηχανικός τομέας οφείλεται κυρίως στην παραμένουσα ισχυρή ζήτηση για τα προϊόντα του από το εξωτερικό, όπως προκύπτει από τα στοιχεία για τις παραγγελίες του. Ωστόσο, δεδομένης της μεγαλύτερης βαρύτητας που έχει η εσωτερική αγορά για την εγχώρια βιομηχανική παραγωγή, το δυσμενές κοινωνικοοικονομικό περιβάλλον στην Ελλάδα τους δύο τελευταίους μήνες, κατά την προετοιμασία του Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής, και η αυξανόμενη κατά τη διάρκεια αυτής της διαδικασίας αβεβαιότητα για την επίτευξη της δημοσιονομικής προ-

σαρμογής και την αποπληρωμή του χρέους, θα έχουν πιθανότατα αρνητικό αντίκτυπο στην παραγωγική δραστηριότητα, τουλάχιστον κατά το δεύτερο τρίμηνο του τρέχοντος έτους.

Η φθίνουσα αγοραστική δύναμη αποτελεί τη βασική αιτία της σημαντικής υποχώρησης του κύκλου εργασιών στους κλάδους του **Λιανικού Εμπορίου**. Η περαιτέρω συμπίεση του διαθέσιμου εισοδήματος από πρόσθετα δημοσιονομικά μέτρα, από την αναπροσαρμογή των μισθών βάσει των νέων εργασιακών σχέσεων και από τη διατήρηση της ανεργίας σε ανοδική τροχιά, θα ενισχύσουν την ήδη υπάρχουσα πτωτική δυναμική. Ειδικότερα για την αγορά αυτοκινήτου, η αύξηση του επιπέδου εισοδήματος για κάθε κατηγορία κυβισμού στα φορολογικά κριτήρια και η επιβολή έκτακτης εισφοράς στους ιδιοκτήτες αυτοκινήτων πάνω από 1929 κ.εκ., λειτουργούν αντίθετα στα κίνητρα που προέκυψαν από τη διαδικασία της απόσυρσης.

3.3 Οι Εξαγωγικές Επιδόσεις της Ελληνικής Οικονομίας

Εξελίξεις κατά το α' τρίμηνο του 2011

Η υποχώρηση της εσωτερικής ζήτησης ωθεί τις ελληνικές επιχειρήσεις στην προώθηση των προϊόντων τους στις ξένες αγορές, εκ-

μεταλλευόμενες την ευνοϊκή συγκυρία ανάπτυξης στην οποία έχει εισέλθει η παγκόσμια οικονομία. Το γεγονός αυτό έχει ως αποτέλεσμα η αξία των ελληνικών εξαγωγών κατά το α' τρίμηνο του 2011 να διαμορφωθεί στα 4,6 δισεκ. ευρώ περίπου – το υψηλότερο επίπεδο της δεκαετίας - σημειώνοντας άνοδο κατά 31,5% έναντι αύξησης κατά 2,8% το αντίστοιχο τρίμηνο του 2010. Ταυτόχρονα, οι εισαγωγές υποχώρησαν κατά -16,7% έναντι αύξησης κατά 6,6% πέρυσι. Έτσι, η τάση συρρίκνωσης του εμπορικού ελλείμματος ενισχύθηκε (πτώση κατά -34,4%), ενώ το ποσοστό κάλυψης των εισαγωγών από τις εξαγωγές ανήλθε στο 42,4%, αυξημένο κατά 15,5 εκατοστιαίες μονάδες σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2010.

Η αύξηση της αξίας των εξαγωγών στις αρχές του 2011 κατά 1,09 δισεκ. ευρώ είναι κυρίως αποτέλεσμα της άνοδου των εξαγωγών καυσίμων (αντιπροσωπεύουν τα 2/3 σχεδόν της αύξησης) οι οποίες σχεδόν τετραπλασιάστηκαν σε σχέση με το α' τρίμηνο του 2010, με τη συνολική τους αξία να ανέρχεται στα 947,1 εκατ. ευρώ. Η εξέλιξη αυτή έχει ως αποτέλεσμα η αναλογία των πετρελαιοειδών στις συνολικές εξαγωγές να διαμορφωθεί στο 20,7% από 7,2% πέρυσι. Συνεπώς οι αυξημένες τιμές του πετρελαίου έχουν επηρεάσει καθοριστικά τα σχετικά μεγέθη. Πάντως, η αξία των εξαγωγών ακόμα και εξαιρουμένων των πετρελαιοειδών τους τρεις πρώτους μήνες του 2011 αυξήθηκε κατά 12,3% σε σχέση με πέρυσι.

Στα βιομηχανικά προϊόντα οι εξαγωγές καταγράφουν άνοδο κατά 11,9% (ή 241,2 εκατ. ευρώ), ανακάμπτοντας σημαντικά από τη μικρή μεγέθυνση (1,3%) που είχαν σημειώσει πέρυσι. Ωστόσο, η μεγάλη άνοδος από την πλευρά των καυσίμων, συντέλεσε ώστε το μερίδιο τους στη συνολική αξία των

εξαγωγών να υποχωρήσει κατά 8,2 εκατοστιαίες μονάδες (49,7%). Η πορεία των εξαγωγών στα βιομηχανικά προϊόντα, είναι αποτέλεσμα της άνοδου στα «Βιομηχανικά είδη ταξινομημένα κατά α' ύλη» (+35,5% ή 250,7 εκατ. ευρώ). Σημαντική είναι επίσης, η αύξηση στα «Μηχανήματα και υλικό μεταφορών» (23,1% ή 83,6 εκατ. ευρώ) η οποία αντισταθμίζει σε μεγάλο βαθμό την πτώση στα «Χημικά προϊόντα» (-11,1%) – που ανέκοψε την αυξητική τάση των τελευταίων ετών – και στα «Διάφορα Βιομηχανικά Είδη» (-7,5%) με τη μείωση της αξίας στους κλάδους να ανέρχεται στα 93,1 εκατ. ευρώ.

Άνοδο κατά 9% καταγράφουν και οι εξαγωγές των αγροτικών προϊόντων, αν και το μερίδιό τους στη συνολική αξία των ελληνικών εξαγωγών υποχώρησε κατά 5 σχεδόν εκατοστιαίες μονάδες σε σχέση με πέρυσι (20,8%). Στα «Τρόφιμα και ζώα ζωντανά», που καταλαμβάνουν το μεγαλύτερο μερίδιο των εξαγωγών, η άνοδος κατά 10,8% (ή 73 εκατ. ευρώ) το α' τρίμηνο του 2011, υπερσκέλισε τη μείωση που καταγράφεται στα «Ποτά και καπνός», όπου η αξία των εξαγωγών υποχώρησε κατά 21,5 εκατ. ευρώ σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2010 (-17,7%). Σημαντική είναι επίσης η άνοδος που καταγράφεται στα «Λάδια και λίπη ζωικής και φυτικής προέλευσης», έπειτα από την περσινή μείωση, με την αξία τους να διαμορφώνεται στα 97,8 εκατ. ευρώ. Στις υπόλοιπες κατηγορίες τέλος, μεγάλη αύξηση σημειώνεται στα μη ταξινομημένα κατά κατηγορίες αγαθά, με την αξία τους να έχει διπλασιαστεί σε σχέση με πέρυσι.

Σε όρους γεωγραφικής κατεύθυνσης, οι εξαγωγές των ελληνικών προϊόντων στην ΕΕ-27 κινήθηκαν ανοδικά το α' τρίμηνο του 2011 καταγράφοντας αύξηση κατά 19,6% σε σχέση με πέρυσι (ή 444,6 εκατ. ευρώ). Το

γεγονός αυτό είναι αποτέλεσμα της αύξησης κυρίως από τις χώρες της Ευρωζώνης-17 και ιδιαίτερα προς την Ιταλία (37,7% ή 143,7 εκατ. ευρώ) και την Κύπρο (19,3% ή 51,3 εκατ. ευρώ). Σημαντική είναι επίσης η αύξηση προς την Φινλανδία, καθώς οι εξαγωγές υπερδιπλασιάστηκαν σε σχέση με πέρυσι (συνολική αξία 51,1 εκατ. ευρώ), αλλά και την Ισπανία όπου αυξήθηκαν κατά 20,3 εκατ. ευρώ (+23,5%). Από τις χώρες αυτές μάλιστα, προέρχεται περισσότερο από τα 4/5 της ανόδου που παρουσιάζεται στην αξία των εξαγωγών προς την Ευρωζώνη. Αντίθετα στη Γερμανία, το μεγαλύτερο εμπορικό εταίρο της χώρας, καταγράφεται πτώση στις αρχές τους έτους κατά -6,9% σε σχέση με πέρυσι με την αξία των εξαγωγών να έχει διαμορφωθεί στα 402,9 εκατ. ευρώ.

Στις χώρες εκτός Ευρωζώνης, καταγράφεται άνοδος κατά 23,2% (ή 158,1 εκατ. ευρώ), με σημαντικότερη άνοδο εκείνη στο Ηνωμέ-

νο Βασίλειο κατά 34% και τη συνολική αξία στα 223,4 εκατ. ευρώ. Σημαντικός για την Ελλάδα εμπορικός εταίρος αναδεικνύεται η Τουρκία, καθώς το α' τρίμηνο του 2011 απορρόφησε το 6% περίπου των ελληνικών εξαγωγών, σημειώνοντας παράλληλα μεγάλη άνοδο κατά 59,1% (ή 103,7 εκατ. ευρώ) σε σχέση με πέρυσι. Χαρακτηριστική είναι τέλος η περίπτωση της Σιγκαπούρης όπου η αξία των εξαγωγών ανήλθε στα 112,2 εκατ. ευρώ έναντι μόλις 7,3 εκατ. ευρώ πέρυσι.

Στις χώρες των Βαλκανίων, οι εξαγωγές εμφανίζουν άνοδο 23,1% έναντι πτώσης κατά -4,1% πέρυσι, με το μερίδιο τους όμως να έχει υποχωρήσει κατά 1 εκατοστιαία μονάδα. Στην Βουλγαρία – τη χώρα με τις μεγαλύτερες εισαγωγές ελληνικών προϊόντων στην περιοχή - καταγράφεται άνοδος κατά 27,3%, όπως και στην Ρουμανία (146,5 εκατ. ευρώ).

Πίνακας 3.7

Εξαγωγές κατά μονοψήφια κατηγορία σε τρέχουσες τιμές (εκατ. €)

	Ιανουάριος-Μάρτιος						
	Αξία (εκατ. €)		Π.Μ. (%)		Σύνθεση (%)		
	2011*	2010*	'11/'10	'10/'09	2011	2010	2009
Αγροτικά προϊόντα	948,6	870,4	9,0%	1,3%	20,8%	25,1%	25,4%
Τρόφιμα και ζώα ζωντανά	751,3	678,3	10,8%	6,2%	16,5%	19,5%	18,9%
Ποτά & καπνός	99,5	121,0	-17,7%	-11,4%	2,2%	3,5%	4,0%
Λάδια και λίπη ζωικής ή φυτικής προέλευσης	97,8	71,1	37,5%	-15,0%	2,1%	2,0%	2,5%
Πρώτες ύλες	214,6	231,8	-7,4%	46,2%	4,7%	6,7%	4,7%
Πρώτες ύλες μη edwδimec εκτός από καύσιμα	214,6	231,8	-7,4%	46,2%	4,7%	6,7%	4,7%
Καύσιμα	947,1	250,5	278,0%	-14,0%	20,7%	7,2%	8,6%
Ορυκτά, καύσιμα, λιπαντικά, κ.λπ.	947,1	250,5	278,0%	-14,0%	20,7%	7,2%	8,6%
Βιομηχανικά προϊόντα	2.267,9	2.026,7	11,9%	1,3%	49,7%	58,3%	59,2%
Χημικά προϊόντα & συναφή (μ.α.κ.)	518,3	583,2	-11,1%	19,5%	11,4%	16,8%	14,4%
Βιομηχανικά είδη ταξινομημένα κατά πρώτη ύλη	956,9	706,2	35,5%	-3,2%	21,0%	20,3%	21,6%
Μηχανήματα & υλικό μεταφορών	445,0	361,4	23,1%	-9,8%	9,7%	10,4%	11,9%
Διάφορα βιομηχανικά είδη	347,7	376,0	-7,5%	-1,8%	7,6%	10,8%	11,3%
Άλλα	188,8	94,0	100,7%	35,7%	4,1%	2,7%	2,1%
Είδη & συναλλαγές μη ταξινομημένα κατά κατηγορίες	188,8	94,0	100,7%	35,7%	4,1%	2,7%	2,1%
Συνολικές εξαγωγές	4.566,9	3.473,4	31,5%	2,8%	100,0%	100,0%	100,0%

* Προσωρινά στοιχεία
Πηγή: ΠΣΕ-ΚΕΕΜ-ΕΛΣΤΑΤ

Πίνακας 3.8

Εξαγωγές ανά προορισμό την περίοδο Ιανουάριος-Μάρτιος 2011 και 2010

	Αξία (εκατ. €)			Σύνθεση	
	2011*	2010*	Π.Μ. (%) '11/'10	2011	2010
ΟΟΣΑ (29 χώρες)	2.521,0	2.069,7	21,8%	55,2%	59,6%
ΕΕ-27	2.715,8	2.271,1	19,6%	59,5%	65,4%
Ευρωζώνη-17	1.876,4	1.589,9	18,0%	41,1%	45,8%
Β. Αμερική	199,2	157,4	26,6%	4,4%	4,5%
Άλλες ανεπτυγμένες χώρες	24,6	34,1	-27,9%	0,5%	1,0%
Υπόλοιπες ΟΟΣΑ (εκτός Ν.Κορέας)	312,4	222,4	40,5%	6,8%	6,4%
Βαλκάνια	711,0	577,7	23,1%	15,6%	16,6%
Κοινοπολ. Ανεξάρτ. Κρατών (ΚΑΚ)	115,4	78,8	46,4%	2,5%	2,3%
Β. Αφρική & Μ. Ανατολή	378,5	227,6	66,3%	8,3%	6,6%
Χώρες Αφρικής (εκτός Β. Αφρικής)	17,4	24,5	-29,0%	0,4%	0,7%
Ν.Α. Ασία	186,8	47,9	290,0%	4,1%	1,4%
Λατ. Αμερική	22,2	11,2	98,2%	0,5%	0,3%
Λοιπές Χώρες	297,8	146,1	103,8%	6,5%	4,2%
Σύνολο	4.566,9	3.473,4	31,5%	100,0%	100,0%

* Προσωρινά στοιχεία

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ-ΚΕΕΜ

Η μεγαλύτερη άνοδος ωστόσο, παρατηρείται στην ΠΓΔΜ (+41,9) με τη συνολική αξία των εξαγωγών (93,1 εκατ. ευρώ) να έχει ξεπεράσει ελαφρώς εκείνη προς την Αλβανία (άνοδος 6,9%). Σημαντική είναι επίσης η άνοδος κατά 36% προς την Σερβία-Μαυροβούνιο-Κόσοβο, στα 82,1 εκατ. ευρώ, ενισχύοντας παράλληλα το μερίδιό τους μεταξύ των χωρών της περιοχής, αλλά και προς τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη (+39,5%). Αντίθετα, στην Κροατία σημειώθηκε υποχώρηση, με την αξία των εξαγωγών να είναι φέτος υποδιπλάσια της αντίστοιχης περσινής.

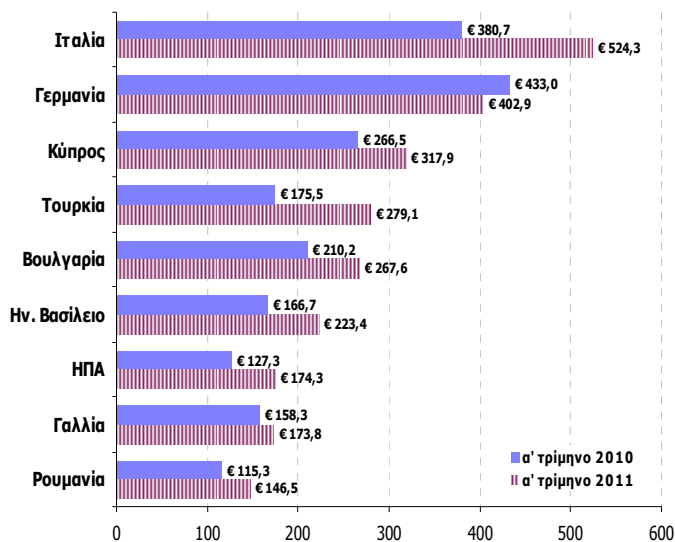
Στις χώρες της Βόρειας Αμερικής, η αύξηση των εξαγωγών κατά 26,5% (ή 41,8 εκατ. ευρώ), είναι αποτέλεσμα της ανοδικής τους πορείας στις ΗΠΑ κατά 37% (ή 47,1 εκατ. ευρώ). Πλέον οι ΗΠΑ αποτελούν τον 7^ο μεγαλύτερο εμπορικό εταίρο της Ελλάδας. Μικρή άνοδος, κατά 2,1 εκατ. ευρώ, καταγράφεται στο Μεξικό, σε αντίθεση με τον Καναδά όπου η αξία των εξαγωγών μειώθηκε κατά 35,6% (ή 7,4 εκατ. ευρώ).

Σημαντική διεύρυνση καταγράφεται και στις εξαγωγές προς την Βόρεια Αφρική και τη Μέση Ανατολή (+66,3% ή κατά 150,8 εκατ. ευρώ) σε σχέση με το α' τρίμηνο του 2010 παρά την αστάθεια που παρατηρείται στις χώρες της περιοχής.

Όσον αφορά στις εξαγωγές προς τις χώρες της Κοινοπολιτείας Ανεξαρτήτων Κρατών, η άνοδος το α' τρίμηνο του 2011 κατά 36,6 εκατ. ευρώ (+46,5%), είναι αποτέλεσμα της αύξησης των εξαγωγών προς την Ρωσία (+31,8%), με τη συνολική αξία τους να διαμορφώνεται στα 72 εκατ. ευρώ. Σημαντική είναι η αύξηση και προς την Μολδαβία, με την αξία των εξαγωγών να έχει τριπλασιαστεί σε σχέση με πέρυσι. Τέλος, πτώση καταγράφεται στις εξαγωγές προς την Κίνα κατά -7,2% (30 εκατ. ευρώ συνολική αξία εξαγωγών), ενώ ακόμη μεγαλύτερη είναι η υποχώρηση προς την Ινδία (-36,2%), γεγονός που επιβαρύνει το ήδη μικρό μερίδιο των ελληνικών εξαγωγών προς τις χώρες αυτές.

Διάγραμμα 3.10

Χώρες με το μεγαλύτερο μερίδιο στην απορρόφηση εξαγωγών ελληνικών προϊόντων (σε εκατ. €, α' τρίμηνο 2010 και 2011)

Πηγή: ΠΣΕ Επεξεργασία: ΙΟΒΕ

Ανακεφαλαιώνοντας, οι εξωστρεφείς κλάδοι της ελληνικής οικονομίας έχουν βελτιώσει τις αντίστοιχες επιδόσεις τους και φαίνεται να αναπληρώνουν μέρος των απωλειών από την εγχώρια αγορά, ενώ συνεισφέρουν ανασταλτικά στην πτωτική πορεία του εγχώριου προϊόντος. Εκτιμάται ότι σε ετήσια βάση οι ελληνικές εξαγωγές μπορούν να επιτύχουν αύξηση της τάξης του 9% ή και λίγο μεγαλύτερη το 2011.

3.4 Απασχόληση - Ανεργία

Οι εξελίξεις στην αγορά εργασίας λόγω της ύφεσης είναι εξαιρετικά δυσμενείς, με αποτέλεσμα η ανεργία να κινείται στο υψηλότερο επίπεδο των τελευταίων δεκαετιών. Το α' τρίμηνο του 2011, το ποσοστό ανεργίας ανήλθε στο 15,9% σημειώνοντας άνοδο κατά 4,2 εκατοστιαίες μονάδες σε σχέση με το α' τρίμηνο του 2010 και κατά 1,7 εκατοστιαίες ως προς το προηγούμενο τρίμηνο. Η συγκεκριμένη εξέλιξη είχε ως αποτέλεσμα **ο αριθμός των ανέργων να διαμορφωθεί στους 792,6 χιλ.**, αυξημένος κατά 205,8

χιλ. (ή 35,1%) σε σχέση με πέρυσι και κατά 80,5 χιλ. (ή 11,3%) ως προς το δ' τρίμηνο του 2010. Η επίδοση είναι η 2^η υψηλότερη στην Ευρωζώνη-17 (Μ.Ο.: 9,9%), έπειτα από εκείνη της Ισπανίας (20,5%).

Ο αριθμός των απασχολουμένων το α' τρίμηνο του 2011 υποχώρησε στο χαμηλότερο επίπεδο της τελευταίας οκταετίας (4.194,4 χιλ.), έχοντας μειωθεί κατά -5,2% σε σχέση με πέρυσι (ή 231,2 χιλ.) και κατά -2,4% ως προς το δ' τρίμηνο του 2010. Ταυτόχρονα η πτώση αυτή είναι η μεγαλύτερη μεταξύ των χωρών της Ευρωζώνης-17, στο σύνολο της οποίας σημειώθηκε οριακή άνοδος κατά 0,1%. Η μεγαλύτερη μείωση της απασχόλησης συγκριτικά με την αύξηση του αριθμού των ανέργων στην Ελλάδα, έχει ως αποτέλεσμα το σύνολο του εργατικού δυναμικού της χώρας να υποχωρήσει ελαφρώς σε σχέση με πέρυσι (-0,5%) που αντιστοιχεί στο 59,6% του πληθυσμού εργάσιμης ηλικίας.

Με βάση τις ροές απασχόλησης, κατά το α' τρίμηνο του 2011 βρήκαν εργασία 84,3 χιλ. άτομα τα οποία ήταν άνεργα πριν από ένα έτος, ενώ 47,7 χιλ. άτομα μετακινήθηκαν από τον οικονομικά μη ενεργό πληθυσμό σε θέσεις απασχόλησης. Αντίθετα, 195,2 χιλ. άτομα που ήταν απασχολούμενα πριν ένα χρόνο είναι άνεργα και άλλα 101,6 χιλ. άτομα που ήταν απασχολούμενα μετακινήθηκαν στον οικονομικά μη ενεργό πληθυσμό, μέγεθος που αντανάκλα κατά κύριο λόγο τα άτομα που συνταξιοδοτήθηκαν. Επιπλέον, 102,3 χιλ. άτομα τα οποία πέρυσι ανήκαν στον οικονομικά μη ενεργό πληθυσμό, εισήλθαν στην αγορά εργασίας αλλά παραμένουν άνεργα.

Με βάση τα επιμέρους χαρακτηριστικά του εργατικού δυναμικού, **η ανεργία των γυ-**

ναικίων το α' τρίμηνο του 2011 αυξήθηκε κατά 4 εκατοστιαίες μονάδες σε σχέση με πέρυσι (19,5%), ενώ αντίστοιχη άνοδος καταγράφεται και στο ποσοστό ανεργίας των ανδρών (13,3%). **Στους νέους ανέργους**, δηλαδή στα άτομα που εισέρχονται για πρώτη φορά στην αγορά εργασίας αλλά δεν βρίσκουν δουλειά, το ποσοστό ανεργίας το α' τρίμηνο του 2011 υποχώρησε ελαφρώς σε σχέση με το α' τρίμηνο του 2010 (22,8% έναντι 23,6% πέρυσι), αν και σε απόλυτο αριθμό οι νέοι άνεργοι έχουν αυξηθεί κατά 42,5 χιλ. Οι αρνητικές ωστόσο συνέπειες της αυξανόμενης, αλλά και παρατεταμένης ανεργίας αντανακλώνται στους **μακροχρόνια ανέργους** οι οποίοι αποτελούν το ήμισυ σχεδόν του συνόλου των ατόμων χωρίς εργασία, με τον αριθμό τους να έχει αυξηθεί κατά 108 χιλ. (ή 41,3%) μέσα σε ένα έτος.

Δυσκολίες πρόσβασης στην αγορά εργασίας καταγράφονται επίσης **στα άτομα με ξένη υπηκοότητα**, καθώς το ποσοστό ανεργίας τους συνεχίζει να είναι υψηλότερο από των ημεδαπών (19,5% έναντι 15,5%).

Με βάση το μορφωτικό επίπεδο, η ανεργία πλήττει σε μεγαλύτερο βαθμό **τα άτομα με χαμηλότερο επίπεδο εκπαίδευσης**. Η υψηλότερη ανεργία (23,4%) σημειώνεται στα άτομα που δεν πήγαν καθόλου σχολείο και σε εκείνα που ολοκλήρωσαν ορισμένες τάξεις του δημοτικού (18,9%). Σε παρόμοιο σχεδόν επίπεδο κυμαίνεται το ποσοστό ανεργίας στους κατόχους απολυτηρίου γυμνασίου (18,2%) ή λυκείου (17,6%) και στους απόφοιτους ανώτερης τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης (17,9%). Χαμηλότερο από το μέσο όρο είναι το ποσοστό ανεργίας στα άτομα με δημοτική εκπαίδευση (14,8%), στους απόφοιτους της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (10,6%) και στους κατόχους μεταπτυχιακού ή διδακτορικού τίτλου

σπουδών (9,8%), όπου επίσης καταγράφεται και η μικρότερη άνοδος του ποσοστού ανεργίας σε σχέση με το α' τρίμηνο του 2010.

Σε επίπεδο περιφερειών, στην Αττική η ανεργία αυξήθηκε κατά 4 εκατοστιαίες μονάδες (14,7%), με αποτέλεσμα ο αριθμός των ανέργων να διαμορφωθεί στους 273,6 χιλ. (το 1/3 του συνόλου των ανέργων της χώρας), ενώ η απασχόληση μειώθηκε κατά -5,2%. Στην Κεντρική Μακεδονία – τη δεύτερη σε απασχόληση περιφέρεια της χώρας – το ποσοστό ανεργίας ανήλθε στο 17,5% (146,2 χιλ. άνεργοι), ενώ ο αριθμός των απασχολούμενων μειώθηκε κατά -6,2%. Η μεγαλύτερη άνοδος της ανεργίας (+7,2%) καταγράφεται στη Δυτική Μακεδονία όπως άλλωστε συμβαίνει διαχρονικά. Στην Ανατολική Μακεδονία-Θράκη το ποσοστό ανεργίας διαμορφώθηκε στο 18% με αποτέλεσμα ο συνολικός αριθμός ανέργων στην ευρύτερη περιοχή της Μακεδονίας να ανέλθει στους 220,8 χιλ. (+37,7%). Υψηλό ποσοστό ανεργίας – όπως διαχρονικά συμβαίνει στις αρχές του έτους για τις νησιωτικές περιοχές – σημειώνεται στο Νότιο Αιγαίο (24,3%) και στα Ιόνια Νησιά (20,3%). Παραπλήσιο με το σύνολο της χώρας είναι το ποσοστό ανεργίας στην Κρήτη (15,7%), στην Ήπειρο (15,4%) και στη Δυτική Ελλάδα (15,1%), ενώ στη Θεσσαλία διαμορφώθηκε περίπου στο 14,3%. Το μικρότερο ποσοστό ανεργίας τέλος – περίπου στο 12,5% -, σημειώνεται στο Βόρειο Αιγαίο και στην Πελοπόννησο.

Αναφορικά **με τις εξελίξεις στους τομείς της οικονομίας**, η απασχόληση υποχωρεί και στους τρεις μεγάλους τομείς. Στον πρωτογενή τομέα καταγράφεται πτώση της απασχόλησης για τέταρτο συνεχόμενο τρίμηνο. Ο αριθμός των απασχολούμενων διαμορφώθηκε στους 519 χιλ. σημειώνοντας

πτώση κατά -7,7% σε σχέση με το α' τρίμηνο του 2010, όταν στις χώρες της Ευρωζώνης η πτώση κυμάνθηκε στο -2,1% κατά μέσο όρο. Ωστόσο, η υποχώρηση της οικονομικής δραστηριότητας εξακολουθεί να πλήττει έντονα το δευτερογενή τομέα, με αποτέλεσμα η πτωτική πορεία της απασχόλησης να εντείνεται στις αρχές του 2011. Συνέπεια αυτού είναι ο αριθμός των απασχολούμενων να υποχωρήσει κατά 123,1 χιλ. (-13,8%) σε σχέση με πέρυσι και κατά 48,5 χιλ. (-5,9%) συγκριτικά με το δ' τρίμηνο του 2010.

Η πτώση αυτή ερμηνεύεται κυρίως από την κάμψη της απασχόλησης στον κατασκευαστικό τομέα, που είναι έξι φορές μεγαλύτερη της αντίστοιχης κάμψης στις χώρες της Ευρωζώνης (-21,5%) με αποτέλεσμα να έχουν χαθεί 73,2 χιλ. θέσεις εργασίας στον κλάδο μέσα σε ένα έτος. Στη Μεταποίηση, η μείωση της απασχόλησης κυμάνθηκε σε αντίστοιχο επίπεδο με πέρυσι (-8,5% έναντι οριακής ανόδου κατά 0,3% στην EA-17) με συνέπεια να χαθούν 41,2 χιλ. θέσεις εργασίας.

Στον τριτογενή τομέα τέλος, η απασχόληση υποχώρησε κατά -2,2% (ή 64,7 χιλ. θέσεις εργασίας) ως προς το α' τρίμηνο του 2010 με συνέπεια να κυμανθεί στο χαμηλότερο επίπεδο της τελευταίας πενταετίας. Η εξέλιξη αυτή ερμηνεύεται κυρίως από την πτώση της απασχόλησης στον κλάδο της Εκπαίδευσης κατά 22,4 χιλ. θέσεις εργασίας – η μεγαλύτερη πτώση στον κλάδο την τελευταία δωδεκαετία τουλάχιστον -, αλλά και στον κλάδο εστίασης και καταλύματος κατά 15,7 χιλ. θέσεις εργασίας (-5,5%). Αντίθετα, στο Χονδρικό-Λιανικό εμπόριο που καταγράφεται η μεγαλύτερη απασχόληση στον τομέα των υπηρεσιών η μείωση ήταν πολύ μικρή (-0,4% ή 3,5 χιλ. θέσεις εργασίας). Έτσι, το α'

τρίμηνο του 2011 το μερίδιο του πρωτογενή τομέα στο σύνολο της απασχόλησης διαμορφώθηκε στο 12,4%, στο δευτερογενή στο 18,4% και στον τριτογενή στο 69,2%.

Η διεύρυνση της ανεργίας επομένως είναι σημαντική καθώς αντανakλά τις συνέπειες της πτώσης της δραστηριότητας σε κλάδους οι οποίοι την προηγούμενη δεκαετία συνέβαλλαν θετικά στην αγορά εργασίας. Η παρατεταμένη ύφεση στην οποία έχει εισέλθει η ελληνική οικονομία και η δυσκολία ανάκαμψης, καθιστά δύσκολη βραχυπρόθεσμα την αναπλήρωση σημαντικού μέρους θέσεων εργασίας, ιδιαίτερα στο δευτερογενή τομέα. Ταυτόχρονα, οι αρνητικές συνέπειες της ανεργίας επηρεάζουν την οικονομική δραστηριότητα αλλά και το κοινωνικό σύνολο ευρύτερα, καθώς η ανεργία πλήττει έντονα τις ηλικιακές ομάδες που αποτελούν το βασικό παραγωγικό ιστό της χώρας. Τα 2/5 των ανέργων κατά το α' τρίμηνο του 2011 βρίσκονται στην ηλικιακή ομάδα από 30 έως 44 ετών, ενώ και η ανεργία των νέων συνεχίζει να κινείται σε υψηλό επίπεδο.

Η αυξημένη παραμονή εκτός της αγοράς εργασίας συνεπάγεται κινδύνους όπως η σταδιακή απαξίωση των δεξιοτήτων των ατόμων, η περιθωριοποίηση και ο κοινωνικός αποκλεισμός. Πλήττουν μάλιστα σε μεγαλύτερο βαθμό τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας, μιας και οι νέοι παρουσιάζουν μεγαλύτερη προσαρμοστικότητα. Παράλληλα, η σημαντική μείωση εισοδήματος που προκαλείται από τη μη συμμετοχή στην παραγωγική διαδικασία, λειτουργεί επιβαρυντικά για το σύνολο της οικονομίας, καθώς η μείωση των δαπανών κάθε νοικοκυριού έχει ως συνέπεια να πλήττονται διαδοχικά οι κλάδοι οικονομικής δραστηριότητας, ιδιαίτερα εκείνοι που στηρίζονται από την εσωτερική ζήτηση. Αντίστοιχα, το κράτος επιβαρύνεται

χάνει τις αντίστοιχες εισφορές με το κόστος που συνεπάγονται τα επιδόματα για τη στήριξη των ανέργων, τα οποία, σε διαφορετική περίπτωση θα μπορούσαν να διοχετευθούν σε παραγωγικές επενδύσεις.

Το 2011 το ποσοστό ανεργίας αναμένεται να διαμορφωθεί στην περιοχή του 16,5%, καθώς η καταναλωτική ζήτηση θα παραμείνει σε χαμηλά επίπεδα, ενώ και οι περικοπές στο πρόγραμμα επενδύσεων αποτελούν τροχοπέδη για την σταδιακή ανάκαμψη στον κατασκευαστικό τομέα. Θετική ωστόσο για την απασχόληση, μπορεί να είναι η επίδραση του τουρισμού καθώς οι αρχικές ενδείξεις δείχνουν ότι οι αφίξεις και τα έσοδα θα κινηθούν ανοδικά το 2011.

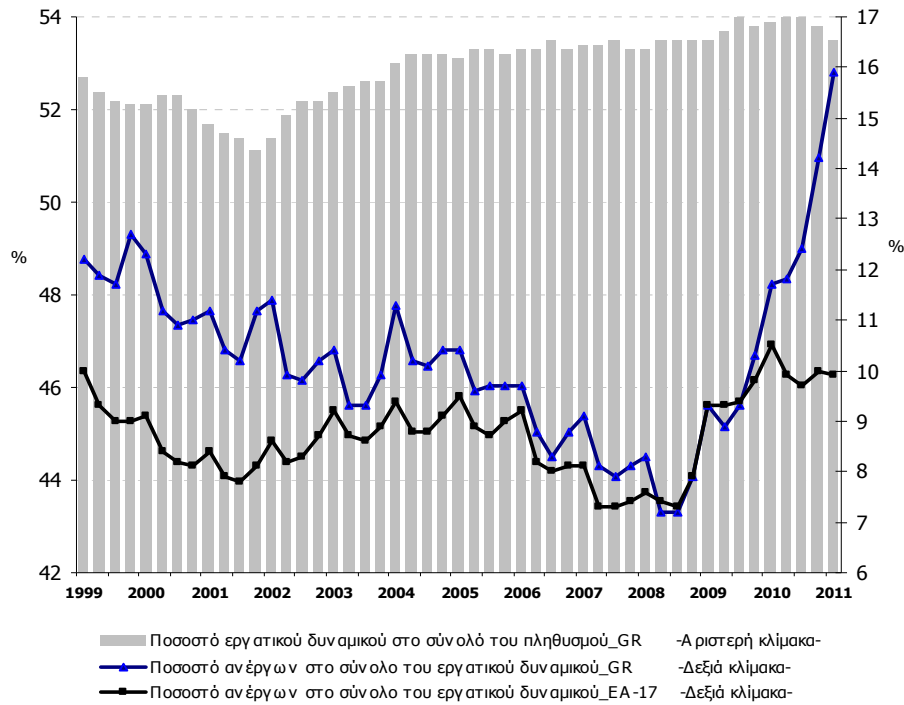
Σύμφωνα με το Μεσοπρόθεσμο Πρόγραμμα¹⁵ ο αριθμός των απασχολούμενων στο δημόσιο τομέα αναμένεται να μειωθεί κατά 20 χιλ. περίπου το 2011 (και κατά 26,6 χιλ.

κάθε έτος για την τετραετία 2012-2015, ενώ οι νέες προσλήψεις θα καλύπτουν μια θέση για κάθε πέντε (ή περισσότερες πιθανόν) αποχωρήσεις. Έτσι, το μόνιμο προσωπικό της γενικής κυβέρνησης στα τέλη του 2015 προβλέπεται, βάσει του προγράμματος, να υποχωρήσει στους 619,2 εργαζομένους. Παράλληλα, βρίσκονται σε εξέλιξη ή αναμένεται να ξεκινήσουν από τα μέσα του έτους προγράμματα (όπως η επιδότηση ασφαλιστικών εισφορών, η επιδότηση εργασίας, η μετατροπή επιδόματος ανεργίας σε επίδομα εργασίας κα) με στόχο την προώθηση της απασχόλησης και τη στήριξη των ανέργων. Οι νέοι άνεργοι ηλικίας έως 25 ετών – για τους όποιους καταγράφεται το 2^ο υψηλότερο ποσοστό ανεργίας στην ΕΕ27 -, ενδεχομένως να επωφεληθούν από την υιοθέτηση προγραμμάτων για ειδικές συμβάσεις εργασίας με στόχο την απόκτηση εργασιακής εμπειρίας.

¹⁵ Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2012-2015, Απτιολογική Έκθεση στο Σχέδιο Νόμου.

Διάγραμμα 3.11

Εξέλιξη του Ποσοστού του Εργατικού Δυναμικού στο Σύνολο του Πληθυσμού και του Ποσοστού των Α-νέργων στο σύνολο του Εργατικού Δυναμικού

Πίνακας 3.9

Πληθυσμός ηλικίας 15 ετών και άνω, κατά κατάσταση απασχόλησης (σε χιλ.)

Περίοδος αναφοράς	Γενικό Σύνολο	Εργατικό Δυναμικό					
		Σύνολο	% του πληθυσμού	Απασχολούμενοι	% εργατικού δυναμικού	Άνεργοι	% εργατικού δυναμικού
1998	8.680,4	4.525,8	52,1	4.017,9	88,8	507,9	11,2
1999	8.764,5	4.586,1	52,3	4.031,4	87,9	554,7	12,1
2000	8.839,8	4.611,9	52,2	4.088,5	88,6	523,5	11,4
2001	8.906,4	4.580,3	51,4	4.086,3	89,2	493,9	10,8
2002	8.964,3	4.656,0	51,9	4.175,8	89,7	480,2	10,3
2003	9.014,9	4.734,4	52,5	4.274,5	90,3	460,0	9,7
2004	9.063,5	4.818,8	53,2	4.313,2	89,5	505,7	10,5
2005	9.108,1	4.846,5	53,2	4.369,0	90,1	477,5	9,9
2006	9.157,4	4.886,4	53,4	4.452,3	91,1	434,5	8,9
2007	9.207,4	4.916,8	53,4	4.509,9	91,7	406,9	8,3
2008	9.234,1	4.937,3	53,5	4.559,4	92,4	377,9	7,6
α' τρίμ. 2009	9.252,7	4.948,1	53,5	4.485,8	90,7	462,3	9,3
β' τρίμ. 2009	9.262,4	4.974,5	53,7	4.531,9	91,1	442,6	8,9
γ' τρίμ. 2009	9.272,3	5.005,3	54,0	4.540,1	90,7	465,1	9,3
δ' τρίμ. 2009	9.282,4	4.991,2	53,8	4.476,8	89,7	514,4	10,3
2009	9.267,5	4.979,8	53,8	4.508,7	90,6	471,1	9,5
α' τρίμ. 2010	9.292,2	5.012,4	53,9	4.425,6	88,3	586,8	11,7
β' τρίμ. 2010	9.301,5	5.021,0	54,0	4.427,0	88,2	594,0	11,8
γ' τρίμ. 2010	9.311,5	5.024,9	54,0	4.402,9	87,6	621,9	12,4
γ' τρίμ. 2010	9.320,6	5.011,1	53,8	4.299,0	85,8	712,1	14,2
2010	9.306,3	5.017,4	53,9	4.388,6	87,5	628,7	12,5
α' τρίμ. 2011	9.329,4	4.987,0	53,5	4.194,4	84,1	792,6	15,9

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού

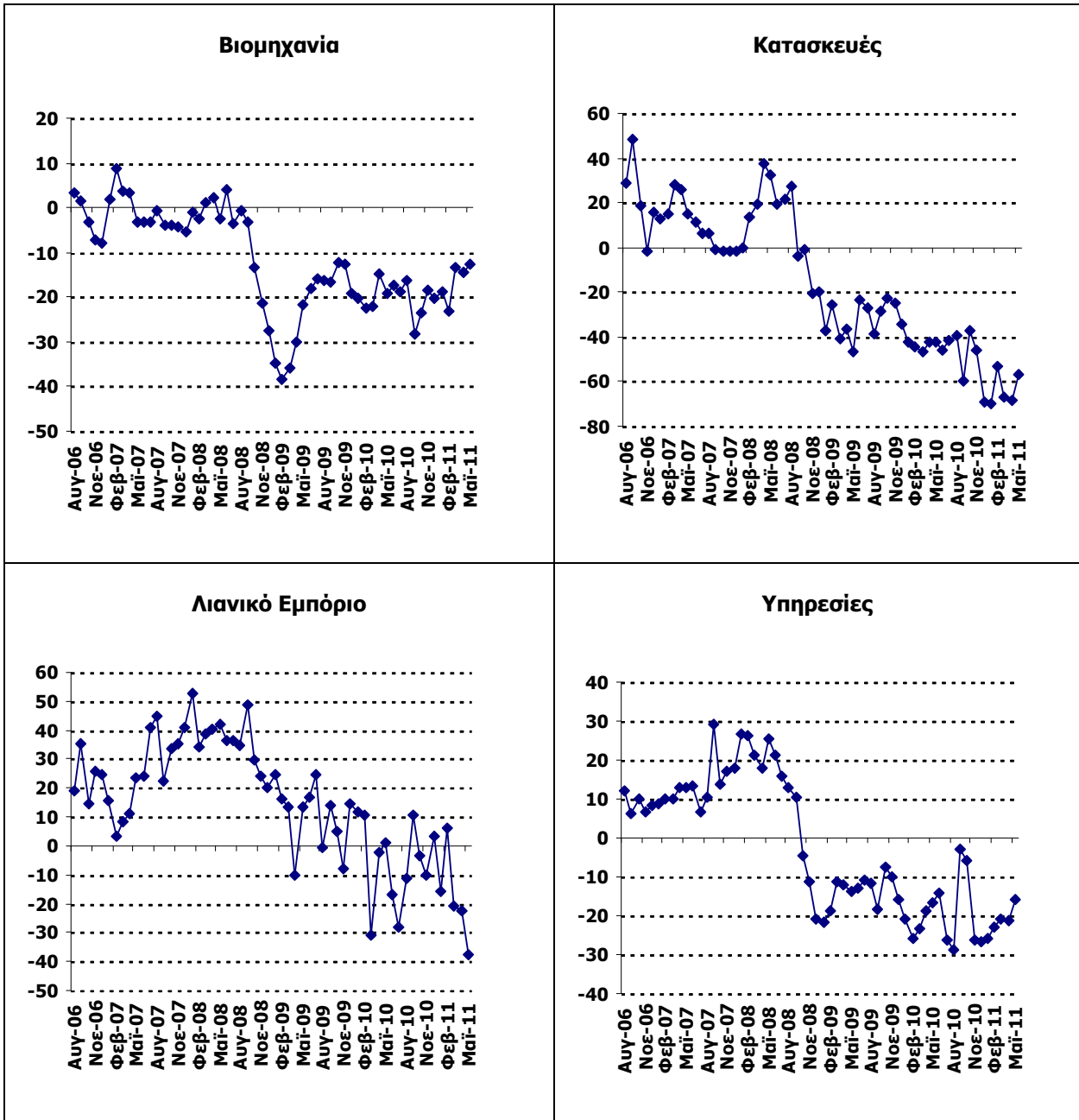
Πρόσθετα στοιχεία για τις βραχυπρόθεσμες προοπτικές της απασχόλησης προσφέρουν οι Έρευνες Οικονομικής Συγκυρίας του ΙΟΒΕ.

Το τρίμηνο Μαρτίου – Μαΐου του 2011, οι προσδοκίες για την απασχόληση σε

σχέση με τους πρώτους μήνες του έτους βελτιώνονται στη Βιομηχανία και τις Υπηρεσίες. Αντίθετα, οι ήδη αρνητικές προβλέψεις των επιχειρήσεων σημειώνουν οριακή υποχώρηση στις Κατασκευές και έντονη κάμψη στο Λιανικό Εμπόριο.

Διάγραμμα 3.12

Προβλέψεις για την απασχόληση (διαφορά θετικών – αρνητικών απαντήσεων)

Πηγή: ΙΟΒΕ

Σε σχέση με την ίδια περίοδο του προηγούμενου έτους, παρουσιάζεται ήπια βελτίωση στις σχετικές προβλέψεις στη Βιομηχανία, με τις προβλέψεις στις Υπηρεσίες να βρίσκονται στα ίδια, αρνητικά επίπεδα και τις προοπτικές της απασχόλησης στον τομέα των Κατασκευών και στο Λιανικό Εμπόριο να έχουν συρρικνωθεί σημαντικά. Οι τελευταίες άλλωστε έχουν περιορίσει σημαντικά τις προσδοκίες τους σχετικά με την απασχόληση το τελευταίο έτος, όταν παραδοσιακά επεδείκνυαν μεγαλύτερη αντοχή και δυνατότητα τροφοδότησης με νέες θέσεις την εγχώρια αγορά εργασίας. Αναλυτικότερα:

Στη Βιομηχανία, οι προβλέψεις για την απασχόληση ανακάμπτουν το διάστημα Μαρτίου – Μαΐου σε σχέση με τους δύο πρώτους μήνες του έτους, αλλά και σε σύγκριση με την αντίστοιχη περσινή επίδοση, παραμένοντας όμως σε αρνητικά επίπεδα. Το ισοζύγιο των σχετικών προβλέψεων διαμορφώνεται έτσι στις -13 μονάδες, από -21 το πρώτο δίμηνο του έτους και -19 μονάδες την αντίστοιχη περίοδο πέρυσι. Το ποσοστό των επιχειρήσεων που προβλέπει άνοδο της απασχόλησης το επόμενο διάστημα διαμορφώνεται σε πολύ χαμηλά επίπεδα, στο 4% κατά μέσο όρο, ενώ αντίθετα το 17% αναμένει περαιτέρω πτώση των θέσεων εργασίας του τομέα το επόμενο διάστημα. Η συντριπτική πάντως πλειονότητα των επιχειρήσεων (79%) εξακολουθεί, όπως και το πρώτο δίμηνο του έτους, να προσδοκά σταθερότητα στην απασχόληση του τομέα.

Ο κλάδος που υφίσταται το μεγαλύτερο πλήγμα είναι οι Κατασκευές, με τις σχετικές προβλέψεις το τρίμηνο Μαρτίου – Μαΐου να υποχωρούν οριακά σε σύγκριση με τους πρώτους μήνες του τρέχοντος έτους, αλλά πολύ περισσότερο σε σχέση με το α-

ντίστοιχο διάστημα πέρυσι, φθάνοντας πλέον σε πολύ δυσμενή επίπεδα. Το υπό εξέταση τρίμηνο, οι προβλέψεις για την απασχόληση διαμορφώνονται κατά μέσο όρο στις -64 μονάδες (από -44 πέρυσι), με μόλις το 6% των επιχειρήσεων να προβλέπει αύξηση στις θέσεις εργασίας του τομέα. Από την άλλη πλευρά, επτά στις δέκα επιχειρήσεις το υπό εξέταση διάστημα αναμένουν υποχώρηση της απασχόλησης. Η εικόνα του τριμήνου είναι σημαντικά δυσμενέστερη στα Δημόσια Έργα, όπου σημειώνεται περαιτέρω επιδείνωση σε σχέση με τις αρχές του έτους, σε αντίθεση με τις Ιδιωτικές Κατασκευές, όπου το σχετικό ισοζύγιο παραμένει έντονα αρνητικό, όμως καταγράφει μικρή βελτίωση σε σύγκριση με το πρώτο δίμηνο φέτος.

Στον τομέα των Υπηρεσιών, οι προβλέψεις για την απασχόληση βελτιώνονται το τρίμηνο Μαρτίου – Μαΐου, αν και παραμένουν αρνητικές στο σύνολό τους, με το σχετικό ισοζύγιο να διαμορφώνεται κατά μέσο όρο στις -19 μονάδες, από -25 στις αρχές του έτους, σε επίδοση ανάλογη με την αντίστοιχη περσινή. Ένα 7% των επιχειρήσεων, ποσοστό που έχει ελαφρώς αυξηθεί σε σχέση με το πρώτο δίμηνο του έτους, αναμένει άνοδο, με το 26% να προβλέπει μείωση και την πλειονότητα των επιχειρήσεων του τομέα (67%) να προσδοκά σταθερότητα ως προς τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας το επόμενο διάστημα. Από τους επιμέρους κλάδους που εξετάζονται το συγκεκριμένο τρίμηνο, ευνοϊκότερες είναι οι προβλέψεις στα Ξενοδοχεία και Εστιατόρια και δυσμενέστερες στα Τουριστικά Πρακτορεία και στον κλάδο της Πληροφορικής.

Κατακόρυφη πτώση σημειώνουν οι προβλέψεις για την απασχόληση στο Λιανικό Εμπόριο τον Μάρτιο σε σχέση

με τον Φεβρουάριο και έκτοτε παραμένουν σε έντονα αρνητικά επίπεδα, στις -27 μονάδες κατά μέσο όρο το τρίμηνο Μαρτίου – Μαΐου (από -5 το πρώτο δίμηνο του έτους). Στην αρνητική αυτή εξέλιξη συνέβαλλε και η πτώση του δείκτη τον Μάιο στις -37 μονάδες, που είναι ιστορικά ελάχιστο επίπεδο. Η μέση επίδοση του τριμήνου είναι κατώτερη της αντίστοιχης περσινής (-11 μονάδες), όταν όμως τότε είχε ήδη αρχίσει να διαφαίνεται το μέγεθος της κρίσης στον τομέα. Από τις επιχειρήσεις του τομέα το υπό εξέταση τρίμηνο, το 28% αναμένει συρρίκνωση των θέσεων εργασίας και το οριακό 1% άνοδο, με επτά στις δέκα επιχειρήσεις να προσδοκούν σταθερότητα. Από τους επιμέρους τομείς, οι ευνοϊκότερες προβλέψεις καταγράφονται στα Τρόφιμα – Ποτά – Καπνός και οι δυσμενέστερες στα Οχήματα – Ανταλλακτικά και Είδη οικιακού εξοπλισμού.

3.5 Τιμές Καταναλωτή

Πρόσφατες εξελίξεις

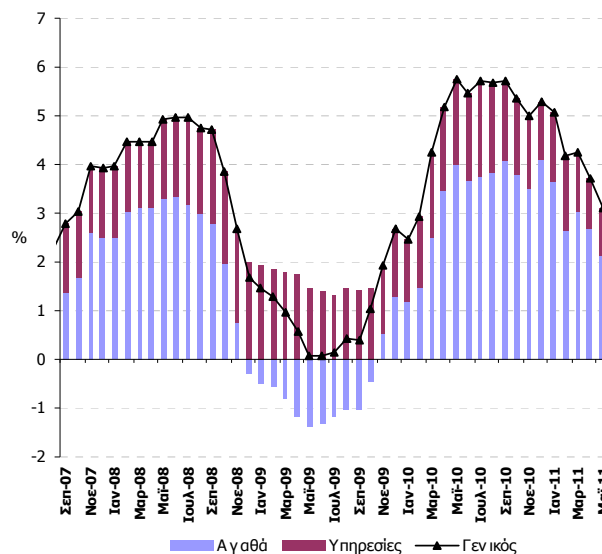
Την περίοδο Ιανουαρίου-Μαΐου του 2011, ο πληθωρισμός βάσει του ΓΔΤΚ διαμορφώθηκε στο 4,3% έναντι 3,9% την αντίστοιχη περίοδο του 2010. Ωστόσο, από τις αρχές του έτους καταγράφεται αποκλιμάκωσή του με αποτέλεσμα τον Μάιο να υποχωρήσει στο χαμηλότερο επίπεδο των τελευταίων 15 μηνών (3,3%), σημειώνοντας παράλληλα πτώση κατά 1,9 εκατοστιαίες μονάδες σε σχέση με τον Ιανουάριο του 2011.

Οι πληθωριστικές πιέσεις είναι εντονότερες στην πλευρά των αγαθών με τον αντίστοιχο δείκτη να έχει αυξηθεί με ρυθμό ελαφρώς μεγαλύτερο συγκριτικά με πέρυσι (5,1% έναντι 4,5% πέρυσι). Άνοδος καταγράφεται επίσης στις τιμές των οπωροκηπευτικών

(5,5%) όταν την αντίστοιχη περίοδο πέρυσι σημειώθηκε σημαντική πτώση κατά -9,4%. Αντίθετα, στις υπηρεσίες η αύξηση στον αντίστοιχο δείκτη επιβραδύνθηκε σε σχέση με το α' πεντάμηνο του 2010 (2,8% έναντι 3,6% πέρυσι).

Διάγραμμα 3.13

Εξέλιξη ΓΔΤΚ και επιπτώσεις από επιμέρους δείκτες (ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές)

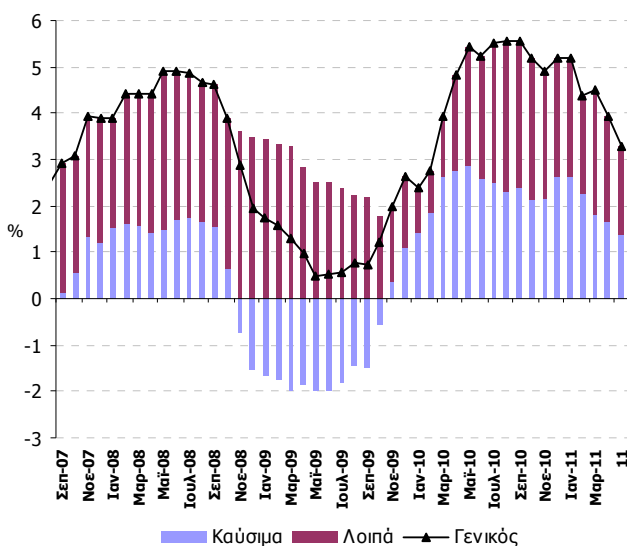

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ Επεξεργασία: ΙΟΒΕ

Οι ήδη υψηλές τιμές των καυσίμων λόγω του ΕΦΚ, συνεχίζουν την ανοδική τους πορεία επηρεαζόμενες από την τιμή του αργού πετρελαίου στις διεθνείς αγορές. Το α' πεντάμηνο του 2011, η μέση ετήσια αύξηση στο Δείκτη Καυσίμων, αν και μικρότερη συγκριτικά με πέρυσι είναι σημαντική (25,4% έναντι 39,3%), ενώ αντίστοιχη τάση καταγράφεται και στο Δείκτη ενέργειας (22,2% έναντι αύξησης 30% πέρυσι). Είναι χαρακτηριστικό ότι το α' πεντάμηνο του 2011 καταγράφεται μέση αύξηση στην τιμή της βενζίνης και του πετρελαίου θέρμανσης κατά 23% και 31% αντίστοιχα σε σχέση με πέρυσι, γεγονός που άσκησε αρνητική επίπτωση (της τάξης των 1,2 και 0,8 εκατοστιαίων μονάδων κατά μέσο όρο για κάθε μήνα του 2011) στον ΓΔΤΚ.

Διάγραμμα 3.14

Συμβολή των Καυσίμων στη διαμόρφωση του ΓΔΤΚ (ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ Επεξεργασία: IOBE

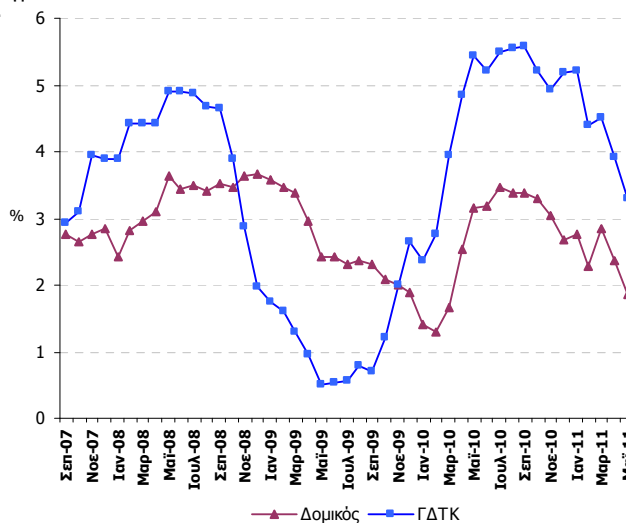
Ο δομικός πληθωρισμός ενισχύθηκε ελαφρά το πρώτο πεντάμηνο του έτους στο 2,4% από 2% πέρυσι. Σημαντική είναι η αύξηση στον καπνό (τσιγάρα), ενώ στις υπηρεσίες οι κατηγορίες με τη μεγαλύτερη αύξηση του δείκτη είναι τα ασφάλιστρα μεταφορών και οι τηλεφωνικές υπηρεσίες. Αντιθέτως, πτωτική συνεχίζει να είναι η πορεία των τιμών των φαρμάκων κατά 17,3% - σε συνέχεια των σχετικών ρυθμίσεων από την πλευρά του αρμόδιου Υπουργείου - σε σχέση με το αντίστοιχο πεντάμηνο του 2010, γεγονός που επέφερε θετική επίπτωση της τάξης των -0,2 εκατοστιαίων μονάδων στον δείκτη τιμών.

Στις υπόλοιπες ομάδες αγαθών και υπηρεσιών, η πορεία των τιμών είναι ανοδική με εξαίρεση τα είδη Ένδυσης και Υπόδησης (-1,0%) και την Υγεία (-0,9%). Η μεγαλύτερη αύξηση κατά το πρώτο πεντάμηνο του έτους καταγράφεται στα Αλκοολούχα Ποτά-Καπνός (14,7%). Στις Μεταφορές, ο δείκτης τιμών αυξήθηκε αν και με ηπιότερο ρυθμό σε σχέση με πέρυσι (10,0%). Σημαντική είναι επίσης, η αύξηση στη Στέγαση (9,4%

έναντι 6,4%) λόγω της ανόδου των τιμών, κυρίως, στο πετρέλαιο θέρμανσης, στο ηλεκτρικό, στα ενοίκια κατοικιών, τη συντήρηση-επισκευή κατοικιών και την ύδρευση-αποχέτευση. Στα Ξενοδοχεία-Καφέ-Εστιατόρια όπως και στις Επικοινωνίες, η άνοδος κινείται σε αντίστοιχο σχεδόν επίπεδο σε σχέση με πέρυσι (2,5% και 2,7% αντίστοιχα), ενώ στην Εκπαίδευση το επίπεδο των τιμών παρέμεινε αμετάβλητο.

Διάγραμμα 3.15

Εξέλιξη δομικού πληθωρισμού και ΓΔΤΚ (ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές)

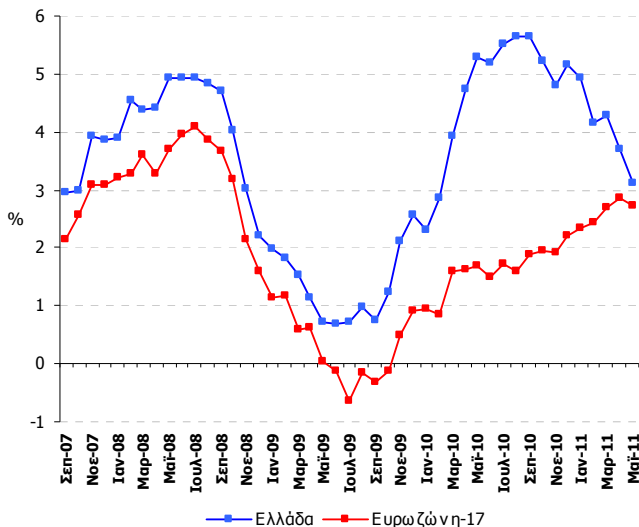
Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ Επεξεργασία: IOBE

Ο εναρμονισμένος πληθωρισμός διαμορφώθηκε στο 4% το α' πεντάμηνο του 2011 από 3,8% την αντίστοιχη περίοδο πέρυσι, επίπεδο υψηλότερο κατά 1,4 εκατοστιαίες μονάδες σε σχέση με το μέσο όρο της ευρωζώνης. Έτσι, στην Ελλάδα εξακολουθεί να σημειώνεται ο υψηλότερος πληθωρισμός (βάσει ΕνΔΤΚ) στη ζώνη του ευρώ και ο έβδομος υψηλότερος μεταξύ των κρατών-μελών της ΕΕ. Ο (εναρμονισμένος) δομικός πληθωρισμός την ίδια περίοδο διαμορφώθηκε στο 1,5% από 0,9% πέρυσι, γεγονός που καταδεικνύει τις ανοδικές τάσεις στις τιμές των αγαθών, όπως στα τρόφιμα που καταγράφεται αύξηση κατά 1,9% την περίοδο

Ιανουαρίου-Μαΐου 2011 έναντι πτώσης κατά -0,6% πέρυσι.

Διάγραμμα 3.16

Εξέλιξη ΕνΔΤΚ στην Ελλάδα και στην Ευρωζώνη-17 (ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές)

Πηγή: Eurostat, Επεξεργασία: ΙΟΒΕ

Αρνητική επίδραση στη διαμόρφωση της τελικής τιμής των αγαθών ασκεί και το αυξανόμενο κόστος παραγωγής. Το α' τετράμηνο του 2011, οι τιμές παραγωγού στην εγχώρια βιομηχανία εμφανίζουν αύξηση στην πλειοψηφία των κλάδων σε σχέση με το αντίστοιχο τετράμηνο του 2010. Οι τομείς με τη μεγαλύτερη άνοδο είναι τα Ενδιάμεσα και Κεφαλαιουχικά Αγαθά (30,7%), αλλά και ο Ηλεκτρικός Εξοπλισμός (+9,2%), τα Προϊόντα Οπτανθρακα και Διύλισης (+7,7%) και τα Βασικά Μέταλλα (+5,3%). Στον αντίποδα, πτώση παρατηρείται στους κλάδους Μηχανήματα και Εξοπλισμός (-15,3%) και στα Προϊόντα Μεταλλείων και Ορυχείων (-15,3%), ενώ ηπιότερη είναι η μείωση στο Αργό Πετρέλαιο και Φυσικό Αέριο (-2%). Επιπλέον, το κόστος παραγωγής συνεχίζει να επηρεάζεται αρνητικά από τις τιμές των εισαγόμενων πρώτων υλών με το δείκτη να σημειώνει άνοδο ελαφρώς μικρότερη από την περυσινή (7,6%) κατά το α' τρίμηνο του 2011.

Μεσοπρόθεσμες εκτιμήσεις

Το 2011, ο πληθωρισμός στην Ελλάδα αναμένεται να κινηθεί στην περιοχή του **3,3%**, ενδεχομένως και υψηλότερα μετά την αύξηση των έμμεσων φόρων που προβλέπεται στο Μεσοπρόθεσμο πρόγραμμα. Αντίστοιχα, ο πληθωρισμός στις χώρες της Ευρωζώνης ακολουθεί ανοδική πορεία από τις αρχές του έτους. Η εξέλιξη αυτή αποδίδεται κατά κύριο λόγο στις αυξήσεις των τιμών στα τρόφιμα, στην ενέργεια, αλλά και σε άλλα αγαθά οι οποίες μετακυλήθηκαν στους καταναλωτές. Το Μάιο του 2011 ο μέσος πληθωρισμός στην Ευρωζώνη διαμορφώθηκε στο 2,7% - υποχωρώντας ελαφρώς σε σχέση με τον προηγούμενο μήνα - ενώ ανάλογη τάση εμφανίζει και ο δομικός πληθωρισμός. Από τις χώρες της Ευρωζώνης, μόνο στην Ιρλανδία καταγράφεται χαμηλός πληθωρισμός (1,2%), ενώ στην Πορτογαλία διαμορφώθηκε στο 3,7% και στη Γερμανία σε επίπεδο σχεδόν διπλάσιο σε σχέση με το περυσινό (2,4%).

Προκειμένου να ανακοπούν οι ανοδικές προσδοκίες στις τιμές αγαθών και υπηρεσιών, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα αύξησε τον Απρίλιο το βασικό της επιτόκιο στο 1,25% από 1% που είχε διατηρηθεί από τα μέσα του 2008, ενώ αναμένεται και νέα αύξηση τον Ιούλιο κατά 0,25 εκατοστιαίες μονάδες.

Καταγράφονται επομένως, διαφοροποιήσεις ως προς τον πληθωρισμό ανάμεσα στις χώρες της Νομισματικής Ένωσης, γεγονός που καταδεικνύει τους διαφορετικούς παράγοντες - οικονομική ανάπτυξη, επίδραση τιμών ενεργειακών αγαθών, πολιτικές που υιοθετούνται από κυβερνήσεις, επίπεδο μισθών κα - που επηρεάζουν το επίπεδο των τιμών σε κάθε χώρα.

Στην Ελλάδα, παρά τις σημαντικές μειώσεις αποδοχών σε δημόσιους και ιδιωτικούς υπαλλήλους και τη σημαντική αύξηση της ανεργίας το επίπεδο του ΓΔΤΚ συνεχίζει να κινείται ανοδικά. Έτσι, στα αγαθά, η υποχώρηση της ζήτησης δεν είναι ικανή να αντισταθμίσει τις πιέσεις που ασκούνται στις τιμές από την φορολογία και την ανοδική πορεία των εισαγόμενων πρώτων υλών. Η πορεία αυτή καταδεικνύει ότι οι στρεβλώσεις σε αγορές αγαθών και υπηρεσιών εξακολουθούν να υφίστανται, πλήττοντας την ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας, αλλά και την ευημερία των πολιτών, μεγάλο μέρος των οποίων υφίσταται σημαντική μείωση της αγοραστικής του δύναμης. Για παράδειγμα, σημαντικό παράγοντα στη διαμόρφωση του επιπέδου των τιμών αποτελεί, μεταξύ άλλων, το κόστος μη εμπορεύσιμων αγαθών, όπως το κόστος των ενοικίων, ιδιαίτερα για τις εμπορικές επιχειρήσεις. Μείωση ως προς το συγκεκριμένο κόστος θεωρείται ότι θα συμβάλλει στην υποχώρηση των τιμών σε ορισμένες κατηγορίες αγαθών και υπηρεσιών.

Εξάλλου, σημαντική πληροφόρηση για την εξέλιξη των τιμών στο επόμενο διάστημα παρέχουν και τα αποτελέσματα των μηνιαίων ερευνών οικονομικής συγκυρίας του IOBE, τα οποία συνιστούν πρόδρομες ενδείξεις για την εξέλιξή τους από την πλευρά της προσφοράς.

Οι προβλέψεις για μείωση τιμών παραμένουν κυρίαρχες το τρίμηνο Μαρτίου – Μαΐου σε όλους τους τομείς, εκτός της Βιομηχανίας, όπου όμως σημειώνεται αποκλιμάκωση στο σχετικό θετικό ισοζύγιο. Η προσδοκώμενη μείωση των τιμών οφείλεται εν πολλοίς στην εξασθένηση της ζήτησης, ιδιαίτερα στους τομείς των Ιδιωτικών Κατασκευών και του Λιανικού Ε-

μπορίου. Έτσι, τους τελευταίους μήνες οι αποπληθωριστικές προσδοκίες εντείνονται σε σχέση με το πρώτο δίμηνο του έτους στο σύνολο των τομέων της οικονομίας, εκτός των Υπηρεσιών, όπου το σχετικό αρνητικό ισοζύγιο εξομαλύνεται ελαφρά. Σε σύγκριση με την αντίστοιχη περσινή περίοδο, στα ίδια επίπεδα βρίσκονται οι σχετικές προσδοκίες στη Βιομηχανία, ενώ στους υπόλοιπους τομείς οι προβλέψεις αποκλιμάκωσης των τιμών έχουν ενισχυθεί, με σημαντικότερη τη σχετική μεταβολή στις Ιδιωτικές Κατασκευές. Αναλυτικότερα:

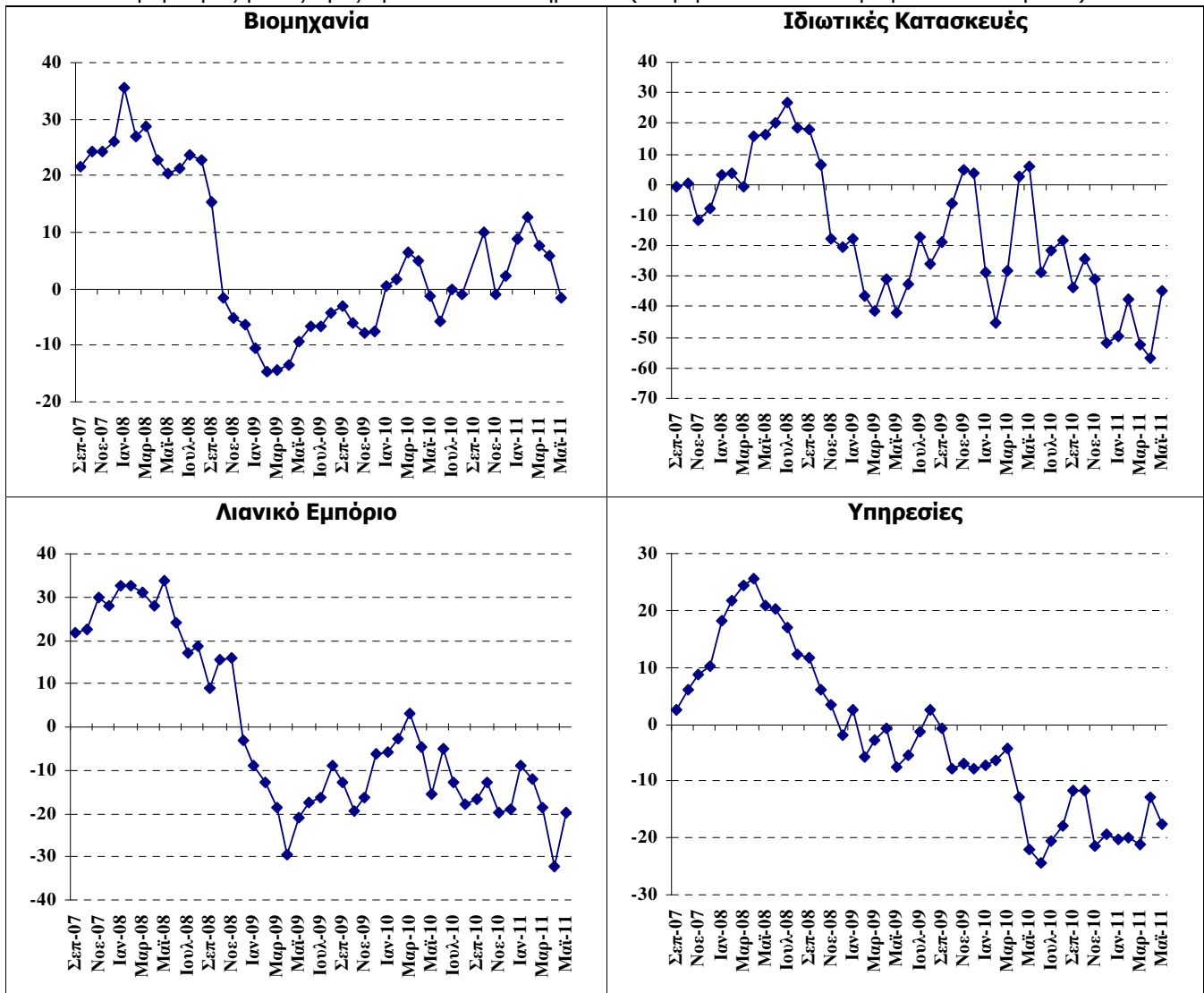
- **Στη Βιομηχανία, οι προβλέψεις ανόδου των τιμών διατηρούνται και το τρίμηνο Μαρτίου – Μαΐου, παρόλο που το σχετικό ισοζύγιο καταγράφει υποχώρηση έναντι του πρώτου διμήνου του νέου έτους και διαμορφώνεται στις +4 μονάδες (από +11).** Η επίδοση αυτή βρίσκεται στα ίδια επίπεδα με τα αντίστοιχα περσινά, ενώ τον Μάιο το σχετικό ισοζύγιο επανήλθε μετά από ένα εξάμηνο σε οριακά αρνητικά επίπεδα. Το 15% των επιχειρήσεων του τομέα κατά μέσο όρο προέβλεπε το διάστημα Μαρτίου - Μαΐου άνοδο των τιμών, ενώ το 11% αποκλιμάκωση. Έτσι, η συντριπτική πλειονότητα των επιχειρήσεων (74%) αναμένει σταθερότητα των τιμών βραχυπρόθεσμα.
- **Στο Λιανικό Εμπόριο κλιμακώνονται το τελευταίο τρίμηνο οι προβλέψεις μείωσης των τιμών από τις επιχειρήσεις του τομέα,** με το σχετικό ισοζύγιο να βαίνει περισσότερο αρνητικό (στις -26 μονάδες), τόσο σε σχέση με το πρώτο δίμηνο (-10 μονάδες), όσο και σε σύγκριση με το αντίστοιχο περσινό διάστημα (-6 μονάδες).

Το ποσοστό των επιχειρήσεων που αναμένουν πτώση το επόμενο διάστημα διευρύνεται στο 32% κατά μέσο όρο την περίοδο Μαρτίου – Μαΐου, ενώ όσοι αναμένουν άνοδο περιορίζονται στο μισό, στο 8%. Από τους επιμέρους κλάδους του τομέα, οι εντονότερες αποπληθωριστικές προσδοκίες εμφανίζονται την περίοδο αυτή στα Υφάσματα – Ένδυση – Υπόδηση, τα Οχήματα – Ανταλλακτικά και τα Πολυκαταστήματα.

Εξαιρέση αποτελούν τα Τρόφιμα- Ποτά – Καπνός, όπου το σχετικό ισοζύγιο παραμένει θετικό, λόγω κυρίως της μικρότερης ελαστικότητας της ζήτησης ακόμη και σε δύσκολες οικονομικά περιόδους όπως η τρέχουσα, με εξαίρεση τον Απρίλιο, όπου σημειώθηκε κατακόρυφη πτώση στις προσδοκώμενες τιμές, η οποία όμως διορθώθηκε τον Μάιο.

Διάγραμμα 3.17

Προβλέψεις για τις τιμές Προϊόντων και Υπηρεσιών (διαφορά % θετικών αρνητικών απαντήσεων)

Πηγή: ΙΟΒΕ

- **Στον τομέα των Υπηρεσιών, σημειώνεται μικρή εξομάλυνση του αρνητικού τους ισοζυγίου στο διάστημα Μαρτίου – Μαΐου σε σχέση με το πρώτο δίμηνο του έτους.** Ο σχετικός δείκτης διαμορφώνεται έτσι κατά μέσο όρο στις -17 μονάδες (από -20), ελαφρώς χαμηλότερα έναντι της αντίστοιχης περσινής περιόδου (-13 μονάδες). Το υπό εξέταση τρίμηνο, το 22% των επιχειρήσεων του τομέα αναμένει πτώση των τιμών το επόμενο διάστημα (από 28%), ενώ η πλειονότητα (74%) προσδοκά σταθερότητα. Από τους επιμέρους κλάδους που εξετάζονται, οι αποπληθωριστικές προσδοκίες είναι κυρίαρχες σε όλους εκτός από τους Ενδιάμεσους Χρηματοπιστωτικούς Οργανισμούς, όπου το σχετικό ισοζύγιο παραμένει από τον Φεβρουάριο θετικό.
- Τέλος, στις Ιδιωτικές Κατασκευές η κλιμακούμενη προσδοκώμενη μείωση των τιμών είναι εντονότερη από κάθε άλλο τομέα και εκπορεύεται από τη δυσμενή εικόνα του κλάδου και τη μεγάλη πτώση στις τρέχουσες και προβλεπόμενες εκτιμήσεις για την πορεία των εργασιών των επιχειρήσεων. Έτσι, την περίοδο Μαρτίου – Μαΐου, η αποπληθωριστική τάση ενισχύεται περαιτέρω σε σχέση με το δίμηνο Ιανουαρίου - Φεβρουαρίου, ενώ σε σύγκριση με την αντίστοιχη περσινή περίοδο, η πτώση στο μέσο δείκτη είναι κατακόρυφη. Συγκεκριμένα, το σχετικό ισοζύγιο διαμορφώνεται στις -48 μονάδες το υπό εξέταση τρίμηνο, από -44 μονάδες το πρώτο δίμηνο και -7 μονάδες την αντίστοιχη περσινή περίοδο. Οι μισές επιχειρήσεις του κλάδου προβλέπουν περαιτέρω μείωση των τιμών του κλάδου

και οι υπόλοιπες βραχυπρόθεσμη σταθερότητα

3.6 Ισοζύγιο Εξωτερικών Συναλλαγών

Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών

Το έλλειμμα του Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών περιορίστηκε κατά 23,4% (σχεδόν € 3 δισεκ.) στο πρώτο τετράμηνο του 2011, κυρίως λόγω της βελτίωσης του εμπορικού ισοζυγίου αλλά και της μεγάλης αύξησης στις εισπράξεις τρεχουσών μεταβιβάσεων (από τον Φεβρουάριο). Συγκεκριμένα, το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών διαμορφώθηκε στα € 9,6 δισεκ. στο διάστημα Ιανουαρίου-Απριλίου, έναντι € 12,6 δισεκ. το 2010. Εκτός από τη συρρίκνωση του εμπορικού ελλείμματος κατά € 877 εκ. και την αύξηση του πλεονάσματος του ισοζυγίου τρεχουσών μεταβιβάσεων κατά € 2,1 δισεκ., σημειώθηκε παράλληλα βελτίωση του ισοζυγίου υπηρεσιών (+65,3 εκ. ευρώ) και του ισοζυγίου κεφαλαιακών μεταβιβάσεων κατά € 146 εκ., που συνολικά οδήγησαν στη συρρίκνωση του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών, παρότι το έλλειμμα στο ισοζύγιο εισοδημάτων διογκώθηκε κατά € 146 εκ..

Πιο συγκεκριμένα, το έλλειμμα του **εμπορικού ισοζυγίου** μειώθηκε κατά 8,2% (€ 877 εκ.)¹⁶ στο πρώτο τετράμηνο του 2011, έπειτα από την αύξηση του 2010 κατά 3,2%. Το αμιγώς εμπορικό τμήμα του ισοζυγίου, δηλαδή το **εμπορικό ισοζύγιο χωρίς καύσιμα και πλοία** σημείωσε σημαντική μείωση κατά 26,9% (€ 1,6 δισεκ.), καθώς οι εξαγωγές (λοιπών αγαθών) εμφάνισαν εντυπωσιακή άνοδο κατά 16,6% (€ 573,9 εκ.), ενώ οι εισαγωγές μειώθηκαν κατά 11,3% (€ 1,1 δισεκ.), εξαιτίας της απότομης υποχώ-

¹⁶ Τα ποσά σε παρένθεση εκφράζουν την απόλυτη μεταβολή σε σχέση με το 2010, εκτός αν αναφέρεται διαφορετικά.

ρησης των εισοδημάτων και του περιορισμού των αγορών από το εξωτερικό. Το ισοζύγιο καυσίμων διογκώθηκε κατά 31,8% (€ 1 δισεκ.), παρόλο που η αύξηση των εξαγωγών καυσίμων ήταν σε σχετικούς όρους μεγαλύτερη της διεύρυνσης των εισαγωγών (38,6% έναντι 33,6%), όχι όμως και σε απόλυτους (€ 463 εκ. έναντι € 1,5 δισεκ.).

Το πλεόνασμα του **ισοζυγίου υπηρεσιών**, ενισχύθηκε στο πρώτο τετράμηνο του έτους κατά 4% (€ 65,3 εκ.), έπειτα από την συρρίκνωση του 2010 που προκάλεσε η πτώση του τουρισμού, εξέλιξη όμως που οφείλεται στη σχετικά μικρότερη πτώση των εισπράξεων (-4,8%) έναντι των πληρωμών (-7,6%). Συγκεκριμένα, στον τομέα του τουρισμού σημειώνεται άνοδος των εισπράξεων στο πρώτο τετράμηνο του έτους, κατά 5,4% (€ 43,4 εκ.), έναντι αύξησης 4,7% (€ 32,4 εκ.) των πληρωμών. Εντούτοις, οι εισπράξεις εξακολουθούν να βρίσκονται χαμηλότερα από το Μ.Ο. της περιόδου 2006-2010 (€ 921 εκ.). Στον τομέα των μεταφορών (κυρίως εμπορικής ναυτιλίας) οι εισπράξεις καταγράφουν σημαντική πτώση κατά 9,8% (-484 εκ. ευρώ) έπειτα από τη μεγάλη αύξηση του 2010, ενώ και στις πληρωμές σημειώνεται παρόμοια εξέλιξη, με την πτώση να φθάνει 12,3% (-347 εκ. ευρώ), γεγονός που είχε ως αποτέλεσμα τη μείωση των καθαρών εισπράξεων κατά € 136 εκ.. Η πιο σημαντική μεταβολή όμως προήλθε από τις λοιπές υπηρεσίες, όπου οι καθαρές εισροές αυξήθηκαν κατά € 191 εκ., εξαιτίας της μεγάλης αύξησης των εισπράξεων κατά 11,7%, έναντι μείωσης των πληρωμών κατά 4,7%.

Το έλλειμμα του **ισοζυγίου εισοδημάτων** επανήλθε στα επίπεδα 2008-2009, καθώς διογκώθηκε κατά 5,7% (€ 146 εκ.) και διαμορφώθηκε στα € 2,7 δισεκ.. Οι εισπράξεις

(αμοιβές, μισθούς, τόκους, μερίσματα και κέρδη) μειώθηκαν κατά 14,1% (€ 183,3 εκ.), ενώ παράλληλα οι πληρωμές προς το εξωτερικό σημείωσαν ελαφρά πτώση κατά 1% (€ 37,2 εκ.).

Το πλεόνασμα του **ισοζυγίου τρεχουσών μεταβιβάσεων** επανήλθε κοντά στα επίπεδα του 2009, έπειτα από την καταγραφή ελλείμματος το 2010, καθώς διαμορφώθηκε στα € 1,2 δισεκ., εξέλιξη που οφείλεται στην αύξηση των εισπράξεων κατά € 1,9 δισεκ. και στον περιορισμό των πληρωμών κατά € 161 εκ.. Οι εισπράξεις Γενικής Κυβέρνησης αυξήθηκαν εντυπωσιακά, στα € 2,7 δισεκ., ενώ αντίθετα τα μεταναστευτικά εμβάσματα μειώθηκαν κατά € 143 εκ..

Ισοζύγιο Κεφαλαιακών Μεταβιβάσεων

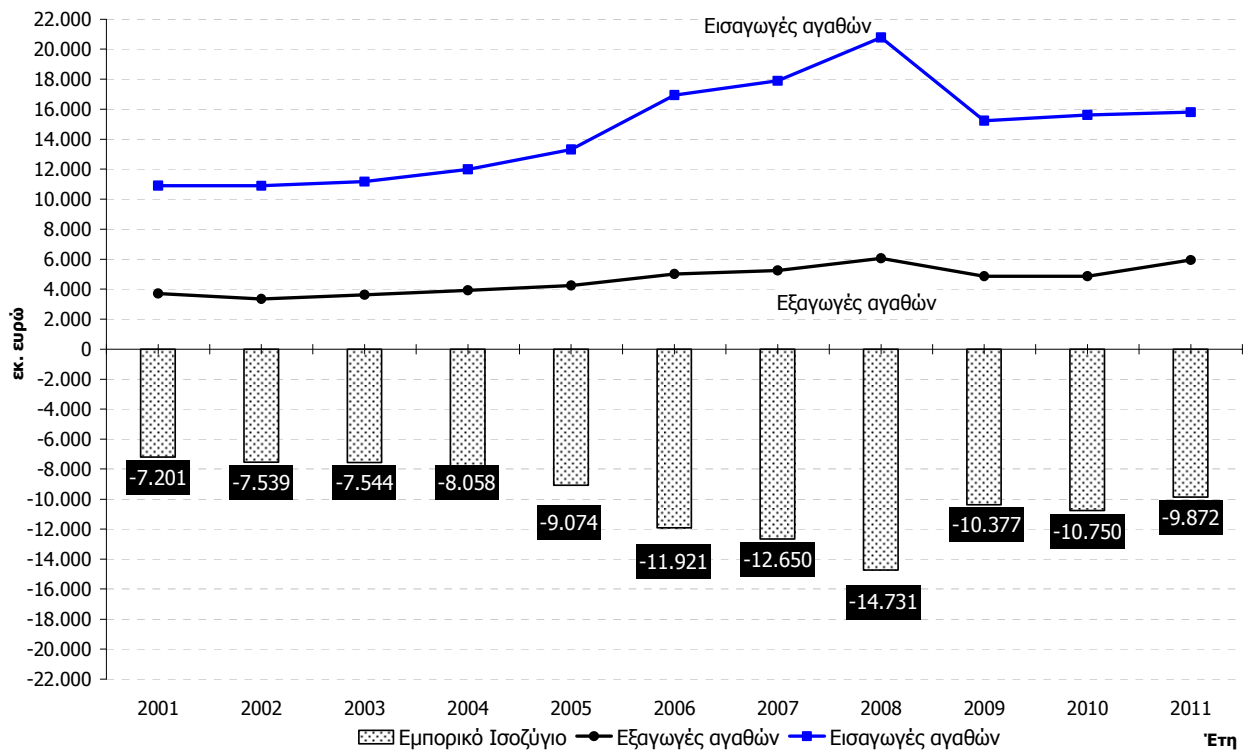
Το πλεόνασμα του **ισοζυγίου κεφαλαιακών μεταβιβάσεων** σχεδόν διπλασιάστηκε το 2011, στα € 305 εκ., παραμένοντας όμως χαμηλότερα κατά € 1 δισεκ. σε σχέση με το Μ.Ο. της περιόδου 2004-2009. Στα επιμέρους στοιχεία, οι εισπράξεις¹⁷, κυρίως από επιδοτήσεις στο πλαίσιο της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής, αυξήθηκαν κατά 48,5% (€ 123,7 εκ.), ροή που λαμβάνει χώρα συνήθως στο πρώτο δίμηνο του έτους, ενώ οι πληρωμές μειώθηκαν κατά 23,3% (€ 22,4 εκ.).

Τέλος, το έλλειμμα του **Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών και Κεφαλαιακών Μεταβιβάσεων, που αντανakλά ως ένα βαθμό** τις δανειακές ανάγκες της οικονομίας από το εξωτερικό, διαμορφώθηκε στα € 9,3 δισεκ. από € 12,4 δισεκ. στο α' τετράμηνο του 2010, μειωμένο κατά 23,7%, σε ανώτερα επίπεδα όμως από το 2009.

¹⁷ Οι εισπράξεις κεφαλαιακών μεταβιβάσεων αφορούν καταβολές από τα διαρθρωτικά ταμεία και το Ταμείο Συνοχής

Διάγραμμα 3.18

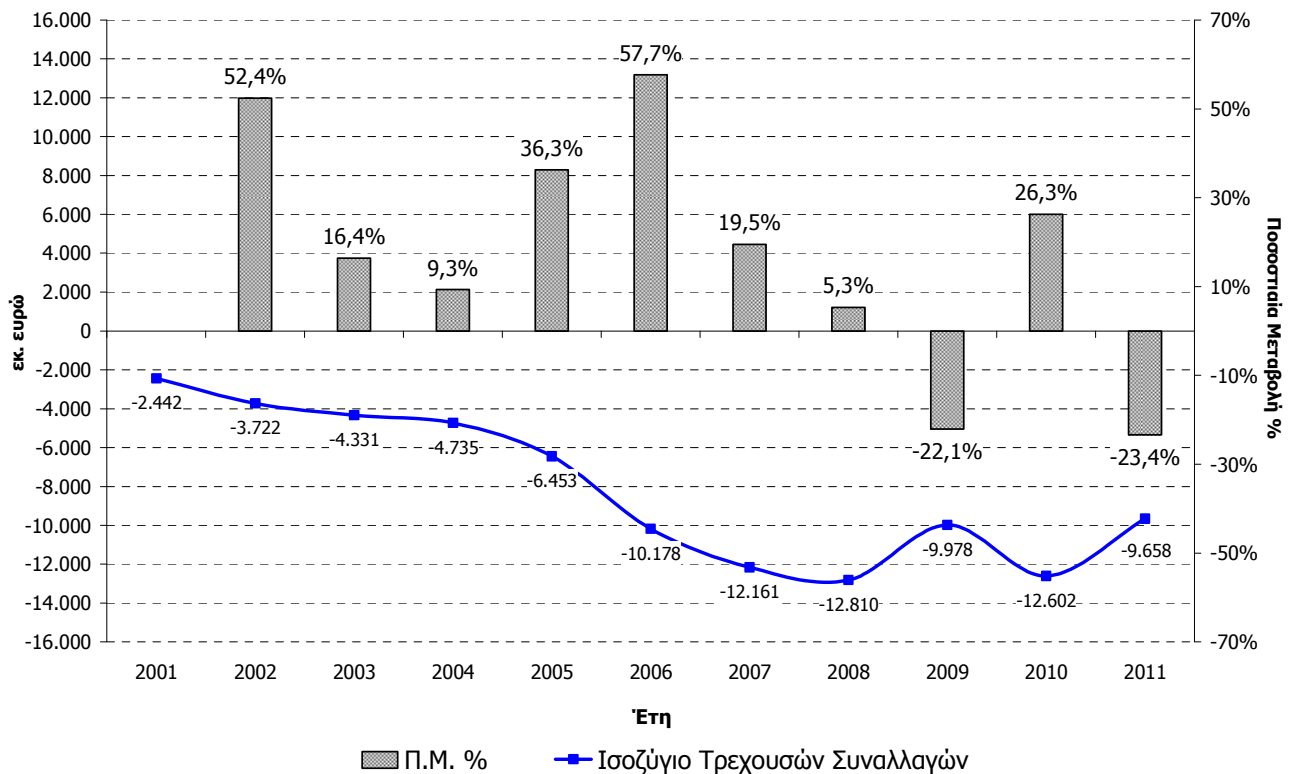
Εισαγωγές-Εξαγωγές 2001-2011 (Ιανουάριος-Απρίλιος)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος - Επεξεργασία στοιχείων ΙΟΒΕ

Διάγραμμα 3.19

Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών 2001-2011 (Ιανουάριος- Απρίλιος)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος-Επεξεργασία στοιχείων ΙΟΒΕ

Ισοζύγιο Χρηματοοικονομικών Συναλλαγών

Το **ισοζύγιο χρηματοοικονομικών συναλλαγών** επανέρχεται στα επίπεδα του 2009 στο πρώτο τετράμηνο του έτους, καθώς σημειώνει πτώση κατά 23,7% και διαμορφώνεται στα € 9,5 δισεκ., από € 12,5 δισεκ. το 2010.

Στους επιμέρους λογαριασμούς, οι **άμεσες επενδύσεις** παρουσίασαν καθαρή εκροή € 342 εκ., έναντι καθαρής εισροής € 635 εκ. το 2010, καθώς οι επενδύσεις μη κατοίκων στην Ελλάδα σχεδόν μηδενίστηκαν, υποχωρώντας στα € 22 εκ. το 2011 έναντι € 879 εκ. το 2010. Ταυτόχρονα, οι επενδύσεις κατοίκων στο εξωτερικό αυξήθηκαν κατά 48,7%, στα € 364 εκ..

Οι **επενδύσεις** χαρτοφυλακίου σημειώνουν εκρηκτική επιδείνωση, με αρνητικό πρόσημο όπως και το 2010, μετά από μια δεκαετία καθαρής εισροής, εξέλιξη που ήταν όμως αναμενόμενη, εξαιτίας της αλλαγής στη σύνθεση του χαρτοφυλακίου κυρίως των ελληνικών ομολόγων, καθώς λόγω της ένταξης της χώρας στο μηχανισμό στήριξης η αναχρηματοδότηση του χρέους έγινε με δάνεια από ΔΝΤ-ΕΕ-ΕΚΤ και όχι από ιδιώτες. Συγκεκριμένα οι επενδύσεις χαρτοφυλακίου εμφανίζουν καθαρή εκροή ύψους € 5,4 δισεκ., έναντι εκροής € 2,8 δισεκ. το 2010. Οι απαιτήσεις μειώθηκαν πάνω από το ήμισυ, στα € 2,5 δισεκ., έναντι € 5,3 δισεκ. το 2010, καθώς περιορίστηκαν οι τοποθετήσεις των εγχώριων θεσμικών επενδυτών σε ομόλογα και έντοκα γραμμάτια του εξωτερικού. Οι υποχρεώσεις περιορίστηκαν στα € 7,9 δισεκ., μειωμένες κατά € 238,5 εκ., αντανakλώντας τη μείωση των τοποθετήσεων μη κατοίκων σε ομόλογα και έντοκα γραμμάτια

του ελληνικού δημοσίου.

Στην κατηγορία των "**λοιπών**" επενδύσεων, στο πρώτο τετράμηνο του έτους, σημειώθηκε μικρή αύξηση των καθαρών εισροών, κατά 4%, στα € 15,3 δισεκ., έναντι € 14,7 δισεκ. το 2010. Τα δάνεια της Γενικής Κυβέρνησης έφτασαν τα € 21,1 δισεκ. το 2011, λόγω του μηχανισμού στήριξης, ο οποίος δεν υπήρχε το 2010. Στα υπόλοιπα στοιχεία, σημειώνεται πλέον καθαρή εισροή € 4 δισεκ. στις απαιτήσεις, εξαιτίας της μείωσης των τοποθετήσεων σε καταθέσεις και *repas* του εξωτερικού, από εγχώρια ιδρύματα και θεσμικούς επενδυτές. Ταυτόχρονα κατεγράφη μείωση και στις καταθέσεις μη κατοίκων σε καταθέσεις στην Ελλάδα και ελληνικά *repas*. Τέλος, τα **συναλλαγματικά διαθέσιμα** της χώρας διαμορφώθηκαν στο πρώτο τετράμηνο του 2011 στα € 4,6 δισεκ. από € 4 δισεκ. το 2010.

Αποτίμηση

Το αμιγώς εμπορευματικό τμήμα του εμπορικού ισοζυγίου, χωρίς πλοία και καύσιμα δηλαδή, βελτιώθηκε τον Απρίλιο κατά 38%, εξέλιξη που τροφοδοτείται τόσο από την αύξηση των εξαγωγών λοιπών αγαθών κατά 18%, όσο και από την ίδιας έκτασης μείωση των εισαγωγών. Η εξέλιξη αυτή λαμβάνει χώρα και στους τέσσερις πρώτους μήνες του 2011, παρόλο που η μείωση των εισαγωγών ήταν μικρότερης έντασης στις αρχές του έτους. Όμως, η θετική αναστροφή των τάσεων που είχαν διαμορφωθεί στο εξαγωγικό προφίλ της ελληνικής οικονομίας τα τελευταία χρόνια, δεν εκτιμάται ότι έχει λάβει ακόμα μόνιμο χαρακτήρα, Αναμφίβολα, τα διαρθρωτικά προβλήματα της ελληνικής οικονομίας είχαν οδηγήσει σε εξαγωγικό αδιέξοδο, καθώς δεχόταν αυξημένο ανταγωνισμό από χώρες χαμηλού κόστους εργασίας

αλλά και από χώρες παραγωγής ποιοτικών προϊόντων, οι οποίες παράγουν πλέον σε χώρες με σημαντικές παραγωγικές ικανότητες. Ως αποτέλεσμα, η Ελλάδα είχε εγκλωβιστεί σε μια κατάσταση "stuck in the middle".

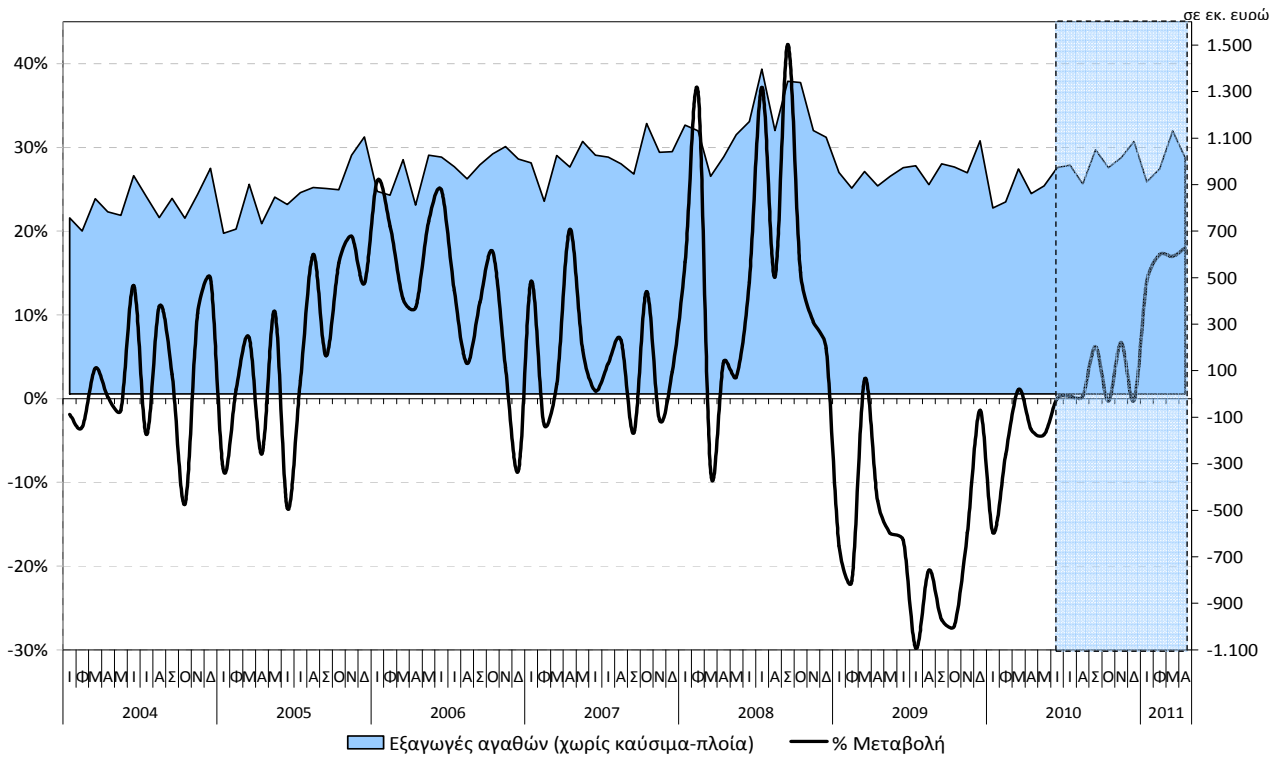
Η βελτίωση των εξαγωγών και η συρρίκνωση των εισαγωγών, έχουν ως κύρια πηγή τη βαθιά ύφεση της ελληνικής οικονομίας και τη δραστική μείωση του διαθέσιμου εισοδήματος. Έτσι οι εισαγωγές μειώνονται συνεχώς το τελευταίο έτος, ιδίως εκείνες που αφορούν καταναλωτικά αγαθά, όπως είχε αποτυπωθεί και στην προηγούμενη έκθεση¹⁸. Υπενθυμίζεται ότι οι εισαγωγές καταναλωτικών αγαθών αποτελούσαν γενικά τα τελευταία χρόνια το 1/4 των συνολικών εισαγωγών, με αποτέλεσμα η μείωση του διαθέσιμου εισοδήματος να αναστείλει ή να αποτρέψει αρκετές από τις αγορές που προέρχονται από το εξωτερικό.

Ταυτόχρονα, η μείωση της εγχώριας κατανάλωσης υποχρέωσε αρκετές επιχειρήσεις να αναζητήσουν στην εξωτερική αγορά – που έχει ανακάμψει σχετικά από την χρηματοπιστωτική κρίση - δυνητική πελατεία. Αυτή όμως η επιλογή δεν είναι εύκολη για όσες επιχειρήσεις δεν έχουν επενδύσει στις αγορές του εξωτερικού. Όσες όμως επιχειρήσεις είχαν εξωστρεφή στρατηγικό προσανατολισμό και πριν την κρίση, ενέτειναν τις προσπάθειές τους με θετικά αποτελέσματα που αποτυπώνεται έτσι στη σταδιακή αύξηση των εξαγωγών. Πράγματι, όπως φαίνεται από το διάγραμμα 3.20, οι εξαγωγές ενισχύονται, ενώ είναι λογικό να μην αναπληρώνουν απολύτως τη μειούμενη εγχώρια ζήτηση, εξαιτίας κυρίως του χρόνου προσαρμογής στις διεθνείς συνθήκες που απαιτείται για την εξαγωγική στρατηγική των επιχειρήσεων, αλλά και του έντονου ανταγωνισμού ο οποίος υφίσταται σε διεθνές επίπεδο και δεν επιτρέπει την υψηλή τιμολόγηση.

¹⁸ Τριμηνιαία Έκθεση για την Ελληνική Οικονομία, Αρ. Τεύχους 63, Μάρτιος 2011

Διάγραμμα 3.20

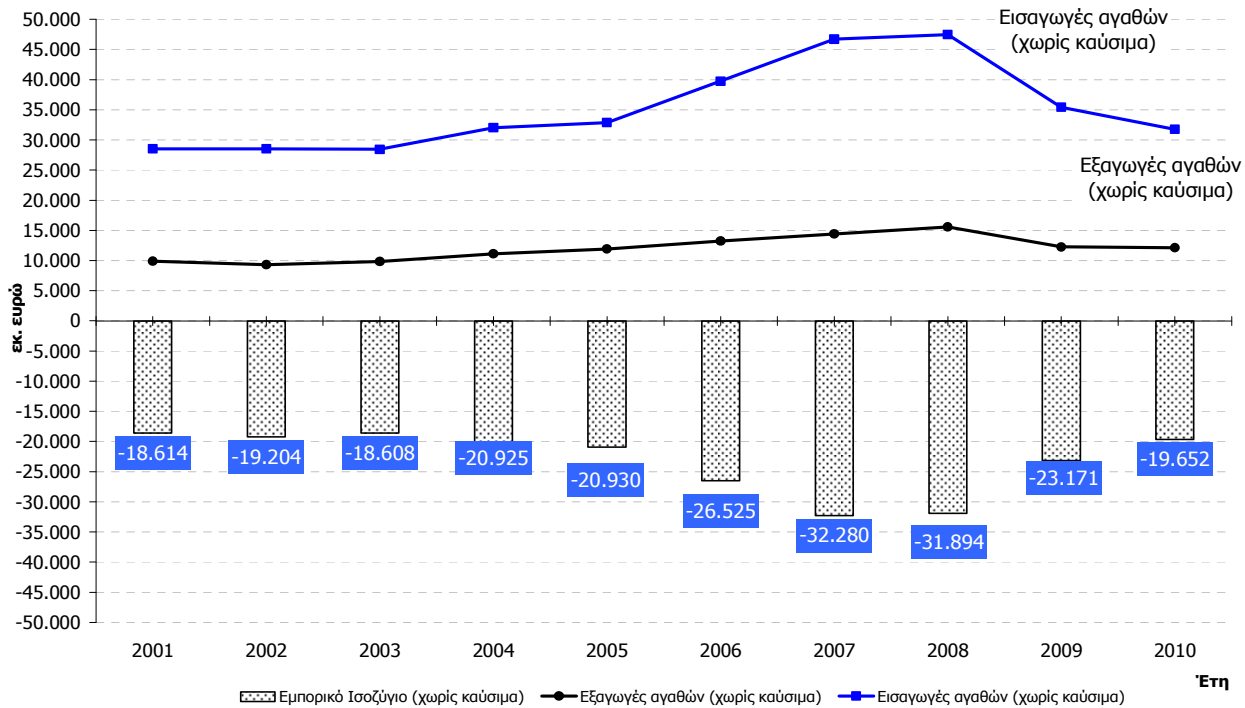
Διάρθρωση εισαγωγών-εξαγωγών κεφαλαιουχικών και καταναλωτικών αγαθών 2000-2010

Πηγή: Eurostat, επεξεργασία στοιχείων IOBE

Διάγραμμα 3.21

Εισαγωγές-Εξαγωγές (χωρίς καύσιμα) 2001-2011 (Ιανουάριος- Απρίλιος)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος - Επεξεργασία στοιχείων IOBE

Πίνακας 3.10
Προσωρινό Ισοζύγιο Εξωτερικών Συναλλαγών (Ιανουάριος- Απρίλιος) σε εκ. ευρώ

		Ιανουάριος – Απρίλιος			Απρίλιος		
		2009	2010	2011	2009	2010	2011
I	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΤΡΕΧΟΥΣΩΝ ΣΥΝ/ΓΩΝ (I.A + I.B + I.Γ + I.Δ)	-9.978,3	-12.601,7	-9.658,0	-2.883,6	-2.898,1	-2.309,3
I.A	ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ (I.A.1 - I.A.2)	-10.376,6	-10.749,5	-9.871,6	-2.666,4	-2.527,9	-2.262,1
	ΙΣΟΖΥΓΙΟ καυσίμων	-2.558,9	-3.324,3	-4.380,8	-625,8	-627,3	-1.049,3
	ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ χωρίς καύσιμα	-7.817,7	-7.425,2	-5.490,8	-2.040,7	-1.900,6	-1.212,8
	ΙΣΟΖΥΓΙΟ πλοίων	-1.241,1	-1.223,6	-958,9	-359,8	-294,6	-225,8
	ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ χωρίς καύσιμα και πλοία	-6.576,6	-6.201,6	-4.531,9	-1.680,9	-1.606,0	-987,0
I.A.1	Εξαγωγές αγαθών	4.859,9	4.865,0	5.936,1	1.200,1	1.298,8	1.606,8
	Καύσιμα	824,7	1.199,6	1.662,9	227,7	375,3	528,2
	Πλοία (εισπράξεις)	346,7	211,5	245,4	77,8	62,3	62,6
	Λοιπά αγαθά	3.688,5	3.453,9	4.027,8	894,6	861,2	1.016,0
I.A.2	Εισαγωγές αγαθών	15.236,5	15.614,5	15.807,7	3.866,5	3.826,7	3.869,0
	Καύσιμα	3.383,6	4.523,9	6.043,7	853,5	1.002,6	1.577,5
	Πλοία (πληρωμές)	1.587,8	1.435,1	1.204,3	437,6	356,9	288,4
	Λοιπά αγαθά	10.265,1	9.655,5	8.559,7	2.575,4	2.467,2	2.003,1
I.B	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ (I.B.1 - I.B.2)	1.757,4	1.643,2	1.708,5	539,5	483,2	596,5
I.B.1	Εισπράξεις	6.366,1	6.744,6	6.420,0	1.768,2	1.829,6	1.752,6
	Ταξιδιωτικό	873,9	804,3	847,7	387,6	327,8	348,9
	Μεταφορές	4.550,3	4.945,3	4.461,0	1.144,6	1.269,9	1.120,1
	Λοιπές υπηρεσίες	941,9	995,0	1.111,3	236,0	231,9	283,6
I.B.2	Πληρωμές	4.608,7	5.101,4	4.711,5	1.228,7	1.346,4	1.156,2
	Ταξιδιωτικό	808,1	693,6	726,0	221,6	180,4	192,1
	Μεταφορές	2.244,8	2.824,9	2.477,5	586,5	744,3	616,6
	Λοιπές υπηρεσίες	1.555,8	1.582,9	1.508,0	420,6	421,8	347,5
I.Γ	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΩΝ (I.Γ.1 - I.Γ.2)	-2.738,5	-2.575,8	-2.721,8	-755,3	-671,0	-635,2
I.Γ.1	Εισπράξεις	1.618,3	1.299,2	1.115,9	373,3	296,0	269,1
	Αμοιβές, μισθοί	87,6	67,5	60,7	23,9	15,4	15,7
	Τόκοι, μερίσματα, κέρδη	1.530,6	1.231,6	1.055,3	349,4	280,6	253,5
I.Γ.2	Πληρωμές	4.356,7	3.874,9	3.837,7	1.128,6	966,9	904,3
	Αμοιβές, μισθοί	132,7	126,0	140,0	31,5	31,2	37,6
	Τόκοι, μερίσματα, κέρδη	4.224,1	3.748,9	3.697,7	1.097,1	935,7	866,7
I.Δ	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΤΡΕΧΟΥΣΩΝ ΜΕΤΑΒΙΒΑΣΕΩΝ (I.Δ.1 - I.Δ.2)	1.379,3	-919,6	1.226,9	-1,4	-182,4	-8,5
I.Δ.1	Εισπράξεις	2.926,9	759,7	2.744,5	327,4	161,2	235,8
	Γενική Κυβέρνηση (κυρίως μεταβιβάσεις από ΕΕ)	2.272,8	232,2	2.360,2	166,8	53,4	137,4
	Λοιποί τομείς (μεταναστευτικά εμβάσματα, κλπ)	654,1	527,5	384,3	160,6	107,8	98,5
I.Δ.2	Πληρωμές	1.547,5	1.679,3	1.517,6	328,8	343,6	244,3
	Γενική Κυβέρνηση (κυρίως πληρωμές προς ΕΕ)	1.117,6	1.165,5	1.032,0	208,3	201,0	122,8
	Λοιποί τομείς	429,9	513,8	485,6	120,5	142,7	121,5
II	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΩΝ ΜΕΤΑΒΙΒΑΣΕΩΝ (II.1 - II.2)	814,3	159,1	305,2	334,9	10,7	-6,9
II.1	Εισπράξεις	909,6	255,3	379,0	356,5	28,7	8,3
	Γενική Κυβέρνηση (κυρίως μεταβιβάσεις από ΕΕ)	834,2	205,3	352,5	331,8	12,4	0,7
	Λοιποί τομείς	75,4	50,0	26,5	24,7	16,4	7,6
II.2	Πληρωμές	95,3	96,2	73,8	21,6	18,0	15,2
	Γενική Κυβέρνηση (κυρίως πληρωμές προς ΕΕ)	3,3	8,0	3,5	1,0	1,6	1,0
	Λοιποί τομείς	92,0	88,3	70,3	20,7	16,4	14,1
III	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΤΡΕΧΟΥΣΩΝ ΣΥΝ/ΓΩΝ ΚΑΙ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΩΝ	-9.163,9	-12.442,7	-9.352,8	-2.548,8	-2.887,4	-2.316,2
IV	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΧΡΗΜ/ΚΩΝ ΣΥΝ/ΓΩΝ	9.650,7	12.563,5	9.585,6	2.963,5	3.324,6	2.464,0
IV.A	ΑΜΕΣΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ*	611,3	634,5	-341,6	790,1	-102,0	-30,5
	Κατοίκων στο εξωτερικό	-343,5	-244,8	-363,9	-90,2	-85,7	-46,3
	Μη κατοίκων στην Ελλάδα	954,9	879,4	22,4	880,3	-16,3	15,8
IV.B	ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΧΑΡΤΟΦΥΛΑΚΙΟΥ*	7.972,8	-2.859,5	-5.422,8	-7.208,7	-7.773,7	632,5
	Απατήσεις	2.069,0	5.361,7	2.559,9	-4.082,1	1.800,7	1.439,2
	Υποχρεώσεις	5.903,8	-8.221,2	-7.982,7	-3.126,6	-9.574,4	-806,7
IV.Γ	ΛΟΙΠΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ*	1.038,5	14.771,5	15.359,0	9.388,1	11.159,3	1.914,1
	Απατήσεις	-8.243,7	-12.279,2	3.999,6	584,0	-4.241,3	-991,7
	Υποχρεώσεις	9.282,2	27.050,7	11.359,5	8.804,1	15.400,5	2.905,8
	(Δάνεια Γενικής Κυβέρνησης)	-1.052,1	-604,6	21.104,3	-252,5	-83,3	-0,1
IV.Δ	ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΩΝ ΔΙΑΘΕΣΙΜΩΝ **	28,0	17,0	-9,0	-6,0	41,0	-52,0
V	ΤΑΚΤΟΠΟΙΗΤΕΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ (I + II + IV + V = 0)	-486,7	-120,9	-232,8	-414,7	-437,2	-147,8
	ΥΦΟΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΩΝ ΔΙΑΘΕΣΙΜΩΝ***				2.720,0	4.042,0	4.609,0

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

* (+) καθαρή εισροή (-) καθαρή εκροή, ** (+) μείωση (-) αύξηση

***Τα συναλλαγματικά διαθέσιμα, σύμφωνα με τον ορισμό της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, περιλαμβάνουν μόνο το νομισματικό χρυσό, τη "συναλλαγματική θέση" στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, τα "ειδικά τραβηκτικά δικαιώματα" και τις απατήσεις της Τράπεζας της Ελλάδος σε ξένο νόμισμα έναντι κατοίκων χωρών εκτός της ζώνης του ευρώ. Αντίθετα, δεν περιλαμβάνουν τις απατήσεις σε ευρώ έναντι κατοίκων χωρών εκτός της ζώνης του ευρώ, τις απατήσεις σε συναλλάγμα και σε ευρώ έναντι κατοίκων χωρών της ζώνης του ευρώ, και τη συμμετοχή της Τράπεζας της Ελλάδος στο κεφάλαιο και στα συναλλαγματικά διαθέσιμα της ΕΚΤ.

4. ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΝΑΓΚΑΙΕΣ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΓΑΛΗΣ ΚΛΙΜΑΚΑΣ ΔΙΕΙΣΔΥΣΗ ΤΩΝ ΑΠΕ ΣΤΗΝ ΗΛΕΚΤΡΟΠΑΡΑΓΩΓΗ¹⁹

Η μετάβαση της Ελλάδας προς μια οικονομία με χαμηλές εκπομπές αερίων θερμοκηπίου, της οποίας κεντρικό χαρακτηριστικό αποτελεί η μεγάλης κλίμακας διείσδυση των ΑΠΕ, δεν είναι εφικτό να πραγματοποιηθεί χωρίς τη ριζική αναδιάρθρωση του εγχώριου τομέα ηλεκτροπαραγωγής, η οποία θα συνοδεύεται από σημαντικές επενδύσεις στα δίκτυα μεταφοράς και διανομής. Στη μελέτη παρουσιάζονται και, όπου είναι δυνατό, αποτιμώνται οι επιδράσεις στο σύστημα παραγωγής, στο σύστημα μεταφοράς και σε οικονομικά μεγέθη από τις απαιτούμενες προσαρμογές για την επίτευξη του εθνικού στόχου διείσδυσης των ΑΠΕ με ορίζοντα το 2020.

Το πλαίσιο πολιτικής για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Η ταχεία προώθηση των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ) αποτελεί έναν από τους θεμελιώδεις άξονες της πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ), στο πλαίσιο της προσπάθειας αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής και των ενδεχόμενων καταστροφικών συνεπειών της. Άρρηκτα συνδεδεμένη με τις πολιτικές που αποβλέπουν στον δραστικό περιορισμό των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα (CO₂) και την εξοικονόμηση ενέργειας, η ευρωπαϊκή πολιτική για τις ΑΠΕ έχει καθορίσει δεσμευτικό στόχο, σύμφωνα με τον οποίο μέχρι το 2020 το 20% του συνόλου της ενέργειας που καταναλώνεται στην ΕΕ θα πρέπει να προέρχεται από ΑΠΕ.

Το ήδη θεσμοθετημένο πλαίσιο πολιτικής για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, συνιστά μόλις το πρώτο βήμα στην προσπάθεια μετασχηματισμού προς μια οικονομία με χαμηλές εκπομπές αερίων θερμοκηπίου. Η προσπάθεια δεν πρόκειται να σταματήσει το 2020, αλλά όπως προκύπτει από τον Οδικό Χάρτη για το Κλίμα που πρόσφατα ανακοίνωσε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (Μάρτιος 2011), ήδη προετοιμάζεται η εποχή μετά το 2020, όπου οι στόχοι μείωσης των εκπομπών θα είναι ακόμα μεγαλύτεροι. Μια τέτοια εξέλιξη θα προσδώσει τεράστια σημασία στον απρόσκοπτο μετασχηματισμό του ενεργειακού συστήματος μέσω της αξιοποίησης τεχνολογιών χαμηλών ή μηδενικών εκπομπών, όπως η πλειονότητα των τεχνολογιών ΑΠΕ.

Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας στην Ελλάδα : Αναγκαιότητα, στόχοι και εμπόδια

Στο πλαίσιο της ευθυγράμμισης με την πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Ενέργεια και το Κλίμα, η Ελλάδα έχει αναλάβει υποχρεώσεις για τη μείωση των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου έως το 2020, μέσω συμμετοχής στον ευρωπαϊκό μηχανισμό εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπής CO₂ και περιορισμού των εκπομπών στους τομείς που δεν καλύπτονται από το συγκεκριμένο μηχανισμό. Καθώς πολύ σημαντικό μερίδιο των εκπομπών της χώρας οφείλεται στην ηλεκτροπαραγωγή με καύση ορυκτών καυσίμων (50% των εκπομπών CO₂ και 42% των εκπομπών στο σύνολο των αερίων θερμοκηπίου το 2009), η μείωση των εκπομπών, σε συνδυασμό

¹⁹ Περίληψη μελέτης που πραγματοποιήθηκε από τη Μονάδα Παρακολούθησης και Ανάλυσης του Τομέα Ηλεκτρισμού του IOBE, με χρηματοδότηση του Συνδέσμου Επιχειρήσεων Ηλεκτρισμού Ελλάδος.

με τις πρόσθετες δεσμεύσεις για την προώθηση της χρήσης των ΑΠΕ, απαιτεί τη ριζική αναδιάρθρωση του μείγματος της ηλεκτροπαραγωγής.

Ο εθνικός στόχος για τις ΑΠΕ, σύμφωνα με το νόμο 3851/2010, καθορίζει συμμετοχή της ενέργειας που παράγεται από ΑΠΕ στην ακαθάριστη τελική κατανάλωση ενέργειας σε ποσοστό 20% μέχρι το 2020. Δεδομένου ότι οι τεχνολογικές επιλογές ΑΠΕ στην ηλεκτροπαραγωγή είναι ευρύτερες συγκριτικά με τους υπόλοιπους ενεργειακούς τομείς, όπως οι μεταφορές, ο τομέας της ηλεκτροπαραγωγής λαμβάνει κυρίαρχο ρόλο στην προσπάθεια επίτευξης των στόχων. Έτσι, σύμφωνα με το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο, προβλέπεται συμμετοχή της ηλεκτρικής ενέργειας που παράγεται από ΑΠΕ (συμπεριλαμβανομένων των μεγάλων υδροηλεκτρικών) στην ακαθάριστη κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας σε ποσοστό τουλάχιστον 40% το 2020, από 18% το 2010.

Η επίτευξη των στόχων δεν πρέπει να θεωρείται δεδομένη, καθώς παρουσιάζονται εμπόδια τα οποία περιλαμβάνουν χρηματοδοτικούς και τεχνικούς περιορισμούς, τις συνθήκες στην οικονομία, την έλλειψη κατάλληλου ρυθμιστικού περιβάλλοντος και κινήτρων, αλλά και πλήθος άλλων παραγόντων (χωροταξικό, αποδοχή από τοπικές κοινωνίες, γραφειοκρατία κ.ά.). Σημαντικές καθυστερήσεις στα έργα ΑΠΕ στην Ελλάδα σχετίζονται με τη διασύνδεση των έργων με το δίκτυο και τις προσφυγές στη Δικαιοσύνη, με τη διαδικασία της ηλεκτρικής διασύνδεσης να αποτελεί τροχοπέδη σχεδόν για κάθε έργο.

Αναγκαίες προσαρμογές για τη μετάβαση σε μια νέα δομή ηλεκτροπαραγωγής

Η υψηλή διείσδυση των μονάδων ΑΠΕ επηρεάζει τη λειτουργία του υφιστάμενου συστήματος παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, η ανάπτυξη του οποίου βασιζόταν μέχρι και σήμερα στη συγκέντρωση της παραγωγής σε συμβατικές μονάδες μεγάλης δυναμικότητας. Με τη διείσδυση μονάδων ΑΠΕ στο σύστημα παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, εκτός από μείωση των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου επιτυγχάνεται εξοικονόμηση των εγχώριων καυσίμων και μείωση της εξάρτησης από εισαγόμενα καύσιμα. Ωστόσο, το συνολικό ηλεκτρικό σύστημα πρέπει να είναι επαρκώς ευέλικτο, ώστε να υποστηρίξει αποτελεσματικά και με χαμηλό κόστος τις ανάγκες αυξημένης διείσδυσης των μονάδων ΑΠΕ. Πιθανή ανεπάρκεια ευέλικτων μονάδων στο ηλεκτρικό σύστημα, επιφέρει υψηλότερο κόστος και μεγαλύτερη μεταβλητότητα των τιμών στις αγορές χονδρικής, ενώ είναι πολύ ισχυρό το ενδεχόμενο της απόρριψης ενέργειας από μονάδες ΑΠΕ κατά τις ώρες που η παραγωγή υπερβαίνει τη ζήτηση. Περαιτέρω, η διείσδυση των ΑΠΕ μπορεί να οδηγήσει σε μειωμένη αποδοτικότητα των υπολοίπων μονάδων λόγω της επίδρασης στο βαθμό χρησιμοποίησης, αλλά και στον αριθμό σβέσεων και εναύσεων τους. Αυτό καθιστά απαραίτητη τη λειτουργία μηχανισμών εκτός της αγοράς ενέργειας, όπως π.χ. η αγορά ισχύος, οι οποίοι θα εξασφαλίζουν ότι η απαιτούμενη ισχύς θα είναι διαθέσιμη στο σύστημα όποτε χρειάζεται.

Προσαρμογές στη λειτουργία της χονδρικής αγοράς και σε άλλους σχετικούς τομείς θα συνεισφέρουν σημαντικά στην ομαλή ένταξη των έργων ΑΠΕ και στην ασφαλή λειτουργία του συ-

στήματος παραγωγής. Απαραίτητη προϋπόθεση για τη διείσδυση ΑΠΕ, στα απαιτούμενα από τον εθνικό στόχο επίπεδα, αποτελεί η δυνατότητα ελέγχου της παραγωγής από τα αιολικά πάρκα. Προς αυτήν την κατεύθυνση κινείται και η εφαρμογή ομαδοποιημένης διαχείρισης (cluster management), η οποία προσφέρει νέες δυνατότητες για τη βέλτιστη ένταξη μονάδων μεταβλητής παραγωγής. Σε συνθήκες μεγάλης διείσδυσης, η συντόμευση της διαφοράς μεταξύ του χρόνου κλεισίματος προσφορών (gate closure time) και του πραγματικού χρόνου κατανομής, θα επιτρέψει τη συμμετοχή των αιολικών στην αγορά και παράλληλα θα μειώσει το κόστος εξισορρόπησης. Σημαντική προϋπόθεση σε αυτήν τη λύση αποτελεί η δυνατότητα εφαρμογής ενδοημερήσιας πρόβλεψης αιολικής παραγωγής, που θα οδηγήσει σε χαμηλότερες ανάγκες εφεδρείας. Η συμμετοχή των αιολικών μονάδων στη χονδρική αγορά θα διευκολυνθεί επίσης με την ανάπτυξη προβλεπτικών υποδειγμάτων αιολικής παραγωγής με καλύτερη ακρίβεια προβλέψεων σε μεγαλύτερους χρονικούς ορίζοντες. Σε αυτήν την κατεύθυνση θα συνεισφέρει και η περαιτέρω αυτοματοποίηση των εργαλείων του διαχειριστή του συστήματος για τον έλεγχο σε έκτακτες περιστάσεις και για τη διαχείριση της ζήτησης.

Πολύ σημαντική είναι και η διάσταση ενοποίησης των αγορών ηλεκτρικής ενέργειας (επόμενης ημέρας και εξισορρόπησης), πέραν από την ενίσχυση των διασυνδέσεων. Αυτό περιλαμβάνει την καθιέρωση διασυνοριακών ενδοημερήσιων αγορών, τη μετάβαση σε έμμεσες δημοπρασίες (implicit auctions) στην κατανομή των διασυνοριακών διασυνδέσεων και την εναρμόνιση των χρόνων κλεισίματος προσφορών και των υπόλοιπων κανόνων λειτουργίας. Στην ομαλότερη λειτουργία του συστήματος θα συνεισφέρει και η διασυνοριακή συνεργασία όσον αφορά στις προβλέψεις της αιολικής παραγωγής.

Τα σενάρια της ανάλυσης

Στη μελέτη εξετάζεται το ζήτημα της διείσδυσης των ΑΠΕ με την υπόθεση ότι το υφιστάμενο πλαίσιο πολιτικής για τις ΑΠΕ επαρκεί για την επίτευξη των στόχων. Οι διαφοροποιήσεις που μελετήθηκαν αφορούν σε υποθέσεις σχετικά με τις δυνατότητες διασυνδέσεων και αποθήκευσης μέσω αντλησιοταμίευσης και σε εναλλακτικά σενάρια για τις ευρύτερες οικονομικές συνθήκες που θα επικρατήσουν μέχρι το 2020. Συνολικά αναπτύχθηκαν έξι σενάρια, τα οποία διαφέρουν ως προς την έκταση της διασύνδεσης του συστήματος (μόνο Κυκλάδες, Βόρειο Αιγαίο ή όλα τα νησιά), τις επιπλέον δυνατότητες αντλησιοταμίευσης (0, 365 MW ή 865 MW), τις επιπλέον διεθνείς διασυνδέσεις (0 ή 1 GW), την οικονομική ανάπτυξη (στασιμότητα, επικρατέστερο σενάριο ή υψηλή ανάπτυξη), τις τιμές δικαιωμάτων CO₂ (10, 25 ή 35 €/tCO₂), τις τιμές φυσικού αερίου, τη διαχρονική εξέλιξη της ζήτησης και την ταχύτητα διείσδυσης των ΑΠΕ.

Πίνακας 4.1: Σενάρια της Ανάλυσης

Σενάριο	Έργα ΜΑΣΜ 08-12	Διασύνδεση Βορείου Αιγαίου	Διασύνδεση Κρήτης & Νοτίου Αιγαίου	Πρόσθετη αντλησιοταμίευση	Πρόσθετες διεθνείς διασυνδέσεις	ΑΕΠ (ΜΕΡΜ 10-20)	Τιμές CO ₂	Τιμές ΦΑ (€'10/toe)
Βασικό (Β)	√	×	×	×	×	2,2%	25 €/t	388
Ενδιάμεσο (Μ)	√	√	×	365 MW	×	2,2%	25 €/t	388
Φιλόδοξο (Φ)	√	√	√	865 MW	1.000 MW	2,2%	25 €/t	388
Μ-Σ(1)	√	√	×	365 MW	×	0,6%	10 €/t	-3% ανά έτος
Μ-Υ(1)	√	√	×	365 MW	×	3,1%	35 €/t	+3% ανά έτος
ΕΣΔ(1)	√	√	×	365 MW	×	2,2%	25 €/t	388

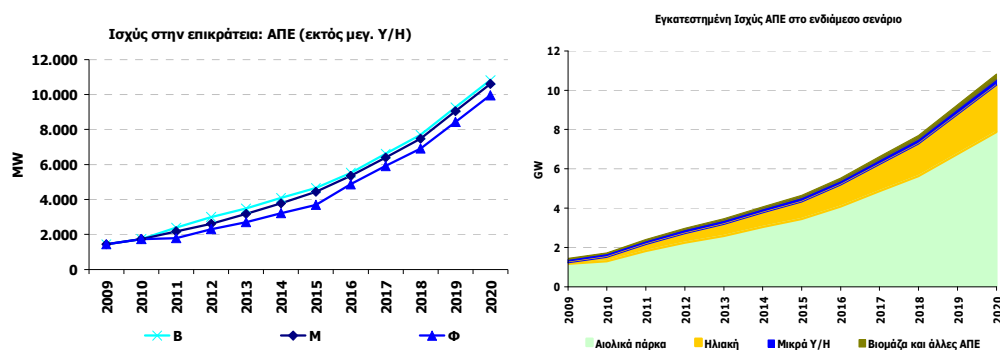
(1) Μ-Σ:Ενδιάμεσο-Στασιμότητα, Μ-Υ:Ενδιάμεσο-Υψηλή ανάπτυξη, ΕΣΔ: Εθνικό Σχέδιο Δράσης
 Πηγή:IOBE

Απαιτούμενη Εγκατεστημένη Ισχύς ΑΠΕ

Η εγκατεστημένη ισχύς των μονάδων ΑΠΕ που απαιτείται για την επίτευξη του στόχου διείσδυσης εκτιμάται ότι ανέρχεται το 2020 σε 10,3 GW στο διασυνδεδεμένο σύστημα (10,6 GW στο σύνολο της επικράτειας). Το μέγεθος της εγκατεστημένης ισχύος διαφοροποιείται ανάλογα με τις υποθέσεις της ανάλυσης (Διάγραμμα 4.1). Εκτεταμένες διασυνδέσεις και συνθήκες που οδηγούν σε χαμηλότερη ζήτηση ηλεκτρικής ενέργειας, συνδέονται με μικρότερες απαιτήσεις ισχύος ΑΠΕ για την επίτευξη των στόχων. Επικρατέστερη τεχνολογία ΑΠΕ είναι τα αιολικά πάρκα, ενώ ακολουθούν τα φωτοβολταϊκά και τα μικρά υδροηλεκτρικά.

Διάγραμμα 4.1

Εκτιμήσεις εγκατεστημένης ισχύος ΑΠΕ για την επίτευξη του εθνικού στόχου το 2020

Πηγή:IOBE

Εκτίμηση του βέλτιστου μίγματος ηλεκτροπαραγωγής

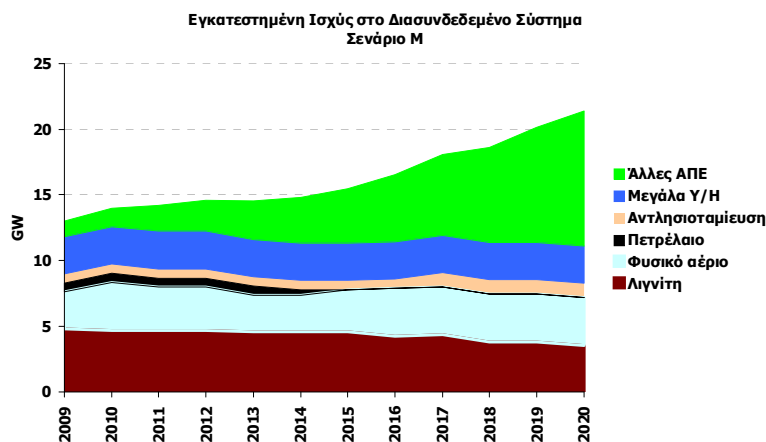
Με δεδομένο ότι σημαντικό μέρος του φορτίου θα καλύπτεται από τις μονάδες ΑΠΕ, εκτιμάται ότι για την κάλυψη του υπολειπόμενου φορτίου και τη διατήρηση της αξιοπιστίας του συστήματος σε αποδεκτό επίπεδο θα απαιτηθεί η εγκατάσταση 4 μονάδων συνδυασμένου κύκλου με

καύση φυσικού αερίου (1,7 GW) και 1 μονάδας με καύση λιγνίτη (400 MW) την περίοδο 2010-2020. Στο σενάριο Μ-Σ η νέα ισχύς μονάδων συνδυασμένου κύκλου περιορίζεται σε 850 MW, που έχει ήδη καλυφθεί με την ένταξη 2 νέων μονάδων το 2010. Οι νέες μονάδες αντικαθιστούν μερικώς την ισχύ των θερμικών μονάδων που αποσύρονται. Λαμβάνοντας υπόψη την ανάγκη απόσυρσης παλαιωμένων μονάδων, αυτό συνεπάγεται ότι, προς το τέλος της περιόδου η εγκατεστημένη ισχύς των μονάδων φυσικού αερίου θα υπερτερεί σε ισχύ των μονάδων λιγνίτη σε όλα τα σενάρια, εκτός από το σενάριο οικονομικής στασιμότητας (Διάγραμμα 4.2). Το 2020, η εγκατεστημένη ισχύς των θερμικών μονάδων στο διασυνδεδεμένο σύστημα εκτιμάται σε 7,2 GW στο σενάριο Μ (6,3 – 8,0 GW στα υπόλοιπα σενάρια), έναντι 9,0 GW το 2010. Προκύπτει επομένως ότι οι μονάδες ΑΠΕ, εκτός των μεγάλων υδροηλεκτρικών, θα έχουν το 2020 μεγαλύτερη εγκατεστημένη ισχύ από τις θερμικές μονάδες στο διασυνδεδεμένο σύστημα.

Οι μεταβολές στη σύνθεση της εγκατεστημένης ισχύος του συστήματος θα επιφέρουν σημαντικές ανακατατάξεις στα μερίδια της θερμικής παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας. Το μερίδιο της ηλεκτροπαραγωγής με λιγνίτη μειώνεται από 51% το 2010 σε 23% στο σενάριο Μ το 2020. Η ηλεκτροπαραγωγή με φυσικό αέριο ενισχύει το μερίδιό της από 19% το 2010 σε 30% το 2020 στο σενάριο Μ. Η χρήση πετρελαίου μειώνεται ανάλογα με το σενάριο διασύνδεσης νησιών από 9,5% το 2010 σε 6,4% το 2020 στο σενάριο Μ (0-8,8% στα υπόλοιπα σενάρια).

Διάγραμμα 4.2

Εγκατεστημένη ισχύς στο διασυνδεδεμένο σύστημα στο ενδιάμεσο σενάριο διασύνδεσης

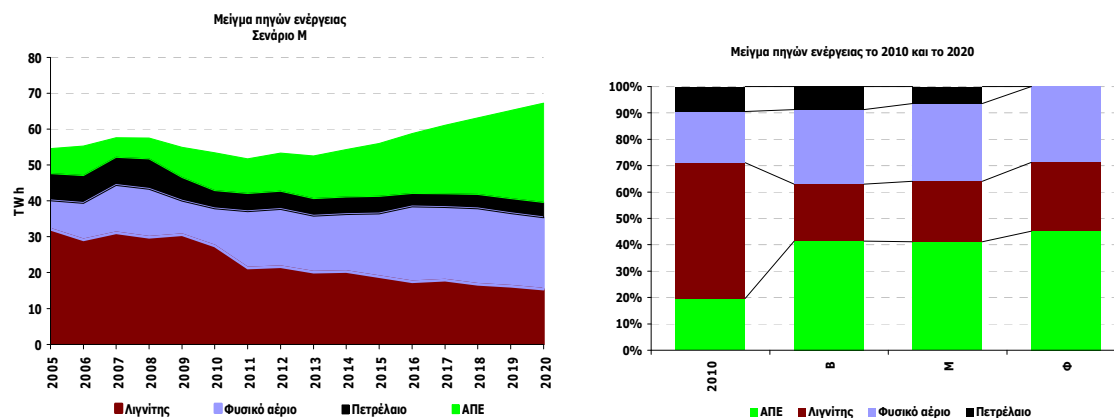
Πηγή: IOBE

Τα αποτελέσματα αυτά είναι αναμενόμενα δεδομένης της απόσυρσης μονάδων λιγνίτη που αντικαθίστανται από μονάδες φυσικού αερίου. Επιπλέον, μετά το 2013 όπου το κόστος αγοράς δικαιωμάτων εκπομπής CO₂ αυξάνεται σημαντικά, οι μονάδες λιγνίτη αναλαμβάνουν φορτίο με χαμηλότερη προτεραιότητα σε σχέση με τις νέες μονάδες φυσικού αερίου που επιβαρύνονται με χαμηλότερο κόστος ρύπων. Ωστόσο, τα αποτελέσματα εξαρτώνται κρίσιμα από τις παραμέτρους κόστους των μονάδων, και συγκεκριμένα των τιμών φυσικού αερίου και δικαιωμάτων

εκπομπής CO₂. Έτσι, στο σενάριο χαμηλής τιμής δικαιωμάτων, αλλά και φυσικού αερίου, τα μερίδια του λιγνίτη και φυσικού αερίου είναι σχετικά κοντά (27% και 24% αντίστοιχα). Αντίθετα, στο σενάριο υψηλών τιμών δικαιωμάτων, το μερίδιο του λιγνίτη περιορίζεται περαιτέρω (19%), ενώ του φυσικού αερίου ενισχύεται (33%).

Διάγραμμα 4.3

Παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας στο ενδιάμεσο σενάριο διασύνδεσης και σύνθεση παραγωγής το 2020

Απαιτήσεις εφεδρείας

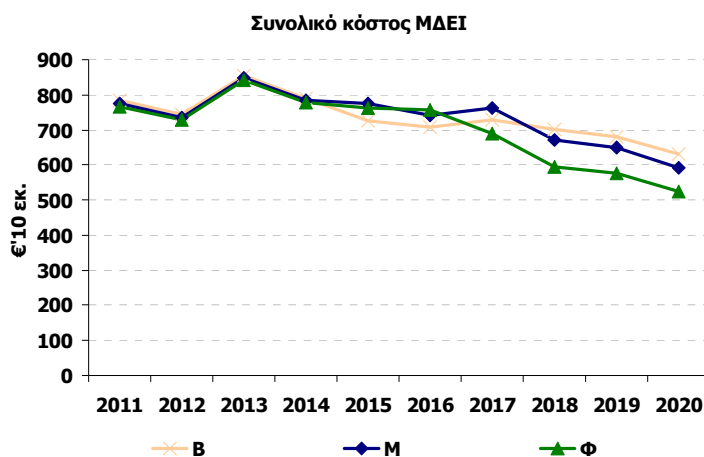
Υποθέτοντας 30% σφάλμα πρόβλεψης της παραγωγής των μονάδων ΑΠΕ κατά τη διαδικασία του ημερήσιου ενεργειακού προγραμματισμού, εκτιμήθηκε ότι οι απαιτήσεις στρεφόμενης εφεδρείας μπορεί να φθάσουν τα 1,7 GW το 2020 στο σενάριο M (1,4 – 1,9 GW στα υπόλοιπα σενάρια). Όμως, πρέπει να επισημανθεί ότι το υψηλό επίπεδο στρεφόμενης εφεδρείας θα απαιτηθεί για λίγες μόνο ώρες του έτους. Το 2020 το 69% των ωρών του έτους οι ανάγκες εφεδρείας δεν υπερβαίνουν τα 400 MW, ενώ άνω των 1 GW είναι οι ανάγκες εφεδρείας το 3,7% των ωρών του ίδιου έτους. Προκύπτει επομένως ότι θα απαιτηθούν μονάδες, οι οποίες θα μπορούν να προσφέρουν την απαιτούμενη ευελιξία και ρυθμιστικό πλαίσιο που να εξασφαλίζει ικανοποιητική απόδοση για την προσφορά της συγκεκριμένης υπηρεσίας.

Χρηματοοικονομικές επιδόσεις

Η χρηματοοικονομική απόδοση των θερμικών μονάδων με βάση τα έσοδα από την αγορά χονδρικής θα δεχθεί πιέσεις μετά την κατάργηση της δωρεάν κατανομής των δικαιωμάτων εκπομπής CO₂ το 2013. Έπειτα το κόστος αποκλιμακώνεται ως αποτέλεσμα της ανανέωσης των θερμικών μονάδων και της απόσβεσης της αξίας του κεφαλαίου που έχει επενδυθεί στις υφιστάμενες μονάδες. Το κόστος του μηχανισμού διασφάλισης επάρκειας ισχύος (ΜΔΕΙ), μπορεί να περιοριστεί με μεγαλύτερη ευελιξία του συστήματος, ταχύτερη απόσυρση των παλαιών μονάδων και λιγότερες νέες μονάδες (Διάγραμμα 4.4).

Διάγραμμα 4.4

Εξέλιξη του ετήσιου κόστους του ΜΔΕΙ υπό τα σενάρια διασύνδεσης και την ανάλυση ευαισθησίας

Πηγή: ΙΟΒΕ

Οι προκλήσεις για τα δίκτυα ηλεκτρισμού

Οι δυνατότητες του υφιστάμενου συστήματος μεταφοράς είναι περιορισμένες, καθώς αρκετές από τις περιοχές με υπολογίσιμο εκμεταλλεύσιμο αιολικό δυναμικό βρίσκονται στα όρια του συστήματος. Ως εκ τούτου απαιτούνται έργα επέκτασης και ενίσχυσης του Συστήματος για την ομαλή ένταξη μεγάλης ισχύος ΑΠΕ. Με την ολοκλήρωσή των έργων που προβλέπονται στη Μελέτη Ανάπτυξης του Συστήματος Μεταφοράς 2010-2014 του ΔΕΣΜΗΕ, το όριο απορρόφησης ισχύος από αιολικά πάρκα θα αυξηθεί σε τουλάχιστον 8,5 GW.

Για την Ελλάδα η διασύνδεση των νησιών του Αιγαίου προβάλλει ιδιαίτερως ελκυστική ως λύση, καθώς επιτρέπει την αξιοποίηση του ευνοϊκού αιολικού δυναμικού του πελάγους. Από τα διάφορα σενάρια διασύνδεσης των νησιών Θήρας, Ίου, Χίου, Λέσβου, Ικαρίας, Σάμου, Λήμνου, Κρήτης και Δωδεκανήσων έχει υπολογιστεί ότι η διασύνδεσή τους, σε συνδυασμό με την ανάπτυξη των ΑΠΕ, όχι μόνο δεν συνεπάγεται αυξημένο κόστος, αλλά επιφέρει μείωση 3-5% στο συνολικό κόστος παροχής ηλεκτρικής ενέργειας.

Σε συνδυασμό με τα έργα επέκτασης και ενίσχυσης του Συστήματος Μεταφοράς, απαιτούνται πρόσθετες προσαρμογές που αφορούν στη λειτουργία και εγκατάσταση μονάδων ΑΠΕ, στη διαχείριση και ανάπτυξη του Συστήματος καθώς και στην ακολουθούμενη πολιτική και εν γένει στο θεσμικό πλαίσιο, ώστε να επιτυγχάνεται ο διπτός στόχος της ασφαλούς λειτουργίας του συστήματος και της κατά το δυνατόν μεγαλύτερης απορρόφησης ισχύος από ΑΠΕ.

Πέραν των αναμενόμενων επιδράσεων στο σύστημα μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας, η σταδιακή μετάβαση στην αποκεντρωμένη παραγωγή από ΑΠΕ (όπως, π.χ., τα φωτοβολταϊκά στις στέγες) δημιουργεί νέα δεδομένα στο δίκτυο διανομής στο οποίο συνδέονται αυτές οι μονάδες. Η βέλτιστη διαχείριση της διεσπαρμένης και – κατά κύριο λόγο – ευέλικτης παραγωγής απαιτεί την ανάπτυξη καινοτόμων και αποτελεσματικών τεχνολογιών, όπως τα έξυπνα δίκτυα,

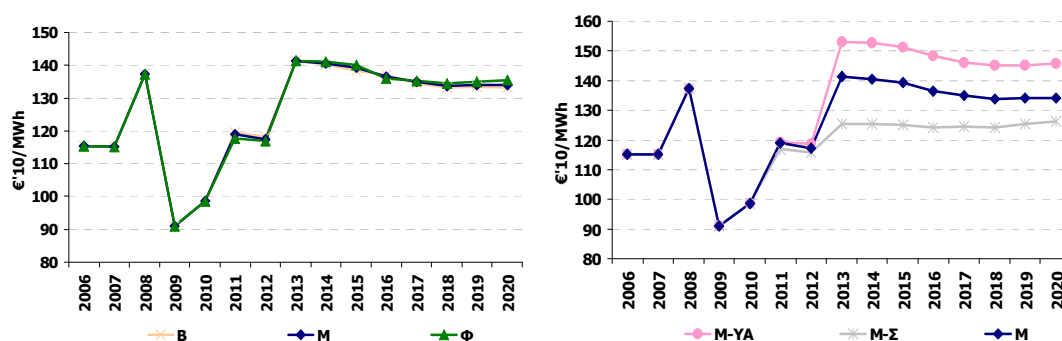
τα οποία παρέχουν την δυνατότητα επίβλεψης και ελέγχου της παραγωγής. Αυτή η ικανότητα των έξυπνων δικτύων καθίσταται απαραίτητη στην περίπτωση του δικτύου διανομής, καθόσον εκ κατασκευής αλλά και λόγω των νέων συνθηκών φόρτισης που θα προκύψουν, το δίκτυο διανομής καθίσταται περισσότερο ευάλωτο.

Κύριο χαρακτηριστικό των έξυπνων δικτύων είναι η μεταφορά όχι μόνο της ενέργειας, αλλά και δεδομένων και πληροφοριών μέσω των οποίων επιτυγχάνεται η βέλτιστη ενσωμάτωση της διεσπαρμένης παραγωγής (φωτοβολταϊκά, μικροτουρμπίνες, κυψέλες καυσίμου, μικρές ανεμογεννήτριες), αλλά και η εφαρμογή προγραμμάτων διαχείρισης ζήτησης.

Οι επιδράσεις στην οικονομία

Από την ανάλυση προκύπτει ότι, παρά την αύξηση της διείσδυσης των ΑΠΕ, η μέση εύλογη χρέωση ηλεκτρικής ενέργειας διατηρείται σε σταθερό επίπεδο από το 2013 και μετά, όταν ούτως ή άλλως θα αυξηθεί από την κατάργηση της δωρεάν κατανομής δικαιωμάτων CO₂. Η αύξηση αυτή συγκρατείται χάρη στις ΑΠΕ, οι οποίες εξοικονομούν δαπάνες για την αγορά δικαιωμάτων εκπομπής CO₂. Επιπλέον, η διείσδυση απαιτεί επιπρόσθετα έργα στο σύστημα μεταφοράς, ενώ δεν αναιρεί την ανάγκη ενίσχυσης των θερμικών μονάδων για να εξασφαλιστεί η επάρκεια ισχύος και η ευστάθεια του συστήματος.

Διάγραμμα 4.5
Εξέλιξη της μέσης εύλογης χρέωσης ηλεκτρικής ενέργειας

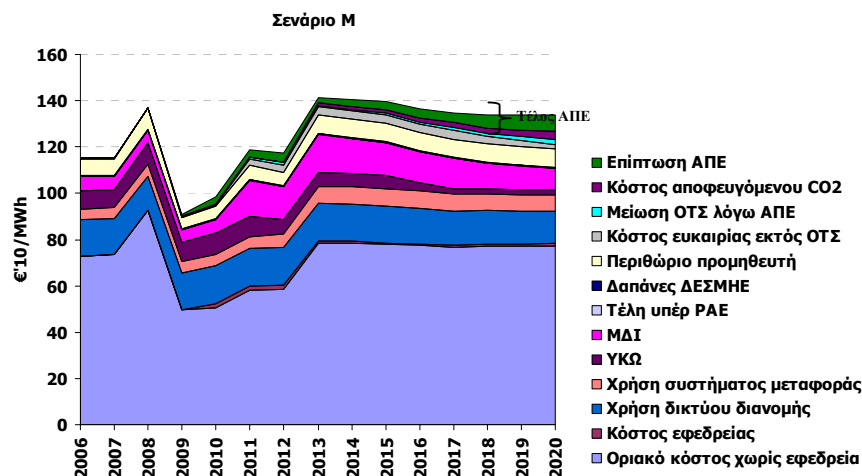

Πηγή: IOBE

Οι πρόσθετες ανάγκες στήριξης των ΑΠΕ αντισταθμίζονται από βελτιώσεις της παραγωγικότητας και την απόσβεση της αξίας του υφιστάμενου κεφαλαίου στα δίκτυα και στο σύστημα παραγωγής (Διάγραμμα 4.6). Έτσι, ενώ η τελική μέση χρέωση θα είναι αρκετά υψηλότερη, αυτό δεν θα οφείλεται στη διείσδυση των ΑΠΕ, αλλά στη συνολική προσπάθεια μείωσης των εκπομπών, όπου η υψηλή διείσδυση ΑΠΕ προσφέρει τη λύση με το ελάχιστο κόστος. Με βάση τις υποθέσεις της ανάλυσης, η εύλογη μέση χρέωση (θεωρητική τιμή καταναλωτή) ανέρχεται σε 134 €/10/MWh το 2020 στο σενάριο M (126 – 146 €/10/MWh στα υπόλοιπα σενάρια) από περίπου 100 €/10/MWh το 2010. Σε σύγκριση με την εύλογη μέση χρέωση για το 2008, όταν το

πετρέλαιο είχε καταγράψει εξαιρετικά υψηλές τιμές, η μέση χρέωση το 2020 είναι χαμηλότερη κατά 2,3% στο σενάριο M (-8% με +6% στα υπόλοιπα σενάρια).

Διάγραμμα 4.6
Ανάλυση της μέσης εύλογης χρέωσης ηλεκτρικής ενέργειας

Πηγή: IOBE

Θα πρέπει πάντως να επισημανθεί ότι σημαντικό μέρος του θεσμοθετημένου κόστους στήριξης ΑΠΕ αντιστοιχεί σε κόστος που αποφεύγεται λόγω της διείσδυσης των ΑΠΕ. Οι ΑΠΕ μειώνουν το κόστος για την αγορά δικαιωμάτων εκπομπής CO₂ και την Οριακή Τιμή Συστήματος, ενώ συμμετέχουν και στην προσφορά ισχύος στο σύστημα (Πίνακας 4.2).

Πίνακας 4.2
Ανάλυση του θεσμοθετημένου κόστους στήριξης των ΑΠΕ

	2011	2015	2020	ΜΟ 2011-20
Σενάριο M				
Συνδρομή ΑΠΕ ως % του συνόλου	2,6%	2,3%	5,5%	3,3%
Συνδρομή ΑΠΕ ως % του Τέλους ΑΠΕ	44,1%	33,9%	49,5%	40,8%
Κόστος ευκαιρίας εκτός ΟΤΣ ως % του Τέλους ΑΠΕ	43,6%	41,3%	12,5%	34,2%
Μείωση ΟΤΣ λόγω ΑΠΕ ως % του Τέλους ΑΠΕ	12,3%	6,7%	16,1%	9,6%
Κόστος αποφευγόμενου CO ₂ ως ποσοστό του Τέλους ΑΠΕ	0,0%	18,1%	21,9%	15,3%
Σύνολο	100%	100%	100%	

Πηγή: IOBE

Η αύξηση στη μέση χρέωση που προκύπτει από την κατάργηση της δωρεάν κατανομής δικαιωμάτων CO₂ θα επηρεάσει την ανταγωνιστικότητα των εγχώριων ενεργοβόρων βιομηχανιών, ιδιαίτερα αυτών που ανταγωνίζονται με επιχειρήσεις εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή με επιχειρήσεις ευρωπαϊκών χωρών, όπου το κόστος των εκπομπών CO₂ έχει ήδη ενσωματωθεί στις τιμές ηλεκτρικής ενέργειας ως κόστος ευκαιρίας. Θα επηρεάσει επίσης τα φτωχότερα στρώματα του πληθυσμού, εφόσον δεν αναπτυχθούν έγκαιρα κατάλληλοι μηχανισμοί κοινωνικής προστασίας. Ωστόσο, το κράτος θα έχει στη διάθεση του ένα σημαντικό εργαλείο μετριασμού της

επίπτωσης της αύξησης του κόστους παροχής ηλεκτρικής ενέργειας. Η σημαντική αύξηση της τιμής από τη δημοπράτηση των δικαιωμάτων εκπομπής CO₂ θα μεταφραστεί σε ανάλογη ενίσχυση των εσόδων του κράτους. Τουλάχιστον το 50% αυτών των εσόδων θα πρέπει να διατεθεί σε δράσεις προώθησης των ΑΠΕ και της ενεργειακής αποτελεσματικότητας. Έτσι, η κυβέρνηση, με στοχευμένες παρεμβάσεις θα έχει τη δυνατότητα να παρέμβει δυναμικά σε όποια προβλήματα παρουσιαστούν.

Η επίτευξη του στόχου διείσδυσης των ΑΠΕ απαιτεί την κινητοποίηση τεράστιων, για τα ελληνικά δεδομένα, πόρων, που εκτιμώνται σε €15,4 δισ. συνολικά για την περίοδο 2010-2020 στο σενάριο Μ (€12,6 με €17,2 δισ. στα υπόλοιπα σενάρια). Επενδύσεις αυτού του ύψους θα έχουν σημαντική ευεργετική επίδραση στην εγχώρια κατανάλωση, στο ΑΕΠ και στην απασχόληση. Ταυτόχρονα, η έκταση των θετικών επιδράσεων ενδέχεται να είναι πολλαπλάσια εάν αναπτυχθεί και η εγχώρια βιομηχανία στο πλαίσιο της αυξημένης ζήτησης για εξοπλισμό ΑΠΕ, καθώς η εγκατάσταση ισχύος ΑΠΕ στο μέγεθος που απαιτείται από τον εθνικό στόχο δημιουργεί τουλάχιστον 27 χιλ. νέες θέσεις εργασίας, από τις οποίες οι 20 χιλ. αφορούν στην κατασκευή εξοπλισμού.

Επίλογος

Αντίστοιχες μελέτες στο εξωτερικό συμπεραίνουν ότι η επίτευξη των στόχων υψηλής διείσδυσης με ανεκτό κόστος και αξιόπιστα συστήματα παραγωγής και μεταφοράς είναι τεχνολογικά και οικονομικά εφικτή. Η παρούσα μελέτη προσφέρει ενδείξεις ότι με τις απαιτούμενες προσαρμογές αυτό το συμπέρασμα ισχύει και για την Ελλάδα. Παρόλα αυτά, το ενδεχόμενο να μην πραγματοποιηθούν οι επενδύσεις είναι πολύ σοβαρό, εφόσον η κρατική μηχανή συνεχίσει να λειτουργεί αναποτελεσματικά και δεν ενσωματωθεί επαρκώς στις ατομικές και συλλογικές αποφάσεις η μέριμνα για το ευρύτερο συμφέρον. Εάν ακολουθήσουμε την πεπατημένη, πολύ πιθανόν οι επενδύσεις ΑΠΕ να γίνουν σπασμωδικά, όχι εκεί που πρέπει, χωρίς να επιτευχθούν οι στόχοι και με περιορισμένες ωφέλειες για την οικονομία. Υπάρχει όμως και η επιλογή να δεχθούμε το κόστος προσαρμογής προς ένα αποτελεσματικό κράτος και μια ελεύθερη και γρήγορα αναπτυσσόμενη οικονομία, μεριμνώντας, ταυτόχρονα, ώστε το νέο αναπτυξιακό πρότυπο να εξασφαλίζει καθαρό περιβάλλον και πραγματική κοινωνική δικαιοσύνη. Σε ένα τέτοιο πλαίσιο, οι επενδύσεις σε έργα ΑΠΕ μπορεί να αποτελέσουν σημαντική συνιστώσα στην ανάταξη της εθνικής οικονομίας.

5. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ: ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ

Το παράρτημα που ακολουθεί, χωρίζεται σε δύο μέρη, έτσι ώστε στην παρούσα έκθεση του IOBE να ενσωματωθεί το μοντέλο που ακολουθείται πλέον στο πλαίσιο παρακολούθησης της στρατηγικής της Λισσαβόνας:

A) Το α' μέρος του παραρτήματος περιλαμβάνει τις επιδόσεις των χωρών – μελών της Ε.Ε. των 25 στους 14 διαρθρωτικούς δείκτες που συνθέτουν τη συνοπτική λίστα (short list) δεικτών που χρησιμοποιούνται πλέον από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, για την παρακολούθηση της υλοποίησης των στόχων της Λισσαβόνας από κάθε χώρα-μέλος και την πορεία των διαρθρωτικών αλλαγών των αντίστοιχων οικονομιών.

B) Το β' μέρος περιλαμβάνει μία επιλογή από τους υπόλοιπους δείκτες που υιοθετήθηκαν από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή το 2000 σε μια προσπάθεια να τροφοδοτηθούν οι εθνικές κυβερνήσεις με ένα σύνολο από σαφείς διακριτούς και εύκολα μετρήσιμους δείκτες που αποτυπώνουν το βαθμό διαρθρωτικής προσαρμογής κάθε χώρας - μέλους. Οι δείκτες αυτοί αποτελούν έτσι (μαζί προφανώς με τους 14 παραπάνω δείκτες), την ευρεία λίστα (long list) των δεικτών που η Eurostat παρακολουθεί και εναρμονίζει σε συστηματική βάση για την Ε.Ε των 27.

Βασικός στόχος του συνόλου των διαρθρωτικών δεικτών είναι να καταγραφεί η πρόοδος, που έχει σημειωθεί σε πέντε κρίσιμους τομείς πολιτικής, οι οποίοι αφορούν στην **απασχόληση**, στην **καινοτομία και έρευνα**, στις **αλλαγές στη διάρθρωση της οικονομίας**, στην **κοινωνική συνοχή** και στο **περιβάλλον**. Παράλληλα παρακολουθούνται επιπλέον κάποιοι **βασικοί οικονομικοί δείκτες**, που αποδίδουν το ευρύτερο οικονομικό περιβάλλον, εντός του οποίου λαμβάνουν χώρα οι διαρθρωτικές αλλαγές που εφαρμόζονται σε κάθε χώρα - μέλος.

Κάθε ένας από τους δείκτες που παρουσιάζονται στη συνέχεια, αποδίδεται γραφικά για το σύνολο των 27 χωρών (όπου υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία), ενώ σε πινακοποιημένη μορφή δίνεται η επίδοση της Ελλάδας σε σύγκριση με τον μέσο όρο της Ε.Ε. των 27, της Ε.Ε. των 25, της Ε.Ε. των 15 και της Ευρωζώνης (τελευταία αναθεώρηση Eurostat, Αύγουστος 2007).

Ονοματολογία

EU27	Ευρωπαϊκή Ένωση (Τον Ιανουάριο 2007 εντάχθηκαν στη Ευρωπαϊκή Ένωση η Βουλγαρία και η Ρουμανία)
EU25	Ευρωπαϊκή Ένωση
EA13	Ευρωζώνη (Τον Ιανουάριο 2007 εντάχθηκε στη Ευρωζώνη η Σλοβενία)
BE	Βέλγιο
CZ	Τσεχία
DK	Δανία
DE	Γερμανία
EE	Εσθονία
EL	Ελλάδα
ES	Ισπανία
FR	Γαλλία
IE	Ιρλανδία
IT	Ιταλία
CY	Κύπρος
LV	Λετονία
LT	Λιθουανία
LU	Λουξεμβούργο
HU	Ουγγαρία
MT	Μάλτα
NL	Ολλανδία
AT	Αυστρία
PL	Πολωνία
PT	Πορτογαλία
SI	Σλοβενία
SK	Σλοβακία
FI	Φινλανδία
SE	Σουηδία
UK	Μ. Βρετανία

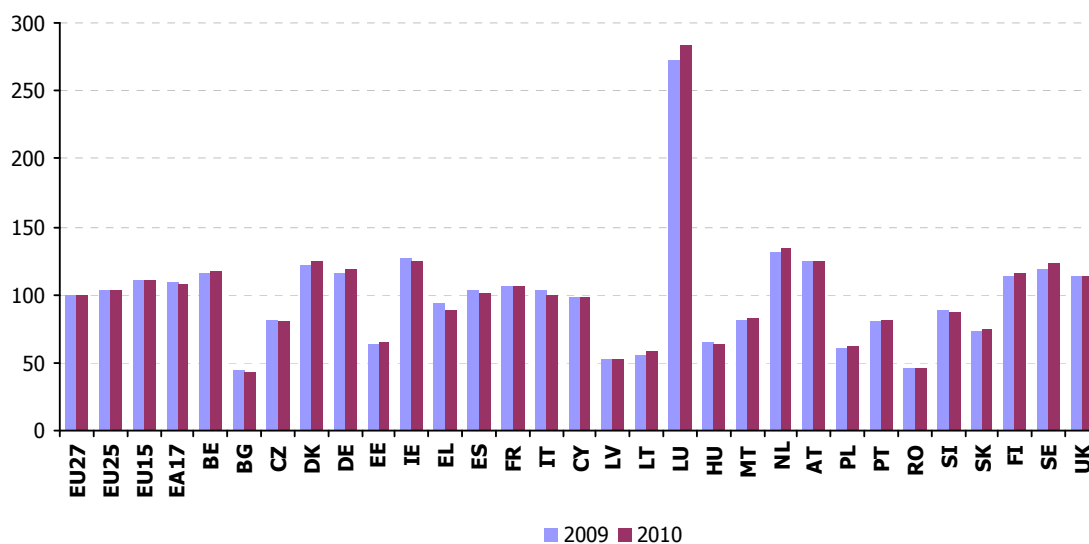
ΜΕΡΟΣ Α
(ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΛΙΣΤΑ ΔΙΑΦΘΡΩΤΙΚΩΝ ΔΕΙΚΤΩΝ)

Ι-Α. ΒΑΣΙΚΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ

Ι-1α. Κατά Κεφαλήν ΑΕΠ

(μονάδες αγοραστικής δύναμης, PPS, ΕΕ-27=100)

Οι μονάδες αγοραστικής δύναμης (Purchasing Power Standards, PPS) είναι δείκτες της μέσης αναλογίας των τιμών μεταξύ διαφορετικών χωρών. Η χρήση τους κάνει εφικτή την σύγκρισή του όγκου του κατά κεφαλήν ΑΕΠ μεταξύ των χωρών.

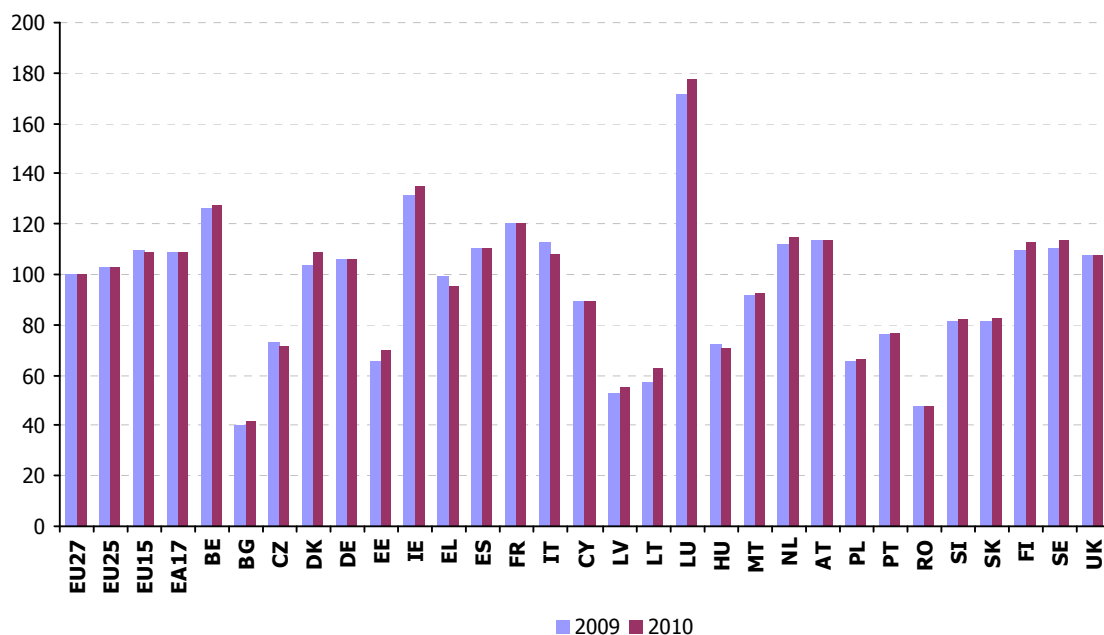
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
EU27	100	100	100	100	100	100	100	100	100
EU25	105	104	104	104	104	104	103	103	103
EU15	114	114	113	113	112	112	111	110	110
EA17	111	110	109	109	109	109	108	109	108
EL	90	93	94	91	93	92	94	94	89

Πηγή: Eurostat

I-2α. Παραγωγικότητα Εργασίας ανά Απασχολούμενο Άτομο

(ΑΕΠ σε μονάδες αγοραστικής δύναμης,(ΕΕ-27=100) PPS,/ αριθμό εργαζομένων)

Ο αριθμός των εργαζομένων περιλαμβάνει τους απασχολούμενους και τους αυτό-απασχολούμενους. Περιλαμβάνονται οι μισθωτοί, οι δημόσιοι υπάλληλοι, οι στρατιωτικοί και οι ιδιοκτήτες επιχειρήσεων. Οι εποχικά απασχολούμενοι και αυτοί που απουσιάζουν από την εργασία τους λόγω ασθένειας, διακοπών, απεργίας και παρακολούθησης εκπαιδευτικών προγραμμάτων κατά τη διάρκεια της έρευνας περιλαμβάνονται στους απασχολούμενους. Ο καθορισμός αυτός είναι σύμφωνος με το Διεθνή Οργανισμό Εργασίας (International Labor Organization, ILO)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
EU27	100	100	100	100	100	100	100	100	100
EU25	104,4	104,3	104,1	104	103,8	103,6	103,3	103,3	103,2
EU15	111,9	111,4	110,9	110,6	110,5	110,1	109,7	109,4	109,2
EA17	110,6	110	109	109,2	109	109,1	108,9	109,1	108,6
EL	100	101,8	101,1	98,8	99,2	97,7	100,4	99,4	95,7

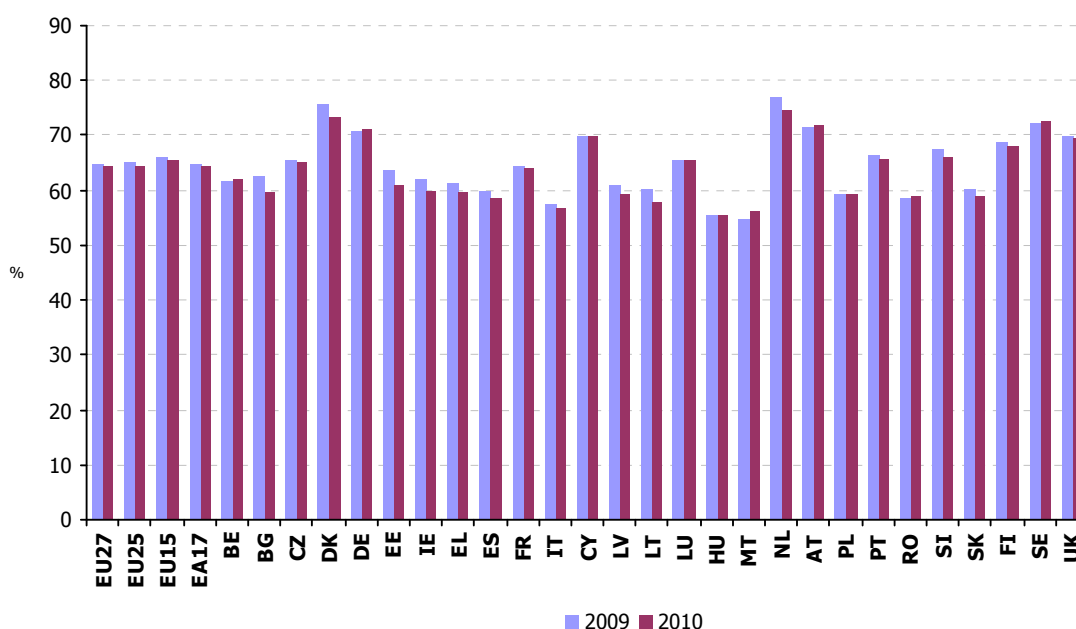
(p): προσωρινά στοιχεία

Πηγή: Eurostat

II-A. ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

II-1α. Ποσοστό Απασχόλησης (% απασχολούμενων ατόμων ηλικίας 15-64 ετών στο σύνολο του αντίστοιχου πληθυσμού)

Τα εργατικό δυναμικό αποτελείται από άτομα τα οποία κατά την περίοδο διεξαγωγής της έρευνας εργάζονταν κάνοντας οποιαδήποτε εργασία επί πληρωμή για τουλάχιστον μια ώρα ή έχουν εργασία αλλά απουσίαζαν από αυτή κατά την περίοδο διεξαγωγής της έρευνας. Η έρευνα αναφέρεται σε άτομα άνω των 15 ετών. Άτομα τα οποία κατοικούν σε συλλογικές κατοικίες (εστίες, θεραπευτήρια, εκκλησιαστικά ιδρύματα, εργατικές εστίες, ξενώνες κ.τ.λ) καθώς και άτομα που εκπληρώνουν υποχρεωτική στρατιωτική θητεία δεν περιλαμβάνονται στην έρευνα.

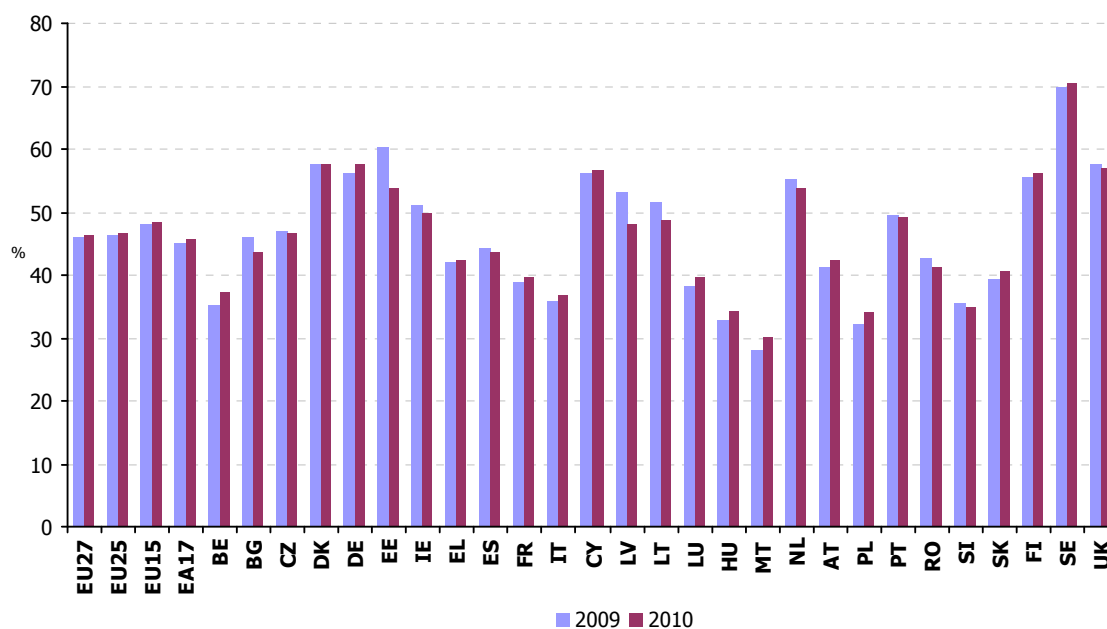

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
EU27	62,7	62,8	63,5	64,5	65,4	65,9	64,6	64,2
EU25	63,0	63,1	64,0	64,8	65,8	66,3	65,0	64,5
EU15	64,4	64,6	65,4	66,2	66,9	67,3	65,9	65,4
EA17	62,6	62,8	63,7	64,7	65,6	66,0	64,7	64,2
EL	58,9	59,6	60,1	61,0	61,4	61,9	61,2	59,6
Άντρες								
EU27	70,3	70,2	70,8	71,6	72,5	72,8	70,7	70,1
EU25	70,9	70,7	71,4	72,1	73,0	73,2	71,1	70,4
EU15	72,7	72,5	73,0	73,6	74,2	74,2	71,9	71,4
EA17	71,4	71,2	71,8	72,6	73,3	73,3	71,1	70,4
EL	73,5	74,0	74,2	74,6	74,9	75,0	73,5	70,9
Γυναίκες								
EU27	55,0	55,4	56,3	57,3	58,3	59,1	58,6	58,2
EU25	55,2	55,6	56,6	57,6	58,6	59,4	58,9	58,6
EU16	56,2	56,7	57,8	58,7	59,6	60,4	59,9	59,5
EA17	53,8	54,3	55,6	56,8	57,9	58,7	58,3	57,9
EL	44,5	45,5	46,1	47,4	47,9	48,7	48,9	48,1

Πηγή: Eurostat

II-2α. Ποσοστό Απασχόλησης Ατόμων Ηλικίας 55-64 ετών

(% απασχολούμενων ατόμων ηλικίας 55-64 ετών στο σύνολο του αντίστοιχου πληθυσμού)

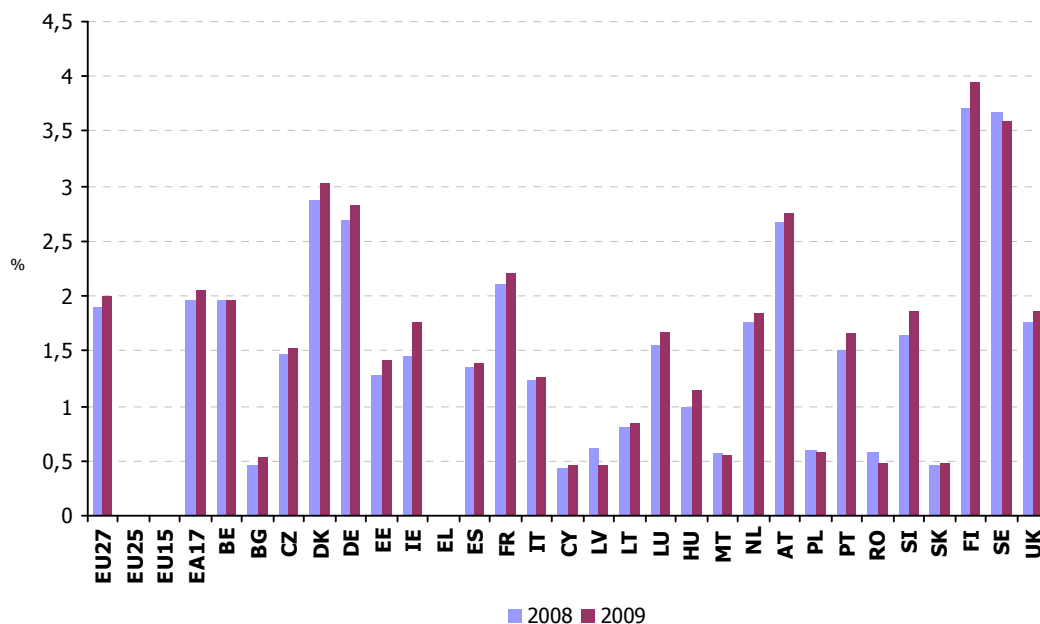

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
EU27	38,2	39,9	40,5	42,3	43,5	44,6	45,6	46,0	46,3
EU25	38,4	40,1	40,8	42,6	43,6	44,8	45,7	46,2	46,6
EU15	39,8	41,5	42,3	44,2	45,3	46,5	47,4	47,9	48,4
EA17	35,9	37,4	38,2	40,4	41,7	43,2	44,3	45,1	45,8
EL	38,9	41,0	39,4	41,6	42,3	42,4	42,8	42,2	42,3
Άντρες									
EU27	48,2	49,7	50,1	51,6	52,7	53,9	55,0	54,8	54,6
EU25	48,6	50,1	50,6	51,9	52,8	54,1	55,0	54,9	54,8
EU15	49,8	51,4	52,0	53,2	54,1	55,3	56,2	56,1	56,2
EA17	46,4	47,7	48,4	49,8	50,9	52,4	53,3	53,5	53,8
EL	55,3	58,3	56,4	58,8	59,2	59,1	59,1	57,7	56,5
Γυναίκες									
EU27	28,9	30,6	31,4	33,6	34,9	35,9	36,8	37,8	38,6
EU25	28,8	30,6	31,5	33,8	35,0	36,1	36,9	37,9	38,9
EU15	30,2	32,0	32,9	35,5	36,8	38,1	39,0	40,1	40,9
EA17	25,8	27,6	28,4	31,4	32,9	34,5	35,7	37,1	38,1
EL	24,2	25,3	24,0	25,8	26,6	26,9	27,5	27,7	28,9

Πηγή: Eurostat

III-A, ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ ΚΑΙ ΈΡΕΥΝΑ

III-1α, Ακαθάριστη Εγχώρια Δαπάνη σε Έρευνα και Ανάπτυξη (R&D)
(% του ΑΕΠ)

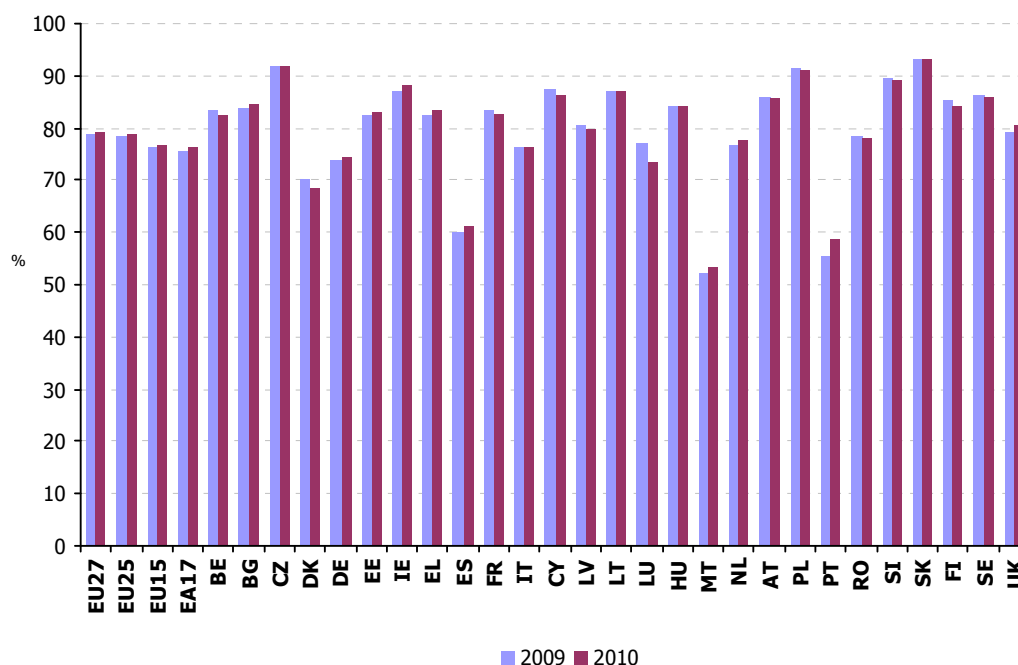
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
EU27	1,86 ^s	1,87 ^s	1,86 ^s	1,82 ^s	1,82 ^s	1,85 ^s	1,85 ^s	1,92 ^s	2,01 ^s
EU15	1,92 ^s	1,93 ^s	1,93	1,89 ^s	1,89 ^s	1,92 ^s	1,93 ^s	2,01 ^s	2,10 ^s
EA16	1,85 ^s	1,87 ^s	1,87 ^s	1,85 ^s	1,84 ^s	1,87 ^s	1,88 ^s	1,96 ^s	2,05 ^s
EL	0,58	:	0,57 ^e	0,55 ^e	0,59 ^e	0,58 ^e	0,58 ^e	:	:

(s): εκτίμηση Eurostat

Πηγή: Eurostat

III-2α, Επίπεδο Μόρφωσης Ατόμων Ηλικίας 20-24 ετών

(% πληθυσμού 20-24 ετών που έχει ολοκληρώσει τουλάχιστον την δευτεροβάθμια εκπαίδευση)

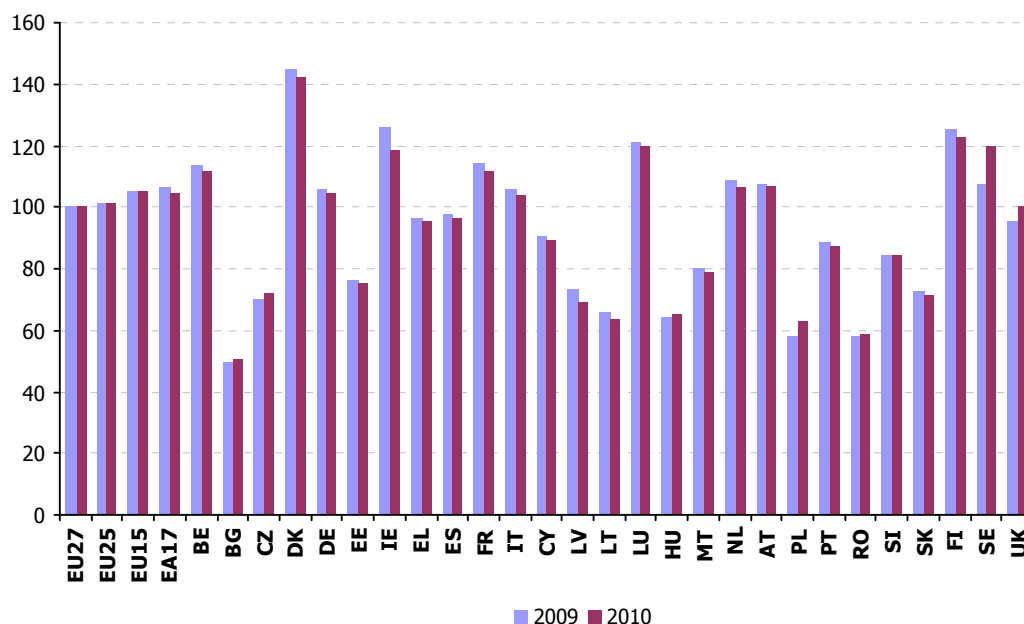
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
EU27	76,7	76,9	77,1	77,5	77,9	78,1	78,4	78,6	79,0
EU25	76,7	77	77,3	77,6	77,9	78	78,3	78,5	78,9
EU15	73,7	74,1	74,4	74,7	75,0	75,2	75,7	76,1	76,6
EA17	73,4	73,5	74,1	74,3	74,5	74,9	75,5	75,7	76,1
EL	81,1	81,7	83,0	84,1	81,0	82,1	82,1	82,2	83,4
Άντρες									
EU27	74,0	74,4	74,4	74,8	75,0	75,4	75,6	75,9	76,2
EU25	74,0	74,4	74,3	74,8	74,9	75,2	75,3	75,6	76,0
EU15	70,9	71,3	71,2	71,8	71,7	72,2	72,5	72,9	73,5
EA17	70,2	70,2	70,5	70,8	70,9	71,5	72,1	72,3	72,7
EL	76,1	76,6	79,2	79,7	75,5	77,5	78,0	77,8	79,5
Γυναίκες									
EU27	79,3	79,4	80,0	80,2	80,8	80,8	81,3	81,4	81,8
EU25	79,4	79,7	80,2	80,4	81,0	80,9	81,4	81,5	81,9
EU15	76,6	76,9	77,5	77,8	78,4	78,3	79,0	79,3	79,7
EA17	76,7	76,8	77,7	77,7	78,2	78,4	79,0	79,1	79,5
EL	86,0	86,8	86,8	88,5	86,6	87,0	86,6	86,9	87,2

Πηγή: Eurostat

IV-A, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗ

IV-1α, Συγκριτικά Επίπεδα Τιμών

(ιδιωτική τελική κατανάλωση, συμπεριλαμβάνονται οι έμμεσοι φόροι ΕΕ-27=100)

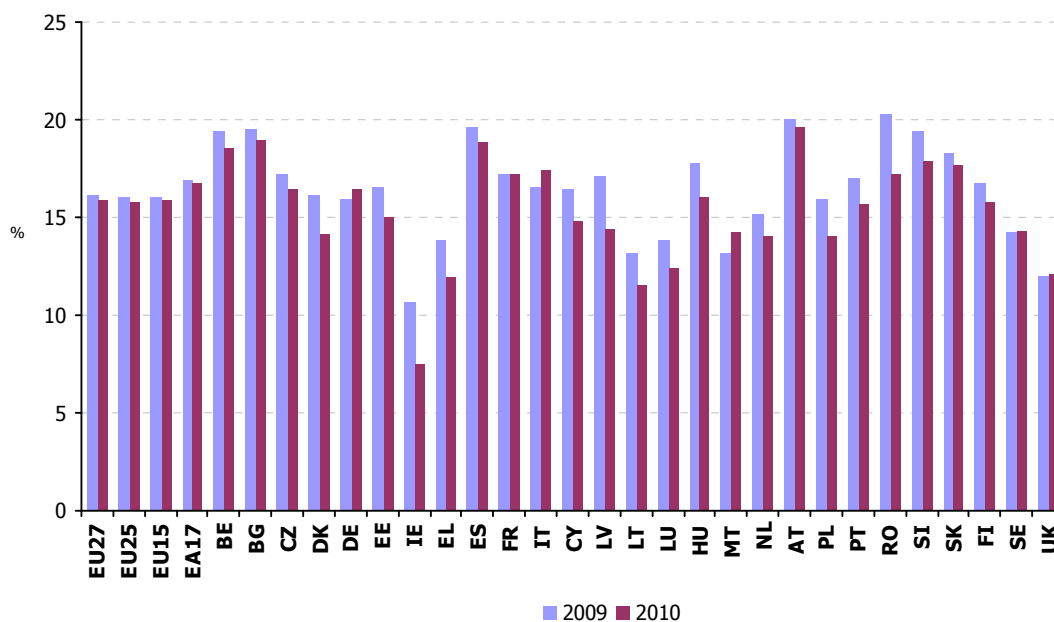
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
EU27	100	100	100	100	100	100	100	100	100
EU25	101,1	101,1	101,2	101,1	101,1	101,1	101,1	101,1	101,1
EU15	104,8	105,2	105,4	104,9	104,8	104,8	104,4	105,1	104,8
EA16*	100,4	102,9	103	102,0	101,9	101,3	103,5	106,0	104,2
EL	80,2	85,9	87,6	88,4	89,1	89,8	91	96,5	95,5

*Δεν υπάρχει διαθέσιμη πληροφορία για την ευρωζώνη-17

Πηγή: Eurostat

IV-2α, Επιχειρηματικές Επενδύσεις

(ακαθάριστες επενδύσεις παγίου κεφαλαίου ιδιωτικών επιχειρήσεων ως % του ΑΕΠ)

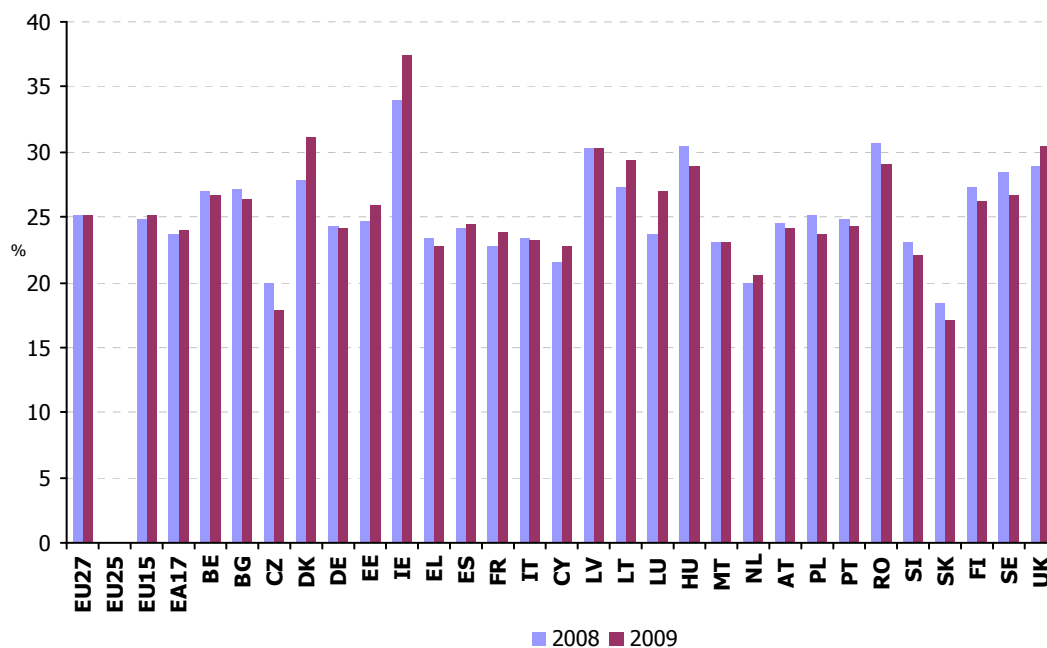
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
EU27	17,3	17,1	17,2	17,8	18,2	18,7	18,4	16,2	15,9
EU25	17,3	17,1	17,2	17,7	18,2	18,6	18,2	16,1	15,8
EU15	17,3	17	17,2	17,7	18,1	18,5	18,2	16,1	15,9
EA17	17,9	17,7	17,9	18,2	18,9	19,3	19,0	16,9	16,7
EL	19,1	19,8	18,5	17,1	17,5	17,6	15,5	14,1	11,9

Πηγή: Eurostat

V-A, ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗ

V-1α, Ποσοστό Πληθυσμού στο Όριο της Φτώχειας

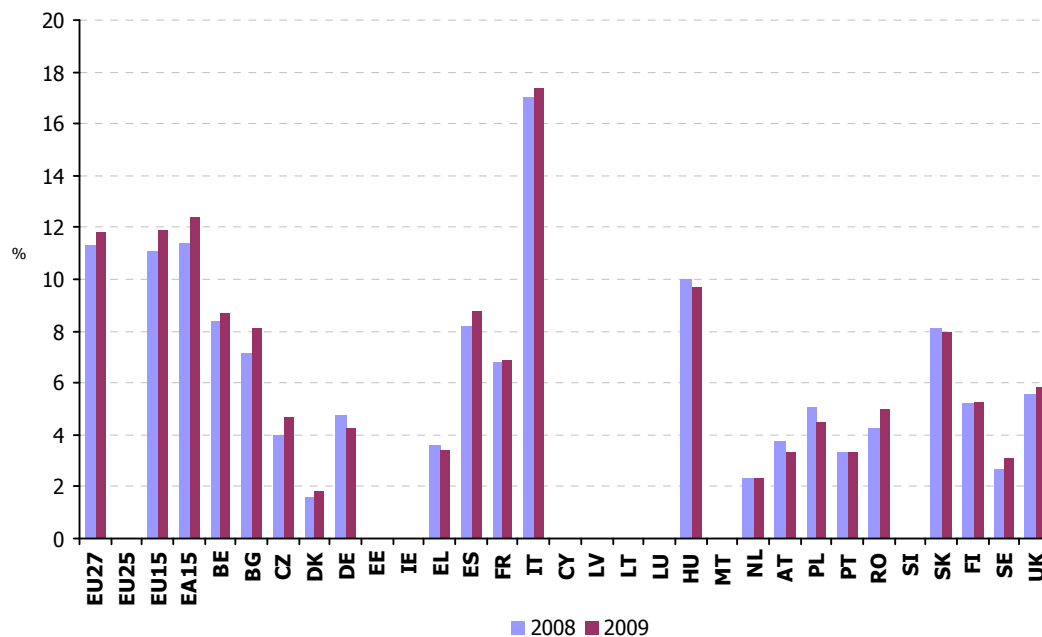
(% ατόμων με διαθέσιμο εισόδημα κάτω του 60% του εθνικού διάμεσου διαθέσιμου εισοδήματος)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
EU27	:	:	:	:	25,9	26,1	25,9	25,1	25,1
EU25	24,0	:	:	:	:	:	:	:	:
EU15	24,0	:	25,0	26,0	25,4	25,8	25,7	24,8	25,2
EA17	:	:	:	:	24,2	24,7	24,7	23,7	23,9
EL	23,0	:	23,7	22,5	22,6	23,4	23,7	23,3	22,7
Άντρες									
EU27	:	:	:	:	25,0	25,1	24,8	24,0	24,1
EU25	24,0 ^s	:	:	:	:	:	:	:	:
EU15	:	:	23,0	24,0	24,2	24,5	24,4	23,5	24,0
EA17	:	:	:	:	23,1	23,6	23,6	22,6	22,9
EL	21,0	:	22,9	21,2	21,1	22,1	22,7	22,3	21,6
Γυναίκες									
EU27	:	:	:	:	26,9	27,0 ^s	26,9	26,1	26,1
EU25	26,0	:	:	:	:	:	:	:	:
EU15	:	:	26,0	27,0	26,6	26,9	26,9	26,0	26,2
EA17	:	:	:	:	25,3	25,7	25,8	24,8	24,8
EL			24,5	23,8	24,1	24,7	24,7	24,3	23,7

Πηγή: Eurostat

V-2α Διασπορά Ποσοτών Συνολικής Απασχόλησης ανά Περιφέρεια
 (Συντελεστής διασποράς ποσοτών απασχόλησης μεταξύ περιφερειών της κάθε χώρας, NUTS 2)

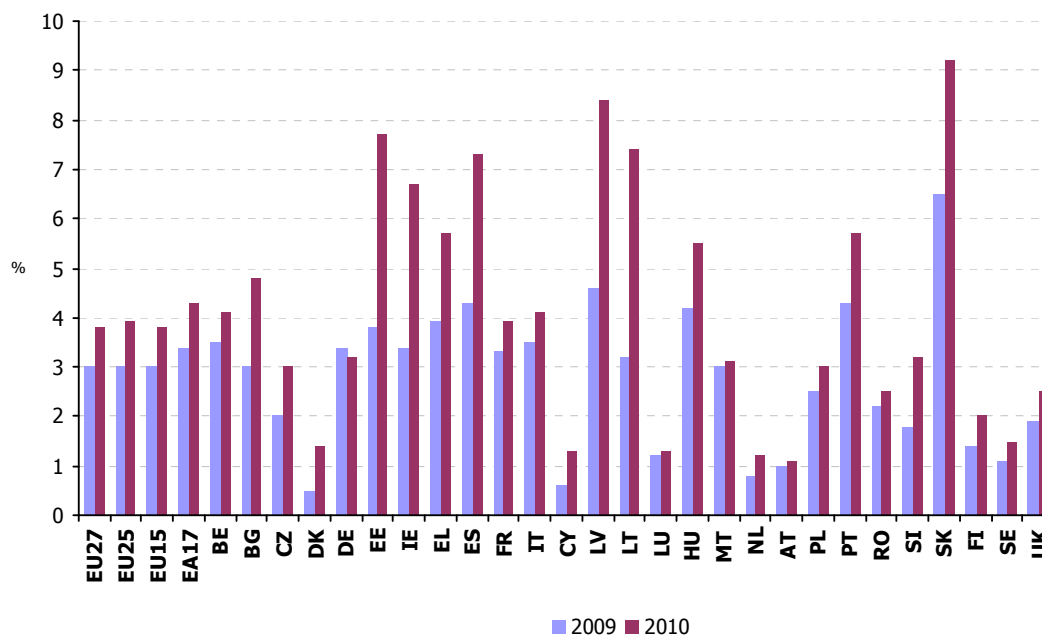
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
EU27	13,2	13,2	12,9	12,1	11,9	11,4	11,1	11,3	11,8
EU25	:	:	:	:	:	:	:	:	:
EU15	13,1	12,4	11,8	11	10,8	10,6	10,6	11,1	11,9
EA15*	12,7	12,1	11,5	10,5	10,5	10,6	10,8	11,4	12,4
EL	4,3	3,8	3,2	4,1	4,3	3,7	3,5	3,6	3,4

*Δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για την ευρωζώνη των 16 αλλά και 17

Πηγή: Eurostat

V-3α Ποσοστό Μακροχρόνιας Ανεργίας (% των ανέργων άνω των 12 μηνών στο σύνολο του οικονομικά ενεργού πληθυσμού)

Ως άνεργους θεωρούμε τα άτομα τουλάχιστον 15 ετών τα οποία δεν μένουν σε συλλογικές κατοικίες και δεν θα εργαστούν ή θα ξεκινήσουν να εργάζονται τις επόμενες δυο εβδομάδες καθώς ψάχνουν για εργασία, Η διάρκεια ανεργίας ορίζεται ως το χρονικό διάστημα: που ψάχνουν για εργασία (μεγαλύτερο των 12 μηνών)

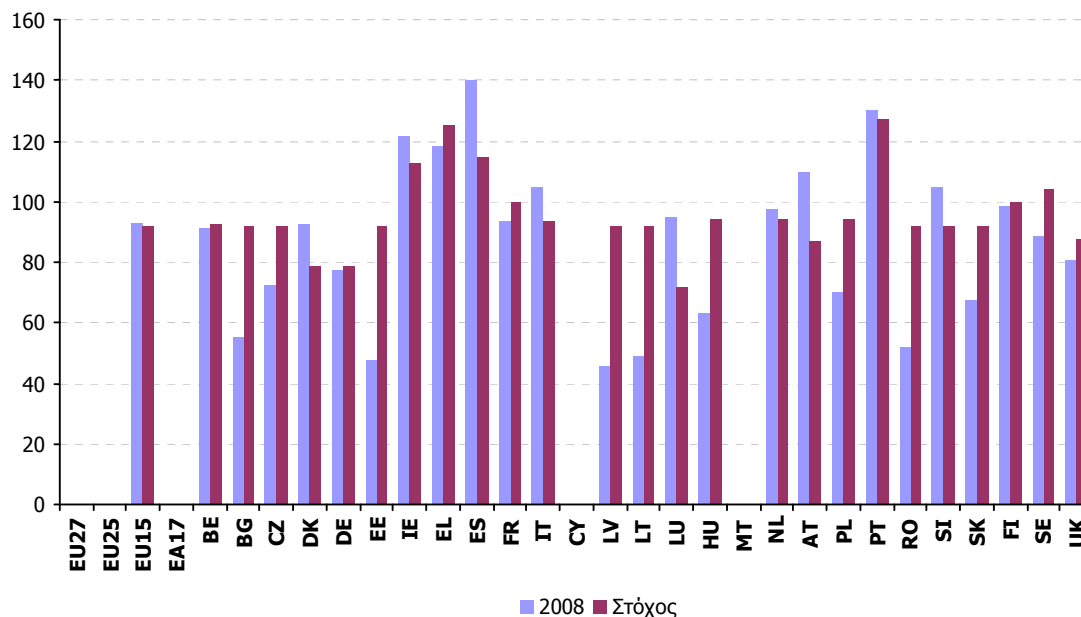
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
EU27	4,0	4,1	4,2	4,1	3,7	3,1	2,6	3,0	3,8
EU25	3,9	4,0	4,1	4,1	3,7	3,0	2,6	3,0	3,9
EU15	3,1	3,3	3,4	3,4	3,2	2,8	2,6	3,0	3,8
EA17	3,7	4,0	4,2	4,1	3,9	3,3	3,0	3,4	4,3
EL	5,3	5,3	5,6	5,1	4,8	4,1	3,6	3,9	5,7
Άντρες									
EU27	3,6	3,8	3,9	3,8	3,5	2,8	2,4	2,9	3,9
EU25	3,4	3,7	3,7	3,7	3,4	2,8	2,4	2,9	3,9
EU15	2,7	3,0	3,1	3,1	3,0	2,6	2,4	2,9	3,9
EA17	3,2	3,5	3,7	3,7	3,5	3,0	2,7	3,2	4,2
EL	3,1	3,0	3,0	2,6	2,6	2,2	2,1	2,4	3,9
Γυναίκες									
EU27	4,5	4,5	4,6	4,5	4,0	3,3	2,8	3,1	3,7
EU25	4,4	4,5	4,6	4,5	4,0	3,3	2,8	3,1	3,8
EU15	3,6	3,7	3,9	3,7	3,5	3,1	2,8	3,1	3,7
EA17	4,4	4,6	4,8	4,6	4,3	3,8	3,3	3,6	4,3
EL	8,6	8,9	9,4	8,9	8,1	7,0	6,0	6,0	8,1

Πηγή: Eurostat

VI-A, ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

VI-1α, Εκπομπές Αερίων που σχετίζονται με το Φαινόμενο του Θερμοκηπίου

(ποσοστιαία μεταβολή από το έτος βάσης ως προς τους στόχους του Κιότο, σε ισοδύναμα CO₂)

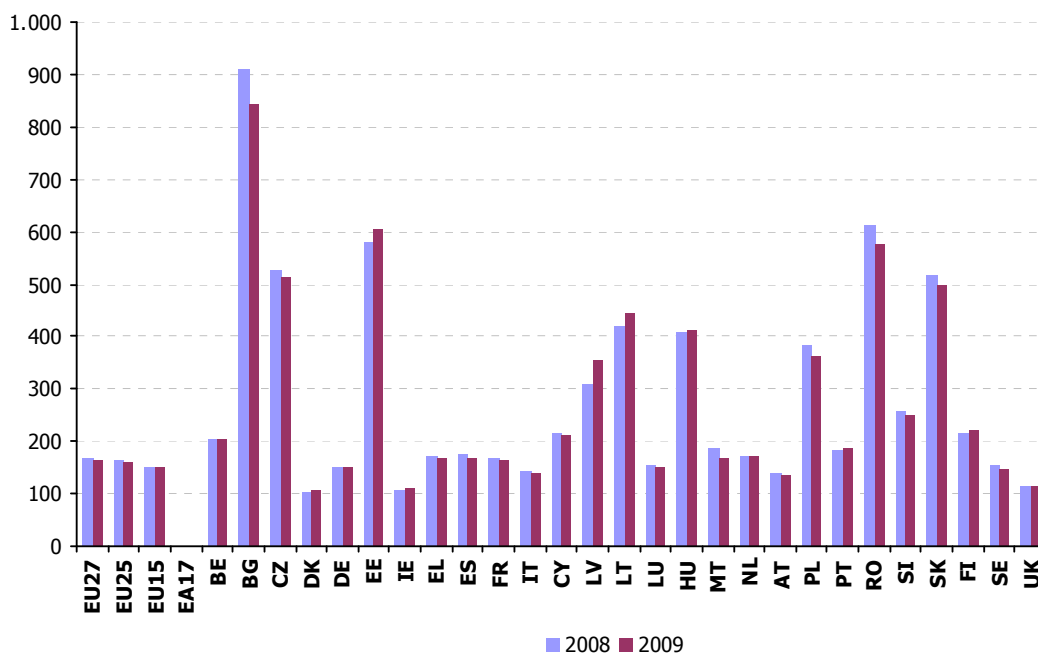

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	Στόχος
EU27	:	:	:	:	:	:	:	:	:
EU25	:	:	:	:	:	:	:	:	:
EU15	97,5	96,8	98	97,9	97,2	96,3	94,9	93,1	92
EA17	:	:	:	:	:	:	:	:	:
EL	117,9	117,6	121,1	121,4	124,2	120,3	123,3	118,6	125

Πηγή: Eurostat

VI-2α, Ενεργειακή Ένταση της Οικονομίας

(ακαθάριστη εγχώρια κατανάλωση ενέργειας ως προς ΑΕΠ (σταθερές τιμές 1995), kilogram ισοδύναμου πετρελαίου (kgoe) ανά 1000 €)

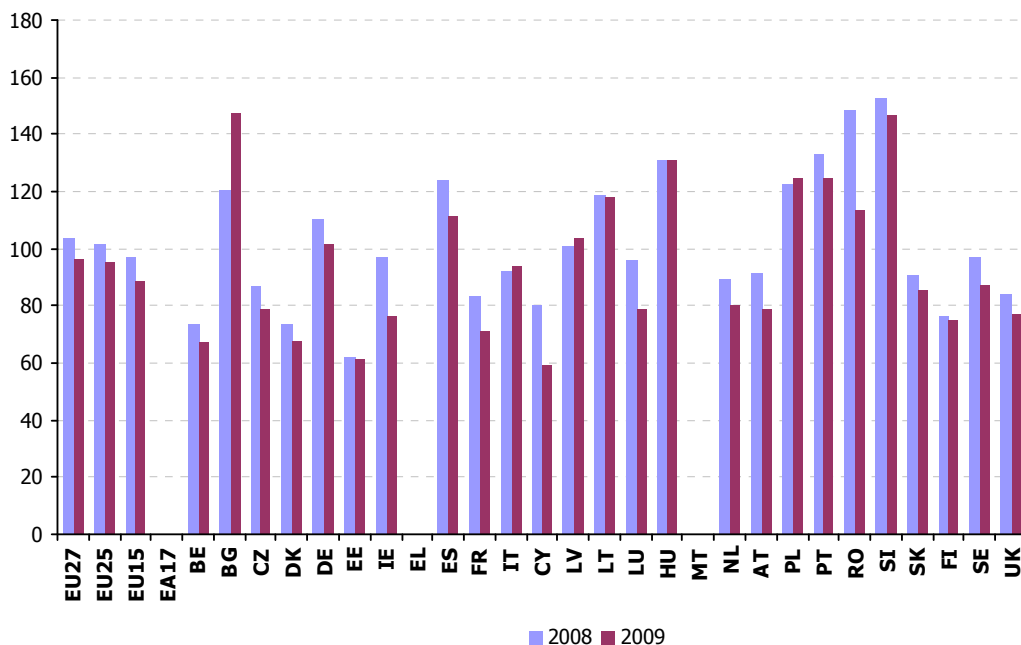

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
EU27	187,7	184,9	186,7	184,1	181,0	175,5	168,7	167,4	165,2
EU25	182,8	179,9	181,7	179,4	176,4	170,9	164,3	163,2	161,4
EU15	167,9	165,3	167,0	165,2	162,4	157,1	151,2	150,3	148,8
EA17	:	:	:	:	:	:	:	:	:
EL	202,5	198,8	192,6	187,4	186,7	178,5	171,4	171,0	167,9

Πηγή: Eurostat

VI-3α, Όγκος Μεταφερόμενων Εμπορευμάτων

(ως προς του ΑΕΠ (σε σταθερές τιμές 2000, σε τόνους ανά χλμ, Δείκτης 2000=100)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
EU27	99,0	100,2	99,3	105,2	105,1	105,7	106,4	103,8	96,4
EU25	98,8	99,7	98,6	104	103,2	103,8	104,6	102	95,0
EU15	99,1	99,6	97,7	103	101,3	100,9	100,5	96,9	88,9
EA17	·	·	·	·	·	·	·	·	·
EL	100	·	·	·	·	·	·	·	·

Πηγή: Eurostat

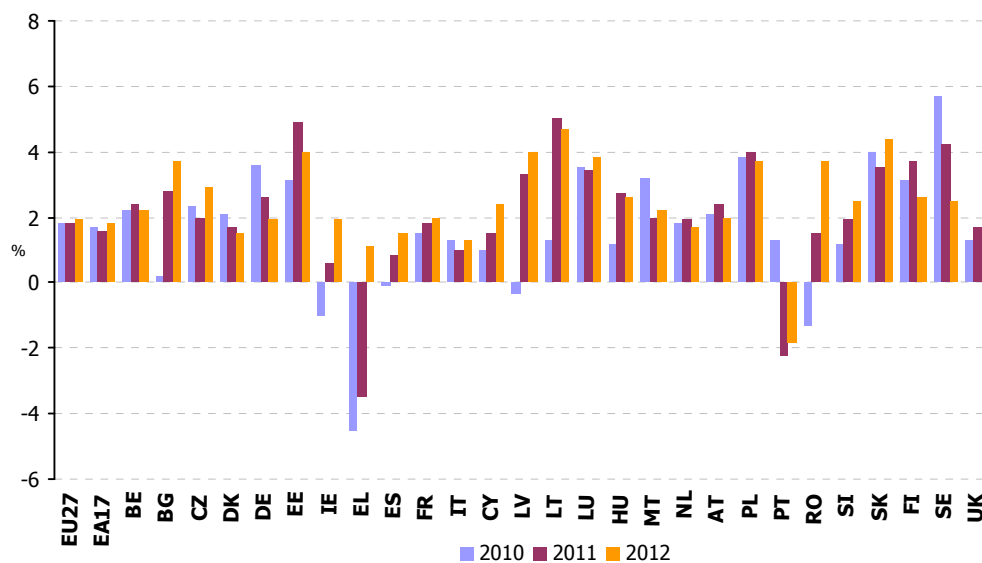
ΜΕΡΟΣ Β
(ΑΛΛΟΙ ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ)

I-B, ΒΑΣΙΚΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ

I-1β, Ρυθμός Ανάπτυξης ΑΕΠ (σε σταθερές τιμές 2000)

(% μεταβολής σε σχέση με το προηγούμενο έτος)

Η μέτρηση της μεταβολής του όγκου ΑΕΠ γίνεται μέσω του ΑΕΠ σε σταθερές τιμές, Η επίπτωση από τις μεταβολές του επιπέδου των τιμών (πληθωρισμός) απαλείφονται,

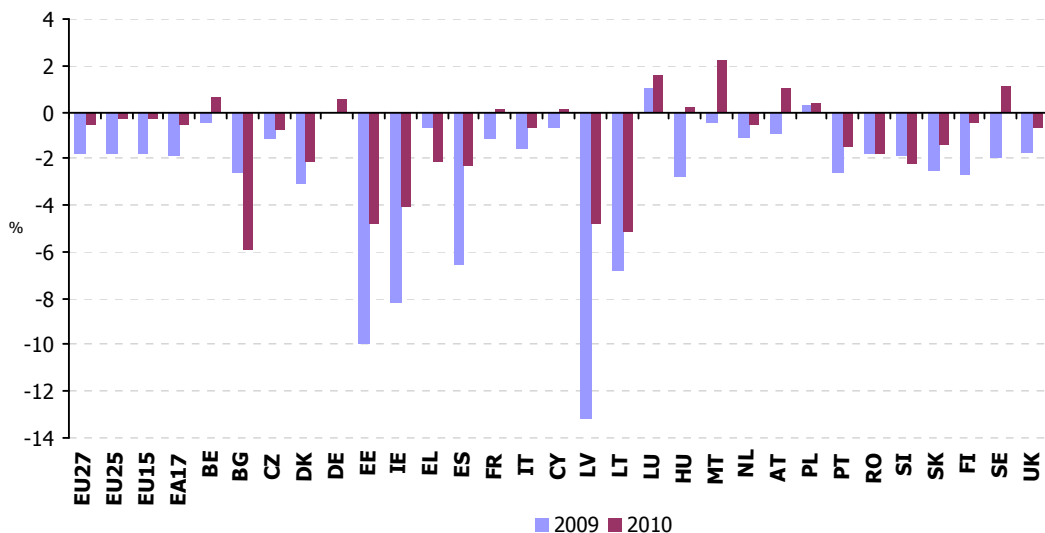

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
EU27	2,5	2,0	3,3	3,0	0,5	-4,3	1,8	1,8 ^(f)	1,9 ^(f)
EU25	2,5	1,9	3,2	2,9	0,4	-4,2	1,8	1,8 ^(f)	1,9 ^(f)
EU15	2,4	1,8	3,1	2,7	0,2	-4,3	1,8	1,7 ^(f)	1,8 ^(f)
EA17	2,2	1,7	3,1	2,8	0,4	-4,2	1,7	1,6 ^(f)	1,8 ^(f)
EL	4,4	2,3	5,2	4,3	1,0	-2,0	-4,5	-3,5 ^(f)	1,1 ^(f)

(f): πρόβλεψη

Πηγή: Eurostat

Ι-2β, Μεταβολή της Απασχόλησης (ετήσια μεταβολή -%- της συνολικής απασχόλησης)

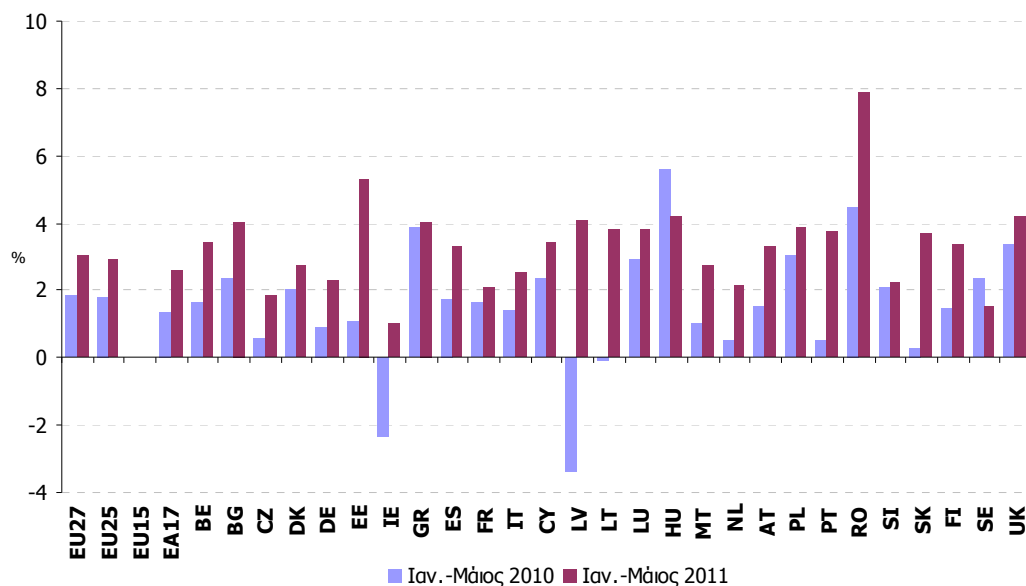
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
EU27	0,4	0,4	0,7	0,9	1,7	1,8	0,9	-1,8	-0,5
EU25	0,4	0,3	0,8	1,0	1,7	1,8	1,0	-1,8	-0,3
EU15	0,7	0,5	0,8	0,9	1,5	1,6	0,7	-1,8	-0,3
EA17	0,7	0,4	0,8	1,0	1,7	1,8	0,8	-1,9	-0,5
EL	2,3	1,2	2,4	0,8	3,3	1,7	0,2	-0,7	-2,1
Άντρες									
EU27	0,0	0,0	0,3	0,7	1,4	1,6	0,5	-2,7	-0,6
EU25	-0,1	-0,1	0,3	0,7	1,5	1,6	0,5	-2,7	-0,5
EU15	0,1	0,0	0,2	0,4	1,3	1,3	0,2	-2,8	-0,4
EA17	0,0	-0,2	0,2	0,4	1,4	1,4	0,1	-2,9	-0,7
EL	1,6	0,7	1,8	0,5	2,5	1,7	-0,4	-1,7	-2,8
Γυναίκες									
EU27	0,8	0,8	1,2	1,3	2,0	2,1	1,5	-0,7	-0,3
EU25	1,1	0,9	1,3	1,5	2,0	2,2	1,6	-0,6	-0,2
EU15	1,5	1,1	1,5	1,6	1,9	2,0	1,4	-0,6	-0,2
EA17	1,6	1,3	1,6	1,8	2,1	2,3	1,6	-0,6	-0,2
EL	3,3	2,0	3,5	1,3	4,6	1,9	1,1	0,8	-1,1

Πηγή: Eurostat

Ι-3β, Πληθωρισμός (ετήσιος ρυθμός μεταβολής του ΕνΔΤΚ)

Οι εναρμονισμένοι Δείκτες Τιμών Καταναλωτή καταρτίσθηκαν με στόχο την διεθνή σύγκριση των μεταβολών στις τιμές των καταναλωτών (πληθωρισμού),

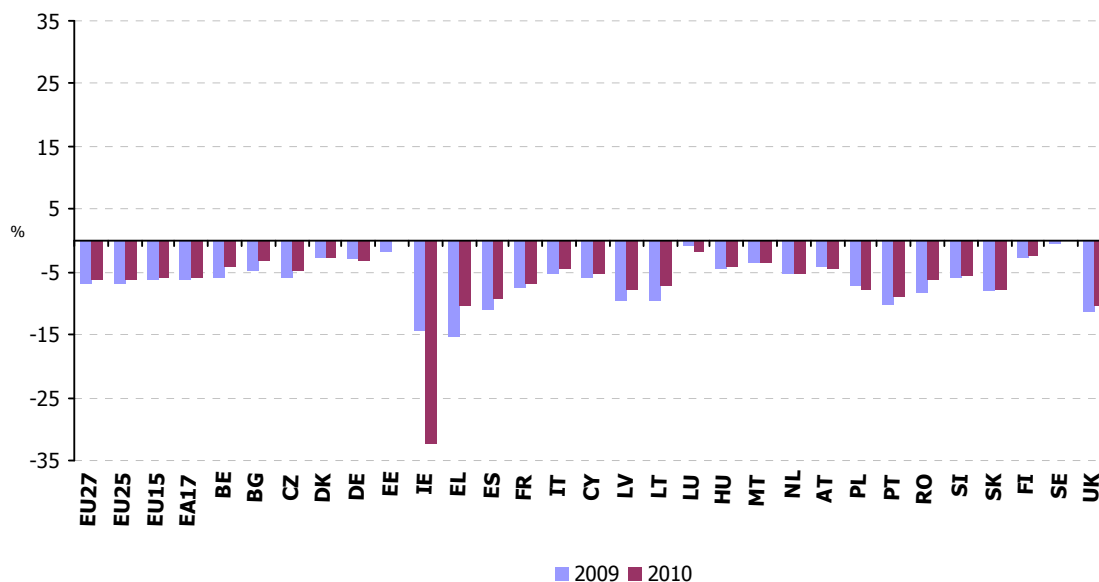
Οι Εν.Δ.Τ.Κ χρησιμοποιούνται από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα με σκοπό την παρακολούθηση του πληθωρισμού στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση (ΟΝΕ) καθώς και την εκτίμηση του πληθωρισμού σύγκλισης,

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2010 Ιαν.-Μάιος	2011 Ιαν.-Μάιος
EU27	2,1	2,3	2,3	2,3	2,4	3,7	1,0	2,1	1,9	3,0
EU25	1,9	2,1	2,2	2,2	2,3	3,5	0,9	2,0	1,8	2,9
EU15	2,0	2,0	2,1	2,2	:	:	:	:	:	:
EA17	2,1	2,2	2,2	2,2	2,1	3,3	0,3	1,6	1,6	3,4
EL	3,4	3,0	3,5	3,3	3,0	4,2	1,3	4,7	3,8	4,0

Πηγή: Eurostat

Ι-4β, Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης (ως % του ΑΕΠ)

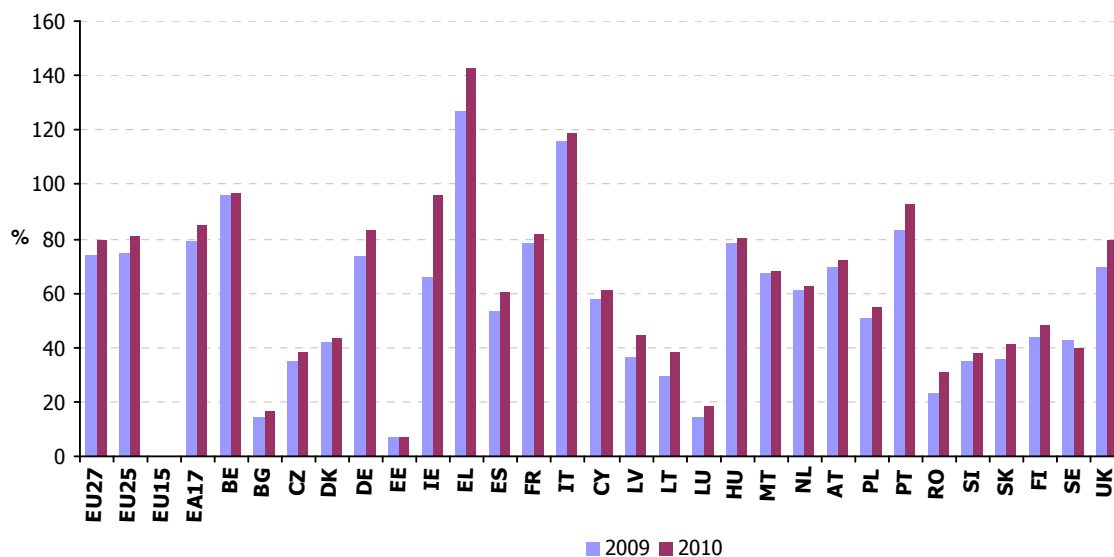

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
EU27	-2,5	-3,1	-2,9	-2,5	-1,5	-0,9	-2,4	-6,8	-6,4
EU25	-2,5	-3,1	-2,9	-2,5	-1,5	-0,9	-2,3	-6,8	-6,4
EU15	:	:	:	:	:	:	:	:	:
EA17	-2,6	-3,1	-2,9	-2,5	-1,4	-0,7	-2	-6,3	-6
EL	-4,8	-5,6	-7,5	-5,2	-5,7	-6,4	-9,8	-15,4	-10,5

Πηγή: Eurostat

Ι-5β, Χρέος Γενικής Κυβέρνησης (ως % του ΑΕΠ)

Το χρέος Γενικής Κυβέρνησης καθορίζεται ως το απόθεμα του ακαθάριστου χρέους στο τέλος του έτους σε ονομαστικές τιμές,

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
EU27	60,4	61,8	62,2	62,8	61,5	59	62,3	74,4	80
EU25	60,6	62,1	62,5	63,2	62	59,6	63	75,1	80,7
EU15	:	:	:	:	:	:	:	:	:
EA16*	67,9	69	69,5	70	68,4	66,2	69,9	79,3	85,1
EL	101,7	97,4	98,6	100	106,1	105,4	110,7	127,1	142,8

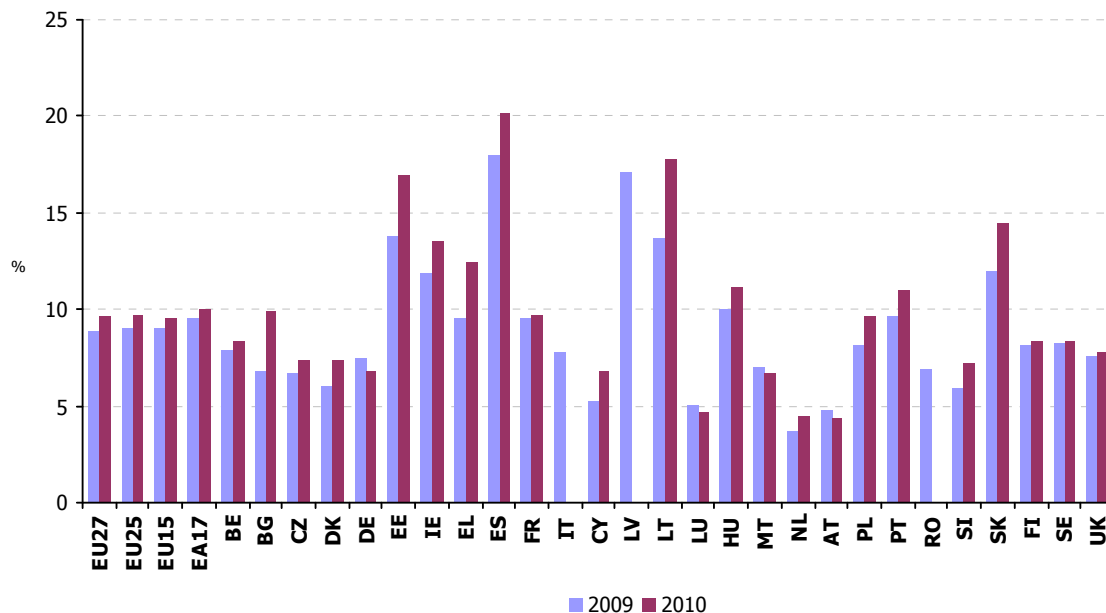
Πηγή: Eurostat

II-B, ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

II-1β, Ποσοστό Ανεργίας

(άνεργοι ως μερίδιο του εργατικού δυναμικού)

Ως άνεργους θεωρούμε τα άτομα τουλάχιστον 15 ετών τα οποία δεν μένουν σε συλλογικές κατοικίες και δεν θα εργαστούν ή θα ξεκινήσουν να εργάζονται τις επόμενες δυο εβδομάδες καθώς ψάχνουν για εργασία,

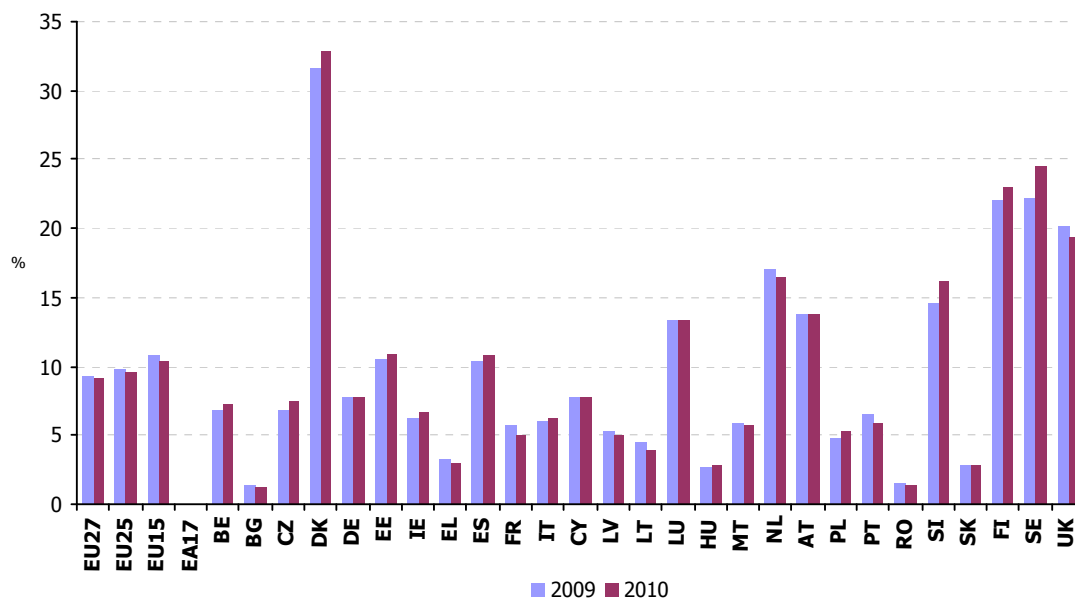
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Σύνολο									
EU27	8,9	9,0	9,1	8,9	8,2	7,2	7,0	8,9	9,6
EU25	8,8	9,0	9,1	9,0	8,2	7,2	7,1	9,0	9,7
EU15	7,6	8,0	8,1	8,2	7,7	7,0	7,1	9,0	9,5
EA17	8,4	8,8	9,0	9,0	8,4	7,5	7,5	9,5	10,0
EL	10,3	9,7	10,5	9,9	8,9	8,3	7,7	9,5	12,5
Άνδρες									
EU27	8,3	8,4	8,5	8,3	7,6	6,6	6,6	9,0	9,6
EU25	8,1	8,4	8,4	8,3	7,5	6,6	6,6	9,1	9,7
EU15	6,9	7,3	7,5	7,6	7,1	6,4	6,7	9,1	9,6
EA17	7,5	7,9	8,1	8,2	7,5	6,7	6,9	9,3	9,9
EL	6,8	6,2	6,6	6,1	5,6	5,2	5,1	6,9	9,9
Γυναίκες									
EU27	9,7	9,7	9,8	9,6	8,9	7,8	7,5	8,8	9,5
EU25	9,7	9,8	9,9	9,8	9,0	8,0	7,6	9,0	9,6
EU15	8,5	8,8	8,9	8,9	8,5	7,8	7,7	9,0	9,4
EA17	9,7	10,0	10,1	10,1	9,5	8,5	8,3	9,6	10,1
EL	15,7	15,0	16,2	15,3	13,6	12,8	11,4	13,2	16,2

Πηγή: Eurostat

II-2β, Δια Βίου Εκπαίδευση

(% πληθυσμού 25-64 ετών που συμμετέχουν σε προγράμματα εκπαίδευσης ή κατάρτισης)

Η αναφερόμενη περίοδος είναι οι τελευταίες τέσσερις εβδομάδες διεξαγωγής της έρευνας (εξαιρούνται η Γαλλία, η Ολλανδία και η Πορτογαλία για τις οποίες τα στοιχεία αναφέρονται σε εκπαίδευση ή μόρφωση που λαμβάνεται την στιγμή που γίνεται η έρευνα), Στη μόρφωση περιλαμβάνεται η βασική, ανώτερη και ανώτατη εκπαίδευση καθώς επίσης η εκπαίδευση μέσα από την εργασία, σεμινάρια, εξ' αποστάσεως, άνευ διδασκάλου εκπαίδευση κ,τ,λ. Επίσης περιλαμβάνονται ειδικά τμήματα π,χ ξένων γλωσσών, καλών τεχνών όπως επίσης και για διοίκηση επιχειρήσεων, επεξεργασία στοιχείων κ,α. Μέχρι το 1998 ως εκπαίδευση θεωρούνταν η γενική και επαγγελματική εκπαίδευση η οποία σχετίζεται με την τρέχουσα ή μελλοντική εργασία του ερωτηθέντα,

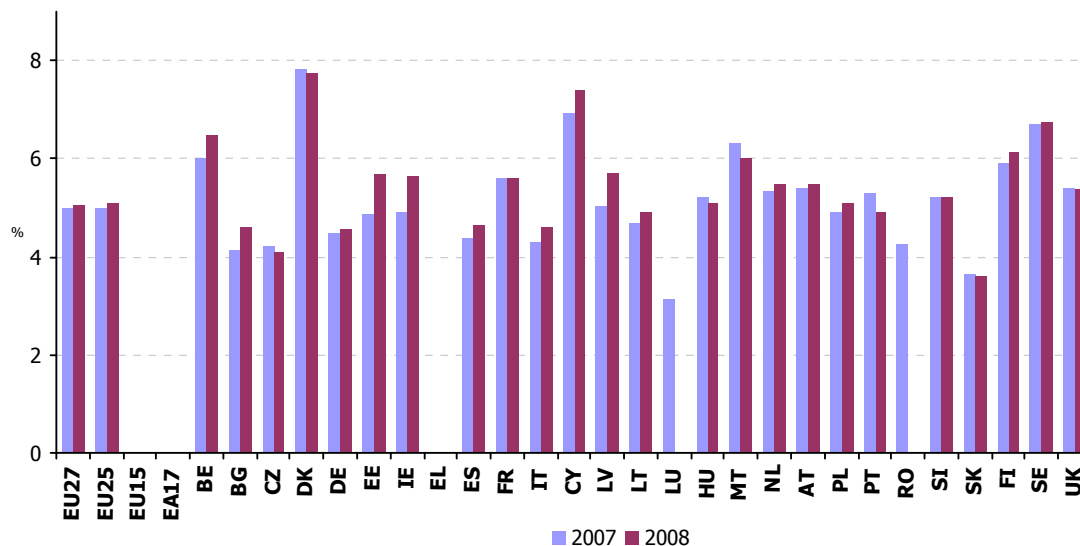

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
ΕΥ27	7,2	8,5	9,3	9,8	9,6	9,4	9,4	9,3	9,1
ΕΥ25	7,6	9	9,8	10,3	10,1	9,9	9,9	9,8	9,6
ΕΥ15	8,1	9,8	10,7	11,3	11,1	10,7	10,8	10,7	10,4
ΕΑ17	:	:	:	:	:	:	:	:	:
ΕΛ	1,1	2,6	1,8	1,9	1,9	2,1	2,9	3,3	3,0
Άντρες									
ΕΥ27	6,6	7,9	8,7	9,0	8,7	8,5	8,5	8,4	8,3
ΕΥ25	7,0	8,4	9,1	9,5	9,2	8,9	8,9	8,8	8,7
ΕΥ15	7,5	9,1	10,0	10,4	10,1	9,7	9,7	9,7	9,4
ΕΑ17	:	:	:	:	:	:	:	:	:
ΕΛ	1,1	2,6	1,8	1,9	2,0	2,2	2,8	3,2	3,1
Γυναίκες									
ΕΥ27	7,8	9,1	10,0	10,5	10,4	10,2	10,2	10,2	10,0
ΕΥ25	8,2	9,6	10,6	11,1	10,8	10,8	10,8	10,7	10,5
ΕΥ15	8,8	10,4	11,4	12,1	12,1	11,8	11,7	11,7	11,4
ΕΑ17	:	:	:	:	:	:	:	:	:
ΕΛ	1,1	2,7	1,8	1,8	1,8	2,1	3,1	3,3	2,9

Πηγή: Eurostat

III-B, ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ ΚΑΙ ΈΡΕΥΝΑ

III-1β, Δημόσιες Δαπάνες για Εκπαίδευση
(% του ΑΕΠ)

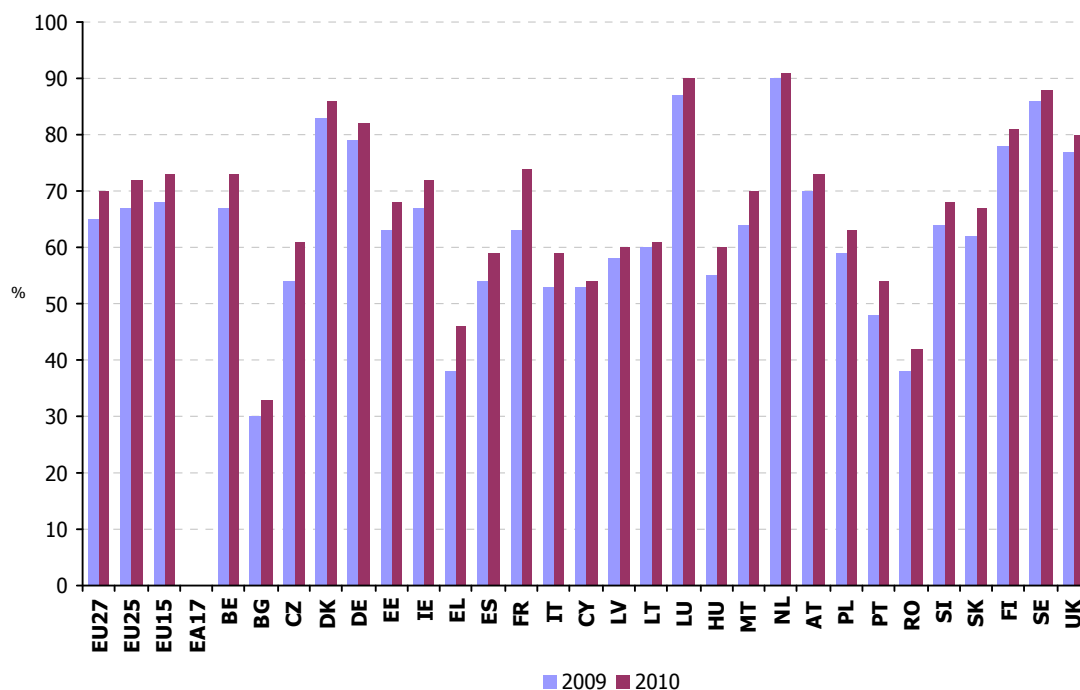
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
EU27	4,9	5,0	5,1	5,1	5,1	5,0	5,0	5,0	5,1
EU25	:	:	:	:	:	:	5,1	5,0	5,1
EU15	:	:	:	:	:	:	:	:	:
EA17	:	:	:	:	:	:	:	:	:
EL	3,4	3,5	3,6	3,6	3,8	4,0	:	:	:

*Δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για την ευρωζώνη των 16 αλλά και 17

Πηγή: Eurostat

III-2β, Πρόσβαση στο Διαδίκτυο (Νοικοκυριά)

(% των νοικοκυριών που έχουν την δυνατότητα πρόσβασης στο διαδίκτυο)

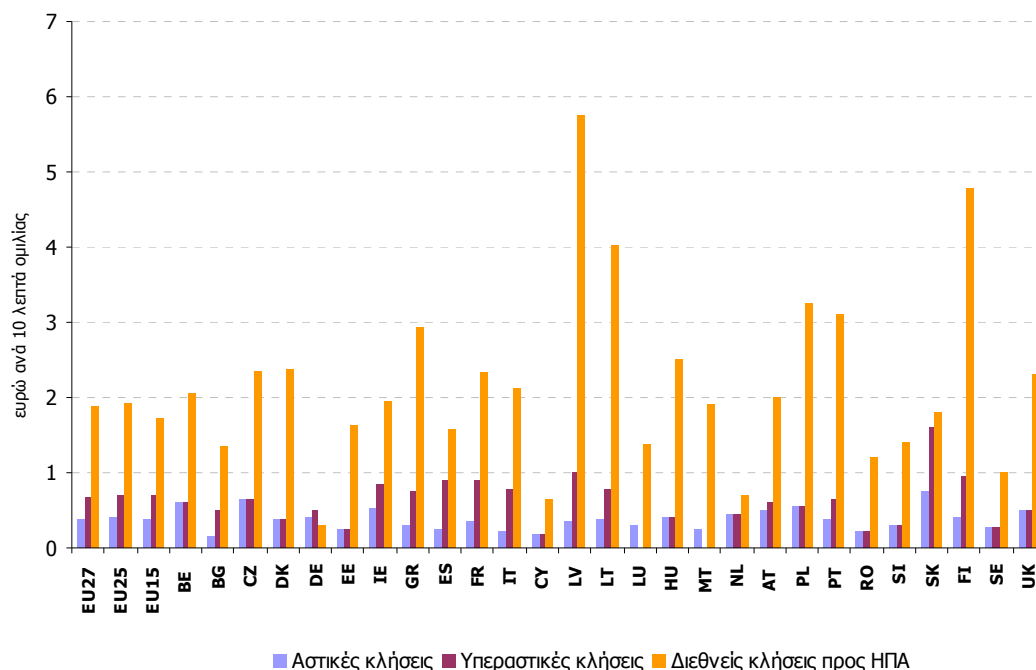
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
EU27	:	:	41	48	49	54	60	65	70
EU25	:	:	43	48	51	56	62	67	72
EU15	39	43	46	53	54	59	64	68	73
EA17	:	:	:	:	:	:	:	:	:
EL	12	16	17	22	23	25	31	38	46

Πηγή: Eurostat

IV-B, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗ

IV-1β, Τιμές Τηλεπικοινωνιών, 2008

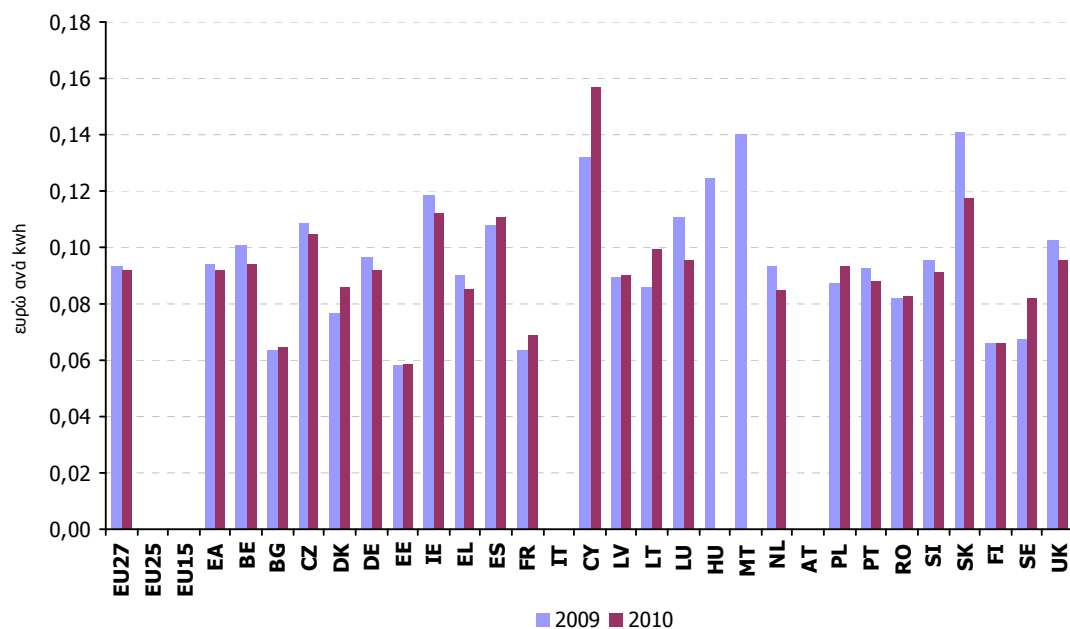
(ευρώ/10 λεπτά συνομιλίας)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Αστικές κλήσεις									
EU27	:	:	:	0,38	0,37	0,35	0,35	0,36	0,38
EU25	0,39	0,39	0,39	0,39	0,37	0,35	0,35	0,36	0,39
EU15	0,4	0,4	0,39	0,39	0,37	0,35	0,33	0,35	0,37
EA17	:	:	:	:	:	:	:	:	:
EL	0,31	0,36	0,31	0,31	0,31	0,31	0,31	0,31	0,31
Υπεραστικές κλήσεις									
EU27	1,33	1,18	1,08	1,06	0,92	0,77	0,76	0,76	0,67
EU25	1,33	1,17	1,07	1,05	0,92	0,76	0,77	0,77	0,70
EU15	1,33	1,14	1,03	1,01	0,87	0,69	0,70	0,70	0,71
EA17	:	:	:	:	:	:	:	:	:
EL	1,4	0,98	0,77	0,77	0,73	0,74	0,74	0,74	0,74
Διεθνείς κλήσεις προς ΗΠΑ									
EU27	:	:	:	3,16	2,21	2,14	2,13	2,07	1,88
EU25	:	:	3,08	2,98	2,13	2,11	2,11	2,12	1,92
EU15	3,03	2,57	2,16	2,07	1,83	1,84	1,86	1,89	1,73
EA17	:	:	:	:	:	:	:	:	:
EL	3,26	2,91	2,95	2,95	2,91	2,93	2,93	2,93	2,93

Πηγή: Eurostat

IV-2β, Τιμές Ηλεκτρικού Ρεύματος (Βιομηχανική χρήση) (σε ευρώ ανά kWh)

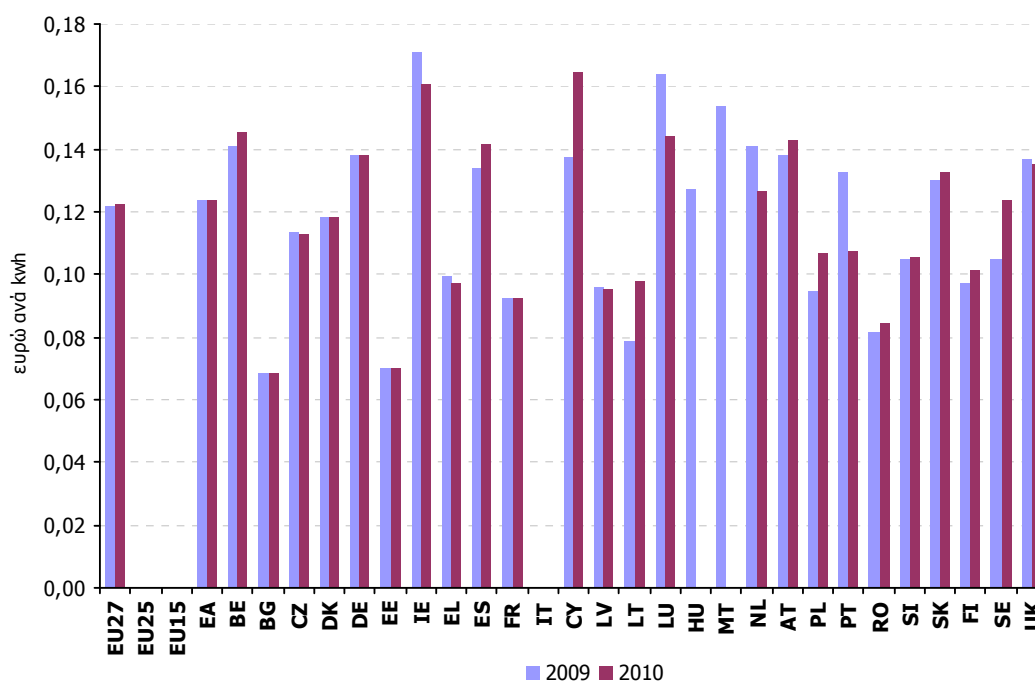

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
EU27	:	:	:	0,0672	0,0752	0,0845	0,0901	0,0932	0,0918
EU25	:	:	0,0623	0,0672	0,0755	:	:	:	:
EU15	0,062	0,0648	0,0634	0,0682	0,0766	:	:	:	:
Ευρωζώνη*	:	:	0,0667	0,0713	0,0774	0,0828	0,0896	0,0943	0,0920
EL	0,059	0,0614	0,063	0,0645	0,0668	0,0789	0,0891	0,0901	0,0855

*(EA11-2000, EA12-2006, EA13-2007, EA15-2008, EA16, EA17)

Πηγή: Eurostat

IV-3β, Τιμές Ηλεκτρικού Ρεύματος (Νοικοκυριά) (σε ευρώ ανά kWh)

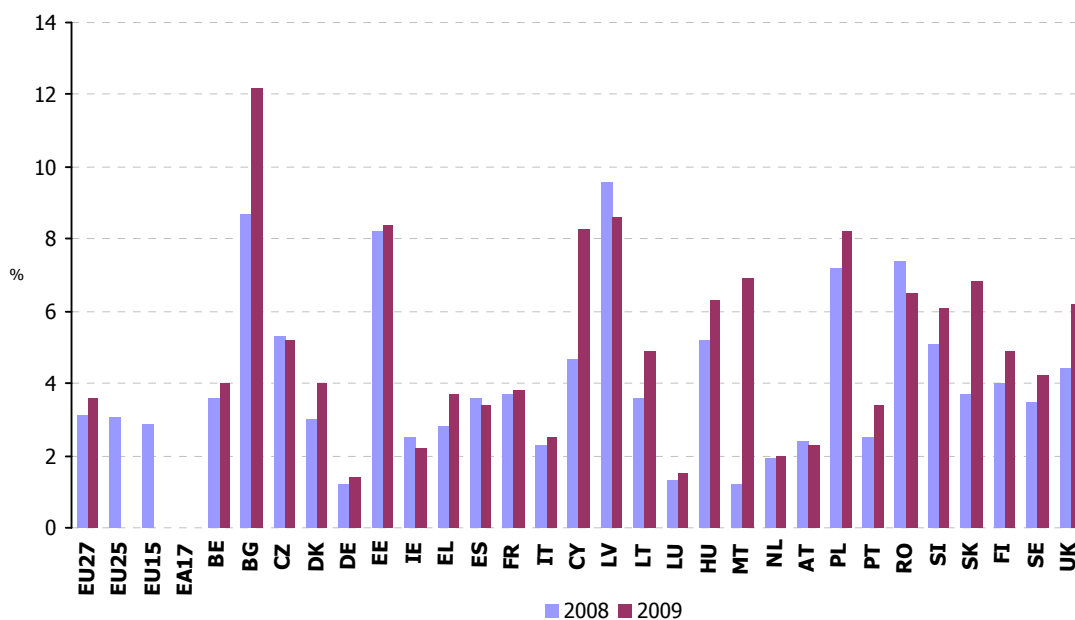

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
EU27	:	:	:	0,1013	0,1068	0,1173	0,1175	0,1227	0,1223
EU25	:	:	0,1002	0,1023	0,1077	0,1183	:	:	:
EU15	0,1032	0,1036	0,1027	0,1042	0,1094	0,1205	:	:	:
Ευρωζώνη*	:	:	0,108	0,1103	0,1137	0,1203	0,1167	0,1246	0,1234
EL	0,058	0,0606	0,0621	0,0637	0,0643	0,0661	0,0957	0,1055	0,0975

*(EA11-2000, EA12-2006, EA13-2007, EA15-2008, EA16, EA17)

Πηγή: Eurostat

IV-4β, Αξία Κρατικών Προμηθειών, για τις οποίες έχει γίνει δημοσίευση στην Επίσημη Εφημερίδα της Ε.Ε
(% του ΑΕΠ)

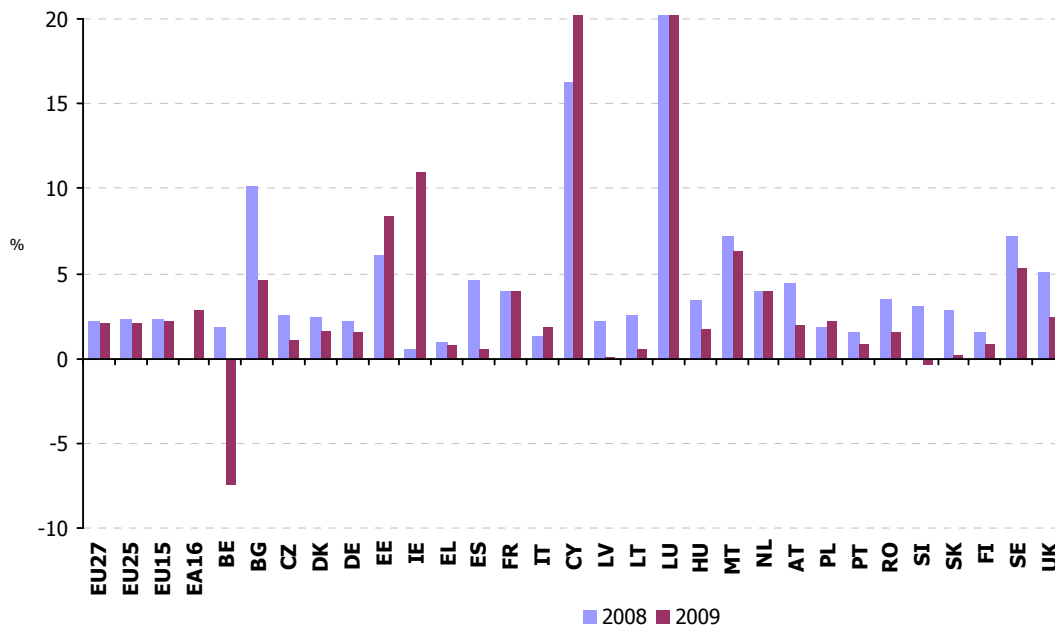

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
EU27	:	:	:	:	2,9	3,2	3,0	3,1	3,6
EU25	:	:	:	2,7	2,9	3,3	3,0	3,1	:
EU15	2,4	2,6	3,5	2,7	2,8	3,1	2,8	2,9	:
EA17	:	:	:	:	:	:	:	:	:
EL	4,1	5,21	4,41	3,72	4,9	5,6	3,5	2,8	3,7

Πηγή: Eurostat

IV-5β, Άμεσες Ξένες Επενδύσεις

(μέση αξία εισροών και εκροών άμεσων ξένων επενδύσεων ως προς το ΑΕΠ επί 100)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
EU27	:	:	:	0,9	1,7	2,3	3,9	2,2	2,1
EU25	2,4	1,3	1,3	1	1,7	2,4	4,0	2,3	2,1
EU15	2,6	1,4	1,4	1,1	2,0	:	4,2	2,3	2,2
EA16*	:	:	:	:	:	:	:	:	2,8
EL	0,8	:	:	0,7	0,4	1,8	1,2	1,0	0,7

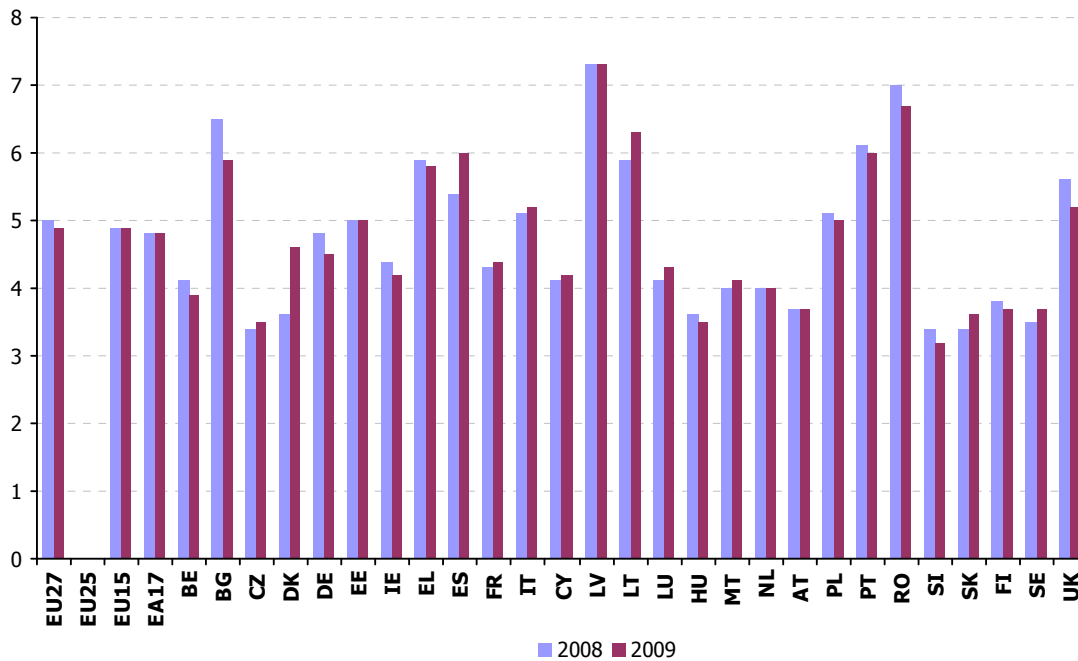
*Δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για την ευρωζώνη των 17

Πηγή: Eurostat

V-B, ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗ

V-1β, Κατανομή Εισοδήματος

(Δείκτης του συνολικού εισοδήματος του 20% του πληθυσμού που αμείβεται με υψηλά εισοδήματα ως προς το 20% του πληθυσμού που αμείβεται με χαμηλά εισοδήματα)

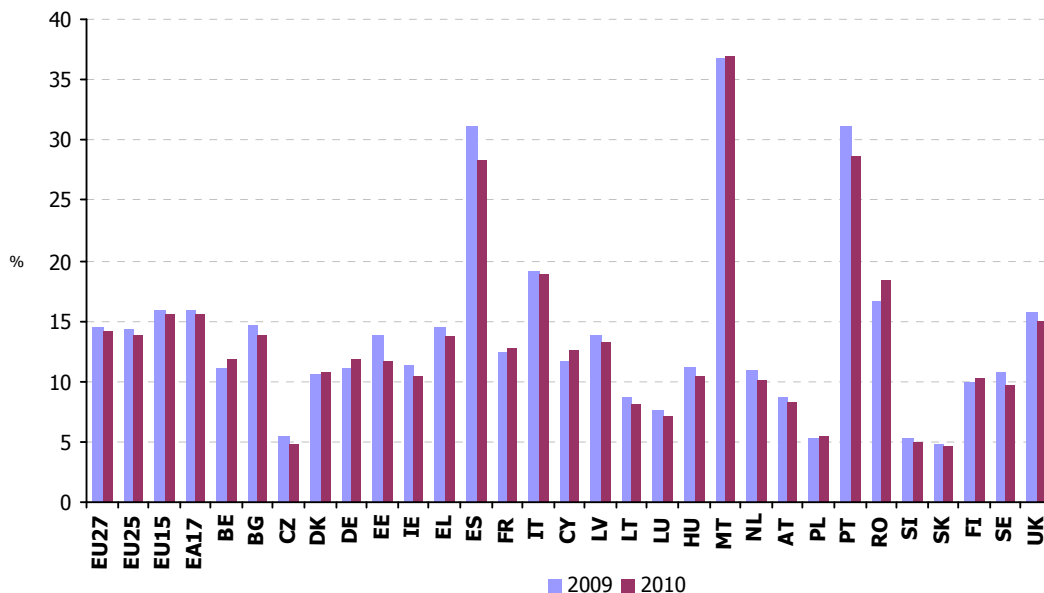

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
EU27	:	:	:	:	5,2	5,1	5,0	5,1	5,1
EU25	4,5	:	:	:	:	:	:	:	:
EU15	4,5	:	4,6	4,8	4,8	4,8	5,0	5,0	5,0
EA17	:	:	:	:	:	:	4,9	4,9	4,9
EL	5,7	:	6,4	5,9	5,8	6,4	6,3	6,2	6,2

Πηγή: Eurostat

Ν-2β, Άτομα με Επίπεδο Μόρφωσης μέχρι και Γυμνάσιο (δευτεροβάθμια) χωρίς περαιτέρω Εκπαίδευσή ή Κατάρτιση

(ως % πληθυσμού ηλικίας 18-24 ετών με χαμηλή δευτεροβάθμια και δεν είναι σε πρόγραμμα εκπαίδευσης ή κατάρτισης)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
EU27	17,0	16,6	16,1	15,8	15,5	15,1	14,9	14,4	14,1
EU25	16,6	16,1	15,7	15,5	15,4	15,0	14,9	14,3	13,9
EU15	18,6	18,2	17,7	17,5	17,3	16,9	16,7	15,9	15,5
EA17	18,9	18,5	17,9	17,6	17,4	16,8	16,6	15,9	15,6
EL	16,5	16,0	14,7	13,6	15,5	14,6	14,8	14,5	13,7
Άντρες									
EU27	19,1	18,7	18,4	17,8	17,6	17,1	16,9	16,3	16,0
EU25	18,8	18,3	18,1	17,6	17,6	17,2	17,0	16,3	15,9
EU15	21,0	20,6	20,3	19,8	19,8	19,3	19,1	18,2	17,7
EA17	21,6	21,2	20,9	20,3	20,2	19,5	19,2	18,4	18,0
EL	20,6	20,0	18,1	17,6	20,2	18,6	18,5	18,3	16,5
Γυναίκες									
EU27	14,9	14,5	13,8	13,7	13,4	13,0	12,9	12,5	12,2
EU25	14,4	13,9	13,3	13,3	13,1	12,7	12,7	12,2	11,8
EU15	16,3	15,8	15,1	15,2	14,9	14,5	14,3	13,7	13,2
EA17	16,2	15,8	14,9	15,0	14,6	14,1	13,9	13,4	13,1
EL	12,5	11,9	11,3	9,7	10,8	10,6	10,9	10,6	10,8

Πηγή: Eurostat